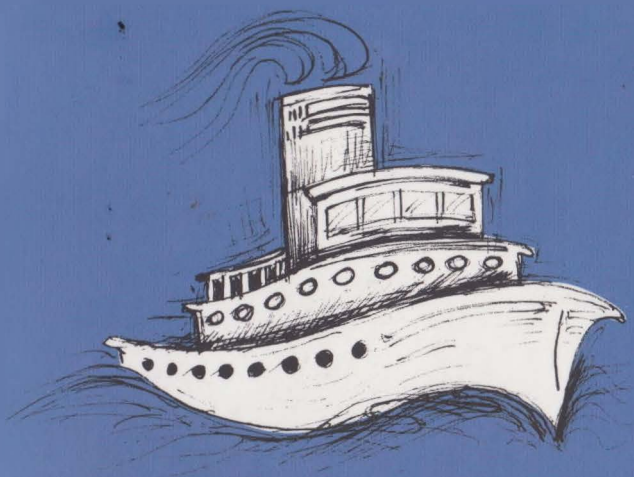
HANS KIRK • KÖLE

Hans Kirk

Köle

tarihî roman

İngilizceden Çeviren: Sermet Yalçın

Yordam Kitap

KÖLE

Hans Kirk

İngilizceden Çeviren
Sermet Yalçın

Yordam Kitap: 53 • **Köle** • Hans Kirk • ISBN 978-9944-122-46-7
İngilizceden Çeviren: Sermet Yalçın • *Düzeltme:* Merve Arlı
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Sayfa Düzeni:* Gönül Göner
Birinci Basım: Ekim 2008 • *Yayın Yönetmeni:* Hayri Erdoğan

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti.
Nuruosmaniye Caddesi Eser İşhanı No: 23 Kat:1/105 34110 Cağaloğlu - İstanbul
T: 0212 528 19 10 **F:** 0212 528 19 09 **W:** www.yordamkitap.com
E: info@yordamkitap.com

Baskı: **Graphis Matbaa**
Yüzyıl Mahallesi Matbaacılar Sitesi
2. Cadde No: 202/A Bağcılar-İstanbul
Tel: 0212 629 06 07

roman

KÖLE

Önsöz

> Sonuç kaçınılmazdı: Hazine gemileriyle İspanya'ya getirilen altın ve gümüş, onu taşıyan adamlar hâkim merkantilist yaklaşımla donanmış ve anavatanlarını Kral Midas gibi zenginleştireceklerini düşünüyor olsalar da, sadece işçi sınıfının fakirleşmesine hizmet etti ve tüccar kesiminin büyük voliler vurmasını sağladı... Kızılderililerin altın ve gümüşü... Tüm Hıristiyan dünyasını saran bir fiyat devrimini hızlandırdı ve çoğu ülkede gözlemlenen, ücretlerdeki artışın fiyat artışlarının gerisinde kalması, yükselen burjuvaziye Endülüs'tekinden daha da büyük vurgunlar hediye etti. Bu kazanç artışı, muhtemelen, modern kapitalizmin yükselişindeki en büyük etkendir.*

1898–1962 yılları arasında yaşayan Hans Kirk, onun kaleminden çıkan ve tüm zamanların en çok satan Danimarka romanı olan *The Fishermen*'in** 1928 yılında yayımlanmasının ardından çeyrek yüzyıl boyunca Danimarka'nın en önde gelen romancılarından biri oldu. Aynı zamanda siyasetle de uğraşan bir yazar olan Kirk, aralarında kısa hikâye ve kısa roman da olmak üzere, kurgusal edebiyatın yedi dalında usta işi ürünler verdi. Ayrıca binlerce gazete yazısı kaleme aldı.

---

* Earl Hamilton, "Wages and Subsistence on Spanish Treasure Ships, 1503–1660", 37 *Journal of Political Economy* 430–50, s. 450 (1929).

** Hans Kirk, *The Fishermen* (çev.: Marc Linder, 2. Baskı, Iowa City, Fānpìhuà, 2000 [1999]).

Kirk, *Köle*'nin el yazması müsveddesini, kapatıldığı Kopenhag'daki bir hapishane ile başkentin kuzeyinde yer alan ve 1. Dünya Savaşı döneminden kalma bir tevkif kampı olan Horserød'da yazdı. 9 Nisan 1940'ta Almanya'nın Danimarka'yı işgalinin hemen ardından, Danimarka polisi, komünistlere dair ve Kirk'i Danimarka Komünist Partisi edebiyat grubunun başkanı olarak gösteren özel bir listeyi Gestapo'ya verdi. 22 Haziran 1941'de, yani Nazilerin Sovyetler Birliği'ne saldırdıkları gün, Danimarka polisinin Gestapo'nun talebi üzerine tutukladığı ilk komünistlerin arasında o da vardı.*

Almanlar, Kirk'in şakayla karışık söylediği gibi, bu "bir hazine gemisinin başından geçenlere dair pikaresk ve heyecanlı tarihi dram"ın el yazmasını, yazarın 29 Ağustos 1943'te Horserød'dan kaçışının ardından onu "yakacak kadar sıcak" karşılamışlardı.** Hapsedilmenin Kirk üzerindeki etkisi, kendisini, onun, Nazi baskısına boyun eğme ya da ona karşı direnme konularına açıklık getirmek üzere, güç ve iktidara dair bu alegorik eserini kaleme alırken, arkaplan olarak on yedinci yüzyıl İspanyol sömürge dünyasını kullanmasında açığa vurur.***

Kirk'in kendi anlatımına göre, o ve hapishane arkadaşları, 1941 sonları ile 1942 başlarında "vahim bir durum"la yüz yüzeydiler: "Kendimize, Nazizme boyun eğmeye mecbur olup

---

* Børge Houmann, "Om baggrunden for disse breve og deres udgivelse", aktaran Hans Kirk, *Breve fra Horserød* 7-16, s. 8 (Der.: Børge Houmann, basıldığı yer yok, Sirius, 1967).

** Johannes Weltzer, "Hans Kirk-en Digter midt i Hvardagen", *Information*, 5 Temmuz 1945, s. 5, 6, süt. 2. Kirk'in dostlarından birine göre, el yazmasını yoldaşları barakaların altına gömmüşlerdi, fakat özgürlüğün ardından Kirk onu almaya geri geldiğinde yerinde yoktu. Kirk, *Breve fra Horserød*, s. 39.

*** Bu anlamda, bir eleştirmenin "romandaki ideolojik konuşmaların çokluğu, temel dokuyu harap ediyor. 17. yüzyıl İspanyası ortadan kayboluyor ve biz kendimizi tekrar Vestre Fængsel'de buluyoruz" biçimindeki değerlendirmesi, temel meseleyi kavrayamayan bir yaklaşımdır. Niels Kaas Johansen, "Den farlige tendens", *Information*, Kasım 10, 1948, s. 4, süt. 4.

olmadığımız sorusunu sormak zorundaydık; sosyal demokratlar o zaman bu teslimiyete hazırdı. Kitap, bu soruya bir tür cevap anlamına geliyordu." Savaşın bitiminden üç yıl sonra, Kirk –kendisi ve birçok yazarın yaşadığı, daha önce bitirildiğine inanılan bir kitaba yeniden başlamanın "müthiş zorluğuna" karşın– kitabı yeni baştan yazmaya karar verdi; zira sorun hâlâ günceldi.*

Nazilerin Avrupa'yı fethi *Köle*'nin yazılmasının nedenini oluştururken, Kirk, kurguyu teşkil edecek malzemeyi beklenmedik bir biçimde buldu. 1948'de, romanın yayımlanması öncesinde, Komünist Partisi'nin gazetesine verdiği bir röportajda, Kirk, "bir Amerikan gazetesinde konudan bahseden bir makaleyle karşılaşmam tamamen rastlantıydı ve ardından meseleyi daha yakından araştırdım," diyordu.** Cezaevinde araştırma yapacak zamana sahipti ve bir kütüphaneci, Antiller üzerine on yedinci yüzyıl ortalarında basılmış Almanca ve İngilizce dört kitap da aralarında olmak üzere, gereken bazı kitapları Kopenhag Kraliyet Kütüphanesi'nden sağlamasına yardımcı oldu. (Aslında Kirk, Adalet Bakanı'na, kitapları Kraliyet Kütüphanesi'ne geri göndermekle yükümlü olan hapishane yönetiminin ona, kitapları teslim ettiğini belirten bir alındı makbuzu vermeyi reddettiği yolunda şikâyette de bulundu; Kirk, mevcut ekonomik durumunun, bu nadide ve pahalı kitapların kaybolması durumunda kütüphanenin finansal taleplerini karşılamaya yetmeyeceğini belirtiyordu.)*** Roman,

---

* Eric [Danielsen], "Mennesket må selv gribe ind i sin tilværelse", *Land og Folk*, Eylül 26, 1948, s. 9, süt. 1. Bir sosyal demokrat eleştirmen, buna, insanın Nazi işgali sırasında yazılmış bir romanın, baskı döneminde, bir "nefret incili" gibi belletilmesini anlayabileceğini, lakin onun savaştan üç yıl sonra, hiçbir değişikliğe uğramadan yayımlanmasının "yakışıksız" olduğunu öne sürerek şiddetle itiraz eder. F[rederik]. N[ielsen]., "Herba diaboli", *Social-Demokraten*, Kasım 20, 1948, s. 7, süt. 4.

** Eric, "Mennesket må selv gribe ind i sin tilværelse", s. 9, süt. 1.

*** Kirk, *Breve fra Horserød*, s. 36-38 (2 Kasım 1941 tarihli mektup).

Kirk'e göre, 1679 yılında, "Güney Amerika'daki İspanyol sömürgelerinden Barselona'ya doğru giden... dünyanın en değerli altın gemilerinden biri" olan üç direkli bir İspanyol gemisinde geçen "gerçek bir olay üzerine" oturtulmuştu.*

Bununla birlikte, *Köle*, on yedinci yüzyılda yaşanan olayın tarihsel doğrulara uygun bir öyküsünü anlatma peşinde değildir.** Aslında Kirk'in sunuş tarzını, kayıp el yazmasını yeniden kaleme aldığı sırada onun Komünist Partisi'nin İkinci Dünya Savaşı sonrası faaliyetlerinin içinde yoğun bir biçimde yer alması ve belki bu yüzden cezaevindeyken yaptığı araştırmanın tümünü tekrar gerçekleştirecek zamanı bulamaması da etkilemiş olabilir. Kendisiyle yapılan bir röportajı yayımlayan

---

* Eric, "Mennesket må selv gribe ind i sin tilværelse", s. 9, süt. 1. Kirk'in kütüphaneciye 1941'de gönderdiği bir rapor –kitabın kurgusunun ana hatlarını oluşturduğu düşünülebilecek makaleden parçaların Danimarka diline bir çevirisi– için bkz. Bo Elbrønd-Bek, "Breve fra Hans Kirk vedrørende 'Slaven'", *Danske studier* 111-24, s. 116-17 (1983). Süreli yayınların indekslerine dair yoğun araştırmalar makaleyi teşhis etmekte başarısız kaldı. The Western Hemisphere'deki deniz kazaları üzerine önde gelen monografta da 1679'da kaza geçiren bir İspanyol gemisinden söz edilmemektedir. Robert F. Marx, *Shipwrecks of the Western Hemisphere, 1492-1825* (New York: World, 1971). Kirk'in biyografisini yazan Morten Thing de bu makalenin varlığını teyit eden herhangi bir kişi bulunmadığını doğrular. Morten Thing'den Marc Linder'e elektronik mektup (26 Mayıs 2000).

** Bo Elbrønd-Bek, "At sejle er nødvendigt: Ikke at leve-et essay om Hans-Kirks roman *Slaven*", *Bag ved bøgernes bjerg: En hilsen til Mogens Iversen* 191-213, s. 193 (Copenhagen: Denmarks Biblioteksskole, 1978). Tarihsel aktarımdan ayrılmanın bir örneği, geminin tek başına yolculuk ettiğinin söylenmesidir; oysa gerçekte, büyük miktarda altın ve gümüş taşıyan gemiler –ki on yedinci yüzyıl sonlarına doğru altından çok daha fazla oranda gümüş taşıyorlardı– korsanlardan korunmak için, genellikle, devlet bürokrasisi tarafından organize edilen hazine filoları eşliğinde yolculuk ediyorlardı. Clarence Haring, *Trade and Navigation between Spain and the Indies in the Time of Habsburgs* (1918). Sağlık koşullarının kötülüğü, varlıklı yolcular için bile, romanın yansıttığından çok daha beterdi. Carla Phillips, *Six Galleons for the King of Spain: Imperial Defense in the Early Seventeenth Century*, 152-80 (Baltimore: John Hopkins University Press, 1986).

Kirk'in de üyesi olduğu Komünist Partisi'nin gazetesi *Lang og Folk*'ta, doğru bir şekilde, "kimse, Kirk'in, günümüze dair bir şeyler söylemeksizin, tarihsel malzemenin içine gömülüp kaldığını ciddi olarak iddia edemez; o, çok sayıda başka yazarın aksine, bugüne dair, muğlaklıktan uzak, net bir tutum sergilemiştir," denmektedir.*

Danimarkalı bir başka önemli solcu romancı olan Hans Scherfig, *Köle*'yi, "işgal döneminin en seçkin edebi çalışması" olarak değerlendirmektedir.** Komünist Partisi'nin gazetesinden bir eleştirmen daha da ileri gidip "Eğer Almanlar tüm müsveddeyi yakmamış olsalardı... *Köle* 1943'te illegal olarak basılabilir, Danimarka direniş hareketinin en etkili dokümanı ve direniş mücadelesinin en güçlü yazınsal ateşleyicisi olabilirdi," diyordu.***

Yetenekli bir öykücü olan Kirk, güç ve iktidar üzerine siyasi-ahlaki değerlendirmelerini, daha önceki bir eleştirmenin ifadesiyle, "başrollerini kan ve şiddetin oynadığı sansasyonel bir film"le**** dokuduğu bir hikâyenin içine yedirmiştir. Bu budalalar gemisinde sınıf hiyerarşisinin tüm renkleri temsil edilmektedir: İspanyol sömürgelerinden yüksek rütbeli idari, askeri, adli görevliler, bir Katolik engizisyon yargıcı, aristokrat toprak ve köle sahipleri, müthiş zengin bir kadın kapitalist ve bir İngiliz Püriten tacir-kapitalist üstsınıf güvertesinin sakinlerini oluştururken, denizciler, topçular, Kızılderili ve zenci köleler de altsınıf güvertesini mesken tutmuşlardır. Kirk, romancı ve şair Tom Kristensen'in gözlemlediği gibi, bu sosyoideolojik tipleri "be-

* Eric, "Mennesket må selv gribe ind i sin tilværelse", s. 9, süt. 1.

** Hans Scherfig, "Minde om Hans Kirk", Hans Scherfig, *Tre Digtere* 49-65, s. 55 (basıldığı yer yok, Sirius, 1963)

*** Sven Møller Kristensen, "Det ukuelige sind", *Land og Folk*, Kasım 14, 1948, s. 7, süt. 1.

**** Hans Brix, "Men han kan da skrive", *Berlingske Aftenavis*, kasım 10, 1948, s. 4.

ceriyle tahlil etme" ve "onların kemiklerini eğlenceli Marksist numaralarla numaralama" konusunda oldukça başarılıdır.*

Kirk *Köle*'yi en iyi kitabı olarak görür: "Sonuçta, okumaya değer bir kitap (*Köle*) yazdım, gerisini kaldırıp atabilirsiniz."** Eser, yayımlanmasını takip eden dört yıl içinde altı dile çevrildi (Norveççe, İsveççe, Almanca, Felemenkçe, Lehçe ve İzlanda dili); bunu izleyen birkaç yılda da Macarca ve Slovak dilinde baskısı yapıldı. Yarım yüzyıldan fazla bir zamandır, kitap, Danimarka klasik edebiyatının önde gelen bir eseri olarak, hâlâ kitapçıların raflarını süslemektedir.***

Marc Linder

---

* Tom Kristensen, "Hans Kirks nye Roman", *Politiken*, Kasım 10, 1948, s. 8, süt. 1,2.

** Bris, "Viharjo den halve verden bag os!", *Information*, Aralık 19, 1953, s. 3. süt. 3, s. 6.

*** Morten Thing, *Hans Kirks mange ansigter: En biografi 3777-78* (Copenhagen: Gyldendal, 1997).

Ey, efendimizin kutsal annesi,
yok et düşmanlarımızı
ve iyi bir yolculuk ihsan eyle bize,
şu tuzlu denizlerde.

Eski bir İspanyol denizci şarkısı

Meyhanede, boşalan kadehinin başından gemiye gitmek üzere kalkan asker Juan Gomez'in kafası içkiden uyuşmuş gibiydi. Parayı son kez tezgâhın üzerine fırlatırken, kır düşmüş sarkık bıyıkların süslediği güneş yanığı zayıf yüzünde kayıtsız bir ifade vardı.

Öğle sonrası sıcağının tam gözüydü; güneş kıvılcımlar saçıyordu. Toprağın üzerini kaynayan kükürdü akla getiren bir pus kaplamıştı. Gün ışığı, beyaza boyalı duvarlardan ve pencerelerin önünü kapatan elma yeşili ve mavi pancurlardan ateş parıltıları hâlinde geri yansıyordu. Alandaki engizisyon binasının önünde yükselen palmiye ağaçları diplerine gölge düşürüyorlardı. Koyu sıcağın ortasında, serin bir deniz gibiydi bu.

Veracruz liman alanındaki tüm ambarların kapıları ve kapakları ardına kadar açıktı. Siyah adamlar mavnalara kutu ve sandık taşıyor, bu tekneler de yükü götürüp San Salvador'a boşaltıyorlardı. Ara sıra bir kölebaşı, taşıyıcı sırasının arasına dalıyor, elindeki deri kırbaçla, terden pırıl pırıl kara bedenlere darbeler indiriyordu.

Kutsal Yürek Kilisesi'nin çanları çınlamaya başladı. San Salvador'un başarılı bir yolculuk yapması için dini tören düzenleniyordu. Tören alayı liman alanını ağır ağır geçmeye başladı ve tüm çalışma durdu. Beyaz ve menekşe rengi giysiler içindeki

rahiplerle ellerindeki buhurdanları sallayan buhurdancı çocuklar, toz toprağın içine iki büklüm eğilmiş siyahlar ve ellerinde sımsıkı tuttukları kamçılarıyla diz çökmüş kölebaşıların yanından geçtiler. Tütsünün hoş kokusu, sahilden gelen leş gibi çürük yosun kokusuna karıştı. Oldukça süslü, yaldızlı bir Meryem Ana figürü saygıyla, düz tabanlı bir sandala indirildi ve ona eşlik eden rahipler ve korocu çocuklarla birlikte, demirli olduğu yerde zarifçe inip çıkan gemiye doğru yola çıktı.

Juan Gomez dosdoğru eski dostunun, kölebaşı Pablillo'nun kollarına koştu. Pablillo, top gibi yusyuvarlak belli, hareket ettikçe, güneşin pişirdiği toprağın üzerinde takırtılar çıkaran demir çemberli tahta bir bacağa sahip, iriyarı, kıpkırmızı suratlı bir adamdı. Elindeki kırbacı arkadaşça bir edayla Juan'a yapıştırdı.

— Buradasın ha, seni boğanın evladı, diye bağırdı. Günü geldi mi? Şu senin büyük ahmaklık günün?

— Günü geldi, dedi Juan. Hatta saati bile...

— Gemiye binen yok henüz, dedi Pablillo. Gelgitin yönü dönene kadar demir almaz ve bunun için de daha çok erken. Gel, boğanın evladı, serinde bekleyen ufak bir fıçım var.

Kamçısını kaldırıp birden uzun adımlarla köle sırasının arasına daldı ve kölelerden birinin sırtına bir darbe indirdi.

— Çabuk olun, sizi kızışmış köpekler! Emdiğiniz sütü burnunuzdan getiririm yoksa. Canlanın; aksi takdirde, Madonna aşkına, derinizi yüzerim sizin.

Pablillo'nun kırbacını yiyen zencinin acılı feryadını kölelerin yoğun iniltileri izledi. Sıra, kaçmaya çalışan bir yılandan daha hızlı yürümeye başladı.

— O kara ruhlarının temelinde tembellik yatıyor, dedi Pablillo. Gözünü bir an üzerlerinden ayırsan, bütün iş durur. Ama haydi kardeşim, sana veda etmek üzere sakladığım bir fıçım var.

Pablillo şarap fıçısını ambarın arka tarafına gizlemişti. Bir

palmiye ağacının altına oturdular; buradaki gölgelikte insan kendini serin bir kuyuda gibi hissediyordu. Pablillo ilk yudumu alarak deri fıçıyı dostuna uzattı. Başını arkaya atan Juan, ağzını, alabildiği kadar içkiyle doldurdu.

— Sen aptalın birisin, dedi Pablillo, samimi bir ifadeyle ona bakarak. Niye memlekete gidiyorsun? Orada yapabileceğin ne var ki? Seni bir asilzade gibi karşılayacaklarını mı sanıyorsun? Hayır; birkaç ay içinde pişman olacak, söylediklerimin ne kadar doğru olduğunu anlayacaksın.

— Belki bir bağ satın alırım, diye karşılık verdi Juan.

— Bir köylü gibi çalışıp çabalayacaksın; ama kendi ürettiğin şarabı içmeye bile yetmeyecek paran. Genç bir kadını yatağa atacaksın ve o, on yıl içinde, seni etraftaki her tür serseriyle aldatan, huysuz bir dişi domuza dönecek. Buradaki toprak neyimize yetmiyor? Eve dönenler katırdan beter çalışıyor ve bunun için kimsenin onlara teşekkür falan ettiği de yok. Biz burada kamçıyı şaklatan kişileriz; onlarsa pis işler yapmak zorundalar.

— Kendime bir bağ satın almayı düşünüyorum, dedi Juan Gomez, kaba, köşeli tırnaklı ve boğum boğum ellerine sakince bakarak. Meyhanede *alcalde*nin (belediye başkanı, yargıç –*çev.*) bitişiğindeki masaya kurulup oturabilir insan. İyi bir mülk satın alabilirim ve geriye yine de bir miktar param kalır.

— Ve yine de bir dilenciden başka bir şey olmazsın. Sen bu hayatı tattın bir kere; artık bir köylü değilsin. Şahsen ben, eğer bir daha memlekete gidersem, Tanrı cezamı versin.

Pablillo fıçıdan koca bir yudum alıp rahatça yere uzandı ve devam etti:

— Otuz yıl önce buraya geldiğimizde ne hâldeydik? Deniz tutmuş, iskorbütlü herifler... Memeyi yeni bırakmış bir acemi sürüsü... Sümüklü aptal takımı... Bize istediklerini yapabilirdiler. Bizi vahşetin ve ıssızlığın ortasına sürüklediler; dağlardan ve lanet ovalardan geçirdiler. Sinekler gibi dökülüp öldük. Bizi, yeterince açlık ve susuzluk çekersek, sonunda taşıyamayacağı-

mız kadar altına sahip olacağımıza inandırdılar. Tabii, onların subayları kendi *repartimiento*larını, geniş mülkleri, yerli kölele-ri kaptılar ve biz de çıplak kıçımızla ortada kalıverdik. Büyük adamların büyük ağızları olur; bizimkiler ise küçücük ve ona da pislik tıkıyorlar.

— Haklısın, dedi Juan. Çoğumuz için hoş bir ülke olmadı burası. Zaten ben de bu yüzden memlekete dönüyorum ya.

— Buraya geldiğin günkü kadar salaksın, kardeşim, dedi Pablillo. Hatalarımızdan ders çıkarmazsak, şu dünyada ne halt ederiz? İki tür insan vardır: oradakiler (hafifçe doğrulup kamçısıyla köleleri işaret etti) ve onların sahipleri. Onlar kölelik etmek, ağır işlerde çalışmak için doğmuşlardır, ta ki, bir gün Şeytan gelip onları alana kadar. Onlar açlıktan kırılmak ve dayak yemek için gelmişlerdir dünyaya. Ruhları ölümsüz diyebilirsin; ama bana sorarsan hiç de öyle değil. Nasıl olsun ki? Onlar sadece tenden ibarettirler. Öldüklerinde, doğrudan cehenneme giderler ve belki Şeytan onları orada da ayak işlerine koşturur. Yine söylüyorum, iki tür insan vardır: her şeye sahip olanlar ve gırtlaklarına kadar borca batmış olanlar. Ve sen, hangi tarafa ait olmayı istediğini belirlemek durumundasın. Şarabını iç, boğanın oğlu.

— Çiftliğimi satın aldığımda, mülkümün sahibi olacağım ve tepemde bana ne yapmam gerektiğini söyleyecek kimse olmayacak, dedi Juan sakin sakin. Belimi saran kuşağım boydan boya altınla dolu olacak.

— Ve yatağına genç bir kadın atacaksın, keçi herif. Ve bir ev dolusu bitli çocuk yapacaksın. Hasat kötü olacak ya da hastalanacaksın ve paran çok geçmeden suyunu çekecek. Durumu kurtarmak için didinip duracaksın. Günün birinde borç para almak zorunda kalacaksın. İşte asıl oyun o zaman başlayacak. Daha başına ne geldiğini anlayamadan, başkaları için çalışan fakir, sefil bir herif olup çıkacaksın; küflü ekmek yiyip boktan şarap içeceksin. Eğer meyhanede yanında bit içinde otururşan,

alcalde defolup gitmeni söyleyecek sana. Hayır, bana bak! Uzun zamandır görev yapan, bacağının birini kaybetmiş, ama onun yerine, iyi işleyen bir kafa kazanmış bir adamım ben. Doğru taraftaki insanlarla bağlantılarım var. Yaşlı Rodrigo nalları diktiğinde, liman amiri olmayı umuyorum. Fazla çalışma gerektirmeyen iyi bir pozisyon bu. Ama iki bacağım olsa ve bu kadar da şişman olmasam, bir malikânede *calpixqui* olmayı tercih ederdim. Oğlum, memlekete gidip yaşlılık yıllarını koyun pisliği eşeleyerek geçirmek yerine niye *calpixqui* olmuyorsun?

Juan, cevap yerine omzunu silkti. Pablillo devam etti:

— Yoksul bir bağcı, hatta açlıktan nefesi kokan bir asilzade, bir *calpixqui*yle karşılaştırıldığında nedir ki sahiden? Tırnaklarının arasında ezebileceğin bir bitten daha fazlası değil... *Calpixqui*, mülkün asıl sahibi değildir belki; ama mülk sahibi uzaktadır ve o neredeyse efendinin kendisi gibidir. Elinde o kadar geniş yetki olduktan sonra, bir *repartimiento*yu nasıl yöneteceğini bilememesi için tam bir aptal olması gerekir. Üstüne üstlük gönlünün çektiği her şey onundur. Besili bir piliç gördüğünde, yallah tencereye atar onu. Canı çektiği her kadını elde eder. Bu onun hakkıdır. Ve eğer yerliler bunun tam farkında değilse, onlara bunu hemencecik öğretiverir. Dünyayı neyin yönettiğini hiç düşündün mü, azgın boğanın oğlu?

Juan başını salladı.

— Kamçı! Her şeyin yolunda gitmesini sağlayan odur. Onu nasıl şaklatacaklarını bilmeseler, bütün bu işlerin altından kalkabilirler mi sanıyorsun? Asilzadeler, piskoposlar, kardinaller, hatta kralın bizzat kendisi... Eğer benim gibi insanlar sığır derisi kırbaçla en büyük acıyı nasıl verdireceğini bilmese, var olabilirler miydi? Bunlar üzerine biraz düşün, oğlum. Keşişler bize, buraları, yerlilere gerçek imanı öğretmek ve onların ruhlarını kurtarmak için fethettiğimizi söylüyorlar. Ama belki ruhunu kurtarırım diye bir pilici boğazlar ya da şişte çevirdiğim bir öküze nasihat eder miyim? Hayır, öküzü büyük bir iştahla, onun

ölümsüz bir ruh taşıdığını hiç düşünmeden yiyiveririm. Ve kırbacımı sadece ona gerek olduğunda şaklatırım. Kırbacı şaklatırım; zira o yönetendir. Şuradaki siyahlara bir bak. İçlerinden birine, "Sen, kara piç, git ve kendi erkek kardeşini öldüresiye döv; çünkü onun suratını görmeye tahammül edemiyorum," desem, emrime itaat eder. Bilir ki, bunu yapmazsa, bağırsakları o kara karnından fırlayana kadar kırbaçlarım onu. Tanrının krallığı, iktidarı ve haşmeti cennettedir; burada ise, güç ve iktidar, eğer istersek, bizim gibi insanlara aittir. Bıçaksız bir el nedir ki? Sen ve ben bıçağız ve ben bıçak olarak kalmak istiyorum.

— Şarabın sıkı, dedi Juan Gomez.

— Sıkı ve güzel, Castille'de ondan daha iyisini bulamazsın, diye onayladı Pablillo.

San Salvador'dan etrafa korocu oğlanların tiz, hoş, metalik sesleri yayılıyor, bu arada Meryem Ana figürü baştan kıç tarafa doğru taşınıyor ve güverte ile direklere kutsal su serpiliyordu. Son yük de yerleştirilince, zenci köleler depo duvarlarının kenarına, ince bir çizgi oluşturan gölgeye bitkin bir hâlde çöktüler. Sıcaktı; ter, çürük yosun ve toz kokusu çekiliyordu ciğerlerin ta dibine kadar. Fakat havada, tembel, köpüklü dalgaların kıyıyı hafif hafif okşayacağı bir akşam serinliğinin ipuçları da vardı.

Derken, yaya olarak veya tahtırevanlar üzerinde, yolcular sökün etti. Papazlar, arazi sahipleri, memurlar ve tacirler... Rıhtım, giderek, uzun yolculuğa çıkanlarla vedalaşmaya gelenler ve San Salvador'un demir alışını izlemek isteyen meraklılarla dolup taşmaya başladı. Juan Gomez'le Pablillo'nun oturduğu yerin hemen sağından, liman meydanının kırmızıya çalan sarı bir kabuk bağlamış toprak zeminini aşarak, bir tahtırevan taşıyan dört zenci geçiyordu. Tropika sıcağının ortasında, beyaz perdelerin ardında, ufak tefek, kel kafalı bir adam, yumuşak yastıkların üzerine kurulmuştu. Sararmış çimenleri andıran ince bir sakalın çevrelediği soluk, kemikleri çıkmış suratı, meraklı bir maymununki gibi öne doğru fırlamıştı. Gözleri kafatasının ol-

dukça derinlerine gömülüydü ve tahtırevandan dışarı gevşek bir vaziyette sarkmış, nasırlı, maviye çalan siyah tırnaklı eli, ölü bir kuşun pençesini hatırlatıyordu.

— Bu, Don Guilemo, dedi Pablillo, gayri ihtiyari fısıltıyla konuşarak. Onun yüz yaşında, hatta belki daha da yaşlı olduğunu söylüyorlar. Kim bilir? Şeytan elini bir tutmuş, bir daha bırakmıyor. Geçen hafta, bir cenaze alayının yanı sıra sarhoş sarhoş, şapkasını çıkarmadan yürüdü diye bir melezi mahkûm etti; adam şimdi kızartılmayı bekliyor. Oysa Don Guilemo'nun kendisi yerel büyücülerle büyüler yapar ve bunu da herkes bilir; ama kimse ona bir şey yapmaz. Yani senin de gördüğün gibi, bu, ait olduğun tarafı seçme meselesidir. Baksana bir, oğlum, gemiye binmen öncesinde oturup fıçı boşaltmak zorunda kalıyoruz.

Yazıklanır biçimde başını sallayan Pablillo'nun dudaklarından, sanki hisleriyle aynı doğrultuda olmadığını akla getiren sözcükler döküldü.

— Bu iyi bir ülke, dedi. Babam Córdoba'da bir cellat yardımcısıydı. İşinin ehliydi; onun kadar becerikli ve dakik biçimde kelle uçuran, adam asan, yakan ya da çarkta parçalayan olmamıştı. Meyhanede kendisine ait maşrapası vardı; kalabalığa doğru ilerlediğinde, insanlar yolundan çekilirdi. Evimize yabancı biri çok seyrek gelirdi. Cellat yardımcılarının en yeteneklisi olmasına karşın, eski cellat öldüğünde onun yerini alamadı. İyi bağlantıları olan başka birini seçtiler. Gördüğün gibi, işler böyle yürüyor. On iki yaşımda evden uzaklaştım. Aç kaldım; çok kötü günler geçirdim. Rezil bir hayattı; ama işte şimdiki hâlim: beyaz adam ve *hidalgo* (soylu, asilzade *-çev.*). Bazı insanlara baş eğmek zorundayım; ama birçok insan da bana baş eğmek zorunda. Masanın ucuna ilişip ağız dalaşına girişmiş bir sürü herifle şarap içmek için memlekete gitmeye hiç niyetim yok. Beni sinirlendiren olursa, kırbacıma sarılıyorum ve o da, kanlı çizikler açıyor. Belki asıl kızdığımın değil, başka birinin sırtında... Ama

yine de içimdeki öfkeyi söndürüyor ve hayattan yeniden keyif alabiliyorum.

— İnsan, bıçak olmaktan da usanıyor, dedi Juan. Ve bir el, bıçak savurmaktan başka işler de yapabilir. Artık genç değilim; huzur ve sükûnet arıyorum. Evlenecek, çoluk çocuğa karışacağım ve bir gün sen de ülkeye geldiğinde, sana şarabımdan tattıracağım.

— Kalp iki bölümden oluşur. Biri bunları ister, diğeri kalmayı. Bir yanı iyiliği, bir yanı kötülüğü gözetir. Belki babam, kamçılama direğine bağlı bir hırsızı kırbaçlarken içten içe gözyaşı döküyordu. Belki de üzerine çullanmış tüm haksızlıkların intikamını alıyordu bu yolla. Kim bilir? Kutsal Meryem, başka bir insanın içindekileri kim bilebilir? Ama başkalarının zaafları bizim gücümüzdür ve bizim zaaflarımız da başkalarını güçlendirir. Hangisi daha iyi, güç mü zayıflık mı?

— Hiçbir fikrim yok, dedi Juan. Benim derdim, kendimi güçlü hissetmek ya da kırbacı ne kadar sert vurduğumu görmek değil. Buraya geldim; çünkü ben de senin gibi yoksuldum. Ülkeyi boydan boya aşıp yeni topraklar ve şehirler fethetmeye devam edeyim, onlara daha fazlasını kazandırayım diye bana ücret ödediler. Bunu yapmaya hakları var mıydı, yok muydu bilmiyorum. Ben ücretimi almaya baktım. Benden isteneni yaptım. Ve artık kendi hayatımı yaşamak istediğim bir noktaya vardım.

— Bitli bir köylünün hayatı, diye laf sokuşturdu Pablillo.

— Belki de ailemden bazıları hâlâ hayattadır. Bir sürü erkek ve kız kardeştik ve hepimiz de tepeden tırnağa yoksulduk.

— Ve şimdi aynı sefalete doğacak çocuklara baba olmak istiyorsun. Merak ediyorum, burada kaç tane çocuğun var?

— Bunu nasıl bilebilirim ki?

— Ağaç meyvesini döker ve onun nerede filiz verdiğini bilmez, dedi Pablillo. Bu ülke bizim gibiler için Tanrı'nın bir nimeti; sen de kalkmış bunu reddetmek istiyorsun. Senin için bir

mum dikeceğim, kardeşim; günahın büyük senin. Aslında belki de ruhun için bir dua okurum. Fakat bütün azizler adına, birbirimizi tanımakla geçen onca yılı özlemle anacağım. Bugünlerde ne tür adamlar gönderiyorlar böyle buraya? Kıtlık yılları kadar uzun soylu adlar ve bir sonraki gemiyle tekrar dönene kadar doldurmak istedikleri dipsiz ceplerle geliyorlar.

Maviye çalan siyah saçlarıyla zayıf bir oğlan koşarak geldi ve Pablillo'nun sığır derisi kırbacını kaptığı gibi, dinlenmek üzere gelip deponun yanında durmuş bir zencinin üzerine doğru atıldı. Zayıf kaslı kollarıyla kamçıyı şaklatırken, çocuksu sesiyle haykırdı:

— Seni domuz, seni kara orospu çocuğu! İnsanların gözü önünde gelip burada öylece dikilebileceğini mi sanıyorsun? Hem de tören alayı buradan geçmek üzereyken... Yoksa tam Madonna'nın suratının ortasına işemek niyetinde misin? Derin şerit şerit sarkana kadar kırbaçlayacağım seni! Seni domuz, seni siyah köpek!

Köle, kendisini kovalayan çocuk arkasında olduğu hâlde, fırlayıp kaçtı; Pablillo'nun yüzü keyifle parıldadı.

— Bu hergele bayağı sıkı, dedi. İşi kaptı; baksana darbeleri nasıl ustalıkla yapıştırıyor. Her vuruş en acı verecek yere iniyor. Kamçının nasıl kullanılacağını biliyor.

— Oğlandan memnunsun, dedi Juan. Sana benziyor.

— Daha çok babama, diyerek gülümsedi Pablillo. Kamçıyı parmaklarının arasında tutuyor. Bu benim tarzım değil. Yerlerde yuvarlanıp geberene kadar kırbaçlayabiliyorum bu Tanrı'nın cezası hayvanları. Fakat bu da iyi bir şey değil, kardeşim; kara bir iblis para demek zira. Fakat bizim hergele onlarla, kedinin fareyle oynadığı gibi oynuyor resmen. Bu, babamın tarzı. Canları çıkasıya kadar eziyet ediyor onlara, ama asla daha fazla değil. Bu şerefsize bir kamçı ver, bütün bir köle sürüsünü idare etsin. Böyle dört tane var kulübede. Yarım kan melezler; ama baskın olan benim kanım.

— Artık gemiye gitme zamanı, dedi Juan. Elveda, Pablillo. Ve teşekkürler, iyi ve kötü günler için...

Kucaklaştılar. Pablillo'nun gözlerinde yaşlar belirmişti.

— Oğlum, seni lanet boğa, eskilerden kalanların sonuncususun sen, diye sızlandı. Sen gidince, boktan, sıkıcı bir yer olacak burası. Geçmiş hakkında sohbet edecek kimse kalmayacak. Artık bana meyhanede şarabımla baş başa, yapayalnız oturmak var; gençler yaşayacakları bir hayata sahipler çünkü. Bazen Şeytan'dan her şeyini, karını, çocuklarını, evini almasını istemek geçiyor insanın içinden. Ama neşelen; bir gün İspanya'daki perişan hâlini görmeye ziyaretine geleceğim. Bir fıçı şarap hediye edecek, bir de güzel bir kız satın alacağım sana, seni keçi.

— Umarım ileride tekrar görüşürüz ve dilerim mutlu bir geleceğin olur, dedi Juan. Sonra son yolcuları gemiye götürmek için bekleyen sandala bindi. Kayık San Salvador'a gitmek üzere kıyıdan açılırken, ayakta durup karaya doğru baktı. O gün çok şarap içmiş, birkaç dostla vedalaşmıştı. Ve işte yola çıkmıştı artık. Elinde bir paket tutuyordu ve ceketinin altında, belini saran kalın, sağlam deri kemerde, bir sürü ağır altın parçası vardı. Onlar, yeni ülkede geçen meşakkatli otuz yılın terinin karşılığıydı.

Kayıktaki diğer yolculara dikkat bile etmedi. O hâlâ ayakta, kiliseleri, soylulara ait evleri, perişan Kızılderili kulübeleri, kumarhaneleri, rahibe manastırları, depoları, tacirlerin satış barakalarıyla gözünün önüne serilmiş kentin ardında uzanan, güneşin kavurduğu topraklara dalmış hâldeydi. Uyuşmuş, puslu zihninde birtakım karışık görüntüler uçuşuyordu. Zor bir hayat, diye mırıldandı, lanet, zor bir hayat ve karşılığında eline geçen ne?

Kavurucu güneşin altında pişmekle geçen otuz yıl boyunca asker tayınına talim etmişti. İnsanın sıcak havadan, yoğun rutubetten nefesinin kesildiği, sert sarmaşık yumaklarını elde pala parçalayarak kendine yol açabildiği ormanlar aşmıştı. Gö-

rüp görülebilecek tek bitkinin sarı ve alev kırmızısı çiçekleriyle kaktüsler olduğu çölleri arşınlamıştı. İnsanın gözlerine inanamayacağı yeşillikteki bambu ağaçları arasından kıvrılarak ilerleyen gümüş beyazı dumanlarla kaplı vadilerin üzerinde ayın parıldayışını seyretmişti. Yeni topraklar, kentler, madenler, plantasyonlar, müthiş mülkler fethetmişti. *Oueio*, baş döndüren manyok birası içmiş, hurma şarabıyla bol bol kafa çekmiş, kahverengi kadınlarla eğlenmiş, tam bir Hıristiyan gibi günah çıkarmıştı.

Berbat bir hayat, diye düşündü. Anlamsız bir hayat... Kaç adam öldürdüm acaba? Bir ara bunun hesabını çıkarmıştım. Bugünlerde bir hayat kaç para eder ki?

Bunun üzerine biraz düşündü ve kendi kendine, bu yeni ülkede insan hayatının değerinin hiç de yüksek olmadığını söyledi. Yine de hayat bir biçimde boy veriyordu, bu sıcak, bataklık dolu topraklarda; vahşice köklerini derinlere salıyor, açılıp saçılıyordu, kurumuş gövdelere sarılmış yabani sarmaşıklar gibi. Her yandan yaşam fışkırıyordu, çimenlerin arasından tıslayan zehirli yılanlarıyla, zarif ceylanları ve rengârenk kuşlarıyla. Bu, telaşlı, karmakarışık, ağu saçan bir hayattı ve de çürüme ve ölüm soluyordu.

Derken, gözleri, liman meydanında durmuş, şaklattığı kırbacıyla hoşça kal diyen Pablillo'yu yakaladı. İki kolunu birden kaldırıp sallayarak karşılık verdi.

2

San Salvador, İspanyol ve Portekizli denizcilerden, zenci kölelerden ve bir düzine İspanyol topçusundan oluşan doksan iki mürettebatı bulunan, üç direkli, beş yüz tonluk bir kalyondu.

Gemi, merkezi Barselona'da bulunan bir denizcilik şirketine aitti ve düzenli olarak Yenidünya ticaretinde çalışmak üzere tahsis edilmişti. Hızlı bir altın taşıma gemisiydi; güzel ve sağlam bir biçimde inşa edilmişti. On iki tane ufak yolcu kamarası vardı. Bunlar yirmi seçkin yolcuyu barındıracak büyüklükteydi; ama bu sefer sıkış tepiş kırk yolcu almak zorunda kalacaklardı. Üstelik görgü kuralları gereği, bu yolculardan üçüne özel kabin verilmesi gerekiyordu. Bu yolcular Genel Vali Don Pedro de Carajaval, Engizisyon Yargıcı Don Jesus ve Doña Inez Escobedo'ydu.

Don Pedro, batı eyaletlerinden birinin genel valisiydi ve sarayda huzura çıkmak üzere resmi bir davet almıştı. Küçük, kömür karası gözleri, sarımtırak, sabit ifadeli yüzüyle ufak tefek, kuru bir adamdı. Sarayın çağrısı emir demekti ve yaşadığı karaciğer rahatsızlığına rağmen, Don Pedro, hiç vakit kaybetmeksizin, yanına subay ve memurlardan oluşan bir heyet de alarak, bu uzun yolculuğa çıkmıştı. Saraya ve en nüfuzlu saray erkânına hediyeler götürmek iyi bir davranış olarak görülüyordu ve Don Pedro, bir gün huzura çıktığında konumuna uygun bir görkem sergileyebilmek için, görev yaptığı süre boyunca değerli eşyalar biriktirmişti. Sonunda davet geldiğinde, bulunduğu eyaletin yerlilerine bir kelle vergisi çıkarmış ve demir bir yumrukla, yarı hükümdar, yarı da kendisi için, bu vergiyi toplamıştı. Yanında götürdüğü vergi gelirlerinden dolayı çok üst düzeyde bir kabul

göreceğini düşündükçe, o kasvetli suratına biraz olsun canlılık geliyordu.

Altın ve gümüş çubuklarla, ziynet eşyaları ve değerli taşlarla dolu sandıklar, katırların ve kölelerin sırtında, toprağı tabanları yakacak kadar kızdıran güneşin gözünde, dağların her yükün ağırlığını iki katına çıkaran zayıf havasında, tepeler aşarak, ormanlar yararak taşınmıştı. Katırların biri tökezlediğinde, üzerindekiler en yakın köyden getirilen Kızılderililere yükleniyordu. Bunların çoğu yolda devrilip kalmış, kırbaç onları tekrar ayağa kaldıramayınca, dağlarda terk edilip bırakılmıştı. Genel vali yanında, saraya götürdüğü armağanlara ek olarak altın çubuklardan oluşan, tamamen şahsına ait bir servet de taşıyordu. Kralın ona memlekette, rütbesine ve liyakatine uygun bir görev vereceğini umuyordu. Yeterince altını vardı. İspanya'nın en zengin adamlarından biri olmak istiyordu. Don Pedro bu hâle gelebilmek için bir ömür harcamıştı ve artık hayatın tadını çıkarmak arzusundaydı.

Don Pedro ve maiyeti gemiye vali tarafından ve askeri tören kıtasının sergilediği merasimle bindirildi. Don Jesus ise kimsenin dikkatini çekmeden, güverteden kayar gibi hızla geçerek kamarasına girdi ve kapısını kilitledi. Doña Inez'in de kendisine refakat eden kalabalık bir maiyeti yoktu. Yanında sadece bir oda hizmetçisi ve Kızılderili bir köle vardı. Yaşlı ikinci kaptan José Nuñez, yerliye sıradan yolcuların tayfalarla birlikte kaldığı alt güvertede bir yer ayarlamıştı.

— Onun gemide bulunan en iyi yiyeceklerle beslenmesine dikkat edin, dedi Doña Inez. Onu bir armağan olarak sunmak üzere satın aldım. Yolculuk sırasında tamamen perişan bir görünüme bürünmesini istemem.

Sonra oda hizmetçisiyle birlikte kamarasındaki eşyaları düzenlemeye gitti.

Son yolcularını da alan San Salvador akşam meltemiyle birlikte demir almaya başladı. Güverte insan kaynıyordu. José Nuñez dalgın gözlerle, yerlerini bulmaya çalışan kalabalığa ba-

kıyordu. Kimi şık döşenmiş kamaralara, kimi ise, tam kargo bölümünün üzerinde yer alan, su seviyesinin altında kalan ve sakinlerinin, kabin merdiven boşluğundan ne kadar gelebilirse o kadar havayla yetinmek zorunda kaldığı alt güverteye doğru yollanıyordu.

José Nuñez bu denizlerde yolculuğa çıkan ve memlekete dönen bir sürü insan görmüştü. Sayısız gemi, Peru'dan, Kolombiya'dan, Ekvator'dan ve Meksika'dan yüklenen tonlarca altın ve gümüşle okyanus aşan tehlikeli yolculuklar yapmıştı. Binlerce genç maceracı, tabanından çatısına dek tüm duvarları altın levhalarla kaplı, altarlarının üzerinde, ışınları zümrüt ve değerli taşlardan ateş parçaları gibi yansıyan altından muhteşem güneşlerin parıldadığı gümüş tapınaklara dair eski hikâyelerin büyüsüne kapılarak batıya doğru denize açılmıştı. Kim, Cuzco'da ganimet olarak güneş tablosunu ele geçiren, sonra da onu bir gece kumarda kaybeden Manico Serra de Leguizano'nun öykülerini küt küt atan bir kalple dinlememişti ki?

Şayet altın levhalar bir zamanlar sahiden vardıysa bile, artık yerlerinde yeller esiyordu. Ve şayet Kızılderililer altınlarını gizlediyseler, onu nasıl koruyacaklarını da gayet iyi biliyorlardı. Kimse bir şey bulamadı ve İspanya'dan gelen şapşal maceracılar genellikle memleketlerine elleri bomboş döndüler.

Etrafını dikkatli gözlerle yoklayan José Nuñez, çaktırmadan çiğneme alışkanlığı edindiği tütünden aldı ağzına bir parça. Yine de gizli hazine gördüğünü söyleyen birini tanımıştı; günahkâr bir Fransisken keşişi olan Huanuco'ydu bu. Adam ona Kızılderililerin gizli hazinesini gördüğünü söylemişti. Kumarbaz, sarhoş herifin tekiydi; ama yerliler –nedenini Tanrı bilir- onu seviyordu. Bir gece genelevde kâğıt oynarken gömleğine varana kadar her şeyini kaybetmişti. Eve koşturup sağa sola saçtığı paralardan almıştı. Aslında kiliseye ait olan bu para konusunda etrafa yalan söylemişti. Bu parayı da kaybetti. Son kuruşu da diğerlerinin cebini boylayınca, gittiği hücresinde ka-

fasını zemine vurmaya başladı ve ateşli yakarışlarla karışık bir acı çığlığı koyuverdi. O sırada omzuna bir elin dokunduğunu fark etti; kendisinin papazlık ettiği Kızılderili cemaatine mensup çocuklardan biriydi bu.

— Ağlamayın, imanı derin peder, dedi yerli. Size gerekenden daha çok altın vereceğiz.

Ve ertesi gece, Kızılderililer, gözlerini bağladıkları keşişe, kayalıkların içindeki bir mağarada uzun süren, zorlu bir yolculuk yaptırdılar. Sonunda gözlerindeki örtü kaldırıldığında, meşalenin oynak ışığında, yerde öbek öbek yığılmış altını gördü.

— Taşıyabildiğiniz kadar alın, dedi yerliler. Huanuco çıkardığı cüppesini bir çuval gibi altınla doldurup sırtına vurdu. Ara sıra durup dinlenmek zorunda kalıyor ve her mola verdiğinde tespihinden bir boncuğu çıkarıp yere bırakıyordu. Belki bu şekilde mağarada geçtiği yolu tekrar bulabileceğini düşünüyordu. Fakat ertesi sabah bir Kızılderili tüm tespih tanelerini getirip hücresinde önüne koyuverdi.

— Gece düşürmüşsünüz onları, imanı derin peder, dedi kibarca.

Huanuco içkiden ölmüştü ve hikâyesi de belki tamamen uydurmaydı. Zira gerçek, nadir rastlanan bir şeydi, José bunu biliyordu. Şimdi, bu yolculukta, genç bir Kızılderili kızın bir İspanyola âşık olduğunu ve kendisine sadık kalması karşılığında adama altınlardan oluşan bir hazine sözü verdiğini duymuştu. Bir sabah ikisi de yatakta, boğazları kesilmiş hâlde bulunmuşlardı. Kızın ebeveynleri ve kardeşleri hapse atılmıştı; lakin kimse onların ağzından altının nerede gizlendiğine dair tek kelime bile almayı başaramamıştı. Belki bir şey bilmiyorlardı. Belki de krala, ona ait olanı vermektense ölmeyi tercih etmişlerdi. Onları kutsanmamış bir yere gömmüşlerdi.

José sakin bir biçimde durmuş, gemi demir alıp yolculuk başlamadan önceki son dakikalarını tütün çiğneyerek renklendiriyordu. Seçkin yolcularla hiçbir ilişkisi yoktu. O basit bir

denizciydi ve sarayla herhangi bir bağlantısı bulunmuyordu. Zengin ve seçkin beyefendiler ortalıkta baba hindi gibi dolanıyorlardı; ama, gerçek bir kasırga bir yana, sert bir rüzgârda bile kaç para ederdiler ki bunlar? Deneyimlerine göre, pek fazla değil... Fakat gemiye ağır kutular, bavullar ve variller yüklendiğine şahit olmuştu; güzelim San Salvador hiç bu kadar altını bir arada görmemişti.

Ah, insan bütün bu tehlikeli yolculuklar karşılığında ücret olarak ondan iki avuç alma hakkına sahip olsaydı keşke... Aniden, onu altı ayda bir gidebildiği evine, odasına götüren iç ısıtıcı odun dumanı ve sarmısak kokusunu alır gibi oldu. Sadece birkaç avuç... Böylece çalışmayı bırakabilir, rıhtım civarında balıkçılarla ve tekne reisleriyle oturur veya teknesiyle açılıp bir iki balık avlar, karısı onları yağda kızartır, mavi zeytin ve biberle servis yapardı.

— Fakat bu onların altını, benim değil, diye düşündü. Bu hakkı onlara kim verdi, bilmiyorum, ama benim değil... Daha açıkgöz olmam gerekirdi; o zaman kesin ben de payıma düşeni alırdım. *O* açıkgöz işte, belki de içlerinde en zengini...

Parmaklıklara dayanmış, artık kiliselerinin çanları akşam ayini için çalmaya başlayan kenti yukarıdan seyreden Doña Inez'di baktığı. Diğer yolcuların hiçbiri ona yaklaşmaya cesaret edemiyordu. Onun adını ve nasıl sıra dışı bir kadın olduğunu herkes biliyordu. Seçkin bir aileden geliyordu. Başından iki evlilik geçmişti. Sonuncusu Alba dükünün bir akrabasıydı. Ve daha otuzlarının ortalarındayken ikinci kez dul kalmıştı. Sarayda iyi bağlantıları vardı ve kolaylıkla yeni ve zengin bir koca bulabilirdi; lakin Doña Inez tekrar evlenmek için en ufak bir arzu duymuyordu. Ciddi bir mal varlığına sahipti ve üzerindeki kontrol kendine geçeli beri servetini birkaç katına çıkarmıştı.

Doña Inez, imparatorluğun yeni topraklarına bir iş gezisi yapmış, oradaki ciddi ekonomik çıkarlarını gözden geçirmişti. Kızılderili hazineleri aramıyordu o. El Dorado altını bulmak

üzere yola koyulan maceraperestleri finanse etmeye hiç mi hiç hevesi yoktu. Onun tarzı ciddi, serinkanlı ve ağırbaşlıydı; bu tarzda herhangi bir maceracılığa yer yoktu. Sermayesinin bir kısmını madenlere ve batı ülkelerinde faaliyet gösteren plantasyonlara yatırmıştı ve yatırımları oldukça kârlı bir biçimde işletiliyordu. Evvelce boş olan, geniş araziler üzerinde büyük bir imtiyaz elde etmiş, yerli köylerini yakmak ve Kızılderilileri kendi toprakları için kira ödemek zorunda bırakmak suretiyle bölgenin denetim altına alındığı bir askeri seferin masraflarını kendi cebinden ödemişti.

Mükemmel gelir getiren bir altın madenine sahipti ve istikbali parlak kocaman şeker plantasyonları kurmuştu. Avrupa'daki bir prensliğin nüfusuyla rahatlıkla karşılaştırabilecek, kölelerden, memurlardan ve kölebaşılardan oluşan bir orduyu yönetiyordu. Memlekette de büyük malikânelere, zeytinliklere, üzüm bağlarına, dev gemi filolarına sahipti ve İspanya'daki her boğa güreşinde onun ahırlarında yetişen boğalar görülmek isteniyordu. Madrid'de iki sokak dolusu kiralık evin, Valencia yakınlarında bir ipek dokuma fabrikasının sahibiydi; önde gelen bir madende hissesi vardı ve San Salvador da dâhil, birçok denizaşırı çalışan gemiden oluşma bir donanmayı yöneten denizcilik şirketinin en büyük hissedarıydı. Genel vali, kızsa da, geminin en iyi ikinci kamarasıyla yetinme sıkıntısına katlanmak zorunda kalmıştı. En iyi kabin Doña Inez'e ayrılmıştı ve hanımefendi, bunu son derece tabii görüyordu.

Doña Inez ayakta, kenti seyrediyordu; ama düşünceleri çok uzaklardaydı. Yaptığı düzenlemeleri ve vermiş olduğu emirleri şöyle bir zihninden geçirdi tekrar. Hızla işledi beyni; büyük sayılarla uğraşmaya alışkındı. Fakat her şey, yetenekli bir muhasebecinin hesap defterindeki gibi düzen içindeydi. Herhangi bir yanlış yapmadığı ve zaten yaptıysa da düzeltmek için artık çok geç olduğu sonucuna vardı.

İç geçirerek şimdi önündeki uzun, bezdirici yolculuğu dü-

şündü. Boş durmaktan nefret ederdi; emir yağdırmayı, adamlarını yönetmeyi seviyordu o. Bir gün önce yolcu listesini gözden geçirmiş, pek fazla eğlence umudu olmadığını söylemişti kendi kendine. Bir sıkıcı taşralı memurlar, papazlar ve serüvenciler koleksiyonu... Yeni topraklarda yaptığı yolculuklarda onlardan o kadar çok görmüştü ki... Bu altın arayıcıları ve aristokrat talih avcıları çok küçük görünüyorlardı gözüne; onlar etraflarını dolduran tüm o zenginliklerin farkında bile değillerdi. Beyin sahibi olanlar, altın hazinelerinin peşinden koşmak ya da hazinelerinin geriye kalanının yerini ağızlarından almak için Kızılderililere işkence etmekle uğraşmıyorlardı. Onlar altın damarlarını bulmaya mühendislerini ve jeologlarını gönderiyor, altını oralardan elde ediyor, Kızılderilileri çalıştırıyor, verimli toprakları işliyorlardı. Fatihlerin devri geride kalalı uzun zaman olmuştu.

Doña Inez dönüp soğukkanlı ve araştırmacı bakışlarla, kendisinden hürmetkâr bir uzaklıkta duran ve kenti, sahildeki kalabalığı, geminin etrafında kaynaşan tekneleri izleyen yolcuları incelemeye başladı. Derken bir düdük sesi duyuldu ve gemi subayları emirler yağdırmaya başladı. Yelkenler açıldı ve San Salvador hızla palamarlarını çekti. Demirler yukarı doğru yükselirken, bocurgatlardan tayfaların boğuk sesle söylediği şarkı duyuluyordu:

Ey, efendimizin kutsal annesi,
yok et düşmanlarımızı
ve iyi bir yolculuk ihsan eyle bize,
şu tuzlu denizlerde.

Veracruz'un surlarından bir top selamı gürledi ve geminin güvertesindeki topçular da buna karşılık verdi. San Salvador körfezin dışına doğru kayarken duyuldu kilise çanlarının sesi, karadan gelen kederli, hafif bir melodi gibi.

3

Juan Gomez alt güvertede boş bir yatak bulup matıyla battaniyesini üzerine koydu. Oda tahta perdelerle bölümlenmişti ve her bölmede kaba bir biçimde inşa edilmiş bir düzine ranza vardı. Alt güvertedeki yolcu ranzalarının oraya girebilmek için, her tarafın ranza ve çaprazlama gerilmiş hamaklarla dolu olduğu büyük tayfa kabininin içinden geçmek gerekiyordu. Bu odanın ortasına dizilmiş uzun masaların arasındaki iki dar aralıktan başka bir geçit yeri de bulunmuyordu.

Alt güverteyi, mecalsiz, kırmızımtırak pırıltılar saçan boynuz fenerler aydınlatıyordu. Çok sıcaktı ve ortalığı ter, idrar, bozulmuş yağ, sarmısak ve kurutulmuş balık kokuları bürümüştü. Merdivenlerden inerken, leş gibi koku, göğse inen bir yumruk gibi çarpıyordu insanı. Durmak ve kızıl yarı karanlığa dalmadan evvel bir iki derin nefes almak zorunda kalıyordunuz. Bölmelerin birine, bir ağıla doldurulan koyunlar gibi, bir grup siyah denizci ve zenci köle, üst üste istif edilmişti. Bir kısmı yataklara dağılmış, diğerleri ise yaylı bir enstrüman çalan, geniş burunlu bir zencinin etrafına daire biçiminde oturmuşlardı. Başlarının üzerinde, gemi yalpa yaptığında gölgeler oynaştıran bir fener sallanıyordu. Siyah adamlar bedenlerinin üst kısmıyla ritmik bir biçimde sallanıyor, derin, gırtlaktan gelen, yaslı seslerle şarkı söylüyorlardı. Beyaz beyaz parlayan dişleri ve gözlerinin akları dışında, yüzleri, terden, siyah damlalar gibi parıldıyordu.

Juan'ın bölmesindeki yolcuların bir kısmı şimdiden yataklarına uzanmış uyuyordu; memlekete, manastırlarına giden, en ucuz koşullarda yolculuk eden birkaç mezhep kardeşiydi bunlar. Pejmürde kılıklı, bir haftalık tıraşı olan, kubbe biçimli alnı

kırmızı lekeli, zayıf, çirkin bir adam, yatağına battaniyesini seriyordu. İşi bittiğinde toprak bir testi çıkardı; mantar tıpayı açtı ve Juan'a doğru gülümsedi:

— Sağlığınıza, onurlu señor, dedi ve uzun bedeniyle kibarca eğildi. Mademki yol arkadaşı olacağız, bana sizinle birlikte şarap yudumlama şerefini lütfeder miydiniz? Adım, Pablo Avarano. Şarap en kötüsü değil; isme de en iyisi denemez. Böylece birbirlerini dengeliyorlar.

Don Pablo testiyi Juan'a uzattı ve dostça başını salladı.

— Sizin rızkınızı kazanma biçiminiz çok belirgin, dedi. Siz bir askersiniz, güvenilir bir asker, en Hıristiyan kralın ve kurtuluşun yegâne yolunu içinde taşıyan gerçek imanın çıkarı için sayısız Kızılderiliyi tepeleyip mülklerine el koymuş cesur bir asker. Yanılıyor muyum?

— Bir askerdim, dedi Juan ve içkiden içti.

Don Pablo testiyi tekrar kaldırıp şaraptan bir yudum aldı. Sarhoşluk sınırındaydı; pörtlek gözleri içkiden donuklaşmış, alnındaki leke iyice kızarmıştı.

— Şu an ayrılmakta olduğumuz ülke, dedi, kendi hâline bırakılsa, mükemmel bir ülke. Eminim bir zamanlar Kızılderililer orada kendilerini muhteşem hissediyorlardı. Artık memnuniyetleri iyice sınırlanmış durumda. Fakat öte yandan, daha sonra ortaya çıkan, askerler için bir El Dorado... Ve bu bana göre ilahi takdirin akıl sır ermez derinliğinin bir işareti. O büyük hikmetiyle, güzel Tanrım, İspanya'daki, bizim de içinde yer aldığımız bütün bu başıboş aristokrat yığınına güzel, dolgun bir ihsanda bulunmaya karar verdi ve bizim kendi ülkemiz güçten oldukça düşünce, onlara Yenidünya'nın kapılarını açtı ve onlar da orayı bir hırsız yatağına dönüştürmeyi gerçekten becerdiler. Oranın yağmalanması başarıyla sistemli bir hâle getirildi. Orada alçaklar ve soyguncular insanın karşısına en yüksek mevkilerde çıkarlar; orada piskoposların atama mektuplarını Şeytan'ın bizzat kendisinin imzalaması tercih edilir.

— Sözcükleriniz de şarabınız kadar sert, señor, dedi Juan. Birilerinin dinleyip dinlemediğinden emin olmadan böyle öfkeli sözler sarf etmek biraz tehlikeli. Fakat peki siz niye ziyarete geldiniz bu günah diyarını?

— Benim kötü kaderim, dedi Don Pablo, gömleğimin içini dolduran bitlerden başka bir şey sunmadı hiç bana. Bu, her zaman kendimden ve başkalarından talep ettiğim tek bir şeyden kaynaklanıyor, señor: katıksız entelektüel dürüstlük. Bir kedi gördüğüm zaman, ona kedi demek isterim ve hiç kimse bana, onun aslan olduğunu söyletemez. Bu uğursuz bir özellik ve onun yüzündendir ki, üniversiteden atıldım. Bir süre, ikinci dereceden aristokrat aileler için özel öğretmenlik yaparak geçindim. Bana çok az para veriyorlardı ve bu yüzden fazla soru sormaktan çekiniyorlardı. Fakat işler her seferinde sarpa sarıyordu. Bir defasında evin efendisinin karısıyla yatakta basılıp süvari kamçısıyla kovalanma şanssızlığına uğradım. Başka bir seferinde bölge papazıyla teslisin anlamı hakkında bir tartışmaya girdim ve çabucak oradan tüymek zorunda kaldım. Hayattaki en büyük güçlüklerden birisi, señor, düzgün, berrak bir akla sahip olup da çeneyi tutabilmektir.

— Keskin bir törpü ve keskin bir dil dikkatli kullanılmalı, der bir atasözü.

— Ve de bu eski atasözü tamamen doğruyu söylüyor. Sesi çıkmayan biriysen, çok ileri gidebilirsin; ama benim yüreğim dilimin ucunda atıyor. Bana niye göç ettiğimi soruyordunuz. Cevabı basit: Engizisyon benimle ilgilenmeye başlamıştı biraz. Çok fazla değil; ama bu kadarı da ortalıktan kaybolmanın bir yolunu bulmama yetti. Zira ben hiçbir zaman cesur bir adam olmadım. Entelektüel dürüstlüğüm beni size bunu söylemeye zorluyor, amigo. Bir eyalet valisinin bürosunda mütevazı bir kâtiplik konumu yakalamıştım ve orada, beş yıl boyunca ot gibi yaşadım. Çeşitli kereler dilimi ısırmaya çalıştım; lakin dilim öyle kolay tutulacak gibi değildi. Ve sonunda eve dönmenin en

iyi yol olduğuna karar verdim; zira bu fatihlerin çocukları öfkeli olduklarında pek şaka kaldırmıyorlar ve bu lanet topraklarda darağacına giden yol oldukça kısa. Yanımda memlekete götürdüğüm tek şey, başımı süsleyen *corona veneris*. Onu da tam son anda bir genelevde aldım. Peki, siz çabalarınız karşılığında ne elde ettiniz, señor asker?

Juan sırıtarak göz ucuyla, Don Pablo'nun ona gönülden uzattığı testiye baktı.

— Fazla bir şey değil, diye yanıtladı. Fakat her durumda bir genelev uğurlamasından daha iyi şeyler.

— Nasıl olduğunu biliyorum, amigo, dedi Don Pablo. Sizler bir köyü yağmalarsınız ve bütün o rezilliğinizle, biraz cinayet ve tecavüzle kendinizi eğlendirirsiniz; bu arada, diyeceğim o ki, altın bulma konusunda çok şanslısınızdır. Bir *caciquenin** mekânında saklı bir güneş kursu ya da bunun gibi bir şey... Bu tamamen paganizm demek olduğu için, ona el koyarsınız elbette. O bir put tasviri olarak yapılmamışsa dâhi, bitli bir yerlinin, öyle ya da böyle herhangi bir şeye sahip olması bile bir küfürdür zaten. Böylece tasviri alır ve güzel bir kısmete konduğunuzu güvendiğiniz en yakın dostunuzun kulağına fısıldarsınız. Onun da fısıldayacağı birkaç kulak vardır. Aradan on iki saat geçmeden albay tarafından çağrılırsınız. Size altına göz kulak olduğunuz için bir sürü övgüler dizer; lütufkâr kralımızın bulduğunuz şeyin karşılığını cömertçe vereceği konusunda temin eder sizi. Bulma ücreti olarak birkaç altın para alır ve kralın çok daha fazlasını elde edeceğini bilerek teselli bulursunuz. Haksız mıyım?

— Yalan da değil hani. Ama Perez Rico'nun talihi yaver gitti. Altın bir tasvir bulmuştu ve dilini tutmayı da biliyordu. Subayların kulağına herhangi bir şey gitmeden onu satmayı da becerdi. Ardından bir altın madeninden hisse aldı ve kovayla para kazandı. O artık konumu yüksek bir memur. Bir piskoposun kızıyla evlendi. Büyük bir adam oldu.

---

* Güney Amerika'da Kızılderili kabile reisi -*çev.*

— Ama asılmak pek o kadar eğlenceli olmazdı ve Perez Rico da buna çok yaklaştı, değil mi? Fakat bu arada testi dibine indi; yarından itibaren kurutulmuş et, manyoklu kek ve ılık suya talim edeceğiz. Para yoksa şarap da yok. Kızılderili dilinde öğrendiğim tek bir sözcük var. Daha Karayipler'deyken öğrenmiştim bunu: *nacrabatina*, susadım.

— Karşılığını da biliyorsunuz, değil mi, amigo? *Chalalaali*, adam sarhoş...

— Sarhoşum, hem de adamakıllı sarhoş, dedi Don Pablo. Kutsal şarabın nimeti koşturuyor damarlarımda. Şuradaki küçük yerli kız ne kadar da güzel. Bak, bacakları Lübnan sediri gibi zarif. Göğüsleri aşk tepeleri, dişleri ise, aşk cıvıltıları saçan beyaz kumrular... Amigo, bir an bile vazgeçemediğim, kayıtsız şartsız entelektüel dürüstlük arayışım, kadın güzelliğinden, yaşım, görmüş geçirmişliğim ve şu görünüşüm göz önüne alındığında son derece garip kaçan bir düzeyde etkilendiğimi itiraf etmeye zorluyor beni.

Bu arada yolcu kabinleri giderek dolmuştu; ranzalarda uyuyan, horlayan insanlar yatıyordu. Gemi okyanus dalgaları arasında yalpaladıkça, deniz tutan birinin yakınmaları duyuluyordu ara sıra. Burnu kesilip kopmuş eski bir asker, su kovasının başında durmuş, yarı bastırdığı küfürler ve lanet okumalar arasında sarsıla sarsıla kusuyordu. Sıcaktan ve haşere ısırığından suratları şişmiş vaziyette uyuyanların üzerinde kocaman, kara böcekler koşturuyordu. Yandaki bölmede zenciler şarkı söylemeyi kesmiş, deniz tutmasından inleme faslına geçmişlerdi. Tayfaların bulunduğu odadan boğuk gürültüler ve gülüşme sesleri geliyordu. Alt güverte nöbetçisi, askerlerin gemiye yanlarında getirdikleri viskiden içiyordu.

Bir Kızılderili kız, bebeği göğsünde, bir köşeye oturmuş, sallanan fenerlere bakıyordu. Hemen yanındaki genç yerli erkek battaniyesini yere sermişti. Bacaklarını altında kavuşturmuş bir biçimde oturuyor, odadaki her hareketi tetikte gözler-

le izliyordu. Çıkık elmacık kemikli, biçimli ağzının duyarlı bir ifade verdiği yüzü, maun ağacından oyulmuş gibiydi. Başına yapışık gibi duran parlak siyah saçları omuzlarına kadar iniyordu.

Juan Gomez'i tuhaf bir şekilde içine çeken bu küçük toplulukta samimi bir ağırbaşlılık havası vardı. Doğduğu bölgedeki fakir köy kilisesinin mihrabının üzerinde yer alan resim geldi birden aklına. Resimde Hazreti Yusuf ve çocuk İsa'yla birlikte kutsal anne Mısır'a kaçarlarken tasvir edilmişti. Kutsal efendinin annesi, çocuğu göğsünde oturuyor, Yusuf da onları seyrediyordu. Juan'ın çocuk yüreği, onların, merhametsiz düşmanlarından yabancı topraklara kaçarken, bu evsiz, yurtsuz yalnız kalmışlıklarını düşündükçe ürperirdi.

Çocuğunu büyük bir şefkatle göğsüne bastıran küçük kahverengi kadın ve ciddi görünümlü Kızılderili genç adam kutsal aileyi andırıyorlardı ve fenerden gelen ışık da sanki yerli kızın saçlarının etrafına bir hale kondurmuş gibiydi. Don Pablo'nun giderek boğuklaşan sesini duyduğunda hâlâ onlara takılıydı Juan'ın gözleri.

— Onlar bu altın ve zulüm yüklü gemideki köleler. Kıç tarafta da, iki yerlinin ve bitişikteki siyahların sahipleri olan kırk kadar insan uyuyor. Tabii biz yoksul beyazların da sahibi... Kahraman asker Juan Gomez de bir istisna değil... Geminin ve taşıdığı tüm altının sahibi de onlar. Sarhoş mürettebat onların malı. En ihtiyar denizciden annesinin memesindeki bebeğe kadar tüm yaşayan ruhlar onlara ait. Evet, hatta daha doğmamış, annesinin karnındaki çocuk dahi... Onlar bizim sahibimiz; kaderimize onlar karar veriyorlar. Onlar bizi en korkunç cezalarla inim inim inletebilir ve bu yaptıklarını da bir sevgilinin yatağında ya da bir kadeh hoş şarapla beş dakika içinde unutabilirler. Ya da o en merhametli hâlleriyle yaşamamıza izin verir ve maskaralığımızla eğlenirler. Ve bunu neden yaparlar biliyor musun, pek saygıdeğer señor? Çünkü Juan Gomez ve şuradaki

değerli, yaşlı savaşçı gibi, kulağını, burnunu koparttırma pahasına, zayıfa karşı güçlüye hizmet etmek olan görevlerini yerine getiren cesur askerler vardır. Ah, amigo, bana kuru ekmek verin, bir parça uyduruk şarap ve bir de yatacak kötü bir yatak, ben de size gücün felsefesi hakkında ölümsüz bir risale kaleme alayım...

Terli elini Juan'ın omzuna koymuştu; fakat Juan bu eli silkeleyip itti ve ayağa kalktı. Kızılderili çifte doğru ilerledi ve onların yanına yere oturdu.

— Sahibiniz kim? diye sordu genç adama. Dingin bir bakış dışında bir cevap alamadı. Genç yerlinin İspanyolca bilmediğine hükmederek aynı soruyu kadına yöneltti.

— Efendime eşlik ediyorum, diye fısıldadı genç kadın kötü bir İspanyolcayla.

— Bu onun çocuğu mu?

— Evet, diye başını salladı kız uysalca.

— Niye burada denizcilerin arasında uyumana müsaade ediyor? Denizde bir hafta geçirdikten sonra, seni onlardan kim koruyacak?

Genç kadın cevap vermedi; fakat yerli delikanlıya ürkmüş bir bakış attı. Genç adam konuşmayı anlamış gibi başını salladı.

— Çocuğunla birlikte benim ranzamda uyuyabilirsin, dedi Juan; ben kendime başka bir yer bulurum. Arkadaşın da yanında yerde yatabilir. Yarın efendine, eğer seni kendisine saklamak istiyorsa, senin burada kalamayacağını söylemelisin. Sadece kadınların yattığı bir bölüm var; orada sana da bir yer ayarlanır.

Genç kızın ranzaya girmesine yardım ederek battaniyeyi kadının üzerine örttü. Kızılderili delikanlı kalktı ve battaniyesini kızın yattığı ranzanın önüne serdi.

— Bunu neden yapıyorsunuz, señor? diye sordu Don Pablo. Bu iki yerliyle ne alakanız olabilir sizin? Çayırda otlayan koyunu da yatağınıza koymak ister misiniz? Nerede uyuyacaksınız bu gece?

— Bir yer bulurum, dedi Juan. Zaten zor nefes alınıyor burada ve ben açık havada uyumaya alışkınım.

Tayfaların bulunduğu bölümden geçip güverteye çıktı. Çok geçmeden Don Pablo da geldi peşinden. Geminin pruvasının en ön tarafına gidip oturdular ve denizi seyretmeye başladılar. Uzun dalgalar sükûnet içinde yuvarlanıyordu.

— Testide hâlâ son bir yudum duruyor, dedi Don Pablo. İçin, señor, şarap ne efendi bilir ne de köle. O yüreklerimizi neşeyle doldurur ve silinmez utancımızı unutturur bize. Dinleyin, geminin iskeleti çatırdıyor. Taşıdığı tüm eski günahlardandır bu; feryadı, gecenin ortasında dolaşan bir hayaletinkini andırıyor.

Orada, yelkenlerin kafalarının üzerinde kocaman kuşlar gibi gürültüyle kanat çırptığı soğuk gecenin ortasında, ayılmışa benziyordu. Bir süre öylece oturup düşüncelere dalarak San Salvador'un pruvasını döven dalgaların sesini dinledi.

— Bu gemi altın ve köleyle dolu, dedi. Şu güçlü kaslara sahip İspanyol heriflere, karşılıklı zar atarken bıçakları birbirlerini doğramaya her an hazır ufak tefek Portekizlilere, derilerinin ardında kasları oynaşan zencilere, kemerlerinin altında birkaç parça altınla memlekete dönen, nasıl savaşılacağını bilen, sizin gibi eski askerlere bakın. Sizler sert tahtanın üzerinde yatarken, ötekiler kıç tarafta, ipek battaniyelerinin altında, kaygısızca uyuyorlar. Eğer isteseydiniz, dünyanın bütün şatafatı sizin olabilirdi.

— Bir keresinde, bir subaya vurduğu için ölene kadar kırbaçlanan bir asker görmüştüm. Birçok da asılan adam gördüm. Bir adam çölün ortasında diri diri gömüldü; çünkü askerleri isyana teşvik etmişti. Adamın sadece başı dışarıdaydı. Onun morarmış dilini ve gözlerini hâlâ unutamıyorum; neredeyse kafadan ayrı gibiydiler. Yürümeye devam ettik, señor; adam hakkında tek kelime etmedik. Adı unutuldu gitti.

— Peki, kim gömdü onu kuma? Sırtlarınızdaki kara kamçı

izlerini açan kırbacı kullanan cellat, sizin kendinizden başkası değil.

— Ben okumuş bir adam değilim, dedi Juan çaresizce. İnsan pek çok şeyi unutmak zorunda kalıyor; yoksa düşünmek çok fazla acı veriyor.

— Belki de kötülüğü sürekli akılda tutmak daha doğru, dedi Don Pablo. Böyle yapsak Tanrı bizi severdi. Nasıl nefret edeceğimizi bilmek daha iyi olurdu. Oysa biz, bazen tekmelenen, bazen köşeye yemesi için yiyecek kırıntıları bırakılan köpeklere benziyoruz. Fakat şimdi uyuyalım, bu altın, lanet, sayısız insanın acısı, kan ve gözyaşı yüklü gemide. İyi uykular, amigo.

Güçlükle doğruldu ve uzun bacaklarının üzerinde sendeleye sendeleye, alt güverteye inen geçide doğru yürüdü. Ortalık tuhaf adamlarla dolu, diye düşündü Juan Gomez. Tanrı'nın aklında onlarla ilgili ne var ki acaba?

Kalın pelerinine iyice sarınıp kendini uyumaya hazır bir top hâline getirdi.

4

Üstsınıf yolcular, kıç güvertesinin üzerindeki tentenin altında ancak ertesi günün akşamına doğru toplandılar. Anakaranın kıyısı hâlâ uzakta, ufuktaki bir sis bulutu gibi görülebiliyor, uzak düzlüklerden kopup gelen ve bir ekmek fırınının kavurucu nefesini andıran kuru sıcak arada bir hissedilebiliyordu. Grubun çoğunu, suda geçen ilk gecenin ardından deniz tutmuştu. Henüz ne genel vali, ne de engizisyon yargıcı boy göstermişti; kamaralarında dinleniyorlardı.

Doña Inez Escobedo, etrafı kendisine eşlik edenlerle sarılı vaziyette, bir bambu sandalyede oturuyordu. Gece mükemmel bir uyku çekmiş, sabahleyin erkenden kalkmış ve yemeğini büyük bir iştahla yemişti. Güzel omuzlarının yuvarlaklığını ortaya seren hafif dekolteli ve ipek bir elbise giymişti. Kırmızı tente, yanaklarına tatlı bir pembelik kondurmuştu. Hâlâ genç bir kız gibi görünüyordu. Kolları çok hoştu. Parmaklarını bir sürü pahalı yüzüğün süslediği elleri, ince ve zarifti. Oturmuş hâldeyken kalçalarının biraz fazla dolgun olduğu da pek anlaşılmıyordu.

Yanı başında birkaç yıldır batı bölgelerinde ikamet eden, bunu bir sürgün gibi hisseden ve nihayet artık yurduna, medeniyete dönmekte olan genç, kibar Cizvit papazı Don Vargas oturuyordu. Öteki tarafında ise Don Fransisco de Elinaz adlı *oidor* (yargıç -*çev.*) vardı. Adam eyaletlerin birine vali olarak seçilmişti ve şimdi münasip yollarla atanma işini ayarlamak için saraya gidiyordu. Alçak masanın etrafında bulunan diğer iki kişi, kesesi ne kadar boşsa soy ağacı o kadar büyük olan genç subay Don Luis de Zuniga ile Yenidünya'ya bir iş gezisi yapan İngiliz tacir Samuel Rayburn'dü.

Doña Inez kamarasından mükemmel bir beyaz İspanyol şarabı getirtti. Hava hafif ve berraktı. San Salvador uygun rüzgârda kayıyordu; her belirti oldukça rahat ve keyifli bir yolculuğa işaret ediyordu.

Kanatlarını açmış, benekli, kocaman bir kelebek gelip tentenin üzerine konuverdi.

— Bakın, dedi Doña Inez, kelebeği göstererek. Muhtemelen tenteyi bir çiçek tarhı zannetti ve artık tüm yolculuğu bizimle geçirmek zorunda.

— Bana kalırsa, sizin bir çiçek olduğunuzu düşündü, señora, dedi Don Luis ve genç, güzel başını, muhabbet dolu bir ifadeyle yana doğru eğdi.

Doña Inez, ona, aptalca bir şey yapan bir çocuğa bakar gibi baktı.

— Şairce konuşmalar benim için anlamsız, señor, dedi kayıtsızca. Ben iki kere evlendim ve iyi düzyazıyı kötü şiirden ayırmayı bilirim. Daha eğlenceli şeylerden söz edelim. Bize bir şeyler anlatın, Don Vargas.

Don Vargas başını kibarca eğdi ona bakarak.

— Ne duymak istiyorsunuz, zarif señora?

— Dedikodular, çirkin dedikodular, dedi Doña Inez. Burada bulunmayanlar hakkında... Okyanus yolculukları başka ne içindir? Bize engizisyon yargıcı hakkında bir şeyler anlatın, Don Vargas.

— Muhterem Don Jesus hakkında bırakın çirkini, itibar zedeleyici herhangi bir şey söylemek bile tamamen imkânsız. Aksine, onun dine yaptığı paha biçilmez hizmetlere dair ciltlerce kitap yazılabilirdi ve bunun yapılacağından da adım gibi eminim. Yine de, onun ne kadar önemli bir şahsiyet olduğunun anlaşılması için, yaptıklarını son derece kısa bir biçimde özetleyeyim. Don Jesus, güzel Rabbimizin en büyük hizmetkârlarını edinmek üzere seçtiği en güzide ve zengin ailelerinden birine mensuptur ve daha çok genç bir yaştayken piskopos olmuştur.

Tabii görev yeri Yeni İspanya'nın oldukça uzak bir bölgesinde, Alınira Nehri yakınlarındaydı; ama nasıl bir yumurta bir yumurtaysa, bir piskopos da bir piskopostur.

— İyi bir aileye mensup genç bir adam neden böyle ıssız bir bölgede görevlendirildi? diye sordu *oidor*.

— Onun kendi arzusuyla oldu bu. Don Jesus, bilmeniz gerek, sadece iyi bir aileden gelmekle kalmıyordu, aynı zamanda az rastlanır bir iman sahibiydi. Bu görevi, misyon bölgesine yönelik bir hücum ve karanlıkta kalmış putperest ruhları kurtarma harekâtı olarak görüyordu. Gençliğin ve hayalperestliğin egemenliğindeki ruhunda, hayatını iman uğruna feda etme ve şehitlik tacını kazanma ateşi yanıyordu. Ve onu bunu yapmaktan alıkoyan tek şey, görev bölgesindeki Kızılderililerin, onun şehitlik mertebesine ulaşmasını tamamen imkânsız kılacak kadar dini bütün ve barışsever olmaları acı gerçeğiydi. Kilise vergileri son kuruşuna kadar ödeniyordu ve Kızılderililer, piskoposlarını taşa tutma ya da yakma yönünde en ufak bir niyet beslemiyorlardı. Tersine, ona en büyük hürmeti gösteriyor, onun her vaazında kilisenin tüm sıralarını hiç boş yer kalmamacasına dolduruyorlardı.

— Bu itaat görüntüsüne genellikle güvenmemek gerekir, dedi bilgiççe *oidor*.

— Ekselansları bu konuda şüphesiz sonuna kadar haklılar. Ve Don Jesus da yavaş yavaş, bu insanların belki iyi niyetli ve itaatkâr olabileceklerinin, ama Hıristiyanlıklarının pek de köklü olmadığının farkına varmaya başladı. Yerliler mısır tarlalarıyla ilgileniyor, manyok biralarını içiyor, vazifelerini bilir bir hâlde kilise toplantılarına, ayinlerine katılıyor, günah çıkarıyorlardı. Fakat kutsal imanı derinden kavrama noktasından uzaktılar ve bu gayretsizlik Don Jesus'a bir ilham verdi. İnsanın kurtuluşu yakalayacağı gerçek imanı bir tür büyü olarak gören ve kurtuluşu da bir tür uykuya dalma zanneden bu ilkel Kızılderili nüfusunu gayrete getirmeyi düşündü. Dini açıdan teşvik

edici ve gerekli düşüncelerin yerlilerin kafasında kökleşmesini sağlayacak bir dizi vaaz vermeye karar verdi. Onun Hıristiyanca şevki ve gayreti son derece memnuniyet vericiydi, señora. Kızılderililere cehennemi anlattı, hem de ne anlatış. İnsan yangın çıtırtılarını işitebiliyor, sülfür kokusunu alabiliyor, talihsiz insanların ümitsiz çığlıklarını duyabiliyordu. Şeytan'ın kişiliğini ve korkunç gücünü son derece ayrıntılı ve canlı bir biçimde tasvir etti. Vaaz vaaz üstüne, karanlıklar prensinin tüm çirkinlik ve iğrençliklerini bir bir ortaya döktü; onun yaptıklarını ve kötülük dolu entrikalarını anlattı ve ürkmüş cemaatine bir göz attığında, çabalarının sonuçlarının tatmin edicilikten tamamen uzak olmadığını gördü. Lakin gene de hayat, ağacın boy atmadığını gösteriyordu. Papazlarının arasında bir melez vardı. Gözlerini nasıl kullanacağını iyi bilen, son derece yetenekli bir adamdı bu. Bu adam bir gün piskoposuyla görüşmek istedi.

— Pek muhterem peder... dedi tereddüt içinde.

— Tamamen rahatça konuşun, evladım, dedi Don Jesus adamı cesaretlendirerek.

— Bu Kızılderililerde bir terslik olduğuna inanıyorum. Bunları belli bir horgörüyle söylemişti; zira bu yarım kan Kızılderililer saf kan Kızılderililere karşı pek fazla saygı beslemezler.

— Beyaz ya da kahverengi, bütün insanlarda hatalı bir şeyler vardır, dedi Don Jesus. Bu, ilk günahtan gelir, evladım.

— Elbette, muhterem efendim, ama yerlilerin geceleri dini ayinler düzenlediklerini ve dağlarda kurbanlar kestiklerini öğrendim.

— Kurban mı? diye haykırdı Don Jesus, haklı nedenlerle son derece dehşete düşmüş hâlde. Eski Tanrılara mı? Hepsinin bunları bırakıp gerçek dine döndüklerini düşünüyordum.

— Haklısınız; uzun süre önce bütün o putperestlik melanetini unuttular ve son elli yıldır aynen dinine bağlı Hıristiyanlar gibi yaşayageldiler, dedi papaz, içten üzüntü tınısı taşıyan bir sesle. Fakat korkarım, pek muhterem efendimizin Hıristiyanca

ve ateşli vaazları, bu saftirik yerlileri, Şeytan'ın gücü konusunda son derece müthiş bir biçimde etkiledi. Kötü yola sapanlar, en büyük gücün Tanrı'da değil Şeytan'da olduğu günahkâr fikrine kapıldılar ve şimdi de onu kurbanlarla yatıştırmaya çalışıyorlar.

— Sen bana, onların Şeytan'a taptıklarını mı söylemeye çalışıyorsun?

— Naçiz bir hizmetkârın en yüksek erdeme sahip bir insana akıl vermesi yakışık almaz, dedi melez tevazu içinde. Fakat bana kalırsa, öyle görünüyor ki, bu Şeytan ayini geceleri Antomacao Vadisi'nde gerçekleşiyor.

Don Jesus evvela bu korkunç olasılığa inanmak istemedi; lakin sonunda kişisel bir araştırma yapmaya karar verdi. Bir akşam melez ona Kızılderililerin kulübelerinden ayrıldıklarını ve muhtemelen ayinlerini gerçekleştirmek üzere ortalıktan kaybolduklarını bildirdi. Papazlarından ikisini de yanına alan Don Jesus vadiye yollandı ve orada durumu kendi gözleriyle gördü. Tüm cemaati, karanlıklar prensini simgelediği en ufak bir kuşkuya yer bırakmayan bir putun etrafına toplanmış ilahiler söylüyor, ona keçiler ve kümes hayvanları kurban ediyorlardı. Bu, açık bir satanizm vakasıydı.

— Yerlilerin akıl yürütüş tarzında mantıklı bir şeyler olduğu kesin, dedi Doña Inez.

— Az çok herkes bilir ki, Şeytan mantık aracılığıyla iş görmeyi tercih eder, diye onay verdi Don Vargas. Don Jesus elbette derhal duruma müdahale etti ve mesele ancak, aforoz ve bir dizi ateşte yakma cezasıyla, yani büyük bir yaygarayla halledilebildi. Onun şevkinin kanıtını şu söz edilen olay gösterebilir belki: Hoş bir melez olan ve satanistlerin arasında yer aldığını keşfettiği kendi sevgilisini de yargılamıştı. Kız suçlu bulundu ve yakıldı.

— Dini bütün piskoposun bir sevgilisi mi vardı? diye sordu Samuel Rayburn.

— Don Jesus da bir insandı ve evet, bir sevgilisi vardı. Sizin olduğu gibi bizim de kendi geleneklerimiz var, señor.

— Peki ama ya ettiği bekârlık yemini?

— Bunu günah çıkardığı pederle tabii ki halletmişti; bu bizi ilgilendiren bir mesele değil, dedi Don Vargas.

Rayburn kısa bacaklı, normalden daha ufak tefek, sarı sakallı, gri gözlü, yanık tenli, inatçı bir boğanın boynuna sahip bir adamdı. Dört köşe yüzünde, ona kolay geri adım atmaz, direngen bir ifade veren bir şeyler vardı. Damarları öfkeden kabarmış geniş alnında terden incilerle otururken, karşısındaki Cizvit, ona küstahça bir gülümsemeyle bakıyordu. Don Vargas bir Avrupalıydı, ama boğa güreşinin tadını almış İspanyol bir Avrupalı.

— Bizim geleneğimiz elbette tuhaf görünebilir, diye devam etti, karşısındakinin üzerine giderek. Eminim bir İngiliz, sırf onların ölümsüz ruhları uğruna tamamen dinç Kızılderilileri yakmayı, ticari değerler açısından bir israf olarak değerlendirir. Onların Britanya'da, ahı gitmiş vahı kalmış yaşlı kadınları yakmakla yetindiklerini duydum.

— Evet, cadılar, dedi Rayburn. Cadılık yapmaktan mahkûm edilen kadınlar.

— Eğer yanlış duymadıysam, sizin anavatanınızda bizim inancımızdan insanların da tamamen güvende olmadığı fısıltıları geldi kulağıma, señor.

— Elinde izin belgesi olan her Katolik, İngiliz kralının ülkesinde serbestçe, herhangi bir engellemeyle karşılaşmaksızın seyahat edebilir.

— Aynen sizin Katolik majestelerinin topraklarında ettiğiniz gibi... Her ne kadar sapkınlardan pek fazla hoşlanmasak da...

— Oldukça hayret ettiğim bir şey var, diye konuşmaya karıştı *oidor*. Sizin şu meşhur iktidar gaspçısı Cromwell'in elindeki savaş esirlerini Barbados'taki soylulara sattığını işittim. Fiyat, adam başı 600 poundluk şekermiş.

— Bu oldukça insani bir anlaşma, dedi Rayburn. Yoksa o esirler idam edilecekti. Bu uygulama ise hazineye para, plantasyonlara da çalışacak adam kazandırdı.

— Ama bu esirlerin arasında İspanyol soyluları da vardı.

— Çoğu yabancı kökenliydi.

— Yine de asiller, köleler gibi, 600 poundluk şeker karşılığı satıldılar. Bunun bize barbarca bir metot olarak göründüğünü anlamanız gerek, señor. Biz beyaz adamı köle yapmayı dini emirlere aykırı davranış olarak görüyoruz. İktidarı gasp eden bir asi bile olsa, bir devlet adamının asilleri sığır gibi satması konusunda ne denebilir ki? Böyle bir şey uygar bir ülkede yapılamaz. Ve içimde size saldırmak gibi en ufak bir niyet taşımaksızın şunu söylemek zorundayım ki, señor, bu barbarca yöntemler ile ülkenizin dinin kutsal ilkelerinden ayrılması arasında bir bağlantı var hiç kuşkusuz.

Bir hamamböceği güverte üzerinden hızla Rayburn'e doğru geldi; İngiliz, ayağıyla ezdi onu.

— Zehirli haşere, diye mırıldandı anadilinde.

Oidor tartışmaya devam etmek üzere, bir koçunkini andıran suratını ileriye uzattı; lakin Doña Inez araya girdi:

— İngilizlerin ahlakından değil Don Jesus'tan söz ediyorduk. Bize bu konuda bir şeyler daha anlatın, Don Vargas.

— Anlatacak daha fazla bir şey yok. Bu olay Don Jesus'un hayatında bir dönüm noktası oldu. Kötülüğün gücü karşısında son derece büyük bir dehşete kapılmıştı ve kendi kendine şehitlik mertebesine ulaşarak imanı koruması mümkün olmadığından, Kilisenin onuru ve iman yoluna, diğerlerinin kızgın demirlerle işkenceye tabi tutulmasını, kazığa bağlanarak yakılmasını sağlamaya karar verdi. Sayılar konusunda kötü bir hafızaya sahibim; Don Jesus'un engizisyon yargıçlığı sırasında kaç tane Kızılderili büyücü, sapkın ve dinden dönenin ölüm hükmünü verdiğini tam olarak hatırlamıyorum. Fakat o, bu yaptıklarından asla herhangi bir utanç duymadı. Tüm dini bütünlüğüne, o güzel Hıristiyan onuruna ve mübarek kişiliğine rağmen, bu türden korkuya düşmesine yol açan herkes, onda büyük bir nefret uyandırır. Samimiyetle inanıyorum ki, bir suçluya Don

Jesus'un mahkemesi ile bizzat Şeytan'ın pençeleri arasında bir seçim yapma hakkı verilse, adam doğrudan cehenneme gitmeyi tercih eder ve bunu yapmakla da kesinlikle akıllılık etmiş olur. Don Jesus'un dindarlığının ve gayretkeşliğinin sınırı yoktur.

— Ne iyi ki, gemide bulunan hepimiz inançlı Katolikleriz, dedi Doña Inez. Ve siz, Don Samuelo, siz de elbette koruma altındasınız.

— Evet, bu, bildiğimiz bir şey, dedi Don Vargas. Don Jesus'un yanlış öğretilerin ve karanlık güçlerle bağlantının kokusunu alma yeteneği, bir tazının iz bulma yeteneğinden daha az şaşırtıcı değildir. Don Jesus'tan daha içten kibar ve nazik kimse yoktur ve onun yaşam tarzı, zaaflı bir kişininki gibi değil, bir azizinki gibidir; ama o, yüce görevleri söz konusu olduğunda, Haçlılara savrulan bir Müslüman kılıcının çeliği kadar serttir. Kızılderililerin ona, aşağı yukarı "tavukların hayatını yakarak, insanların bağırsaklarını karınlarından sökerek alan kişi" anlamına gelen bir isimle hitap ettiklerini duymuştum. Gerçekten de hiçbir zaman, hiçbir engizisyon yargıcı onun kadar büyük bir enerji sergilememiştir. Gerçekten de, eğer bunu yaparak ölümsüz bir ruhu kurtaracaksa, hiçbir işkence türü yoktur ki, Don Jesus onu günahkâr bir bedene uygulamaya hazır olmasın.

— Böylesine seçkin bir adamla tanışmayı sabırsızlıkla bekliyorum, dedi Doña Inez. Deniz tutmasını yendiği zaman, eminim, aramıza gelerek bizim gibi daha az mükemmel insanları varlığıyla şereflendirecektir.

Bir gemi hizmetkârına el etti ve herkesin kadehine şarap koydurttu. Neredeyse karanlık basmak üzereydi. Günbatımı denizi kırmızıya boyamıştı. Geminin ardında bıraktığı izde yakamozlar parıldıyordu. Kızıla kesmiş akşam bulutları ağır ağır yok oldu ve kadife mavisi akşam göğünde, yakılan ışıklar gibi, takımyıldızlar kendilerini göstermeye başladı. Aşağıda, orta güvertede, yaşlı Don Guilemo ileri geri sallanarak yürüyor, iki dev zenciden de destek alıyordu. Adamların onun cılız bedeni-

ni taşıdıkları da söylenebilirdi. Kuşlarınki gibi uzun boynunu iyice uzatmıştı, sanki serin akşam havasını hırsla birden içine çekip yutmak ister gibiydi. Yuvalarının derinliklerine çekilmiş gözleri, güverte fenerlerinden vuran ışıkta cam gibi parlıyordu.

Rayburn kalkıp hafif bir baş selamı eşliğinde Doña Inez'e iyi geceler diledi ve aynı dileğini, ama bu kez oldukça kısa bir biçimde, grubun centilmenlerine de sundu. Kamarasını Don Luis ve yaşlı Albay Juan Gonzales'le paylaşıyordu ve birden, yatmaya gitmeden önce bir süre yalnız kalma isteğine kapılmıştı. Kapıyı içeriden sürgüledi; yeleğinin düğmelerini çözdü ve aşınmış deri ciltli bir defterle bir kitap çıkardı. Defteri, işle ilgili meseleleri not etmek üzere kullanıyordu. Kitap ise bir dua kitabıydı. Karyolanın kenarına ilişti ve küçük boynuz fenerden yayılan zayıf ışıkta hesap defterindeki rakamları incelemeye başladı. Aslında onların hepsini ezbere biliyordu; ama oturup onları gözden geçirmek ve elde ettiği kazancı bir kez daha hesaplamak ona belli bir güven duygusu veriyordu. İyi iş bağlantıları kurmuştu; bu uzun yolculuğa değmişti. Ve hâlâ bir şansı daha vardı. Doña Inez hakkında epey araştırma yapmış, onun madenleri ve geniş plantasyonları olduğunu öğrenmişti. Uygun bir fırsat bulduğunda, onunla konuşmalıydı.

Fakat, ah, kopkoyu batıl inançlarla iç içe geçmiş bu çürümüşlük, bu münasebetsizlik! Rayburn kocaman kafasını kızgınlıkla salladı. Her şeyin sıcak, bol olduğu ve çürük çürük koktuğu bu topraklardan nefret ediyordu. Bütün bu İspanyollar, bu aptal asilzadeler, Tanrı'nın temiz ve mübarek sözlerini çarpıtan bu ikiyüzlü papazlar ve keşişler, gözüne çok küçük görünüyorlardı. Ama o, ihtiyatlı biriydi; bu, papanın otoritesine bağlı ülkeler, misafir, yabancı bir tacir için pek de güvenli sayılmazdı. İnsanın sükûnetini koruması, mezar kadar sessiz kalması ve Tanrı'yla sadece bir başına kaldığı, özel bir yerde konuşması gerekiyordu. Burada, kamarada, artık yalnız olduğu bu yerde bile, sanki pusuya yatmış bekleyen vahşi, günahkâr bir şeyler vardı.

Dua kitabını aldı ve deniz yolculuklarıyla ilgili bir dua oku-

maya başladı. Yolculuk başlamadan önce kabinin içinde tütsü yakıldığı ve etrafa kutsanmış su serpildiğini biliyordu; zira batıl itikatlara inanan bu aptallar, kesinlikle, bu tür önlemlerin onları ölümden ve belâlardan koruyacağına inanıyorlardı. Hâlbuki kendisi, yaratıcısıyla, dua kitabında yazılı sözcükler aracılığıyla konuşuyor, her şeye kadir Rabbinin tacir Samuel Rayburn'ü felaketlerden, deniz kazalarından ve deniz üzerinde bulunanları tehdit eden başka tehlikelerden esirgemesini rica ediyordu.

O dillere destan sesiyle bu güzel ve etkili cümleleri okuyordu ki, kentteki evinin görüntüsü belirdi gözlerinin önünde. Pazar günü... Zemin yeşil filizlerle kaplıdır ve dışarıda yağmur çiseliyor. Fakat şaşılacak derecede sakin bir yağmur bu... Şöminede rahatlatıcı çıtırtıları duyulan zayıf bir ateş parıldıyor. Her zamanki gibi giyinmiş, kızıla çalan sarı saçlarını yüksek, beyaz alnından geriye doğru kaldırıp sade bir biçimde başlığının altına toplamış karısı, masada oturuyor. Çocukları duvar boyunca dizilmiş, sabah duasının ardından, haftanın hesabını veriyorlar. İyi tacir Rayburn'ün bir de Tanrı'yla ilişkilerine dair bir hesap defteri vardır. Orada kredi ve borçlar özenle belirtilir ve hesap düzenli bir biçimde dengelenir. Kendisi masanın baş tarafında, Kitab-ı Mukaddes önünde, yüksek koltukta oturuyor, Tanrı'nın söylediklerini okuyor ve kutsal sözleri yorumluyor; zira onun evinde her efendi bir papaz olmalıdır. Masanın diğer ucunda hizmetkârlar ayakta bekliyor. Düzgün görünümlü kızlar en iyi Pazar giysilerini giymiş. Erkek uşak ve arabacı da yeşil ve kırmızı çiçeklerle süslenmiş hoş kumaş yelekler içindeler. Onlar da endişeli; çünkü haftanın hesabında onların da cevap vereceği bir bölüm olabilir. Samuel Rayburn'ün, çalışma, onur ve yoğun Tanrı korkusu üzerine bina edilmiş ev hayatı işte böylesine güzel ve sağlamdır. Orada herhangi bir münasebetsizliğe yer yoktur, boş laflara da. Orada sadece ve sadece kutsal kitabın kayadan temeli üzerinde yükselen bir sur ve sarsılmaz maneviyat vardır.

— Âşık bir piskopos, diye geçirdi aklından başını sallayarak, ah Babil, Babil, günah şehri!

5

Bu İngilizlerden pek hoşlanmıyorum, dedi *oidor*; kültürden ve terbiyeden uzak insanlar. Bir dizi köşeli ahlak kuralı edinmişler; onları her yere yanlarında taşıyor, sanki gerçek Ahit Sandığı* sanıyorlar. Dikkat ettiyseniz, bizim tacir, piskoposun sevgilisi olmasını iğrenç bir skandal olarak karşıladı. Biz görmüş geçirmiş bir halkız ve en iyi hizmeti sevgilisi olan piskoposlardan aldığımızı biliriz.

— Ama onlar da becerikli işadamları, dedi Doña Inez.

— Haddinden fazla becerikli, diye karşılık verdi *oidor*.

— Kendimize daha eğlenceli bir konu bulalım, dedi Doña Inez. Bu hoş akşamda erkenden yatmak olmaz ve umarım şarabımı güzel buldunuz. Bu arada, şu yaşlı adam kim, Don Vargas?

Eliyle, belli belirsiz, o sırada iki zencinin yardımıyla kamarasına doğru gitmekte olan Don Guilemo'yu işaret eden Doña Inez devam etti:

— Bu kadar yaşlı olmak korkunç.

— Fakat ölmek daha da kötü, señora. Ebedi kurtuluş, çoğu insana hiç de çekici olmayan bir durum gibi görünür.

— Onu tanıyor musunuz?

— Onu herkes tanır. Topraklarımız son derece geniş, ama biz bir avucuz; herkes herkesi tanıyor. Dahası, bitirmesi çok zor görünen bu yolculukta kabinimi onunla paylaşma zevkini yaşıyorum. Kont Guilemo Castillon, soylu bir aileden gelen bir toprak sahibidir; ayrıca çok iyi bağlantılar kurmuş, başarılı bir

* Tanrı'nın Musa'ya gönderdiği iddia edilen On Emir'in yazılı olduğu iki taş tabletin saklandığı sandık -*çev.*

işadamıdır. Sarayda ciddi nüfuza sahip bir amca ona çeşitli kazanç fırsatları sağlamış, o da bunları sonuna kadar kullanmıştır. Okyanusu gençliğini yeniden kazanmak için aştı ve şimdi, yolculuğa çıktığındaki kadar yaşlı bir adam olarak yurda dönüyor.

— Gençliğini yeniden kazanmak mı?

— Eminim, Ponce de Leon'un yarım yüzyıl önce peşine düştüğü gençlik pınarı hakkında bir şeyler duymuşsunuzdur? Onu Florida'nın dağlarında bulmaya çalışmıştı. O tarihten beri efsane, El Dorado masalı gibi, aldı başını yürüdü. Tabii ki bu bir aptallık; fakat biz insanlar, tükenmez servet ve sonsuz gençlik rüyaları da olmasa, ne üstüne hayal kurarız? Eski bir Fransisken rahibi, Don Guilemo'nun aklına girip onu gençlik pınarının nerede olduğunu bildiğine inandırmış. Galiba adam verdiği bu bilgi karşılığında uygun bir mükâfat da almış; yeniden gençleşmenin bedeli ölçülür mü? Yaşlı adam oldukça inatçı ve bu hayattan vazgeçmek istemiyor. Yeni boğazlanmış bir çocuğun kanını içtiği anlatılıyor. Mağripli bir büyücü uyguladığı gençleştirme tedavisinde temel malzeme olarak bu kanı kullanmış; lakin elle tutulur herhangi bir sonuç elde edilememiş. Şey, belki tam bir saçmalık; ama onun gençlik pınarının peşinden koşturma hikâyesi, bütün dünyanın ayrıntılarına kadar bildiği bir gerçek. Fransisken rahibi onun için bir keşif seferi düzenledi ve onu Florida'nın dağları ve ormanlarına yaptıkları bu sonu gelmez yolculuğa sürüklemeyi gerçekten de başardılar. Tahtırevanı haftalar boyu sallana sallana savanlar ve dağlar aştı, ormanlardan ve bataklıklardan geçti. Bir adamın en iyi yıllarında bile iflahını sökecek bir yolculuktu bu. Fakat Don Guilemo bütün sefer boyunca hayatta kalmayı becerdi.

— Ya gençlik pınarı, onu bulabildi mi? diye sordu Doña Inez.

— Bunu yapmış gibi görünüdüğünü mü düşünüyorsunuz, nazik señora? diyerek gülümsedi Don Vargas. Ama Florida'da

bulunan Barfaykaou Vadisi'ne ulaştığını söylemek gerek. Burası sekiz mil uzunluğunda bir vadidir. Kızılderililer orayı kutsal kabul eder; bu yüzden yerleşik kimse yoktur vadide. Apalatey Dağlarının arasında yer alır ve oraya sadece dar bir geçitten ulaşılır. O havalideki vadilerin olağanüstü etkileyici güzellikleri hakkında bir fikir edinebilmeniz için oraları görmeniz gerekir. Sözünü ettiğimiz vadi meşe ağaçlarıyla kaplıdır. Orada, dağların derin uçurumlarına aşağı billur gibi sular çağlayarak dökülür. Sonra yavaşça kayıp akan, kıyılarında kunduzların, susamurlarının oynaştığı bir ırmakta toplanırlar. Burada yabani dağ keçileri, akuyalar, saçı örülecek kadar uzun gambollar vardır. Çok nadir olarak, bir grup yerli akuya avlamaya gelir; bunun dışında vadinin tek hâkimi çağıldayan sular, ağaçlar ve cıvıldaşan kuşlardır. Barfaykou Vadisi'nde Kızılderililerin kutsal kabul ettikleri bir pınar bulunur. Su tanrıçası, tanrıların ve tüm dünyanın anası, yılanın annesi Nakawe, onun içinde yaşar ve birisi bu pınarın suyuyla yıkanırsa, ömrüne ömür katılır. Bu hikâyeleri hepimiz biliyoruz elbette. Biz Kızılderilileri ne kadar vaftiz edersek edelim, onlar bunlara inanmaya devam ediyorlar.

Uzun ve yıpratıcı bir yolculuğun ardından, canlıdan ziyade ölüye benzeyen Don Guilemo, doktoru, eski Fransisken ve yerlilerle zencilerden oluşan maiyetleri vadiye ulaştılar ve mutluluk vadisindeki kutsal mağarayı bulmayı başardılar. Don Guilemo, onu bulmak uğruna bir okyanus ve bir kıtanın yarısını aştığı hedefinin önünde durmaktadır. Kendisini mağaranın içine taşımalarına izin vermeden evvel, tahtırevanında bir süre oturup güzelim vadiyi seyreder. Yemyeşil yaprakların altında kuşlar cıvıl cıvıl ötmektedir; derede havaya bir balık sıçrar. Manzara aynen Tanrı'nın cennetinin, o Adem'le Havva'yı yaratmadan önceki hâline benzemektedir. Don Guilemo taze, tatlı kokularla dolu havayı hırsla çeker ciğerlerine; burası temiz, lekesiz gençlik ülkesinin ta kendisidir. Yaşlı günahkârın kalbi pır pır etmeye başlar. Yeni bir hayat, sahiden uzun bir yaşam... Ve bel-

ki de o hayatı nasıl kullanacağını kurmaktadır kafasında. Yeni tatlı günahlarla, baştan sona kötülükle dolu bir biçimde... Zira insan değişmez. Ah, hayır, señora, bizler, bir zamanlar nasıl yaratıldıysak öyleyiz; orijinal günah öğretisinin içinde son derece derin bir bilgelik yatar.

— Bu trajikomik manzarayı gözünüzün önüne getirin şimdi. Birisi yaşlı adamın giysilerini çıkarıyor ve onu kayadan fışkıran pınarın altına sokuyor. Soylu bir İspanyol ailesinin, Mağribîlerle savaşmış, yeni dünyalar fethetmiş, krallara denk evladı, o zavallı çırılçıplaklığıyla, gözler önüne serilen, tazeliğini yitirmiş bedeniyle orada oturuyor. Kızılderililer ise sessiz ve muhtemelen biraz da hor gören bakışlarla yaşlı adamı seyrediyor. İhtiyar asilzade suyu bedenine çarpıyor da çarpıyor. Hayatını yenilemek, gençleşmek, yaşama tekrar, en başından başlamak, kendini hayatın ortasına fırlatmak, kadınları elde etmek, âşık olmak, öldürmek istiyor. Fakat olan hiçbir şey yok. Sadece yarı karanlık mağaranın ölümcül sessizliği var. Yerliler taştan sütunlar gibi bekliyorlar. Yalnızca su mırıldanıyor. Don Guilemo yeryüzünün soğuk derinliklerinden ince ince fışkıran buz gibi suyun altına çömelmiş. Dişsiz ağzının önünü kapatan dudakları maviye dönmüş; üşümüş kuru bedeni tir tir titriyor. İnsanı hem güldürebilecek, hem de ağlatabilecek bir manzara... İhtiyar adam, doğanın memesini emmek isteyen kocaman bir bebek gibi. Lakin meme boş; besleyici süt adamın dudaklarına gelmiyor. Hiçbir şey olduğu yok; sadece şapırtıyla dökülen su ve mağaranın dışından boğuk boğuk ulaşan kuşların şarkısı... Ve bu gerilim adama çok fazla geliyor. Dudaklarını oynatıyor, sanki bağırmak ve doğanın ruhlarını çağırmak ister gibi. Aniden kuru, bir maymununki gibi yıpranmış kırçıl tüylerle kaplı göğsünü tutuyor; bir kasılmayla iki büklüm oluyor ve yere yığılıyor. Ağzının etrafında köpükler beliriyor; çırpınmaya ve kollarını, bacaklarını mağaranın taş duvarlarına çekiç gibi indirmeye başlıyor. Kızılderililer, tahtadan oyulmuşa benzer yüzleriy-

le sükûnet içinde bekliyor, ölümden kaçıp kurtulmaya çalışan yaşlı adama bakıyorlar.

Gençlik pınarında yıkanmak az kalsın Don Guilemo'nun ölümüne neden oluyordu. Fakat iki hafta içinde aşağı yukarı eski gücüne tekrar kavuştu ve sonsuz huzurunu sadece yapraklar arasında cıvıldayan kuşların ve derede sıçrayıp oynaşan balıkların bozduğu vadi boyunca gerisin geri yeniden yola koyuldu. Küçük akuyalar, gökyüzünü ve sallanan ağaçları yansıtan gözleriyle izliyorlardı grubu. Ve işte yaşama arzusundan en ufak bir şey kaybetmemiş Don Guilemo şimdi burada, Avrupa yolunda, ölümüne bir hırsla, bu acınası hayattan biraz daha kırıntı elde etmenin peşinde.

— Ölüm ürkütücü, dedi Doña Inez biraz ürpererek. Fakat insanın yaşadığı her günü ölümden korkarak geçirmesi daha da berbat olmalı. Her saat yeniden ölmek gibi bir şey bu.

— Çok şükür ki, bizim inandığımız bir başka hayat daha var, dedi Don Vargas.

— Ama bu hayat güzel, dedi Doña Inez içine derin bir nefes çekerek. Hem de çok güzel, Don Vargas ve ne yazık ki, bir gün elimizden kayıp gidecek. Don Guilemo'yu çok iyi anlıyorum. Hepimiz yaşamak, hükmetmek ve var olduğumuzu hissetmek isteriz.

— İnsan sık sık böyle bir akşam yaşamıyor, dedi *oidor*. Bir yolculuktayız ve çoğumuz önemli insanlarız. Hepimiz alışık olduğumuz yaşam biçiminden kopmuş bulunuyoruz ve her şey bize yeni gibi geliyor. İnsan bu güzel akşamda bu gemide olmaktan müthiş bir mutluluk duyuyor; evrenin kudretli burçları üzerimizde ve okyanus etrafımızda sakince inip çıkıyor. Yanımızda, içimizde taşıdığımız korku, belki de, asla silinemeyecek olmamızdandır ve şu an hissettiğimiz mutluluk, belki de, hayatlarımızın zaten bitmiş, okyanus tarafından yutulmuş olduğu, uzak bir kıyıda kimliği belirsiz bir ceset olarak yıkandığı gerçeğinden doğan neşedir. Ve bırakın bu ceset

orada, kime ait olduğu kimse tarafından bilinmeden, öylece unutulsun gitsin.

— Saygıdeğer bir yargı görevlisinden duyması tuhaf sözler, dedi Doña Inez.

— Bana göre de tuhaf sözler, dedi *oidor*. Bununla birlikte, zaman zaman bu mesele kafamı kurcalıyor. Bu *oidor* Fransisco esasında kimdir? Onu yönlendiren nedir? Orada, en derinlerinde, ne tür bir enerji çekirdeği var onun? Onun, mahkeme salonunda otururken, ne olduğunu biliyorum: büyük bir insan müessesesinin bir halkası, bir kuralın, hem de iktidarın ta kendisinin kuralı olduğunu anlamak için fazla zeki olmak gerekmeyen bir kuralın vermesini emrettiği hükmü dile getiren bir yargıç. Bizler, iktidarın bize ait olduğunu düşünme eğilimindeyiz; fakat iyice düşününce, kendiliğinden ortaya çıkar ki, aslında biz iktidara aidiz. Düşüncemizi ve inancımızı bize veren iktidardır; bizi en iyi hizmet göreceğimiz biçime sokan odur. Bazen savaşçılara ihtiyacı olur ve biz asker oluruz; bazen de devlet adamları, hukukçular, papazlar ya da tüccarlar ister ve bu gereksinimine uygun biçimi verir bize. Ve alaycı dostumuz Don Vargas'ın herhalde meleyen bir hukuk koçuna benzeteceği bu *oidor*, aslında, iktidarın, biçimini kendisinin oluşturup içini de kendisinin doldurduğu fonksiyonlarından birisidir sadece.

— Tanrı esirgesin, öyle saygıdan uzak bir ifadeyi kullanmam mümkün değil, dedi Don Vargas kibarca.

— Asıl mesele, *oidor*un bir fonksiyonun ötesinde bir şey olup olmadığı, diye devam etti Don Fransisco. Onun kendi içinin derinliklerinde ne yatıyor? Tabii eğer orada bir şevkle ölüme koşma dürtüsünden, bir iktidarın pençelerine kaçış özleminden başka bir şeye yer bulunuyorsa? Köpükler patladığında geriye bir parçacık sudan başka ne kalır? Fakat bir parça da olsa sudur o. Bizim derinliklerimizde de, her şeye rağmen, iktidarın dokunamadığı, tertemiz kalmış, kendini bizim bile bulamayacağımız kadar derinlere gizlediğinden yok etmeyi beceremediğimiz bir şeyler olmalı.

— Buna belki ruh denebilir, dedi Don Vargas.

— Teolojiye olan tüm saygımla, ben bu tanımı kullanmaktan kaçınmayı tercih ederim. *Oidor* elbette imanın lütfettiği araçlarla beslenen bir resmi ruha sahiptir; lakin iktidar da bu ruhu yaratandır ve onun sahibidir.

— Peki, iktidar nedir? diye sordu Doña Inez. Belki de bu soru aptalca ama...

— Sorma ihtiyacı duymayacağımız kadar aptalca değil, dedi *oidor*. İçimizi kendi ruhuyla dolduran ve bize hâkim olan bu iktidar nedir? Sizin bu konuda bir fikriniz var mı, Don Luis; pek sessiz ve dalgın oturuyorsunuz?

Genç subay utanarak gülümsedi. Doña Inez'in şarabıyla biraz sarhoş olmuştu ve konuşulanları sıkıcı buluyordu. Bu *oidor* gerçekten de yaşlı bir keçiyi andırıyordu; ama Doña Inez, artık genç sayılınasa bile, oldukça güzeldi. Ve herkes biliyordu ki, çok da zengin bir kadındı.

— Böyle karmaşık meseleler üzerine konuşmaya alışık değilim, diye karşılık verdi genç adam. Ayrıca bu konulara hiç kafa da yormadım. Ben bir subayın ve onlar üzerinde iktidar sahibi olduğumdan adamlarımın bana itaat etmesi gerekir. Benim de üstlerime itaat etmem gerekir. Ayrıca bir subay ve bir soylu olarak bilirim ki, tüm iktidar, Tanrı tarafından vekil kılınan kralın elinde toplanmıştır.

— Bu net ve askerce bir cevap oldu; fakat asıl zor meselenin etrafından dolanıyor, dedi *oidor*. Zira açık ki, kral da iktidarın fonksiyonlarından sadece biridir. Tanrı'ya gelince, Don Jesus'un Kızılderilileri hakkında Don Vargas'ın anlattıkları son derece asap bozucu. Bu yerliler, var olan en büyük gücün Şeytan olduğu sonucuna vararak kendilerini satanizmin kucağına bırakmışlar. Bizler iyi, bilgili Hıristiyanlarız ve Tanrı'nın her şeye kadir olduğu konusunda en ufak bir kuşku beslemiyoruz; ama ciddi biçimde korkarım ki, eğer Şeytan'ın en güçlü varlık olduğu mantıklı bir şekilde ortaya konsa, biz de ona acizane biat ederdik. Hürmet ve korku duyduğumuz elbette ki Tanrı'dır; çünkü

onun her şeye gücü yeter. Kurtarıcımızı çarmıha gererek yola çıktığımız ve Tanrı'nın her şeye kadirliğinin bir ifadesi olduğunu açıkça idrak edene kadar da onun önünde diz çökmediğimiz gerçeğini hatırlamakta yarar var. Eğer iktidarla savaşmış olsaydı, Don Jesus'un şahadet şerbetini içemeyeceği hiç de kesin bir durum gibi görünmezdi bana.

— Tanrı'nın iktidarıyla mı? diye sordu Don Vargas.

— Kazıkta yakılmaya giden bir yola yönlendirmeyin beni şimdi. Ben, gözlerini kapamadan evvel biraz daha güç elde etmenin hayalini kuran değersiz bir memurum sadece. Ara sıra benimle konuşan belirsiz bir ses, iktidarın pek de iyi huylu olmadığını söylüyor bana. Eğer iktidar olmasa ve bizi şimdi olduğumuz kalıplara sokmasaydı, belki de, farkına varmadan öylece yanımızdan gelip geçen temel değerleri keşfedebilirdik. Bilemiyorum, zira iktidar bana da musallat oldu. Ama bir süre önce bu durumun farkına varmaya başladım. İktidarın kötü olduğuna, çünkü bize boşluktan başka bir şey sunmadığına ve bizi aptala çevirdiğine inanıyorum. Şimdi, şu akşam saatinde, belki de sizin mükemmel şarabınızdan dolayı, señora, kendimi serbest ve rahat hissettiğimden bu şekilde konuşuyorum ve yarın, her şeye gücü yetenin önünde diz çöküp ona hürmetlerimi sunacağım. Böylece Don Jesus bende onu memnun etmeyen bir şey bulamayacak.

Yarı kapalı gözlerle oturan Doña Inez'in dudaklarına hafif bir gülümseme oturmuştu. *Oidor* ve Don Vargas onu eğlendiriyorlardı ve gözlerini ondan alamayan şu subayın hafif züppeliğinden de hoşlanmıştı. Yolculuk sona ermeden evvel, muhtemelen her üçü de içlerini kor gibi yakan aşklarını itiraf edeceklerdi ona ve şu zarif ve kinik Cizvitten de hiç fena bir sevgili olmazdı hani.

— Genel vali hâlâ varlığıyla bizi şereflendirmedi, dedi genç kadın.

— Ekselanslarının sağlığı pek yerinde değil, diye karşılık

verdi *oidor*. Karaciğer rahatsızlığından mustarip ve ülke boyunca yaptığı uzun ve yorucu yolculuk da bu rahatsızlığa iyi gelecek bir şey değil. Onu bu sabah ziyaret ettim.

— Ondan söz eder misiniz biraz bana?

— Seçkin bir memur, mükemmel bir insan, dedi *oidor*. Ve...

— Teşekkürler; kendisi söylediklerinizi duyamadıktan sonra, boşu boşuna, güçlü bir kişiye hürmetinizi gösteren bir söylev vermenize gerek yok, Don Fransisco, diye araya girdi Doña Inez. Onun hakkında sizin söyleyeceklerinizi işitelim, Don Vargas.

— Kendisi, Don Frascisco'nun da isabetle işaret buyurduğu gibi, seçkin bir memur ve mükemmel bir insandır, dedi Don Vargas. Üstelik İspanya'nın en köklü ve saygıdeğer ailelerinden birinden gelmektedir. Dedesi Don Pedro de Carajaval soylu bir hanımefendiye, ailesinin kökü eski Biscay krallarına dayanan Doña Leonora de Lara'ya âşık oldu ve bu duyguları karşılık gördü. İkilinin nişan töreninin yapılmasına kesin gözüyle bakılıyordu ki, imanın düşmanları karşısında kazanılan bir zaferi kutlamak üzere düzenlenen bir boğa güreşi sırasında, kralın gözdesi olan Benavides kontu da Doña Leonora'yı görüp ona âşık oldu. Don Pedro ve erkek kardeşi henüz savaş alanından dönmemişti ve kont, onların yokluğundan, güzel Leonora'nın elini talep etmek üzere yararlandı. Kız tarafı onun teklifini geri çevirmeye cesaret edemedi.

Dönüp peşindekileri kovalayan bir boğa bile, bu haberi alan Pedro de Carajaval kadar öfkeye kapılamazdı. Erkek kardeşini de yanına alarak, genç kontun yeni geliniyle birlikte ikamet ettiği konutunun bulunduğu Valencia'ya doğru yola koyuldu. Yanında akrabalarından biri bulunan kontu daha o akşamdan buldular. İki kardeş onların üzerine atıldı; çok geçmeden Benavides yere yıkıldı ve bir daha da kalkamadı. Kardeşler hızla bir kiliseye kapağı attılar ve ölmekte olan adama, günah çıkartmak üzere acele tarafından bir peder gönderdiler; zira bedenle birlikte ruhun da ölmesini istemiyorlardı. Dövüşün gerçekleştiği kapıya hâlâ "Puerta de los duelos" denir.

İki kardeş sığındıkları yerde kendilerini kralın önünde aklama fırsatı bulacakları ana kadar bekleyebileceklerini umuyordu. Fakat kral Benavides'e karşı öyle büyük bir aşk besliyordu ki, kutsal mekâna hürmeti bir yana bırakıp onları orada yakaladı ve savunmalarını dinlemeyi bile reddetti. Dövüşün şövalyelik kurallarına uygun bir biçimde yapılmasına rağmen, kral tutuklularına sıradan katiller gibi muamele etti ve onların sarayın kulesinden aşağı atılması emrini verdi. Böylece insani adalete inançlarını kaybeden ve artık sadece Tanrı'ya güvenen iki kardeş, kralı, otuz gün içinde Tanrı'nın mahkemesi önünde hesaplaşmaya çağırdılar ve ardından kendilerini aşağıya, kale hendeğine fırlattılar.

Don Vargas biraz sustu ve ekledi:

— Otuzuncu günün sabahı, kral, yatağında ölü bulundu.

— Tam bir İspanyol hikâyesi, dedi Doña Inez. Memleketteki her iki kişiden birinin asil bir eski soydan geliyor olması anlaşılır gibi değil; sanki atalarımız birbirlerini boğazlamaktan başka bir şey yapmamışlar gibi. Fakat bu arada, cesur Pedro nasıl genel valinin dedesi olabilir? O güzel hanımefendiyle evlenmemiş ki?

— Talihsizlik tam da burada, señora. Genel vali, kuzgunların hakkında pek çok şey gakladığı başka bir koldan geliyor ve tüm kuşları Tanrı'nın mahkemesinin önüne çağırmak imkânsızdır. Belirtilenlere göre, soy aşısı pek kuvvetli olmayan birçok kişi asil soya aşılanmış.

— *Sangre amarillo*, diye onayladı başıyla *oidor*. Sarı kan.

— Bunlar sizin sözcükleriniz, ben söylemedim, dedi Don Vargas. Korkarım, eğer dediklerinizi işittiyse, sizi anında zincire vurdurur. Ben sadece söylenenleri tekrar ediyorum. Şahsım adına, sayın valinin kanının, yüksek konumunun gerektirdiği kadar mavi olduğundan en ufak bir kuşku duymuyorum ve eğer teninin rengi sarıysa, bu, muhtemelen, Don Francisco'nun bize az evvel sözünü ettiği ve bu üstün adamın başına bela olan karaciğer rahatsızlığındandır. Bununla birlikte, belki de kuzgun-

lar yüreğini kemiriyordur. Aşağılık söylentiler, onu, halk içinde sanki on tane asilzadeymiş gibi kibirle dolaşır bir hâle getirdi; hiçbir protokol teşrifatçısının adabımuaşeret kurallarını onun kadar önemsediğini sanmıyorum. Kendi eyaletinde burjuva memurların üst görevlere atanmasını kesinlikle reddediyor ve bu durum, başının Madrid'le büyük bir belaya girmesine yol açmış bulunuyor. Fakat yanında götürdüğü yükünün büyüklüğü konusunda bir şey söylemeye cüret edilebilirse, sarayda sıcak bir karşılama göreceği ve böylece her şeyin tamamen yoluna gireceği kuşkusuz.

— Ah, şu her şeyin bağlı olduğu saray, dedi Doña Inez.

— Fakat her şey değil, dedi *oidor*. İspanya çok uzakta ve birçok emir bize hiç ulaşmaz. Onların başına ne geldiğini kimse bilmez. Yolda birden kayboluverirler; onların akıbetlerinden kimsenin haberi olmaz. Her birden akla esen hevese itaat etmek durumunda olursak, bu koskoca imparatorluğu nasıl çekip çevirebiliriz ki?

— Tehlikeli sözcükler, dedi Don Vargas.

— Herkesin aklından geçip de dile getiremediği sözcükler, dedi *oidor*. Her şeyin kralı biziz sözde. Güçlü ülkeler üzerinde yönlendirici etkimiz var. Sayısız cana hükmediyoruz; yaşamın ve ölümün efendisiyiz. Ve kendimizi ondan kurtarma şansımızın bir örümceğin ağına düşen bir sineğinki kadar az olduğu bu korkunç güç, iktidar, bizi parçalıyor ve çocuk doğuramayan kadınlar gibi kısırlaştırıyor. İktidarı sürekli içimizde hissediyoruz; ateş gibi yakıp kavuruyor bizi. Bu gemi ıssız bir adaya otursa, günlerimi sefaletimiz üzerine bir risale yazarak geçirirdim. Fakat hepsini kuma yazardım.

— Hava serinliyor, dedi Doña Inez hafif bir titremeyle. Ve uyku zamanı geldi.

— Güzel kadın, dedi ardından Don Luis, o gittikten sonra.

— Hem de çok güzel, dedi *oidor*. Çok da zengin ve hepimizden daha güçlü. Eline düşecek olana Tanrı merhamet etsin.

6

Hafif bir rüzgâr esiyordu ve San Salvador tüm yelkenlerini açmıştı. Okyanus, geminin pruvasındaki yaldızlı meleğin etrafında köpüre dursun, öğle güneşinin parıltısı her yanı sarmış, etrafı katran ve güneşin kavurduğu tahta kokusu bürümüştü. Ufukta hiçbir gemi görünmüyordu; sadece gemi direğinin tepesinde deniz kuşları boğuk boğuk haykırıyordu.

José Nuñez köprüde görevi kaptandan az evvel devralmış, sıcaktan ufak kabarcıklar dökmüş güverte tahtalarının üzerinde bir ileri bir geri hızla gidip geliyordu. Dümende, yekeye dayanmış hâlde, bir Portekizli dikiliyordu. Güneş yanığı suratı, boş bakışlarının takılı kaldığı okyanusa dönüktü; bedeni ise geminin sarsıntılarına uygun bir biçimde ağır ve tembelce hareket ediyordu. Günün bu vaktinde güvertede sadece birkaç kişi vardı. Üstsınıf yolcular kamaralarında dinleniyorlardı. José Nuñez gemi kendisine aitmiş duygusunun tadını çıkarıyordu.

Yaşlı ikinci kaptanın etraftaki insanlara, özellikle de güvertede çalım satarak dolaşan baba hindilere pek aldırdığı yoktu. Limana her gelişinde artık emekliye ayrılacağından söz ederdi; ama bunu asla yapmayacağının kendisi de farkındaydı. Kendini bildi bileli ayaklarının altında hep bir güverte olmuştu ve yaşlılık çağını sahile yakın küçük evinde geçirmeyi hayal etse bile, bir gün, bir geminin güvertesinden, çuval biçiminde dikilmiş yelken bezinin içinde, ağırlık olarak kullanılan bir top güllesiyle birlikte denize bırakılacağının ayırdındaydı. Tabii eğer Yüce Efendinin bizzat kendisi cenaze törenini üstlenmezse... Fakat bu düşünceye karşı değildi. Çok sayıda arkadaşının soğuk denize gömülüşünü izlemişti.

Arada bir pusulanın başına gidiyor, geminin doğru rotada olup olmadığını kontrol ediyordu. Ufkun üzerinde, hafif bir esintiyi haber verir gibi oynaşan birkaç bulut yığını vardı; çok geçmeden muhtemelen bazı yelkenleri indirmek gerekecekti. Derken lostromo Chaparrito, küçük çalı, kaptan köşküne çıktı. Sakallı, çarpık bacaklı, ufacık bir adamdı. Gerçek adını herkes unutmuştu; belki kendisi bile hatırlamıyordu onu. Sürekli söyleyip durduğu, klişe bir cümlesi vardı:

— Ben bir çalıysam, düşmanlarım için bir funda çalısıyım, öyle bir gül ağacı değil.

Uzun yıllardır birlikte denizler dolaşan José Nuñez ile Chaparrito yakın dosttular. Limana vardıklarında birlikte içer, aynı genelevlere giderlerdi. Oralara düşen, oralarda yaşlanan ne kızlar görmüşlerdi... Aynı oranda inatçı, aynı oranda batıl itikatlıydılar ve San Salvador'a aynı aşkla bağlıydılar. Onun tahtaları her evden daha büyük bir anlam taşıyordu onlar için ve onun gemi aslanını her kadından daha çok seviyorlardı.

— Denize fazla gömülüyor, dedi Chaparrito.

— Bana bilmediğim bir şey söyle, diye homurdandı José Nuñez. Bazıları paketlenmiş bir götle bir gemi arasındaki farkı ayırt edemiyorlar. Lanet olsun, zorlu denizlerde fırtınaya yakalanırsak, bir taş gibi dibe ineceğiz harbiden.

— Bana göre hava hoş, diye sırıttı Chaparrito. Altı kez deniz kazası geçirdim; ama Harpyalar* pençelerini geçirmediler bana. Göğsümde, bir kesenin içinde Guadalupe Bakiresi'nin saçını, *señor de los milagros*un (mucizeler efendisi *-çev.*) bir tırnağını ve ayrıca Tanrı'nın gözünü taşıyorum. Bak işte. Ceketini yana doğru çekti ve kaba kumaştan gömleğinin üzerine sıkıca dikilmiş dört köşe torbacığı gösterdi. Kese, üstüne çeşitli renk iplerle nakış işlenmiş bir maça asını andırıyordu.

— Bu *sikuli*yi nereden buldun?

---

* *Harpyalar:* Adları "kapıp kaçanlar" anlamına gelen, mitolojide geçen kadın yüzlü, geniş kanatlı, sivri pençeli bir çeşit yırtıcı kuşlar *-çev.*

— Kızılderili fahişe dikti onu. Tanrı'nın gözü sana bakıyor ve seni hayatta tutuyor. Kız kendisine geri dönmemi istiyor.

— Hadi oradan, bu senin hüsnü kuruntun, seni yaşlı keçi. Ama eğer gemi papazı durumu keşfederse, Kızılderili büyüsü hakkındaki feryadı ta cennet katına kadar çıkar. Bizi niye böyle tepeleme yüklediler; yeterince altın götürmedi mi bu gözü doymazlar?

— Kimi insanlar altından tat alıyorlar, kimileri ise viskiden. Bu sefer gemide bol bol var.

— Bırak pantolonlarının paçasından akana kadar içsinler; yeter ki nöbetlerini ciddi tutsunlar.

— Ama bir serseri de onlarla birlikte içiyor. Herif çok fazla gevezelik ediyor ve geveze alçaklardan da en ufak bir hayır gelmez adama. Aşağı git de bir bak herife. Beni arıyormuş gibi yapabilirsin.

— Bu arada sen de şu adamın rotayı kaybedip kaybetmediğine göz kulak ol, diyerek kabul etti öneriye ikinci kaptan.

José Nuñez sakin sakin tayfaların kamarasına indi. Eğer Chaparrito gidip de serseriye bir bakmasında yarar olduğunu düşünüyorduysa, demek ki iyi bir nedeni vardı. Daha evvel, korsanların, o sefil hırsız sürüsünün, altın taşıyan gemilere, tekneye saldırılması ve onun yağmalanması sırasında kendilerine direnemesinler diye tayfanın moralini bozmak üzere adam bindirdikleri olmuştu.

Görevlerini bitirmiş bir grup denizci uzun masalardan birinin etrafına oturmuş çentikli maşrapalarla *taatsch*, agave viskisi, içiyordu. Halkanın ortasında Pablo Avarano, Juan Gomez ve burnunu kaybeden eski asker bulunuyordu.

— Chaparrito'yu göreniniz var mı? diye sordu ikinci kaptan. Yine içinizi bu zehirli zıkkımla mı dolduruyorsunuz? Limanda yeterince içtiğinizi ve orospulara doyduğunuzu düşünmeniz gerekirdi; ama nerde, asla yeterince olmaz. Sadece Araf'ta oturana kadar bekleyin; o zaman susuzluk nasıl olurmuş göreceksiniz.

Burada bu kadar içerseniz, orada bunun kefaretini ödeyeceksiniz.

Juan Gomez'le yaşlı adama hızlı bir bakış attı. Hiç kuşku yok ki, bunlar terhis olmuş eve dönen askerlerdi ve Chaparrito'nun kastettiği kişiler olmaları mümkün değildi. Üçüncü kişiye döndü; işte o şüpheli birine benziyordu.

— Sen kimsin? diye sordu.

— Annem çok güzeldi, señor, diye karşılık verdi Don Pablo, bana bakıp da öyle düşünmeseniz bile. Gençliğinde bütün havalide güzelliğiyle nam salmıştı. *Patron* onu yanına çağırtarak onurlandırdı ve bir çocukla takdis etti, henüz evlenmemiş olsalar da. Bunun mümkün olamayacağı düşünülebilir, fakat bu piç diğer erkek ve kız kardeşlerini hakir görürdü. Kendini yarı soylu kabul ederdi ve sahiden seçkin bir adam da oldu. Şimdi bir dava vekili... Bana gelince, büyük talepleri olan biri değilim; lakin görüşüm odur ki, birisinin, benimle konuşurken, terbiyeli olması gerekir.

—Özür dilerim, señor, dedi José Nuñez ve dönüp gitti. Yine de Chaparrito'nun yanlış düşündüğünü anlayacak kadar şey duymuştu. José Nuñez güvertede mürettebatı emirlerine itaat ettirirdi elbette; ama iş tayfa kamarasına gelince, öyle her istediğini söyleyemezdi. Burası denizcilerin sığınağı, kutsal mabediydi ve buna saygı göstermezse, hayatının aniden kaburgalarının arasına giren bir bıçakla sona ermesi işten bile değildi. Tayfalar içmeye başladıktan sonra ne olacağını kimse bilemezdi.

Taatsch aşağı gırtlakları yakarak iniyordu ve mürettebatın bir kısmı şimdiden epeyce sarhoştu. Güpegündüz olmasına rağmen, odanın içi yarı karanlıktı. Masanın ortasında kocaman bir fıçıyla konmuş tuzlu koyun eti ve tepsilerle manyok ekmeği vardı. Bu ekmek öylesine kuruydu ki, yemeden önce suyun içinde tutarak yumuşatılması gerekiyordu.

— Viskisiz bir eğlencenin hiçbir anlamı yok, dedi Don Pab-

lo. Yukarıdakilerin iyi şarabı var ve onlar için gece de gündüz de eğlence demek. Geminin taşıdığı altının tümü onların; peki neden sizin değil?

— Çünkü altın bizimle birlikte olmak istemez, diye cevap verdi yaşlı denizci Alberto. Parmaklarımızın derisi haddinden fazla kalın. O sadece bembeyaz elli insanlarla olmak ister. Altın, kaba avuçlar tarafından değil, hoş eller tarafından okşanmaktan hoşlanan bir kadına benzer.

— Ama korsanların elleri de pek güzel değil, dedi birisi.

— Onlar Şeytan'la bir anlaşma yapmış bulunuyorlar, dedi Alberto. Şeytan, altın gemilerinin rotalarını onlara bildirir, bunun karşılığında korsanlar da kan döker. Ve sonunda, zamanı geldiğinde, Şeytan onları kapıp götürür. Şeytan bir kuzgun ya da kara bir köpek gibi gelir ve ruhu ele geçirir; zira altın, Şeytan'ın tuzağıdır ve kişi, onunla gelen hazların bedelini cehennemde azap çekerek öder.

Şeytan'dan söz ederken sesler gayri ihtiyari kısıldı. Burada, okyanusun ortasında onun gücü büyük ve ölümcüldü ve gemicilerin hepsi, deniz cinlerini, hayaletlerini, zaman zaman da Şeytan'ın bizzat kendisini görmüşlerdi. Bir yolculuk sırasında Alberto onu, onunla bir işi varmış gibi sürekli teknenin etrafında dönen ve acı çığlıklar atan bir kuş suretinde görmüştü. Kocaman ve çirkindi ve hiç kimse onun bir benzeriyle asla karşılaşmamıştı. Sonunda gelip ana direğin tepesine konmuş, zamanı dolan ve artık karanlık yola koyulmak zorunda olan bir ruhu beklemeye başlamıştı.

— Onu ürkütüp kaçırmaya çalıştık, diye yeniden geçmişe döndü yaşlı denizci. Ve ikinci kaptan ona kutsal suya batırılmış bir mermiyle ateş etti. Havalandı ve kanat çırparak geminin etrafını birkaç kez dolandıktan sonra tekrar kondu. İkinci kaptan silahını bir kez daha doldurdu ve ateş etti; fakat bu seferki mermi kutsanmamıştı ve gidip doğrudan bir denizcinin kalbine saplandı. Aynı anda kuş korkunç bir çığlık kopardı ve sanki bir

şey kapmak ister gibi hava boşluğuna fırladı. Sonra uçup gitti; fakat gagasında adamın ruhunu taşıyordu ve cehennemin yolunu da biliyordu.

Onların tuhaf deneyimlerden, iblislerden, deniz cinlerinden, uzak kıyılardaki maceralardan bahsetme biçimleri böyleydi işte. Birbirine karışmış saçı sakalıyla kaba görünümlü Alberto, hayvanlar gibi sekiz tane memesi olan kadınlarla karşılaşmıştı. Hatta aslında bunlardan biriyle yatmıştı da. Kadın onunla bir dişi iblis gibi nasıl sevişeceğini gayet iyi biliyordu. Uzak, ıssız resiflerde ve adalarda Harpyalar yaşardı. Bunların elleri yerine pençeleri vardı ve eğer bir gemi denizcileriyle birlikte karaya otururşa, bu Harpyalar adamları esir alır, onları kendilerine koca olarak alıkoyarlardı. Ve bu denizciler bir daha asla geri dönmezdi.

— Öyleyse şuradaki Kızılderili kız daha iyi, dedi melez Christobal.

— Limanda onun gibi bir sürü kadın bulabilirsin, dedi diğerlerinden biri.

— Buna pişman olabilirsin.

— Adam onun orada yatmasına izin veriyorsa, bizim onu bir parça dikizlememize göz yummak zorunda olduğunu da kesinlikle biliyordur. Ve kızın bundan dolayı öleceğini de sanmıyorum. Eğer ona göz kulak olmayacaksa, kızın öylece yatıp erkek özlemi çekmesi gerekmiyor. Biz de onu tamamen harap etmek zorunda değiliz.

— Sen aklını mı yitirdin, adamım, dedi yüksek sesle Pablo Avarano sıradan kalkarak. Juan Gomez de ihtiyatlı bir biçimde doğruldu ve uzun bıçağını kınında gevşetti. Bir patırtı ha koptu ha kopacak gibiydi ve Juan, bir tayfa kamarasında bir grup yarı sarhoş denizci arasındayken bunun ne anlama geldiğini anlayacak deneyime sahipti.

Melez, Kızılderili kızın yattığı ranzanın bulunduğu bölüme doğru yollandı ve diğerleri de onu takip etti. Christobal göze

hoş gelen bir görünüme sahip değildi. Gözünün biri bir kavgada yaralanmış, ön dişini de bir darbeye kurban vermişti.

— Kızı rahat bırakın, diye bağırdı öfkesi burnunda, ufak tefek bir Portekizli. Birimiz yolu açarsak, onu öldürene kadar yaparız ve ardından tam bir kıyamet kopar. Ayrıca bu Kızılderili kızlarda ne et ne but var. Onlarla birlikte olduğunda iskeletlerini hissediyorsun. Rahat bırak onu, seni kara orospunun evladı.

— Ne yapacağız? diye fısıldayarak sordu Juan Gomez'e Don Pablo. Kıza dokunmasına izin veremeyiz. Biz insanız, hayvan değil.

— Neler olacağını izleyelim, dedi Juan sükûnet içinde. Bıçağı kullanmak için henüz zaman var.

— Ona sahip olmak istiyorum, diye tısladı melez, kızın yattığı yere doğru ilerleyerek. Kız gürültüden habersiz bir hâlde, kucağında çocuğuyla uyuyor, hoş göğüsleri sakin sakin kalkıp iniyordu. Christobal ranzanın önünde durdu. Genç Kızılderili gelip yatağın önüne dikilmiş, olup biteni anladığını gösteren bakışlarla bakıyordu.

— Çekil, dedi melez, yerli delikanlı onu bakışlarıyla delerken.

Arkadaki denizciler girişe doğru ilerlediler. Juan Gomez'in eli hâlâ bıçağının kabzasındaydı.

— Yoksa o senin mi? diye bağırdı öfkeyle Christobal. Sen kendin de lanet bir kölesin zaten. Niye cevap vermiyorsun?

Gözlerini onun üzerinden ayırmayan Kızılderili gencin yüzündeki tek bir kas bile oynamıyordu. Öylece, sesini çıkarmadan duruyor ve çılgına dönmüş sarhoş adama bakıyordu. Ve melez yavaşça birkaç adım geri çekildi. Sonra döndü. Diğer gemicileri iterek aralarından geçti; kendi ranzasına giderek yatağa serildi ve esnemeye başladı.

— Vay be, sen tam bir kahramansın, diye dalga geçti Portekizli. Silahsız bir Kızılderili köle bile seni korkutabiliyor.

— Silahsız milahsız deme bana, diye karşılık verdi Christo-

bal. Göreceğimi gördüm ben. Kimse hayatta dövüştüremez beni böyle bir şeyle.

— Ne gördün?

— Şeytan mıydı?

— Yani bu şekilde kaçabileceğini sanıyorsun ha, seni ödlek kara köpek. İşte tam senin gibi kara kanlılara uygun bir davranış; pis itlersiniz hepiniz.

Portekizli, adamın suratına bir yumruk indirdi ve geriye doğru giderek kükredi. Melez derhal tekrar ayağa fırladı ve iki adam iki kavgacı horoz gibi birbirlerinin etrafında dans etmeye başladılar. Christobal daha kuvvetliydi; ama Portekizli onun sıkı yumruklarından ustalıkla savuşuyor, aynı zamanda da rakibine üst üste darbeler indirerek tiz sesiyle etrafı çınlatıyordu:

— Seni it, seni yüreksiz kara köpek, anan seni bir domuzdan peydahlamış. Kadın milletine tecavüz edebilirsin; ama karşına bir erkek çıkınca, cesaret namına hiçbir şeyin kalmaz, seni kara sefil.

Christobal'ın çenesinin altına bir tane yapıştırdı ve melez döşemeye bir çuval gibi devrildi.

— İşte öylece serilmiş yatıyorsun, pis kara domuz; bir kızın yatağına girmek başka bir şeydir oysa. Bir de bir bıçak bulup seni doğrarsam işte o zaman tam hak ettiğini bulmuş olacaksın. Nasıl olsa hiçbir halta yaramazsın.

— İşte bıçak, diye seslendi denizcilerden biri. Onu masanın üzerine atıp hadım edelim.

Gönüllü eller hemen uzandı; çığlık çığlığa bağıran melez havaya kaldırıldı ve masanın üzerine sertçe fırlatıldı. Portekizli giysisini çekip çıkarınca adamın cinsel organı çırılçıplak ortaya çıktı.

— Getirin şimdi bıçağı, diye bağırdı Portekizli. Ve kan için de bir leğen... Az sonra onu kısırlaştırılmış bir horoza çevireceğim.

Bu, mürettebat içecek bir şeyler bulduğu zaman tayfa ka-

marasında sık sık görülen bildik kaba şakalardan biriydi. Fakat alttan alta bir vahşet egemen olmaya başlamıştı havaya. Sanki atmosfer, odadaki ağır, kızışmış hava kendi kendini rahatlatmak istiyordu. Bir şeyler olacaktı. Cinayet, sakatlama, kurban edilen bir erkeklik... Portekizli kanlı, kızarmış gözlerle dikiliyordu; sakallı, vahşi suratı kurbanın üzerine doğru uzanmıştı.

—Bıçağı getirin, diye çınladı tiz sesi. Bana bir bıçak verin de şunu iğdiş edeyim. Boğalık taslayamasın bir daha, kara öküz!

Melezin sesi dehşetten incelmişti; mezbahadaki bir domuz gibi bağırıyordu. Don Pablo, Juan Gomez'in kolunu tuttu.

— Ne yapacağız? diye sordu, tamamen şaşkın bir hâlde. Burada böyle sessizce dikilip bir adamın sakatlanmasını seyredemeyiz.

— Birbirlerini parçalamak istiyorlarsa, bırakalım yapsınlar, diye karşılık verdi Juan. Ama bu iş öyle çok da ileri gitmez. Ayaktakımı bir çekişir, bir barışır.

Bıçağı eline alan Portekizli onu kullanmaya hazırlanır gibi yaptı. Ölümüne bir çığlıkla onu tutan adamların elinden sıyrılan melez kurtulmayı başardı. Ardından Portekizlinin elindeki bıçağı kaptığı gibi adama saplayıverdi. Büyük bıçak Portekizlinin giysisinden sekmiş, göğsü yerine omzuna saplanmıştı.

— İşimi gördün, kara domuz, diye uluyan Portekizli döşemeye yığıldı.

En yakınındakiler melezi tutup elindeki bıçağı zorla aldılar. Portekizli ölmek üzereymiş gibi feryat ediyordu.

— Akciğerimden vurdu; tüm azizler gözetsin beni. Gidin bir papaz çağırın.

— Amma da yaptın, sadece ufak bir sıyrık.

— Bir papaz getirin de günah çıkarayım, diye figan etti Portekizli. Vicdanımda ölümcül günahlar var. Siz, millet, günahlarımdan temizlenmeden ölüp gitmeme izin mi vereceksiniz? Eğer bunu yaparsanız, son nefesimde hepinizi lanetlerim. Hayatım

baştan sona günahlarla dolu, aynen bir süzgecin deliklerle dolu olması gibi. Merhamet edin; feryadıma kulak verin.

Adamlar sakin sakin durmuş ona bakıyorlardı.

— Tehlikeli bir yara değil bu, dedi içlerinden biri.

— Fakat eğer nalları dikerse, doğru balçığın içine uçacak.

— Her şekilde sonu bu olacak zaten.

— Ateş verici bir yara söz konusu olabilir. Daha küçüğünden ölen bir adam gördüm ben. Eğer kutsal yağ sürme ayini* istiyorsa, bu isteğini geri çeviremeyiz. Onu niye bıçakladın, salak?

— Biliyorsun, beni hadım etmek istedi, lanet herif. Neredeyse parçalıyordu beni, dedi melez. Bırakalım, cehennemde yansın.

— Senin hesaba tutulacağın gün gelip çattığında ne olacağını düşünüyorsun peki? Ölmek üzereyken papaz isteyen bir günahkârın bu talebini geri çevirmenin en büyük günah olduğunu bilmiyor musun?

— Gidip José Nuñez'i çağırın, dedi Alberto.

— Bu gemi direği demek, dedi diğerlerinden biri.

— Öyleyse gemi direği olsun, dedi Alberto. Onun kendi hatası. Kendini savunma konusunda temize çıkar; ama bıçak kullanma konusuna gelince, durum farklı. Bizler hayvan değiliz ki birbirimizi boğazlayalım, değil mi ya? O bıçak kullandı ve bunun kefaretini ödemeli.

Bir saat sonra melez ön dörtgen yelkenin yanında dikiliyordu. Sağ eli, kullanmış olduğu bıçakla direğe çivilenmişti. Yaradan, kahverengi koluna aşağı yavaşça kan damlıyordu. Başı eğikti; yüzü acıdan büzülmüştü.

— İnsan insanın kurdudur, dedi Don Pablo hafifçe iç çekerek. Lakin soylular, sıkıcı deniz yolculuğunda ilginç bir eğlence bulmuş gibi görünüyorlar.

Yolcular sıkıca çivilenmiş denizciyi seyrediyor, aralarında

---

* Katoliklerde ölmek üzere olan kişinin bedenine mukaddes yağ sürme ayini *-çev.*

onun ne kadar uzun süre ayakta kalabileceği üzerine tartışıyorlardı.

— Onda zenci kanı var, dayanıklıdır, dedi Samuel Rayburn. Yarın güneş doğduğunda hâlâ orada dimdik duruyor olacağına bahse girerim.

— Günbatımından evvel tükenecek, dedi Albay Gonzales.

Kazanan albay oldu. İkindi vaktinde Christobal yere çöktü ve bıçak elini yardı. Yarası sarılıp ranzasına atıldı.

— Muhtemelen artık gemide bıçak kullanma alışkanlığını terk etmiştir, dedi albay.

7

Harap hâldeki melez, içki faslı devam ederken, yatağında uzanmış, çılgınlar gibi konuşuyordu. José Nuñez ara sıra bir bahane uydurarak alt güverteye iniyor, neler olup bittiğine bakıyordu. Başını kızgın kızgın sallıyordu. Şu lanet içki içme alışkanlığı cehennemin dibini boylasaydı bir! Onlar Tanrı'nın en iyi evlatları değildi ve viskileri olunca da, birden tepeden tırnağa vahşileşebiliyorlardı. Fakat şimdilik vardiyalarına gitme konusunda yeterince gönüllü görünüyorlardı.

Chaparrito, küçük çalı, içki içen kalabalığın ortasına kurulmuş, herkes gibi şişeden payına düşeni mideye indiriyordu. Hiç çaktırmadan sürekli içiyor, adamların arasından iki kişi kavgaya tutuşma noktasına yaklaşınca hemen ortaya atılıp onlara uyarı ve öğütlerde bulunuyordu. Sıcak gün ağır ağır tükenirken, tayfalara sükûnet hâkim olmuş gibi görünüyordu. Ambar ağzından bir parça akşam serinliği süzüldü; okyanusun serin nefesi hissediliyor, kafaların üzerinden nöbetçilerin ağır adımlarının sesleri geliyordu.

Ve şimdi sohbet, onların hayatları ve kaderleri hâline gelmiş, zaman zaman da ölümleri olmuş zorlu okyanus etrafında dönmeye başlamıştı. O, kocaman ve acımasızdı; onun derinliklerinde, dalgalardan yükselip kaptıkları insanları dibe sürükleyen kötü hayaletler hüküm sürüyordu. Geceleyin, köpüren dalgaların üzerinden uluyarak kayarlardı ve onlarla bağlantı kurabilen insanlar vardı. Chaparrito bir keresinde deniz hayaletleri üzerinde etkili olan bir zenciyle aynı gemide bu-

lunmuştu. Adam, sahibi olduğu davulu alıp cıvadranın* en uç noktasına kadar sürünerek ilerlemiş, çaldığı davuluyla ruhları okyanustan çıkmaya çağırmıştı. Bu şekilde rüzgârı döndürmeyi becermiş ve gemi haftalarca tam karşıdan esen rüzgârla boğuşmak zorunda kalmıştı. Ta ki adam denize yuvarlanana kadar... Ruhlar zencinin kabiliyetini elinden almış, onu aşağı çekivermişlerdi.

— Evet, evet, dedi Alberto, bazı deniz hayaletleri cehennemden gelen iblislerdir; lakin diğerleri boğulmuş insanların ruhlarıdır. Kemikli elleriyle gemiyi yakalar ve sıkı bir kuyruk rüzgârı esse bile onun hareket etmesine izin vermezler. Güverteye tırmanmak, tekrar yaşayanların arasında olmak peşindedirler. Belki de tüm istedikleri karaya çıkıp takdis edilmiş bir yere gömülmektir sadece. Ruhları huzur bulsun diye... Alberto bir seferinde denizden gelmiş bir hayalet bulmuştu yatağında.

— Gece vardiyasından döndüğümde orada yatmış uyuyordu. Yüzünü, ta kemiğe kadar balık yemişti. Yatakta öylece uzanmış, kanlı göz yuvalarıyla bana bakıyordu. Yataktan aşağı tuzlu su damlıyordu.

— Birader, dedim ona, senin yerin burası değil. Tanrı ve tüm azizler adına, nereden geldinse oraya dön.

— Yerinden bile kıpırdamadı; fakat bana bakmaya devam etti. Hiçbir insan bu kadar kederli bir yüz ifadesiyle bakamazdı. Sonunda kafamı öteye çevirmek zorunda kaldım; yoksa ağlamaya başlayacaktım. Lakin orada öylece yatmasına da izin veremezdim; zira buna müsaade edersem, gün doğmadan hepimiz okyanusun dibini boylamış olurduk. Göğsümden haçımı aldım. Güçlü bir haçtı; bir kilise penceresinin kurşunundan dökülmüştü ve hayaletin ona karşı koyması mümkün değildi. Onu yataktan kaldırdım. Öyle bir iç çekti ki, yüreğim sızladı. Güvertede ilerlerken peşinde sudan bir iz oluşuyordu. Fakat ne

---

* *Cıvadra:* Geminin baş tarafından havaya doğru biraz kalkık olarak uzatılan direk *-çev.*

olursa olsun merdivenleri tırmanıp tekrar okyanusa dönmeliydi. Dalgaların arasına indiğinde, geminin yelken ve halatlarının arasından inilti ve feryatlar yükseliyordu.

— Yatağında biraz dinlenmesine izin veremez miydin? diye sordu Don Pablo. Okyanus soğuktur.

— Bak bu parlak bir fikir, kardeşim, dedi Alberto. Eğer deniz ruhlarının gemiye çıkmasına müsaade edersen, gemi batmak zorundadır. Okyanus kendisinin olan ölüyü bırakmak istemez. Hepimizin denizin dibini boylamasındansa hayaletin ait olduğu yerde kalması daha iyiydi.

Diğerleri de onayladılar bunu. Bu işler böyleydi. Orada, geminin tahtalarının ötesinde, engin ve ıssız okyanusta, içinde yatacak bir mezarları bile olmayan, sonsuza dek evsiz kalmış ruhlar hüküm sürerdi. Fakat burada, tayfa kamarasında ise sıcaklık ve arkadaşlık vardı. Buradakilerin çoğu, bir ailesi ya da kalıcı bir evi olmayan adamlardı. Kötü kader onları okyanusa sürmüştü. Bir meyhanede cinayet işleyip ya da bir hapishaneden kaçmışlar veya sadece, şimdiye dek hiç yakalayamadıkları, bundan sonra da asla yakalayamayacakları yeni ve özgür bir hayat arzusunun peşine takılmışlardı. Aylarca yolculuk ediyor, uyuyor, içiyor ve bir limanda karaya çıkıp aldıkları parayı eğlence âlemlerinde tüketiyor ve ne olduğunu anlayana kadar tekrar denizi boyluyorlardı.

Ama burası onların kardeşlik kulübü, gerçek yuvalarıydı. Onlar artık ne Endülüslü, ne Katalonyalı, ne Portekizli, ne de zenciydiler, hepsi denizciydiler. Birbirleriyle dalga geçebilir, kan dökülene dek kavga edebilirdiler; ama birbirlerine ait olduklarını da bilirdiler. Onları sadece sömürmeye, öldürmeye ve mahvetmeye çalışan düşmanlarından oluşan diğer diriler ve ölüler âlemi karşısında birbirlerinden başka kimseye güvenmezlerdi. Bu kaba ve hisleri körelmiş adamların, bu serseriler ve şamatacıların ellerinde tek bir şeyleri vardı: dayanışma. Yaşamları ve yolculukları boyunca tattıkları tek güzellik buydu,

birbirlerine ait oldukları duygusu, birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için yasası.

Değişimli vardiya nöbetlerine gidip geliyor, çetin yelkenlerle boğuşma ya da zorlu dümeni çevirme çabasından ölümüne yorgun bir vaziyette kendilerini ranzalarına fırlatıyorlardı. Ya da sıraya oturuyor, ağızlarına bir iki lokma tuzlu koyun eti atıyor ve içinde kalan *taasch*dan koca bir yudum içmek için en yakın şişeye uzanıyorlardı. Kimisi, küçük, kara, kilden yapılma pipolarla tütün içiyordu. Aslında bu yasaktı; zira bir yangına yol açabilirdi. Veya Tanrı bu ayıba öfkelenebilirdi; sigara içen bir adam, cehennem ateşi demekti. Duman boynuz fenerlerin altında dalga dalga yükselir, ağır, bozuk havayı tütün kokusu bürür, tütün ruhları yatıştırır, ılımlı düşüncelere yol verirdi.

Her sefere çıktıklarında Yenidünya'da yeni fetihler yapmak ve ağır yüklü gemilerle zorlu okyanusu aşmak zorundaydılar. Onlar yeni toprakların fatihleriydiler; lakin limana kadar güvenle getirdikleri altının sahipleri başkalarıydı. Kasırgaların arasından geçmek için mücadele etmek zorundaydılar. Ölüm sakinliğinde yerlerden geçerlerken, depolardaki sular beklemekten bozulduğunda, susuzluktan kıvranırlardı. Koyun eti ve bisküvi tükendiğinde açlıktan mideleri yapışırdı. Bazen, altın gemilerinin geçtiği rotalarda pusuya yatıp yollarını bekleyen korsanlara karşı hayatları için savaşmak zorunda kalırlardı. Yaşlanma şansları çok azdı ve aralarından birinin ihtiyarlık dönemini karada huzur içinde geçirebilecek kadar birikim sağlaması görülmüş şey değildi. Yaşlı bir denizci, bir dilenci gibi ekmek dilenmek zorunda kalırdı. İşte, denizin onlara merhametli bir ölüm bahşetmesinin en iyisi olması bundandı.

Ellerinin derileri son derece kalındı; altın onlarla ellenmekten hoşlanmazdı. Lakin yine de San Salvador külçe külçe altın ve kıymetli hazinelerle tepeleme doluydu. Ve bunlar tam ayaklarının altında yatıyordu; bu kadar yakınlarındaki akıl almaz servet hakkında konuşmaktan kendilerini almaları mümkün

değildi. Bu devasa zenginliğin sadece küçük bir parçasına sahip olsalar bile neler yapabilecekleri hakkında bazı hayaller kuruyor ve dillendiriyordu içlerinden kimisi. En güzel şarapları içip en güzel kadınlara sahip olabilirlerdi.

— Hey, sizi aptal sürüsü, diye sohbetin arasına girdi Don Pablo, viski şişesinden başını kaldırarak. Sizin gibi insanlar, yapmaya asla cüret edemeyeceklerini bildikleri şeyler hakkında niye böyle konuşurlar anlamıyorum? Size köle olmak üzere yetiştirilmişsiniz; asla efendi olamayacaksınız. Siz zenginlerin koyunlarına göz kulak olan bir çoban sürüsünden başka nesiniz ki?

— Peki ya sen, sen nesin? diye sordu Alberto.

— Doğruyu söylemek gerekirse, bilge insanlardan değilim. Fakat hayat hakkında az da olsa bir şeyler bilirim. Altına sahip olmak için, sizde onu elde etme iradesi bulunması gerekir ve onu elde etmek için, öldürebilmeyi becermeniz şarttır. Adam öldürdün mü hiç?

— Evet, bir kavgada; ama sarhoştum o zaman.

— Ne hissettin?

— O anda keyiflendim. Fakat sonradan pişmanlık duydum ve bunu niye yaptığıma bir anlam veremedim. Bir başkasının canını almak ciddi bir şeydir. Ve kılıçla yaşayan kılıçla ölür.

— Üzerinde en iyi duran öğretiyi vermişler sana, ahbap. Aslında beş dakika içinde, nazik yolcuların kabinlerine girip hepsini güverteye boşaltabilirsiniz. Fakat bunu yapamazsınız; çünkü onların sizin sahibiniz olduğunu biliyorsunuz. Sizin o aptal kafalarınıza çakmışlar bir kere "Onlar bizim efendimiz ve bize ne isterlerse yapabilirler" düşüncesini. Ve biri çıkıp da meselenin temelde tamamen mülkiyet hakkıyla ilgili olup olmadığını sormaya kalkarsa, şöyle cevap verin diye öğrettiler size: Bu Tanrı'nın iradesi ve hiç kimse Tanrı'ya karşı çıkamaz. İyi de, Tanrı size iradesinin ne olduğunu bizzat söyledi mi? Hayır, bunu söyleyen papaz. Her şeyden önce, o, zenginlerin ve iktidarın hizmetinde olan ve ekmeğini zahmetsizce, varsıllığın emirlerini vaaz ederek elde eden biridir, Tanrı'nın değil.

— Bu laflarla nereye varmaya çalışıyorsun? diye sordu burunsuz eski asker. Niyetin, onları gemiyi yağmalamaya teşvik etmek mi?

— Ben aptal değilim, burunsuz kardeş, diye karşılık verdi Don Pablo. Eğer istediğimi yaptırma şansım olsaydı, tüm altını okyanusun dibine gönderirdim. Her adamın eline bir kazma, bir bel verir ve onlara şöyle derdim: Şimdi Tanrı'nın kendisinin emrettiği gibi ekmeğinizi alnınızın teriyle kazanın. Şarabınızı keyifle için; karınızı sevin ve dünyada neslinizi çoğaltın. Başka insanların emeği üzerinden geçinme peşindeki bir hırsız veya soyguncuyla her karşılaştığınızda, derhal cezasını verin onun. Aristokrasinin büründüğü suret olan yılanı saymazsanız, cennette hiç soylu efendi bulunmaz; kutsal kitabın hiçbir yerinde olduğunu belirten bir ibare yoktur.

— Kutsal kelamı cehennemden gelen bir fitneci gibi tefsir ediyorsun.

— Madem kutsal kitap hakkında o kadar bilgilisin, o zaman sen tefsir et de görelim. Orada "yüzünün teriyle ekmeğini yiyeceksin" mi diyor, yoksa "yüzünün teriyle efendilerinin servetlerine servet katmasına hizmet edeceksin" mi? Senin İncil'in, zengin adam kek yesin diye fakir adamın çocuklarının ekmeğinin kısılmasını mı istiyor?

— Ama şiddetten hiçbir iyilik gelmez.

— Burnunu kaybetmeden önceki düşüncen de bu muydu? Kızılderililerin oğlanlarının ve kızlarının, öküz ve eşeklerinin peşinden koşarken silah olarak Tanrı'nın kelamını mı kullandın? Belki de burnunu bir genelevde kaybettin?

— Dikkat et, diye mırıldandı Juan Gomez. Kışkırtma onu; boğanın yaşlısı bile hırçınlaşabilir.

Yaşlı adamın suratı öfkeden kıpkırmızı kesilmişti; zor nefes alıyor, sözcükler ağzından güç bela ve horultu gibi çıkıyordu.

— Sen, sen serseri bir sarhoştan başka nesin ki? diye kekeledi. Tanrı'nın kelamını o günahkâr ağzına almaya cüret ettiğin için seni kamçılamak gerek. İnşallah dilin ağzında çürür gider.

— Belki de, Tanrı'nın kelamına, öz coşkunluğun sunağındansa, alçalmanın derinliklerinden dillendirildiğinde kulak vermek daha iyidir, dedi Don Pablo. Tanrı'nın kendi oğlu, meyhaneci ve günahkârlarla bir arada olmayı tercih ederdi, Ferisilerle* değil.

Yaşlı adam burnundan soluyarak sarsıla sarsıla yatağına doğru gitti. Diğerleri güldü; ama Juan Gomez kafasını salladı.

— Bu hiç iyi olmadı, dedi. Dünyada sürüyle kuzgun var ve ihtiyar adam da düşmanlarını hatırlama kapasitesine sahip biri gibi görünüyor.

— En azından onları kokusundan tanıyamayacağı kesin, dedi Don Pablo. Ayrıca insanın düşmanından nefret etmesi yeterli değildir; insan, bunun yanı sıra, düşmanının gerçekte kim olduğunu da ayırt edebilmelidir. Bunu biliyor musun, iyi asker Juan Gomez? Ve siz yiğit denizciler, siz biliyor musunuz bunu? Hepiniz sırtınızda kamçı şaklatanlardan nefret ediyorsunuz; ama kamçı darbelerinin inmesini emredenden etmiyorsunuz. Viski boğazınızı kaşıyabilir; lakin nefret yüreğinizi daha fazla kaşır. Keşke nefret etmeyi becerebilseydiniz.

— Nefretin ne faydası olacağını sanıyorsun ki? Onun sayesinde daha mı zengin olacağız? diye sordu Alberto.

— Elbette daha zengin olmayacaksınız; fakat birkaç yıl daha eziyet ve angarya dolu bir hayat sürdükten sonra dalgalar arasına inen bir ceset olma beklentisi dışında, şu an elinde hangi servet var ki zaten? Gemide bulunan altından söz ederken, parmaklarınızı onların arasına daldırma arzusundan gözleriniz yuvalarından uğrayacak neredeyse. Oysa altının hiçbir değeri yoktur. Ne dersiniz, onu yiyebilir ya da onunla yatakta iyi vakit geçirebilir misiniz? Altın, ona sahip olanın hepimiz üzerinde hâkimiyet kurması dışında, hiçbir anlam taşımaz. O olmasaydı, özgür olurduk.

---

* Museviler arasında çıkmış, daha sonra Hıristiyanlıkta adları sahte sofulukla özdeşleştirilmiş bir dinsel grup *-çev.*

— Sen kesinlikle Şeytan'ın üniversitesinde okumuşsun.

— Doğru tahmin ettin, dedi Don Pablo. Şeytan ve yaptıkları hakkında her şeyi biliyorum. Ki bunları sizler de biliyor olmalısınız. Kan ve gözyaşını biliyorum. Zenginlerin, Tanrı'ya karşı nefretle dolu taştan kalplerini biliyorum. Şeytan'a yaptıklarında yardımcı olmak için Tanrı'nın adını kullananları, sofu bir dille konuşanları, ruhları kötülük ve pislik kuyusu olanları biliyorum. Nefret etmem gerekenleri biliyorum ve onlardan nefret ediyorum. Ve eğer papa ve yanılmaz biri olsaydım, nefret ayini uygulaması getirir, zenginlerin ekmek yerine taş verdikleri tüm yoksul ve sefil insanları bu ayine katardım; onlar da ruhları kavrulasıya nefret etmeyi öğrenirlerdi ve hissettikleri acı onları eyleme geçirirdi.

— Sen sarhoşsun. En iyisi gidip yat ve aptal aptal konuşmayı kes, dedi Juan Gomez.

— Sarhoş olmaya sarhoşum; ama sözlerim aptalca değil, dedi Don Pablo. Onlar, viskinin nüfuz edemediği bir yerimden fışkıran doğru ve güçlü sözcükler. Siz, dostlarım, kayıtsız şartsız entelektüel dürüstlük arayışının ne demek olduğunu bilmiyorsunuz. Oysa benim için o, anneden ve babadan, sevgiliden ve aşktan, kayıp cennetten ve ebedi huzurdan daha önemlidir.

Ağzında bir şeyler daha geveledi ve başı göğsüne düştü; sanki üzerine birden büyük bir yorgunluk çökmüştü. Juan Gomez onun uzun, ince bedenini kucakladı ve onu, yatağa götürülmesi gereken bir çocuk gibi kolayca kaldırdı.

—Bilgelik nedir, aptallık nedir? dedi, neredeyse şefkatle. Az önce kardeş kardeş konuşuyorduk, şimdi ise yatağa gitmesi gerekiyor.

8

Denizdeki birkaç günün ardından, kış taraf yolcularına, kuru toprağa en son ayak basalı aylar geçmiş gibi gelmeye başlamıştı. Okyanusa ve geminin denizde ani yalpalamalarına bir miktar alışmışlardı. Bölge valisiyle engizisyon yargıcı deniz tutmasını atlatıp kamaralarından çıkınışlardı artık.

Don Pedro de Carajaval diğer yolcularla pek fazla muhatap olmuyor, sadece zaman zaman, o soğuk ve resmi edasıyla, engizisyon yargıcı ve Doña Inez'le bir şeyler konuşuyordu. Ve Doña Inez, o her yanına yaklaştığında, içinden gelen esneme duygusunu güçlükle bastırıyordu. Bu ufak tefek, sıska ve zarif adam öylesine derin bir can sıkıntısı yayıyordu ki, genç kadın, onun kısa süre sonra ziyaretiyle şereflendireceği saray mensuplarına gerçekten acıyordu. Adamın boy gösterdiği her yere bir sessizlik çöküyor veya neşeli ve teklifsiz sohbetler yerini birden zorlama, gergin konuşmalara bırakıyordu.

Don Pedro'nun arkadaşlığının peşinde koşmayı seçen tek kişi Albay Gonzales'ti ve bunun için de çok iyi sebepleri vardı. Albay, kırk yıldır hizmet veren yaşlı bir savaş atıydı ve artık, yeni topraklar fethetmeye dönük planlarının yönünü kuzeye çevirmenin bir yolunu bulmak üzere Madrid'e dönüyordu. Yüzünün derisi güneşte tabaklanmış gibiydi. Sert bıyıkları dimdik fışkırıyordu. Coşkun bir havaya kapıldığında, sesi geminin ta öteki ucundan işitilebiliyordu. Bir kolu aldığı bir pala darbesinden dolayı tutuktu ve küf tutmuş garnizonunda hâlâ geçerli olan eski asker tarzında giyinmeyi tercih ediyordu.

Don Vargas onun için, dalga geçme niyetiyle, "geç kalmış fatih" dedi.

Doña Inez gülümsedi; ama aslında bu eski askerden hoşlanmıştı. İnsan onun kılıcı elinde, adamlarının başında kumsala ayak basışını, kudretini kendisinin yarattığı kral tarafından karşılığı unutulma ve yoksulluk olarak ödense de Avrupa'dakilerden daha büyük ve muhteşem krallıkları fethedişini gözlerinin önüne getirebiliyordu. Güzel omuzlarını sempatik bir biçimde silkti. Albayın geçmişten kalan bir hatıradan başka bir şey olmadığını, geleceğin, kılıç ve karabina değil, kamçı kullanan girişimci maden ve plantasyon sahiplerinin olduğunu ondan daha iyi bilen kimse yoktu.

Sabahları bölge valisinin kamarasını ziyaret etmeyi ve kibarca, ekselanslarının iyi uyuyup uyuyamadıklarının ve sağlık durumlarının nasıl olduğunun bilgisini istirham etmeyi bir alışkanlık hâline getiren albay, o sabah da aynı töreni tekrarladı. Bundan, rütbesini ve konumunu açıkça ortaya seren bu saygı ziyaretlerinden Don Pedro da hoşnuttu ve lütufkâr bir havada başıyla olumlama işareti yaptı. Ardından Gonzales konuşmayı kendi siyasi görüşlerine yönlendirdi. Kuzeye doğru İspanya kralından başka kimsenin hakkı olmayan devasa ve verimli topraklar uzanıyordu ve askeri bir işgal kolaylıkla gerçekleştirilebilirdi.

— Aslında yeterince toprağa sahip değil miyiz? diye sordu Don Pedro.

— Bir hükümdar hiç toprağa doyar mı? Ayrıca yeni topraklar, göç için yeni olanaklar sağlar. Yerli nüfus medeniyetten uzaktır; biz onu medenileştirir ve işgücü olarak kullanırız. Ya da zenci köleler getirebiliriz. Hıristiyan kültürümüzü bu bölgelere yaymak bizim tarihsel misyonumuzdur. Soylu adı ülkemizin en önde gelenleri arasında yer alan siz ekselansları herkesten iyi bilirsiniz ki, biz, diğerlerine hükmetmek üzere yaratılmış üstün bir ırkız.

— Elbette bu gerçeği yadsıyacak değilim, diye onayladı Don Pedro. Fakat bir işgalin savaşa yol açacağına dair ciddi endişe taşıyorum. Ne de olsa, geçmişte Fransa ve İngiltere'yle imzaladığımız anlaşmalar var.

— Savaş, diye karşılık vererek doğruldu Albay Gonzales. İspanyollar savaştan ürker mi? Kimden korkacakmışız? O ahlaksız, yoz, dükkâncı ruhlu Fransız ve İngilizlerden mi? Savaş kapıyı çalarsa, hoş geldi sefa geldi; hiçbir tehdit bizi tarihsel misyonumuzu yerine getirmekten alıkoyamaz.

Bölge valisi başıyla onayladı; lakin duygusuz yüzünde hafif, haince bir gülümseme vardı. Albayın planlarının gerçekleştirilmesi siyasi açıdan imkân dâhilinde değildi ve gemide götürülen yazışmaların arasında, bu yaklaşımların hoşgörülü bir şakacılıkla tartışıldığı bir rapor da vardı. Gonzales hiçbir zaman sarayda huzura kabul edilmeyecekti; tüm kapılar kapalı olacaktı ona. Yaşlı subay, sonunda helak olana kadar o kapı senin bu kapı benim, beyhude yere koşturacak ve belki de sonu bir tımarhane olacaktı. Fakat terbiye sahibi bir adamdı doğrusu; bunu yadsımak mümkün değildi. Üstlerine saygı göstermesi gerektiğini biliyordu.

Albayın siyasi görüşlerini kimse ciddiye alınıyordu; fakat o, oyun masasındaki en iyi adamdı. Her akşam yolcuların yemek yediği yemekhanede zar atma oyunu başlıyordu. Albay Gonzales oyunda her zamanki şansıyla yer alıyor ve hiç kimsenin aklına onu hile yapmakla suçlamak gelmiyordu. Böyle bir şey yapmaya kalkacak birinin kendini kolayca kurtarma şansı yoktu; zira San Salvador'da, onca yer darlığına karşın, yine de bir düello alanı vardı.

Yolcuların çoğu şanslarını deniyor ve birkaç altınlarını Gonzales'e kibarca teslim ediyorlardı. Bu işin en heveslisi de, genellikle şanssız bir adam olan Don Luis'ti. Heyecan içinde, alev alev yanaklarla oynuyor, kaybedince öfkeyle küfrü basıyordu. Şimdiden, kamarayı paylaştığı İngilize, alçakça denebilecek düşüklükte bir fiyattan altın bir yüzük satmak zorunda kalmıştı.

Don Luis oyuna katılmadığı zamanlarda Doña Inez'in etrafında pervane oluyordu. Bu güzel, orta yaşlı, hayal edilmesi bile güç büyüklükteki bir servete sahip kadına hemencecik âşık

oluvermişti. İşte yine onun yanındaydı. Genç adamın aşikâr, çılgınca aşkının eğlendirdiği kadın ona başıyla işaret etti:

— Oturun, Don Luis ve bana tüm yaşadıklarınızı anlatın.

Genç subay tentenin altında oturan Doña Inez'in yanına yerleşti ve Yenidünya'nın ona sunduğu deneyimleri aktarmaya başladı. El Dorado'yu, altın ülkeyi, bulmak için yapılan bir keşif gezisine katılmıştı. Hiç beyaz adam görmemiş vahşi Kızılderili kabileleri arasındayken yaşadığı korkunç tehlikeleri anlattı. Kafa avcısı Kızılderililerle ve vücutlarına fosfor sürüp geceleyin ateş sütunları gibi parlayan başkalarıyla karşılaşmıştı. Eğer o sıkı ve parlak kılıcı olmasaydı, Don Luis'in şimdi burada sağ salim oturması mümkün olmayacaktı.

Aslında bütün bu keşif gezisi, bazı yerlilerin orada altın bulunduğuna dair palavralarından dolayı, yakın arkadaş olan birkaç askerle birlikte dağlar arasında yapılan aptalca bir yolculuktan ibaretti. Kızılderililer belki biraz *taatsch* alacak para kazanma peşindeydiler; belki de bu genç, beyaz savaşçıları uzun ve zahmetli bir yürüyüşe göndermek onları eğlendirmişti.

— Peki ya altın? diye sordu Doña Inez takılarak.

— Altın mı? diye tekrarladı Don Luis, mahcup bir biçimde. Elbette ya, altın... Hayır, onu bulamadık; fakat orada olduğundan hiç şüphe yok ve daha sonra bir ara yeni bir keşif gezisi daha düzenleme niyetindeyim.

Doña Inez ilgiyle başını salladı; tabii ya, bir ara yeni bir keşif denemesi daha yapmalıydı. Hiç şüphesiz, bu genç adam gerçekten El Dorado'nun peşinden gitmişti. Binlerce genç maceracı, altın ülkenin ardına düşmüş, beş parasız bir adam olarak geri dönmüştü. Kızılderililerin efsanevi hazinesi inşallah asla bulunamazdı; zira bulunursa altın fiyatları düşer, Doña Inez'in altın madeni değer kaybederdi.

Genç kadın bir an gözlerini kapatıp kendi El Dorado'sunu düşündü. Sahibi olduğu maden, uzak dağların arasında bir yerdeydi. Oraya dar dağ patikaları takip edilerek ulaşılıyor, insan

ikide bir durup havada iyice azalan oksijeni ciğerlerine çekebilme çabasından nefes nefese kalıyordu. Dağ yamacına kurulmuş birkaç yüz kerpiç kulübe... Yerliler her gün, ellerinde kazma, maden galerilerine iniyor, başlarındaki kamçılı kölebaşılar ise, onların iyi çalışıp çalışmadıklarını, ara sıra bulunan som altın parçalarını iç edip etmedikleri denetleniyordu. Yine de bir yerlinin bir altın parçasıyla birlikte ortadan kaybolduğu oluyordu arada bir. Eğer adam ailesini de yanında götürmediyse, karısı ve çocukları *calpixqui*nin evinin önündeki direğe bağlanıp kırbaçlanıyordu. Doña Inez bunun vahşice, fakat zorunlu bir uygulama olduğunu biliyordu. Altın çalınırsa ne olacağını diğerlerine göstermek gerekiyordu.

Kızılderililer havasız madende günde on dört saat çalışıyorlardı; orada her hareket büyük acı veriyor, insan sanki boğuluyormuş gibi oluyordu. Havaliye erzak sağlamak zordu; yerliler hayatlarını, çoğunlukla, dağ patikalarından katır sırtında taşınan mısır unundan yapılma lapa yiyerek sürdürüyordu. Ne sebze, ne mısır koçanı, ne meyve, ne süt, ne de et bulunuyordu. Adamlar gıdasızlıktan iğne ipliğe dönmüştü. Göğüs kafeslerindeki kaburga kemikleri tek tek sayılabilirdi. Ve kadınlar, şişmiş karınları ve sarkmış göğüsleriyle acınası bir görüntüye sahiptiler. Ve çocuklar... Onları düşünmek Doña Inez'e pek anlamlı gelmiyordu. Çocuklar bir deri bir kemik hâldeydiler; kocaman kafalarıyla, anaların rahminden çıktıkları anda hayat ve koşulları hakkındaki her şeyi bilen, kara düşüncelere dalmış, ufak, yaşlı adamları andırıyorlardı.

Onların çocuk yapmamaları gerek, diye düşünüyordu Doña Inez. Belki de onlara evlenmeyi yasaklamalı. Öyle ya, çocuk yapmanın keyfini çıkaramıyorlar; çünkü çocuklar büyüyüp yaşlanamıyor. Dağların fazla uzayamayan bitkileri gibi cansızlar. Ayrıca altın madeninde kimse yaşlanamaz zaten. Sürekli yeni köleler tedarik etmek gerekir. Tamamen ıstırap verici, ama aynı zamanda tek tesellidir çünkü Kızılderililer kendi çektikleri acıların farkında bile değillerdir. Bir katır, taşınan yükün

ve yenen kamçının dışında da bir hayat olduğunu aklına dâhi getirmez.

Uçuşa çıkan düşünceleri, sahip olduğu ve yeni ziyaret ettiği geniş plantasyonlara ve büyük çiftliklere kadar uzandı. Oralarda da, yakıcı güneşin altında, bir gün artık devam edemeyene ve insafsızca sürülmüş atlar gibi yere yıkılana kadar ölesiye çalışan Kızılderili köleler vardı. Barakalarda, yıkık dökük kulübelerde yaşıyorlardı ve *calpixqui*sinin iddia ettiği üzere, çalışmaları için kamçılanmaları gerekiyordu; çünkü eşekler kadar tembeldiler. Demir bir yumrukla idare edilmeleri lazımdı onların; en ufak bir müsamahaya yer yoktu. Onlar gerçekten sefil bir ırktı; ona bunu kesin bir dille bir *calpixqui*başı söylemişti. Onların, efendilerinin kendilerinden istediklerini yapmaktansa, tam bir inatla, işten kaytarmak için ölümü bile göze aldıklarını düşünesi geliyordu insanın.

Tabii ki bir El Dorado vardı. Zengin maden yatakları, bereketli toprakları ve istendiği kadar çok Kızılderili köleleriyle bütün ülke bir El Dorado'ydu. Ama bu küçük subay bunu nereden anlasındı? Onun pamuk ve tütün plantasyonlarını, kocaman sığır sürülerinin beslendiği büyük çiftliklerini, üzüm yetiştirilmek üzere ayırdığı yeni topraklarını, hükmettiği Kızılderili köylerini, kendisine ait ve üstünde yaşayan Kızılderililerin şimdilik kiracısı olduğu, fakat gerçekleştirmek üzere olduğu daha yoğun ve kazançlı bir operasyonun ardından köle olmayı kabul etmek zorunda kalacakları *encomienda*ları nasıl bilsindi o?

Yenidünya alabildiğine verimli ve kocamandı; doğa bütün zenginliğini ortaya sermişti burada. Ve Doña Inez de onu ele geçirmişti. Ah, Don Guilemo'nun ölüm korkusunu o kadar iyi anlıyordu ki... Eğer birkaç hayatı daha olsaydı, neler başarmazdı? Şu Kızılderililerin yine de bu kadar şikâyet etmesine ne gerek vardı? Evet, ölüyorlardı; ama bir süre sonra kendisi de ölecekti işte. Fakat bu arada onların zor hayatlarını kolaylaştıracak bir şey yapacaktı; onlara bir sürü kilise inşa edecek, onların ihtişamlı görünmesi için de hiçbir masraftan kaçınmayacaktı. Al-

tın madeninin de bir kilisesi, en azından hoş bir şapeli olacaktı. Orada Kızılderili anneler, altarın önünde diz çöküp sonsuz ışıkta ölmüş çocuklarıyla karşılaşabilmek için dua edeceklerdi; zira muhtemelen bir tür "Kızılderili cenneti" de vardı.

— İki kez evlendim, dedi, yarı Don Luis'e yarı da kendi kendine. Ve kocalarımın her ikisi de ahmaktı. Hiçbir işe yaradıkları yoktu, yatak da dâhil. Mavi kanlarından pek gurur duyar, saray katında saygı gören bir rütbe elde etmek için yırtınırlardı. Tüm ülkemiz iktidarsız bir iktidar ve adamlıktan uzak adamlar tarafından berbat edilmiş hâlde. Hiç meseleye böyle bir açıdan baktınız mı, Don Luis?

— Hayır, bunu hiç düşünmedim, diye karşılık verdi kafası karışan Don Luis.

— Bizim soylularımız katlanılmaz, kabiliyetsiz, ehliyetsiz ve kazdan daha aptaldırlar, dedi Doña Inez. İnsanları tümüyle sevmek için hiçbir neden yoktur. Bazen Tanrı'nın onları yine de neden yarattığına şaşıyorum. Altın, güç ya da onur dilenmek için onu göklere çıkaran bu ayaktakımı onu eğlendiriyor olabilir mi aslında? Ya da belki Efendimizin kendisi de bir soyludur ve kendi suretinden yarattığı insanoğluna kendi yüce aptallığından bahşetmiştir.

— Señora, söylediklerinize dikkat edin, dedi genç subay.

— Buna gerek yok, diyerek gülümsedi Doña Inez. Aklımdan geçeni söyleyebilecek kadar zenginim; daha doğrusu, o kadar zenginim ki, düşünme imkânım var.

— Size nasıl hayran olduğumu bir bilseniz, señora, dedi Don Luis romantik bir edayla.

— Bundan hiç kuşkum yok, dedi Doña Inez. Fakat asıl, genelevde çalışan bir kız olsaydım beni seçip seçmeyeceğinizi bilmek isterdim.

Yalnız kaldıklarında yaptıkları konuşmalar hep bu şekilde sonlanıyor, şaşkın bir hâlde kalakalan Don Luis neyin ciddi neyin şaka olduğunu kestiremiyordu. Don Luis'in gözleri, Doña Inez'in serveti ve genç adamın otorite ihtiyacını doyuran güçlü

kişiliği karşısında adeta kör olmuştu. Bu kolları hoş, yuvarlak omuzlu kadını, göz kamaştırıcı bir güç ve otorite halesi çevreliyordu. İnsanlara hükmeden Madonna'yı andırıyordu o. Aslında o Madonna'dan da etkileyiciydi; zira zengin ve canlıydı ve narin, beyaz elinin tek bir işaretiyle Yüzbaşı Luis de Zuniga'nın tüm hayatını değiştirebilirdi.

Don Jesus sık sık arka güvertede boy gösteriyor, diğer yolcularla dostça sohbetler ediyordu. Yüksek dini rütbesine dair hiçbir ipucu vermeyen sade rahip giysisi içinde tombul tombul geziniyordu ortalıkta. Toparlak yüzü ince kırışıklıklarla doluydu. Aslında daha çok dost canlısı yaşlı bir kadını andırıyordu. Fakat gözleri ufak ve hastaydı, küçük bir maymununkiler gibi melankolik bir ifadeyle bakıyorlar, Don Jesus gülümsediğinde, bu gülümsemeye eşlik etmiyorlardı. Yemeğini kamarasında yalnız başına yiyor ve perhizine sıkı sıkıya riayet ediyordu. Engizisyon yargıcı bir münzeviydi; yalnız kaldığında dua okuyan dudakları kımıldamaya başlıyor, bir yandan da ufak, kalın ellerinin tırnakları ısırılarak koparılmış parmaklarıyla tespih çekiyordu.

Don Vargas, ufak tefek, şişman, eğitimli bir adam olan ve Mexico Üniversitesi'nde ders veren Dominiken Fray Ramon'la aynı kamarayı paylaşıyordu. İki adam her sabah güvertede birlikte yürüyüş yapıyorlardı. Don Ramon öğrencilerinden söz ederken hararetli el kol hareketleri yapıyordu.

— Bahsetmeyi genellikle atladığımız meseleler var, Kızılderilileri uygarlaştırma ve onlara kendi kültürümüzü öğretme gibi. Biliyor musunuz ki, değerli kardeşim, Mexico Üniversitesi yüz yılı geçkin bir süre önce kurulduğunda, hemen kızılderili dilleri üzerine bir profesörlük oluşturuldu ve ta o zaman, zaten binin üzerinde Kızılderili çocuğun öğrenim gördüğü bir Kızılderili okulu da bulunuyordu. Yenidünya'ya bir sürü öğretmen, kitapçı ve kitap yağdı. İşittiğime göre, hem Fransızlar, hem de İngilizler kendilerine ait kolonilerdeki Kızılderilileri imha ederken, biz başka bir yol seçtik. Onları yararlı bir tebaa hâline getirmeye ça-

balıyoruz. Ve bu konuda da sürekli ilerleme kaydediyoruz. Her yıl, en uzak ve ıssız bölgelerden genç Kızılderililer üniversitemize geliyor. Bunlar oldukça zeki gençler ve öğrettiklerimizi almakta hiçbir güçlük çekmiyorlar. Biz bu toprakları fethettik ve önder, kültürlü bir toplum olarak onları uygarlaştırmak bizim görevimizdir. Onlara bilgi taşıyacağız, daha, daha fazla bilgi.

— Affedersiniz, muhterem kardeşim, dedi Cizvit. Peki ya toprak?

— Toprak mı?

— Toprak, madenler, altın... Hani şu bizim onların elinden aldığımız? Kendi anlayışlarına -dikkat edin, *kendi* anlayışlarına dedim, yani onların ilkel, kâfir yaklaşımlarına- göre, onlar yine de onlara ait.

— İşte burada zorlu ve acı verici bir soruna temas ediyorsunuz, dedi Don Ramon, kısa kollarını esefle savurarak. Toprak işgalinin çeşitli açılardan ahalinin yararına olmadığı elbette yadsınamaz. Daha açık konuşalım, mesela benim yerli öğrencilerim tarafından şarkılarla, en güzel Latince mısralarla kahramanlıkları ilan edilen fatihler, inkâr edilemez bir biçimde, yerlilerin, o zamana dek kanuni mülkleri olarak kabul edilen neleri varsa yağmaladılar; fakat gördüğüm kadarıyla bunun artık geriye dönüşü yok. Pratik bir yol olarak, toprakların geri verilmesi yöntemiyle meselelerin çözümüne gidilmesi imkânı olsa bile, bu kez de, elbette, buraların yeni sahiplerinin kazanılmış hakları söz konusu.

— Üstelik, çeşitli yerlerde koşullar eski sahiplerin köle olmasına yol açtığı için mesele iyice içinden çıkılmaz bir hâle gelmiş bulunuyor.

— Maalesef, bunu hatırlatmayın bana, dedi Don Ramon üzüntü içinde. Lakin bu adaletsizlik telafi edilebilir. Bu noktada, durumu anlatabilmek için adaletsizlikten başka bir kelime yok. Meseleyi ünlü tarikat kardeşim, tüm hayatını köleliğe karşı mücadeleye adamış, mübarek de las Casas piskoposuna anımsa-

tabilirim. Tarikatımız Kızılderililerin insan hakları için bıkmadan, usanmadan çaba göstermektedir, şu Benediktenlerin aksine... Ama neyse, Tanrı kötü şeyler söylemekten esirgesin beni.

— Korkarım Benediktenler hâlâ en güçlü tarikat.

— Belki, dedi Don Ramon sertçe. Fakat ben insanlığın ilerlemesine inanıyorum. Dünya ileri gidiyor; hümanizm her şeye rağmen büyüyor. Biz, üniversite hocaları, Kızılderililerin koşullarının iyileştirilmesi için Madrid'e birçok dilekçe gönderdik. Zaten Las Casas* da Kızılderililerin köle yapılmasının uygun olmadığını ve bu konuda zencileri kullanmanın daha münasip olduğuna işaret etmişti.

— İyi de, herhalde zencileri de bir insan türü olarak kabul etmek gerekiyor.

— Hepimiz Tanrı'nın yarattıklarıyız. Fakat plantasyonlardaki hayatın zenciler için özgürlükten daha kötü olduğundan emin değilim. Aşağı bir ırk onlarınki ve köle olarak yaşamakta olsalar da, Hıristiyan kültürüyle de bu şekilde bağlantıya girdiler zaten. Zencilerin kölelikten Kızılderililer kadar acı duyduğunu sanmıyorum.

— Yani plantasyonlarda ve madenlerde de Hıristiyanlık hakkında aydınlatılabilirler.

— Kesinlikle, meselenin dini tarafını aklımızdan çıkarmamamız gerekir. Fakat sizin bizi üniversitede ziyaret etmenizi isterdim; böylece elde ettiğimiz sonuçları gözleyebilirdiniz. Son öğrenim döneminde on tane Kızılderiliye Grekçe dersi verdik ve birisi de İbranicede lisans aldı...

Engizisyon yargıcı onlara doğru yaklaştı ve onlar da durup saygıyla selamladılar onu.

— Muhteşem bir sabah, dedi Don Jesus, taze havadan içine derin bir nefes çekerek. Umarım kardeşlerimin sohbetini bölmüyorum.

---

* Bartolomé de Las Casas (1474–1566): İspanyol tarihçi ve Dominiken misyoner. Amerika yerlileri üzerindeki baskı ve köleleştirme politikalarına karşı çıkan ilk Avrupalı –*çev.*

— Önemli değil, muhterem peder, diye karşılık verdi Fray Ramon.

— Don Ramon'un Kızılderili öğrencileriyle ilgili elde ettiği güzel sonuçlar üzerine konuşuyorduk, dedi Don Vargas.

— Elbette, dedi engizisyon yargıcı. Bu tür konulardan hiç uzak değilim. Ama şüpheci biri olduğumu da inkâr etmeyeceğim. Burada son derece ilkel, son derece çocuksu ve binlerce yıldır korkunç bir putperestlik âleminde yaşayan bir halktan bahsediyoruz. Bir öğrenme ihtiyacı olduğu kesin; ama bu, her şeyden evvel itaati öğrenme ihtiyacı.

— Fakat bu öğretim faaliyetlerinin bilgiyi yaydığı da bir gerçek.

— İyi de, bu, Kızılderililerin en başta öğrenmeleri gereken bilgi mi? Benim fikrime göre, ilk öğrenilmesi gereken, disiplindir. Her şeye kadir Tanrı bu halkı bizim elimize, onları kulluk edecekleri bir düzene sokmamız için verdi. Bu halk kendi kaderini yönlendiremez, kendi fikir dünyasını oluşturamaz; Tanrı'nın bu naçiz kullarının sorumluluğu bizim omuzlarımızda. Ve biz bu problemi, sahip olduğumuz bilgiyi onlara sunarak ve onların bizimle eşit olma arzusuna kapılmalarına izin vererek çözemeyiz. Unutmayın ki, Fray Ramon, onlar daha çok kısa bir zaman önce putlarına hayvan ve insan kurban ediyorlardı ve putperestlik onların ruhlarının karanlık köşelerinde hâlâ pusuya yatmış bir vaziyette bekliyor. Onlara karşı adaletli, ama sıkı bir tutum sergilemeli ve dünyadaki efendilerine hizmet ederek, aslında Tanrı'ya hizmet ettiklerini öğretmeliyiz.

Yumuşak görünümlü yüzü bulutlanan Don Ramon güçlükle nefes almaya başladı; lakin engizisyon yargıcına karşı çıkma cüretini de gösteremedi. Don Jesus ona doğru baktı; biraz tespih çekip kibarca devam etti:

— Biliyorum ki, Kızılderililerinizi eğitirken en yüce duygularla hareket ediyorsunuz, Fray Ramon. Sözlerimi asla bir kınama olarak değerlendirmeyin. Ben yalnızca yaşlı, ilmi ve klasik meselelerde oldukça cahil bir adamım; fakat hayat bana,

zorunlu olan üzerinde daha fazla kafa yormayı öğretti. Ayrıca Kızılderililer hakkında söylediklerim, bir biçimde, bizim için de geçerlidir. Disipline teslim olmayı öğrenmeliyiz; zira bizim için en iyisi budur. Hıristiyan, sırtını kana bulayan kamçı ucunu öpmelidir.

Diğer iki adamın koluna girip onlarla birlikte ağır ağır parmaklıklara doğru yürüdü ve denizi işaret etti.

— Denizin derinliği ne kadardır? diye sordu ve sonra kendisi cevap verdi: Kimse bilmiyor. Bildiğimiz sadece tek bir şey var, onun derinliklerine inersek bir daha asla dönemeyiz. Ve bizi bu ölümcül derinliklerden, sadece aciz insan ellerinin bir araya getirdiği birkaç tahta parçası ayırıyor. Sadece ufak bir fırtına çıksa, şaşkına döner, ne zaman bir deniz kazasına uğrayacağımızı bilemeyiz. Sadece denizin altındaki bir kaya, bizi geri dönmemecesine yok edebilir. Ufacık bir okyanus yolculuğu bile bu kadar tehlikeliyse, hayat boyu yaptığımız yolculuğun risklerini varın siz düşünün. Yüzümüzü döndüğümüz her yanda ebedi yok oluşla karşı karşıya geliriz. Derinlerin korkunç canavarları yutmak, fırtınalar ortasına almak, cehennem kapmak için pusuda bekliyorlar bizi. Anlamı olan sadece tek bir şey var: yolculuğumuzun hedefi olan, ışığın ve kurtuluşun toprağına sağ salim ayak basmak. Mesele asla bu yolculukta ne kadar acı çekebileceğimiz ya da gemimiz karaya oturursa bizi bekleyen korkunç akıbet değildir.

Bu dünyanın mayası kötüdür ve biz kötülükle karşı karşıya gelmemeli, çektiklerimizi kabullenmeliyiz. Tanrı birinin kamçıyı şaklatmasını, diğerinin ise darbeleri tevazu içinde kabul etmesini ister. Tanrı neyin bizim kurtuluşumuza hizmet ettiğini bilir ve her kim ki onun iradesine karşı çıkar, Rabbimiz onu karanlığın ortasına fırlatır. Rabbimize dua ve ilahilerle olduğu gibi, eziyet ve ateş yoluyla da ibadet edebiliriz. Ona, inatçılar üzerinde zafer kazanması, onları kötü akıbetten kurtarması konusunda yardımcı olabiliriz. Söz gelişi, ani bir çılgınlık nöbe-

tiyle bu gemiden kendini denizin dibine göndermek isteyen bir adamı zincire vurmaz mıyız? Eğer bu yolla onların ruhlarının kurtuluşunu sağlayabileceksek, başkalarına işkence etmek, hatta onları öldürmek, bizim Hıristiyanlık görevlerimizden biridir. Kurtuluş her şey demektir, hayat ve acı çekme ise hiçbir şey. Bir ruhun sonsuza dek kaybolmasındansa bedenin ölmesi daha evladır. Tanrı'nın bizzat kendisi ebedi hayat için temizlenebilelim diye Araf eziyetini düzenlememiş midir?

— Siz, muhterem pederin sayısız ruhu kurtardığını herkes biliyor, dedi Don Vargas ciddiyet içinde.

— Onları kurtarmadım; onların inadını kırdım ve onlara acı yoluyla Tanrı'ya yönelmeyi öğrettim. Ben Tanrı'nın elindeki bir enstrümanım ve o da, benim aracılığımla günahı cezalandırıyor.

— Rab, daha iyi bir kırbaç bulamazdı, dedi Don Vargas. Acı vasıtasıyla temizlediğiniz ve belki kötü bir biçimde kavuran, fakat yine de cehennemin ateş deniziyle karşılaştırıldığında alevleri tatlı bir yağmuru andıran dünyasal ateşi kullanarak sonsuz ateşten kurtardığınız tüm bu ruhlarla zaman zaman karşılaşmak siz, muhterem peder için muhteşem olmalı.

Don Jesus buruşuk yüzünü çevirip ona baktı bir süre.

— Yalnızca içindeki arzuyu ve kötü niyeti alt etmiş bir kişi Tanrı'nın doğruluk için kullandığı bir enstrüman olabilir, dedi. Cezalandırdığım her bir kişiyi sevdim ve her birinin çektiği acı karşısında gözyaşı döktüm.

Başını dostça gülümseyerek salladı ve uzun papaz cüppesinin içinde, yorgun adımlarla kamarasına doğru yöneldi.

— Çok yazık, dedi Don Vargas, işitme menzilinin dışına çıkan engizisyon yargıcının ardından. Korkarım insanlığın ilerlemesi epey vakit alacak. Ve eğer dünya ileri gidecekse, bu, herhalde küçük adımlarla olacak. Ama içiniz rahat olsun, Fray Ramon, Kızılderilileriniz adına; zira burada en arkada olanlar geleceğin dünyasında en önde olacaklar.

Don Ramon kırlaşmış başını mahzun mahzun salladı.

9

Sonsuzluk kadar uzun saatlerden oluşan bitmez tükenmez günler... Güneş sabahleyin denizin üzerinde bir şenlik ateşi gibi yükseliyor, akşamleyin alevler içinde batıyordu. En iyisi uyumaktı. San Salvador dalgaları yararak ilerlerken ya da insanı hafif hafif sallarken uyumak... Uyumak, sığırların otladığı, yaprakların serin rüzgârda kanat çırptığı, ağaçlar ve dumanlar içindeki bir sahile varana dek... Hiçbirine karşı en ufak bir yakınlık hissetmediği tüm bu insanlarla bu kadar içli dışlı olmaktan gına gelmişti birisine; geminin okyanus üzerinde yeknesak iniş çıkışlarından, yelkenin patırtısından, dümenin gıcırtısından, geceleyin güvertede dolaşan tayfaların gürültülü adımlarından, komut veren ve küfür savuran bağırtılardan, kuru, tuzlu yiyeceklerden, ufuk çizgisinden, sürekli pırpır eden ve dumanlar çıkaran, art arda dizili boynuz fenerlerden bıkıp usanmıştı artık.

Doña Inez, asla sonu gelmeyecek görünen bu yolculuktan iyice nefret eder hâle gelmişti. Tentenin altında yarı kapalı gözlerle oturuyor, yolculardan birisinin onunla konuşmaya kalkışmamasını umut ederek köpüklü dalgaları seyrediyordu. Bıkmıştı onlardan. Alışkın olduğu, sürekli koşuşturma içinde geçen, insanların birinin gidip birinin geldiği ve onun emirlerini yerine getirdiği hayatını özlemişti.

Aniden aklına Kızılderili kölesini yanına getirtebileceği geldi. Bir el işaretiyle çağırdığı bir gemi hizmetkârına talimat verdi. Adamın kölesiyle birlikte geri gelmesi uzun zaman aldı ve bu arada Doña Inez de uykuya daldı. Uyandığında yanı başında iki adam dikiliyordu.

— Ne var? Ne istiyorsunuz? diye sordu hırçın bir biçimde.

— Bana Kızılderiliyi getirmemi söylemiştiniz, saygıdeğer señora.

— Doğru. Onu getirmeni istedim; gidebilirsin.

Biraz öylece oturup hemen yanındaki Kızılderiliye baktı. Genç adam başını çevirmiş, gözlerini okyanusun ötelerine dikmişti; sanki Doña Inez onu zerre kadar ilgilendirmiyor gibiydi.

— Dilimizi konuşabiliyor musun? diye sordu genç kadın.

— Evet. Konuşuyorum, dilimin üzerinde ateş varmış gibi de olsa.

— Adın ne?

— Pancuiaco.

— Bana hayatından bahset. Neler yaşadığını bilmek istiyorum.

— Bir kölenin bir hayatı yoktur; yaşadıkları da sadece kendine aittir.

— Nasıl köle oldun?

— Halkınızın savaşçıları gelip köyümüzü kuşattılar. Palalarımızı savurduk; oklar havada ıslık çaldı ve çok sayıda adam öldü. Sağ kalanlarımız kötü kadere sürüklendiler; zira halkınız insafsız.

— Peki senin halkın kazanmış olsaydı ne yapardınız?

— Öldürürdük.

— Ama İspanyol askerleri sizi öldürmedi, dedi Doña Inez. Onlar esirlerin yaşamasına izin verirler. Hayat her şeyden daha değerli değil midir?

— Hayır.

— Ondan daha kıymetli ne var ki?

— Özgürlük.

Doña Inez gülümsedi. Bir kölenin, ilkel bir Kızılderilinin bu sözcüğü kullandığını işitince insan gülebilirdi de ağlayabilirdi de. Acaba bu genç adamın kafasındaki ne tür bir özgürlüktü? Yoksulluk ve cehalet içinde mahvolmuş, bir serfinkinden daha

hayvanca bir hayat... Yine de hâlâ mağrur bir duruşu vardı. Ve Kızılderilinin sesinde tınlayan bir şeyler, genç kadını ona bakmaya ve onu dinlemeye zorluyordu. Başka bir dünyadan, başka bir zamandan kopup gelmiş bir adama benziyordu. Doña Inez, birden, daha önce hiçbir erkek görmediği gibi garip bir fikre kapıldı.

İnce, güçlü bedeniyle dimdik duruyor ve ona, sanki karşısında efendisi değil de bir eşiti varmış gibi rahat gözlerle bakıyordu. Bakışlarında korkunun zerresi yoktu. Genç kadın, zihnini, onu satın aldığında bu delikanlı hakkında neler söylendiğini hatırlamak için yokladı; fakat o zaman bununla pek ilgilenmediğini anladı. Canı, Kanarya Adalarında vali olan erkek kardeşine hediye olarak genç bir köle almak istemişti. Elbette, Kızılderili köleleri Avrupa'ya getirmek yasaklanmıştı; lakin yasa uygulanmıyordu, en azından İspanyol Kanaryalarında.

Onu, erkek olanlarını becerikli ev hizmetkârları olarak, kadınlarını da hizmetçilik veya genç İspanyol memur ve subaylarına sevgililik etmek ya da genelevlerde çalıştırılmak üzere hazırlamak amacıyla genç Kızılderili savaş esirleri satın almış bir köle tacirinden almıştı. Tacir ona seçme mallarından bir demet göstermiş, ama genç kadın baktıklarını beğenmemiş, ancak Pancuiaco'yu bulunca tatmin olmuştu.

— O, en iyilerinden biri değil, demişti köle taciri. Muhterem señoraya onu tavsiye etme cüretini gösteremem.

— Neden gösteremezmişsin? diye sormuştu Doña Inez.

— O henüz ehlileştirilmiş değil ve belki de asla ehlileştirilemeyecek. Bunların bazısı, saldırganlıktan ve çifte savurmaktan vazgeçirilemeyen atlara benziyor. Saygıdeğer señoraya davranışlarına kefil olacağım başkalarını göstermekten memnuniyet duyarım.

— Onu alıyorum, diye kestirip attı Doña Inez. Ardından kölenin nerede ve ne zaman teslim edileceğine dair direktiflerini verdi.

Şimdi köleyi erkek kardeşine hediye etmek istediğinden o kadar emin değildi. Eğer onu iyi tanıyorsa, yanında memlekete götürmekte olduğu değerli şeylerden armağan etse, daha çok memnun olurdu kardeşi.

— Sana kötülük etme niyetinde değilim, dedi yumuşakça. Benimle rahat edeceksin. Belki sana özgürlüğünü de bahşederim.

— Bana, elimden gasp ettikleri palamı, kulübemi geri verebilir misin? Peki ya tecavüz edilip öldürülen karımı, festivallerde tanrılarımız onuruna taktığım altın takılarımı? Ya da köle yapılan ve onursuzluk ekmeğini yemek zorunda bırakılan erkek kardeşlerimi?

— Yaşanmış felaket için elden bir şey gelmez, dedi Doña Inez. Hiçbir insanoğlu olmuş olanı değiştiremez. Ama sana, hiç aklında olmayan büyülü şeylerle dolu, hayal bile edemeyeceğin bir dünyayı gösterebilirim.

Köle başını sallayarak okyanusun ötelerine baktı.

— Ne sizin dünyanız benim dünyam, ne de yaşantınız benim yaşantım, dedi. Eğer benim efendimsen, pekâlâ, o zaman bana istediğini yap. Fakat sana asla itaat etmeyeceğim. Ne sana ne de başka birine... Sadece tek bir şeyim kaldı; onun da elimden uçup gitmesine izin vermeyeceğim.

— Nedir o?

— Kendim, dedi köle ve genç kadına baktı.

Bakışlarında öfke yoktu; ama öyle bir güç vardı ki, Doña Inez gözlerini çevirmek zorunda kaldı. Kadın altüst olmuştu ve kalbinin hızlı hızlı çarptığının farkına vardı. Bu durum canını sıktı; zira o belki hoş bir genç adamdı, ama yine de bir yerliydi ve erkekler karşısında yüreği pırpır etmeyeli çok uzun yıllar olmuştu. Genç Kızılderili uysal değildi. Peki ama kendisi nasıl evcilleştirecekti bu vahşi atı? Elinde bir kitapla tentenin altında sakin bir köşe bulmak üzere gelen Fray Ramon'u gördü ve ona el salladı.

— Ah, sayın papaz, diyerek güldü zorlama bir biçimde. Bu genç Kızılderiliyi anlamama yardımcı olur musunuz? Geçmişten söz ediyoruz birbirimize.

Don Ramon genç kadının iskemlesinin başına geldi ve dostça bakan, miyop gözlerini merakla köleye dikti.

— Onun adı Pancuiaco, dedi Doña Inez. Köle olarak satılan bir savaş esiri. Durumu açıklamaya ve onu koşullarının iyi olduğuna ikna etmeye çalışmama rağmen, o, kaderi hakkında son derece kötü şeyler düşünüyor. Bana itaat etmeyeceğini söylüyor açıkça. Onu nasıl davranmalıyım?

Bu sırada kölenin gözlerinin üzerine odaklandığını fark etti ve yüzü kızardı. Sert bir tonda ekledi:

— Onu kırbaçlamam mı gerek?

— Kişi tatlılıkla daha fazla şey elde eder, señora, dedi Don Ramon ve Kızılderiliye doğru döndü.

— Duyduğun acıyı çok iyi anlıyoruz, Pancuiaco, dedi. Lakin savaş yasasını ve yenilenin kaderinin kölelik olduğunu biliyorsun. Şükret ki, sahibin seçkin ve soylu bir hanımefendi ve belki de hep bir köle olarak kalmayacaksın. Yüce Rabbimiz belki de seni halkına mutluluk ve hayırlar getiresin diye seçti. Okyanusun öte tarafında birçok yeni şey görecek ve öğreneceksin. Diğerlerinin yaptığı gibi sen de bütün bunlardan yararlanmayı bilmelisin. İnan bana, Pancuiaco, birçoğu senin gibi inatçıydı; fakat daha sonra beyazlarla dost olup çıktılar.

— Yani boyunduruğa teslim oldular demek istiyorsun, dedi Kızılderili.

— Zaten hepimiz Tanrı'nın bize vurduğu boyunduruğun altında değil miyiz? dedi Don Ramon. Hepimiz Tanrı'nın zincirleri ve prangalarıyla bağlıyız. Yaşayan hiçbir insanoğlu Tanrı'nın iradesinin dışına çıkamaz.

— O benim Tanrım değil. Onu tanımıyorum.

— Ama tanıyacak ve ondan gelenlere şükretmeyi öğreneceksin. Beyaz adam güçlü değil midir; onun Tanrısından daha bü-

yük kim olabilir? Beyaz adamdan korkmayı, ona teslim olmayı, onun senin efendin olduğunu, senin ona itaat etmekle yükümlü olduğunu, onun da seni sevme ve sana bakma sorumluluğu taşıdığını kavrayacaksın.

— Bizim toprağımızı gasp ettiniz, kadınlarımızı ve çocuklarımızı alıp köle yaptınız, kardeşçe sevgi bu mudur? Bize ekmeğimizi paylaşmak isteyen misafirler gibi gelmediniz, hayatımızı ve tüm varlığımızı elimizden alan düşmanlar olarak geldiniz. Bu mudur kardeşçe sevgi?

— Bu tür meseleleri açıklamak oldukça zor, dedi Don Ramon, sıkıntı içinde. Bizim dünyamızdaki her şey de mükemmel değil ve tüm beyazların kardeşlik ruhuyla dolu olduğu söylenemez.

— Peki ama Tanrınız ne buyuruyor bu konuda?

— Bu, Tanrı'nın hakkı Tanrı'ya, Sezar'ın hakkı Sezar'a yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilebilir. Yani Tanrı'ya saygı gösterecek ve ibadet edecek, dünyevi efendilerine hizmette kusur etmeyecek, omuzlarına yüklenen yükü gönüllü ve itaatkâr bir biçimde taşıyacaksın. O zaman Tanrı da sana ve tüm mübarek kişilere yardım edecektir.

— Bizim tanrılarımız kızdıklarında korkunç olurlardı. O zaman yeryüzünü sarsarlardı; fırtına mısır tarlalarını allak bullak ederlerdi. Onların önünde ürperirdik; fakat onları yatıştırmak mümkündü ve asla özgürlüğümüzü elimizden almazlardı. Sizin tanrınız bir kölelik tanrısı ve ben ona tapmayacağım.

— Ama sahi, vaftiz edildin mi sen?

— Başımda birtakım sözcükler okuyup büyü şarkıları söylediler; ama içime herhangi bir yeni ruh girmedi. Ah, siz beyazlar aptal ve cahilsiniz; cansız sözcüklerin gücüne inanıyorsunuz. Oysa tanrılar sözcüklerde değil, canlı şeylerin içindedirler.

— Sakın kutsal vaftiz töreniyle alay etmeye kalkma, dedi Don Ramon sert bir şekilde. Birisi söylediklerini duyup da rapor ederse, başına hiç hoş olmayan işler açılır. Şimdi ait olduğun

yere dön ve bu soylu hanımın sadece senin iyiliğini istediğini aklından çıkarma. Daha sonra konuşuruz, Pancuiacio.

Kızılderili dönüp sakin bir biçimde yürüyerek alt güverteye inen merdivenlere doğru yöneldi. Doña Inez onun ardından, içinden gurur ve meydan okuma yansıyan dalgın gözlerle baktı.

— Ben bununla ne yapacağım? diye sordu.

— Ona hatasını anlaması için biraz zaman tanıyın, dedi Don Ramon. İlkel bir yerlinin bizim modern uygarlığınızla birden karşı karşıya gelince altüst olacağı gerçeğini unutmayın. Ayrıca şimdiye kadar yaşadığı deneyimlerin onun üzerinde çok iyi izler bıraktığını söylemenin mümkün olmadığı da son derece açık. Ama inatçı bir yerliye, kendi yararı için, ara sıra, yumuşak başlılıkla ve isteneni gönüllü bir biçimde yapmakla neler kazanacağını anlaması için güçlü bir ders vermek psikolojik bakımdan faydalı olabilir.

— Böyle sert cezalardan yana değilim, dedi Doña Inez, rahatsız olarak. Belki de onu satın almakla aptallık ettim. Sanırım yine de onu erkek kardeşime hediye olarak vereceğim.

Fakat bunu yapmayacağını kendisi de biliyordu. Sinirlice omuzlarını silkti ve gözlerini kapadı. Don Ramon kitabına yöneldi.

Doña Inez'in öfkeli ve heyecanlı düşüncelerle uzun süre baş başa kalmasına izin yoktu. Samuel Rayburn uzun zamandır zengin dulla bir konuşma yapmayı bekliyordu ve onun yalnız başına oturduğunu görünce de, istediği uygun fırsatı yakalamış oldu. Kibarca yaklaştı ve sordu:

— Rahatsız ediyor muyum, saygıdeğer señora?

— Böyle bir yolculukta insan her rahatsız edilişten memnuniyet duyuyor, señor, dedi Doña Inez ve adamı yanına oturması için davet etti.

— Haklısınız, deniz yolculukları bıktırıcıdır, dedi Rayburn. Ama bu seyahat San Salvador gibi bir gemiyle yapılıyorsa, o ka-

dar da kötü sayılmaz. Tayfalarla aynı kamaraların paylaşılmak zorunda kalındığı gemilerle yolculuk ettim ben. Burada, her şeye karşın, modern koşullara sahip kamaralar var.

— Bir de şu haşarat olmasaydı, dedi Doña Inez. Her akşam, çırılçıplak soyunup elbisemin üzerindeki pireleri ayıklamak zorunda kalıyorum.

Bu Rayburn'ü irkiltti. Şahit olduğu, kaba kadınların tarzıydı. Onlar çok gençken dünyadan tecrit edilir, fakat yaşlandıklarında, terbiyeli insanların kulaklarını çirkin bir biçimde tırmalayarak konuşma iznini kazandıklarını düşünürlerdi. Elbette bu da tüm o Katolik sapkınlıklarıyla bağlantılı bir meseleydi.

— Sizinle Kızılderililer hakkında konuşmak için izninizi talep ediyorum, señora, dedi Rayburn.

— Kızılderililer hakkında mı? dedi Doña Inez. Öyleyse bu, oldukça kötü seçilmiş bir zaman. Zira Kızılderililerle ilgili her şeyden bıkkınlık duyduğum bir anımdayım.

— O zaman tam isabet; tabii, eğer muhterem señora bana birazcık sabır gösterıneyi lütfederlerse. Çeşitli maden ocaklarını, çiftlikleri gözden geçirdim ve bu Kızılderililerin ne kadar kötü çalıştığını görerek dehşete düştüm. Fiziksel olarak zayıf, yapısal olarak tembel ve güvenilmezler; ahlaki eğitime de yatkın değiller ve en ufak bir şüpheye yer yok ki, yerlerine çalışmak üzere zenciler istihdam edilirse, verimlilik önemli oranda artırılabilir. Siyahlar öküz gibi güçlüler; en kötü hava koşullarına bile mükemmel bir biçimde dayanıyorlar ve gereken sert disiplin sağlandığı sürece muntazaman ve şaşmaz bir vaziyette çalışmaya devam ediyorlar.

— Ama maliyet farkı da önemli, dedi Doña Inez; işkadını ruhu uyanıvermişti birden. Siyah köleler çok pahalı; Kızılderili köleleri tedarik etmek ise bize herhangi bir maliyet getirmiyor.

— Bu doğru, diyerek onayladı Rayburn; ardından da devam etti: Size ilkönce şunu söylemeliyim ki, señora, ben, yaygın bir biçimde zenci ticaretiyle uğraşan ve bugüne kadar asıl

satışını Batı Hint Adalarında gerçekleştiren bir şirketi temsil ediyorum. Ticaret alanımızı anakaraya doğru genişletmek niyetindeyiz; bu yüzden yeni iş bağlantıları kurmak üzere Nueva España'daydım.* Teslim etmem gerekir ki, zenci işçi satın almak oldukça pahalıya geliyor; ama yüksek maliyetleri unutmamak gerek. Malı elde etmek üzere yaptığımız seferleri düzenleyebilmek için büyük masrafları göze almak zorunda kalıyoruz. Okyanus aşırı yolculuk çok uzun sürüyor ve zenciler ne yazık ki okyanusa dayanamadığı için kayıp yüzdesi yüksek oluyor. Dayanamadıkları tek şey de bu zaten. Ama öte yandan, üreme kapasiteleri çok yüksek. Sadece makul miktarda bir döl soyu alıyorsunuz ve bir bakıyorsunuz, bir madene ya da plantasyona yeterli hâle ulaşmışlar. Ve çocuklar da işe koşulabiliyor, hem de tabiri caizse, yürümeye başlar başlamaz.

— Yine de onları kullanmanın Kızılderilileri kullanmaktan daha kârlı olduğundan tam emin değilim.

— Size birkaç hesap gösterebilir miyim, muhterem señora, diyen Rayburn, cebinden bir kitap çıkardı.

— Bu bir dua kitabı, diyerek güldü Doña Inez. Cildinde bir haç var. Ama belki de İngiliz tacirler hesap tutmak için dua kitabı kullanıyorlardır?

Canı sıkılan Rayburn dua kitabını cebine geri soktu ve asıl niyetlendiği hesap defterini çıkardı. Genç kadının düşüncesinin tamamen yanlış olduğunu haykırmak geçiyordu içinden. İngiliz tacirler Tanrı'yı işe bile beraberlerinde getirirlerdi. İngiliz tacirlerin yüce yaratıcıdan gizleyecek hiçbir şeyleri yoktu ve onlar günah ve Katoliklikle ilgili her şeyden uzak dururlardı.

— Buraya El Roy madeniyle ilgili birtakım hesaplar not etmiştim, dedi. Maden birkaç yıl önce siyah işçi kullanımına geçti. Burada daha evvel iki yüz Kızılderili istihdam edilmiş-

---

* İspanya'nın Yenidünya'da fethettiği toprakları yönetmek için kurduğu dört genel valilikten ilki *-çev.*

ti; küçük bir madendi. Bir Kızılderilinin ortalama dört yıl dayandığı hesap edilmiş. Şimdi maden yüz zenciyle işletiliyor ve üretim yüzde elli arttı. Doğal olarak, bu, bizim burada körpe, yeni getirilmiş zencilerden söz ettiğimiz anlamına gelmez; ama batı Hint Adalarında edindiğimiz deneyimler gösteriyor ki, bir zenci ortalama on altı yıl dayanmaktadır. Elbette, çalıştırmak üzere sürekli yeni ve yetişmemiş insana ihtiyaç olmadığı gerçeği, oldukça farklı iş verimlilik oranlarına yol açıyor. Şu bir gerçek ki, daha önce kârlı bir yatırım olmaktan tamamen uzak olan El Roy, zenci işgücüne geçişin ardından mükemmel para getiriyor.

— Belki de haklısınız, señor, dedi Doña Inez düşünceli düşünceli. Belki de kârlıdır.

— Haklı olduğuma inanıyorum, saygıdeğer señora, dedi Rayburn. Sizi temin ederim, zenci köleler sizi tatmin edecek sonucu verecektir. Bir zencinin bir avuç pirinçle ya da mısır lapasıyla sergilediği çalışma performansını hayal bile edemezsiniz.

— İşlerin oldukça zor olduğu madenimde zencilerin çalıştığını zihnimde çok iyi canlandırabiliyorum, dedi Doña Inez. Lakin ortalıkta görünmeyen birilerini satın almak da tamamen tuhaf bir durum.

— Herhangi bir endişe duymanıza gerek yok, señora; biz sadece yüksek kalitede zencilerin ticaretini yaparız. Ve bu, satın almak için doğru zaman. Fiyatlar yükseliyor; çünkü zencileri giderek kıyının çok daha içlerinden elde etmek gerekiyor ve nakil masrafları her geçen yıl daha da yükseliyor.

— Güzel, dedi Doña Inez. Şimdiden yüz tane güçlü, sağlıklı zencinin madende çalıştığını hayal edebiliyorum.

— Size aynı zamanda elli tane de kadın alınanızı öneririm. Bu, bir yılda elli çocuk demektir ve çocukların ölüm oranı oldukça yüksek olsa bile, sadece stoğu sürdürmekle kalmaz, aslında onu artırırsınız da. Şimdi kamarama gidip en yakın limana

yapılacak teslimatın ücretini hesaplayacağım. Yarın, bir anlaşmaya dönük teklifimi büyük bir zevkle sunacağım.

Samuel Rayburn küçük hesap defterini kapadı ve cebine koydu; ardından Doña Inez'e başıyla, saygı ve ciddiyet içinde selamını verdi. Birlikte kaldığı yolcuların hiçbiri kamarada değildi. Anlaşmanın ayrıntıları üzerinde çalışmaya başlamadan önce dizlerinin üzerine çöküp bir kez daha ona yardım etmiş olan Tanrı'ya şükretti. Sonunda çalışmaya koyulduğunda, müthiş bir kibir duygusu içinde düşündü:

—Sanki doğruyu bir tek o biliyor, burnu büyük bayan. Bizler Tanrı'nın önünde aciz kullarız ve tüm hayatımız boyunca, tüm üzüntülerimizde, tüm sevinçlerimizde ve ayrıca tüm ticari faaliyetlerimizde onunla birlikteyiz.

10

Yemek masasında oyun gün be gün daha da hararetli bir hâle geliyordu. Ortaya konan para yükselmiş, masanın üzerindeki zar yerini kâğıda bırakmıştı. Yolcuların çoğu oyuna katılıyordu; sadece din adamları kamaralarında satranç oynayarak vakit geçiriyorlardı.

Ama zarda olsun, kâğıt oyununda olsun, Don Luis'in kötü şansı hiç değişmeden devam ediyordu. Ara sıra kartları öfkeyle fırlatıyor ve gidip güvertede biraz yürüyüş yapıyordu; fakat sanki bir güç her seferinde onu oyuna geri çekiyordu. Az sonra elinde kartlarla tekrar masada oturmuş, bir yandan ter döküp bir yandan da küfürler mırıldanıyor oluyordu. Altın yüzüğün karşılığında aldığı parayı çoktan kaybetmiş, şimdi de sıra, saf bir plantasyon sahibinden bir tahvil senedi karşılığı aldığı borç parayı son hızla savurmaya gelmişti. Yanaklarını ateş basmıştı; oyunculara getirilen ekşi, berbat şaraptan bir sürü içmişti.

Sadece biraz bozukluğu kalmıştı ve yemek için ara verdiklerinde, Albay Gonzales'in yanına yaklaştı.

— Bir arkadaşlık yap da bana yüz *escudo* borç ver, albay, dedi. Limana varır varmaz paranı geri veririm.

Albay ona soğuk bir ifadeyle bakarak insanlara, özellikle de çok yakından tanımadığı kişilere ödünç para vermenin ilkelerine aykırı olduğunu söyledi.

— Limanda paranı geri alamayacaksın diye dert etmene gerek yok, dedi Don Luis. Bir miras bekliyorum. Memlekete varır varmaz parayı öderim. Dahası, ailemin durumu iyidir, hatta zengin bir aileyiz demek daha doğru.

Albay başını sallayıp yaşlı, gri bir kurt gibi sert sert baktı.

Gonzales politik alanda bir hayalci olabilirdi; lakin paranın değerini de bilirdi. Bir mirasa konmayı bekleyen pek çok genç soylu tanımıştı ve iyi ailelere mensup, okyanus ötesine postalanmış bu işe yaramaz gençlerin hiçbir konuda, kâğıt oyununda bile beş para etmediklerini yeterince öğrenmişti.

— Eğer paranız yoksa, o zaman kâğıt oynamayı bırakmanız gerekir, señor, dedi onu başından savarcasına. Adam oyun oynar, borç yapar, ödünç para alır, üçkâğıtçılığa yönelir ve sonunda hapsi boylar; eski bir hikâyedir bu. Kartlardan uzak durun, señor.

— Bu benim bileceğim iş, diye karşılık verdi Don Luis sinirlenerek.

— Ne derseniz deyin, benim paramla kumar oynayamayacaksınız, dedi Gonzales ve ona arkasını döndü.

— Ben de bir beyefendiyle birlikte olduğumu sanıyordum, diye alay etti onun arkasından Don Luis.

— Sözlerinize dikkat edin, diye karşılık verdi albay, ardına dönmeden; sonra yemek zamanından gelmeden bir yudum *taatsch* içmek üzere kamarasına gitti. Don Luis, onun peşinden gidip suratının ortasına bir tane yapıştırsam mı, diye düşündü. Fakat bu yaşlı ahmak, muhtemelen bir kılıç ustasıydı ve Don Luis de onuru uğruna hayatını boş yere harcamak için en ufak bir arzu duymuyordu. Güvertenin üzerine bir hakir görme tükürüğü savurmakla idare etti.

Ah, bu sefil, çürük banyo teknesi... Nasıl da pis pis zenci, bozulmuş yemek ve dua kokuyordu. İnsan bu canlı canlı kavrulmaya bir kırk gün daha nasıl dayanırdı. Don Luis o anda Yenidünya'da ne aradığını bir türlü anlayamıyordu. Berbat kokulu bataklıkları, kurak düzlükleri, yol iz olmayan dağlarıyla bu diyarlardan nefret ediyordu. Hele madenleri ve çiftlikleri elinde tutan ve boğazına kadar altında yüzen o sefil zıpçıktılardan daha da fazla nefret ediyordu. Çabucak zengin olup memlekete Karun kadar zengin bir adam olarak dönme hayalleri kurmuş-

tu; ama işte, oyun masasında bile talihi kötüydü. Bir an aklından belki Doña Inez'den borç para alabileceği düşüncesi geçti; fakat bu fikirden hemen vazgeçti. Ondan para istemek, artık iyice yerin dibine geçmek demekti.

Birden yolculukta yanında götürdüğü Kızılderili kız geldi aklına. Garnizondaki diğer genç subaylar gibi o da hoş bir yerli kız satın almış ve onun inceliğine hemencecik vuruluvermişti. Kızcağız bir çocuk doğurmuş, o da kızı ve çocuğu yanında İspanya'ya götürmeye karar vermişti. Bu aptalca bir düşünceydi; daha gemiye adımını atar atmaz pişman olmuştu. Kız ve çocukla birlikte memlekete dönmekle ne yaptığını sanıyordu?

— Belki onu burada gemide satıveririm, diye düşündü. Ne de olsa o benim mülküm ve bunu yapmak, öğle güneşi kadar aşikâr olan hakkım. Ondan çok hoşlanıyorum; lakin bir beyefendi, çok sevdiği bir atı veya köpeği de satmak zorunda kalabilir. Ve bir Kızılderili kız bir attan fazla bir şey değildir. İnsan onu alır, satar; hepsi bu. Hatta kızın, yeni sahibiyle daha iyi bir hayatı bile olabilirdi belki.

Ama ya çocuk? Çocuklu bir kızı kim satın alırdı? Çocuğu bahane edip sert bir pazarlığa girerse, alıcıya uygun bir fiyat kabul ettirmesi zordu. Eğer kızı satmak istiyorsa, çocuktan kurtulması gerekiyordu. Onun yumuşak, değirmi hatlı bedenini ve küçük, tertemiz yüzünü gözlerinin önüne getirerek hüzün içinde düşündü:

— Böyle bir çocuğu nasıl bir kader bekliyor? Sefil bir köle hayatı... Yaşamı boyunca asla gün yüzü görmeyecekti. Fakat şimdi ölürse, bir sürü gözyaşından kurtulmuş olacaktı. Bu hazin dünyaya şöyle bir göz atıp yoluna devam etmiş olacaktı. Her şeyden evvel vaftiz edilmiş bulunuyordu ve onu ebedi kurtuluş bekliyordu. Araf'ta eziyet çekmeden doğrudan cennete gidebilecekti.

Düşünceleri geminin çanının sert çınlamasıyla bölündü. Gemiciler yanından fırtına gibi geçip gittiler. Köprüden bağırarak verilen emirler doldurdu dört yanı. Yolcular kamaralarına kaçı-

şıyorlardı. Ana direğin gözetleme yerindeki denizci ileride bir gemi göründüğünü haber vermiş, tüm güverteyi bir bağrış çağrıştır almıştı. Az konuşan, dolgun yapılı bir Flaman olan Kaptan van Laahr'ın kendisi de, yaklaşmakta olanın nasıl bir gemi olduğunu görmek için, geminin halatlarına yukarı tırmandı.

— Bütün bunlar da ne demek oluyor? diye sordu, apar topar kamarasından fırlayan bölge valisi.

— Çok yakında anlayacağız, ekselansları, diye cevap verdi *oidor*. Lakin buralar tehlikeli sular ve en iyisi her şeye hazırlıklı olmak.

Topçular geminin toplarını ateşe hazır hâle getirdiler; cephanelikten gülle ve barut getirildi. Bu arada tüm yelkenler açıldı. Eğer gelen bir korsan gemisiyse, uzaklaşmaya ya da düşmanı biçmeye çalışmak zorundaydılar.

— Evet, şu korsanlar, dedi *oidor*, onlar okyanustan gelen salgın, cehennemden çıkmış vebadır. Hem devlete hem de maden sahiplerine maliyetleri çok yüksek oluyor. Geçmiş dönemlerde, sadece Guanajunto'daki Valenciana madeni, taşıma gemilerinin yağmalanması sonucu, yılda bir milyon *doubloon*dan* fazla zarara uğradı. Bu büyük bir meblağ.

— Bu arada söz konusu olan can kaybını da hesaba katmak gerek, dedi Don Vargas.

— Yakalanırsak, bize gerçekten saldırırlar mı? diye sordu Don Pedro.

— Hem de kişinin konumunu hiç mi hiç dikkate almaksızın, ekselans, diye karşılık verdi *oidor*. Onlar son derece kaba adamlardır ve yüksek rütbeli insanları asmak onlar için en büyük zevklerden biridir. Ayrıca kulağıma gelen bazı vakalardan öğrendiğim kadarıyla, önce kurbanlarıyla biraz oynuyorlarmış ve bu oyun, taraflardan biri için pek de eğlenceli değilmiş. Zulüm, şehvetin tuhaf bir biçimidir.

---

* Eski bir İspanyol altın parası *-çev.*

Benzi bir miktar sararan Don Pedro engizisyon yargıcına doğru döndü.

— Bir ayin düzenlemek uygun olmaz mıydı, pek muhterem Don Jesus, dedi. Gemi rahip kaynıyor; ama bir tanesinin bile aklına Tanrı'nın himayesini dilemek gelmiyor.

— Tamamen haklısınız, diyerek onayladı Don Jesus ve gemi papazını çağırttı. Çok geçmeden, tüm yolcular, düzenlenen ayin için dizlerinin üzerine çökmüşlerdi. Sadece Samuel Rayburn çaktırmadan kamarasına inmiş ve orada kendi Tanrısına dua etmek üzere diz çökmüştü.

Gemi o kadar yakına gelmişti ki, artık çıplak gözle de rahatça görülebiliyordu. Bu, rüzgâra karşı ilerleyen bir çektiriydi. Top kapakları kapalıydı ve geminin bir şeytanlığa hazır olduğuna delalet eden hiçbir belirti yoktu.

— Kralın gemilerinden biri, señorlar, diye haykırdı kaptan. Bu seferlik ucuz atlattık. Lakin biz denizcilerin söylediklerini dikkate almayan tüm gemi sahiplerini Şeytan götürsün. Bizleri çok fazla yüklüyorlar; öyle ki, balık sandığına binip annesinin geceliğini de yelken olarak açan bir çocuk bile bizi alt edebilir.

Gergin atmosfer yerini ürkekçe de olsa bir neşeye bıraktı. Doña Inez şarap getirtti ve grubun büyük kısmı tentenin altına toplandı; bu arada San Salvador, artan rüzgârda, dalgaların arasından büyük bir kuş gibi süzülüyordu.

Fakat Don Luis bu canlı gruba katılmadı. Kızılderili kızı satma meselesi üzerine düşünmek üzere kamarasına indi. Rayburn yatağının ucunda oturuyordu; dua kitabı hâlâ elindeydi.

— Tehlike geçti, señor, dedi Don Luis. Zararsız bir ticaret gemisiydi.

— Şükürler olsun sana Tanrım, dedi Rayburn ve dudakları sessiz kımıltılarla Tanrı'ya teşekkür etti.

— Duyduğum kadarıyla zenci ticaretiyle meşgulmüşsünüz, dedi Don Luis. Belki Kızılderililerle de ilgilenirsiniz? Elimde satılık, az görülür güzellikte bir kız var.

— Ben sadece zenci ticareti yapıyorum; Kızılderili kadınlar hiçbir biçimde ilgi alanıma girmiyor, dedi Rayburn mesafeli bir tarzda.

— Ama onu özel kullanımınız için satın almayı da mı düşünmezsiniz? dedi Don Luis. Geçici bir sıkıntı içindeyim ve onu ucuz bir fiyata elden çıkaracağım. Yolculuk bittiğinde, onu bir asilzadeye kolaylıkla satabilirsiniz.

— Señor, teklifiniz utanç verici, diyerek ayağa fırladı Rayburn. Onurlu bir Hıristiyan İngilizle konuşuyorsunuz.

Don Luis ona şaşkınlık içinde baktı. Bu adam her açıdan uygun böylesi bir teklife neden sinirleniyordu ki? Ama bu yabancılar da bir garip oluyorlardı zaten; bu da elbette onların bozuk soylarından ve kültürden tamamen yoksun olmalarından kaynaklanıyordu.

— Niyetim sizi kızdırmak değildi, señor, dedi kibarca. O gerçekten sıra dışı güzellikte bir kızdır; ayrıca nazik ve uysal bir karaktere sahiptir.

Genç adam güverteye çıktı ve kamarasına çekilen bölge valisini görüp onun peşinden gitti. Ondan, saygıyla, içinde bulunduğu durumu açıklama izni talep etti; Don Pedro da başıyla lütufkârca onay verdi.

— Burada, gemide, yanımda bir Kızılderili kız götürüyorum, dedi Don Luis. Asil bir efendiye hediye etmek üzere yanıma almıştım onu; kendisi müthiş bir kadın sarrafıdır. Fakat koşullar kızı satmaya zorladı beni ve ben de ilk teklifi ekselanslarına sunmayı uygun gördüm.

— Bir Kızılderili kızla ne işim olacağını düşünüyorsunuz ki? diye sordu Don Pedro kaşları çatılarak.

— Tabii ki, ekselanslarının kendilerinin böyle bir şeye ihtiyaç duyduğunu düşünmüyorum; ama kız, bir hediye olarak verilmeye son derece uygun. Ve bu tür nazikçe davranışlara büyük değer veren insanlar var.

Bölge valisi ona rahatsızlığını yansıtan gözlerle baktı. Böyle bir şey daha önce hiç aklına gelmemişti. Yanında altın ve de-

ğerli taşlar hâlinde pahalı hediyeler götürmekteydi; lakin kadınlardan hoşlanan bir saray mensubunu veya bir bakanı canlı bir hediyeyle daha çabuk etkileyebilme olasılığı üzerine hiç kafa yormamıştı.

— Kız güzel mi bari? diye sordu.

— Hem de çok.

— Ve dokunulmamış?

— Bu Kızılderili kadınlarda böylesi bir durum, takdir edersiniz ki, çok ender görülür.

— Satın almadan evvel onu görmek istiyorum.

— Ekselansları şimdi görmeyi uygun bulurlarsa, hemen gidip getiririm onu, dedi Don Luis sevinçle.

Şimdi önemli olan elini çabuk tutmaktı. Don Guilemo'nun zencilerinden birini yakalayıp ona birtakım talimatlar verdi. Ardından fırlayıp alt güverteye indi ve kızı aldı. Kız, çocuğunun sakince uyuduğu yatağın hemen yanına serili battaniyenin üzerinde oturuyordu.

— Gel benimle, dedi, gözlerini kaçırarak baktığı kıza.

— Nereye, sahip? diye sordu kız.

— Soylu bir beyaz adam seninle konuşmak istiyor, dedi Don Luis. Çocuğu dert etmene gerek yok; her şey çok kısa sürede olup bitecek.

Kız, itaatle, genel valinin kamarasına kadar takip etti Don Luis'i; Don Pedro onu tepeden tırnağa iyice inceledi.

— Sevimli kız, dedi. Lakin evvelce daha da hoşlarını gördüğüm olmuştu. Onun hediye edilecek kadar güzel olup olmadığından emin değilim.

— İnsan burada, bu münasebetsiz koşullarda, dünyayı isteyemez, dedi Don Luis. Fakat onun karaya çıkmasına izin verin bir; bakın o zaman nasıl kendine gelip bir gül gibi açılacak.

— Tamam, tamam, dedi Don Pedro. Neyse, kız gerçekten güzel ve ben de onu satın alma niyetindeyim; ama onun alt güvertede tecavüze uğramayacağından emin olabilir miyim?

— Büyük bir tehlike yok, dedi Don Luis. Ayrıca bu Kızılderili kızlar kedi gibi tırmalar. Ve bu kız iyi eğitilmiştir; efendisinden başka bir kişiyle herhangi bir ilişkiye girmemesi gerektiğini bilir. Şimdi ona oraya kadar eşlik edeceğim; ardından geri gelip ekselanslarıyla ayrıntıları görüşeceğim.

— Hoş bir genç adam, diye geçirdi aklından Don Pedro. Doğru ve kibar davranışlara sahip; bunlara günümüzde gençler arasında pek fazla rastlanmıyor artık. Doğal olarak, kız onun sevgilisi. Fakat birilerine nazik görünmemi sağlayacaksa, onu satın almak sahiden de iyi bir fikir.

Don Luis Kızılderili kıza alt güverteye kadar eşlik edip ona aşağı inmesini emretti. Sonra hızla geminin pruvasına gitti; zenci orada küçük bir kundağı göğsüne sıkıca bastırmış vaziyette bekliyordu.

— Çabuk, okyanusa fırlat onu, diye fısıldadı Don Luis

Zenci ona karanlık gözlerle baktı; fakat Don Luis adamın eline bir bozukluk tutuşturdu ve kundak geminin kenarına aşağı sessizce kayıverdi.

— Bana bak, çeneni kapalı tutacaksın; yoksa kamçı bekliyor seni, dedi Don Luis. Zenci sessizce başıyla onayladı.

Kundak bir an köpükler kuşanmış bir dalganın üzerinde beşikteymiş gibi sallandı; ardından okyanus yuttu gitti onu. Don Luis, dokunulduğunda yumuşak ve sıcacık minik kahverengi bedeni düşündü kısa bir süreliğine; fakat bu düşünceyi hemen söküp attı zihninden. Zavallı, küçücük bir varlığın sırtından hayatın yükü alınmıştı; masum bir ruh, sığınağına, kurtarıcısının kollarına gönderilmişti. Bu arada kendisinin eline de okkalı bir para geçmişti tabii ve oyun masasının başında bir kez daha talihini deneyebilirdi.

11

Alt güvertede, Kızılderili kız, ranzanın en dibine gömülmüş, boş bakışlarını ileriye dikmişti. Bitişikteki bölmede, bir zenci, elindeki telli çalgıyla melankolik bir şeyler tıngırdatıyor, tayfa kamarasında ise, nöbetlerini bitirmiş birkaç denizci, kavga gürültü içinde zar atıyordu. İnsanlar geldi gitti, nöbetler değişti, aralıksız huzursuz saatler birbirini takip etti; ama kız sakin görünüyordu. Gelip de boş yatağı görünce ne bir çığlık atmış, ne de sitem etmiş, sadece ranzanın karanlık derinliklerine sığınmıştı.

— Siz, buradakiler, onların çocuğu almasına neden engel olmadınız? diye çıkıştı Juan Gomez sert bir biçimde. Küçük yavrusunu göğsüne bastırdığında sanki Madonna'nın ta kendisi gibi görünüyordu. Lanet olsun, bizler erkek miyiz, yoksa yaşlı kadınlar mı?

Don Pablo başını salladı.

— Kimse görmedi, dedi. Tam siesta zamanında almışlar çocuğu; hepimiz uyuyorduk. Bazıları yavruyu bir zencinin alıp gittiğini düşünüyor; ama bundan emin değiller. Kızılderili üst güvertedeydi; yoksa çocuğu nasıl alabilirlerdi ki zaten. Öyle anlaşılıyor ki, dostu kızı sattı, alıcı da kızın yanında çocuğu istemedi. Böylece, yaşam ve ölüm üzerinde hak sahibi olan efendilerin bu tür ufak sorunları hallettiği yoldan, meselenin icabına bakıldı. Daha önce bu kız kolay incinebilir, zayıf bir kişilikti; şimdi ise bir eşya hâline geldi. Artık ne düşünür, ne de hisseder ve onlar da onunla ne isterlerse yapabilirler. Bu yöntem en iyisidir.

— Bunlar gerçekten insan mı?

— Hayır, onlar insan değil, dedi Don Pablo. Onlar efendi; bu, insandan daha fazlası demektir. Onlar hayat söndürme,

öldürme ve işkence yapma hakkına sahiptirler. Eğer bu hakkı nereden aldıklarını soracak olursan, bunu onlara Tanrı'nın verdiğini söylerler. Onlar onun için muhteşem kiliseler inşa etmişlerdir ve karşılığında Tanrı da lütufkârca elini onların omzuna koymuş ve o her şeye kadir gücünden onlara da bir pay vermiştir. Onların her yaptıkları Tanrı'nın iradesidir ve her kim ki onlara karşı isyan eder, o, Şeytan tarafından kandırılmıştır. İşte yöntem budur, amigo. Ve sen ki onların iktidarının bir enstrümanısın, bunu uzun zaman önce öğrenmiş olman gerekirdi.

— Memlekete döndüğüm zaman kendi toprağımda yaşamak ve kendi alnımın teriyle geçinmek istiyorum, dedi Juan Gomez. Onların yaptığı şeyler iğrenç; ama beni de hiç ilgilendirmiyorlar.

— Ama günün birinde, aslında her şeyin seni ilgilendirdiğini keşfedeceksin, dedi Don Pablo. Eğer bunun farkına sen varamazsan, oğlun ya da torunun varacak. Gün gelecek, onların kiliselerini ateşe verecek ve bu öldürmek için yanıp tutuşanları biz öldüreceğiz. Fakat evvela insan hâline gelmemiz gerek. Dünyayı zorla egemenliği altına alan zenginlere lanet okumak yetmez; üzerimizde zorla hükümranlık kurulmasına dur demek zorundayız. Biraz zaman alsa bile, bunu anlayacaksın; zira sende bir köylü yüreği var.

Bir çocuğun ölümü sadece basit bir olaydı ve gemidekilerin çoğu, bu küçük hayatın sönüşünün farkına bile varmadı. Ama melez Christobal da bu dünyayı terk etmek zorundaydı. Gemi direğine çivilenen elindeki yara mikrop kapmış, şişen kolu kırmızı-mavi karışımı bir renge bürünmüştü. Yatağında inliyor ve haykırıyordu. Diğerleri ise ona küfredip duruyordu; zira çıkardığı gürültü uykularını bölüyordu. Fakat bir sabah Christobal'ın sesi tamamen kesildi. Gece ölmüştü.

Cesedi, artık bir yelken bezi parçasından dikilmiş bir kefene kondu ve düzenlenen ölüm ayininin ardından denize ve-

rildi. Herkes biliyordu ki, deniz, hakkı olan kurbanı almıştı artık. Her yolculukta geminin denize bir adam vermesi gerekiyordu. Okyanusu geçmenin ücreti buydu. Yaşlı denizciler bunun asla şaşmaz bir kural olduğunu söylediler. Okyanus hakkını almıştı.

Lakin Christobal derinliklerde kalmaya pek de gönüllü değildi; daha ertesi geceydi ki, elbiselerinden sular damlatarak ranzasının yanında ayakta duruyordu. Yüzü bembeyazdı ve gözleri, orada kalıp yolculuğu tamamlamak için yalvarıyordu. Melezin ruhunu teslim ettiği ranzanın bitişiğindeki yatağın sahibi olan Alberto onu orada dikilirken görünce şefkatle seslendi:

— Tanrı sana huzur versin Christobal ve tüm azizler senin ruhuna yardım etsin. Fakat burada kalamazsın; ait olduğun yere geri dönmelisin.

Melez içini çekti; ama yerinden de kımıldamadı. İyilikle gitmeyeceği yeterince açıktı. Zaten yaşarken de asla iyi bir arkadaş olmamıştı, diye düşündü Alberto; şimdi ölmüş hâliyle niye daha iyi biri olsundu ki. Fakat eğer onun hayaleti denize geri dönmezse, gemi, tüm üzerindekilerle birlikte dibi boylama felaketiyle karşı karşıya kalacaktı. Bu yüzden, fazla merhamet göstermenin yeri değildi.

— Git, Christobal, dedi Alberto. Ait olduğun yere dön. Orası soğuk ve karanlık olabilir; lakin hüküm günü gelip çattığında, denizin derinliklerinde de olsan, Tanrı seni nasıl bulacağını kesinlikle bilir. Ve o gün onun inayetiyle tekrar dirileceksin. Haydi git Christobal ve hepimizi kötü bir sona sürükleme.

Ama melez ranzasının yanında hâlâ aynı vaziyette duruyordu. Alberto, ne kadar yalvarırsa yalvarsın, onu gitmeye razı edemedi. Melezin ölüm beyazı yüzünü fosforlu bir ışıltı kuşatmıştı; ışıltı ıslak giysileri boyunca da parıldıyordu. Sadece birkaç gün önce diğerleri gibi nöbetine giden, kavga eden, onlarla birlikte içki içen biriyken, okyanusun malı olup çıkmıştı Christobal.

Gece yarısı vardiyasının tam ortasıydı ve diğer denizciler

ranzalarında horul horul uyuyorlardı. Alberto gidip yaşlı bir denizciyi uyandırdı.

— Christobal geldi, dedi ona.

— Nerede? diye sordu yaşlı denizci uykulu uykulu.

— Ranzasının yanında bekliyor ve yatağına girmek istiyor. Çok diller döktüm, çok kutsal dualar okudum; lakin hiç bunlardan tınacak gibi görünmüyor.

İhtiyar kalkıp melezin yattığı ranzaya doğru baktı.

— Onu göremiyorum, dedi.

— Ama o orada, dedi Alberto. Onu görüyorum ve sen de biliyorsun ki, benim görme yeteneğim var. Christobal kötü herifin biriydi ve bu da kötü bir ruh. Ne yapacağız?

— Gidip şunu getir, dedi yaşlı adam başıyla Don Pablo'nun uyuduğu bölmeyi işaret ederek. Kutsal Babamız duasından daha fazlasını biliyor o.

Alberto gidip bölmeye girdi ve Don Pablo'yu omzundan tutup çekiştirdi. Don Pablo uykulu gözlerini açarak sersem sersem baktı.

— Christobal... Buraya geldi ve ranzasına girmek istiyor, dedi Alberto. Onu geri gönderemedim. Sen bilgili bir adamsın; belki onun okyanusa geri dönmesini sağlayacak güçlü sözcükler biliyorsundur.

Don Pablo uykulu hâlinden hemen sıyrılarak yatağından fırladı. Diğerleri de ayaklanmış ve çok sayıda göz melezin boş ranzasına dikilmişti.

— Ölüler geldiğinde onları görme yeteneği herkeste yoktur, dedi Alberto. Fakat eğer bu yetenek sana bahşedilmişse, onun orada dikildiğini görebilirsin. Buradan ayrılmak istemiyor, bahtsız, hem de kalmasına izin verildiğinde, topumuzun dibi boylayacağını bildiği hâlde. Güçlü sözcükler biliyorsan, kullan şimdi onları.

— Onu görüyorum, dedi Don Pablo. Christobal, buradaki hiç kimse senin ölümünün sorumlusu değil; geldiğin yoldan geri dön.

— Gördüğün gibi, aldırdığı yok, diye fısıldadı Alberto. O, adi herifin teki.

— Öç almak istiyorsan, bunun için doğru kişileri bul, dedi Don Pablo sesini yükselterek. Hesabını zengin ve güçlü kişilerden sor; seni gemi direğine çivileyenler onlar. Hayatını söndürenlerden al intikamını, kardeşlerinden değil. Eğer sana karşı bir günahımız varsa, bu, kötülükten değil, cehalettendir; fakat kudretlilerin kötülüğü, cehennemin derinlikleri kadardır.

— Bu, yeterince güçlü olmadı, dedi Alberto fısıltıyla. Sözcükler onun üzerinde bir etki yaratmadı. Büyü yapmak da gerekiyor. Büyüyle gönder onu okyanusa, eğer bunu yapacak güce sahipsen.

— Dediğin gibi olsun, dedi Don Pablo ve ellerini havaya kaldırdı. Bir yandan boğuk bir sesle anlaşılmaz birtakım cümleler sarf ederken, bir yandan da ağır ağır melezin boş ranzasına doğru yürüdü.

— Teslim oluyor, teslim oluyor artık, dedi Alberto. Onu güverteye, parmaklıkların üzerine kadar götür. Bırakma, devam et. Onu gücünün etkisine aldın.

Yukarı kalkmış kollarıyla Don Pablo önüne kattığı melezi merdivenin dibine sürdü. Tam o anda ambar ağzında Juan Gomez'in görüntüsü belirdi.

— Çekil oradan, be birader, diye bağırdı Alberto dehşet içinde. Yolu kapatma; kenara çekil! Eğer yolunda durursan senin ruhunu da yanında götürür.

Juan Gomez hızla geri sıçradı. Don Pablo, yüksek ve tehditkâr bir sesle büyüyü sürdürerek hayaleti kovalamaya devam etti ve ona merdivenleri tırmandırtıp güverteyi geçirtti. Alberto da Don Pablo'yu takip ediyordu ve Don Pablo'nun parmaklıkların orada son duayı okumasının ardından, bir an birlikte sessizce durarak gözlerini köpüklü suya diktiler. Okyanus ay ışığında pırıltılarla bezenmişti; su, çatırtılar içinde yanıyormuşçasına fosforlu fosforlu parıldıyordu.

— Sözcüklerin güçlü, dedi Alberto, elini olanca ağırlığıyla

Don Pablo'nun omzuna koyarak. Hayatının pek bir değeri yoktu adamın; ama yine de onu kaybetmemek için güçlü bir istek duyuyordu. Bu iş hep böyledir; daima geri gelirler. Aksini düşünmeye gayret etsek de, ebedi kurtuluş konusunda pek hevesli değiliz.

— Parmaklığın üzerine tırmanışını gördün mü? diye sordu Don Pablo.

— Gördüm, diyerek kafasını salladı Alberto. Başını çevirip bana baktı. Gözleri öfke doluydu. Onlar için zor, zavallı adamlar; fakat bir gün bizim de sıramız gelecek. Okyanustan gelen bir sürüsünü gördüm. Kimisini kendim ikna etmeyi becerdim, kimisi için bir duadan yardım aldım; ama okyanusa dönerken istisnasız hepsi keder içindeydiler.

Birlikte tayfaların arasına geri indiler. Juan Gomez de peşlerindeydi. Alberto alet çantasının içini biraz karıştırıp *taatsch* dolu, ufak bir testi çıkardı.

— Gidip yatın, kardeşler, dedi diğer denizcilere. Sakin bir uyku çekebilirsiniz; artık geri gelmez. Fakat bu adam öyle güçlü sözcükler kullanıyordu ki, dili sanki alev ve kükürtle kavruluyordu. Bu yüzden ona biraz içki dolduruyorum; size yok.

Alberto, önce Don Pablo'nun içkiden biraz almasına izin verdi; ardından bir yudum da kendisi içti; zira ne de olsa melezle o da mücadele etmişti. Sonra sıra hayaletin yoluna çıkan ve tehlikenin ardından kendini toplamaya ihtiyacı olan Juan Gomez'e geldi. Dışarıda okyanus ardı arkası gelmez dalgalarla yükselip alçalıyor, sanki içeriye girmek için kapıyı çalar gibi geminin böğrünü yıkıyordu. Christobal şimdi yine oralarda bir yerde uzanmış yatıyor, bir gün ıssız bir kıyıya sürüklenerek son bulacak millerce uzunluktaki yolculuğuna bir inip bir çıkarak devam ediyordu. Yorgun argın adamların derin uykulara daldıkları ve zorlu çalışmanın verdiği ağrıları hâlâ bedenlerinde hissederek ağır işlerinin başına gitmek üzere kalktıkları odada bir kez daha yerini bulmaya çalışmıştı.

— Onları korkutan, belki de yalnızlık, dedi Alberto. Okya-

nus kocaman; insan ruhu ise zayıf. Christobal'dan kimse hoşlanmazdı; ama yine de buraya aitti o. Bir parçamız olduğu bu mekândan, yatağından başka gidecek hiçbir yeri yoktu. Artık, Tanrı bir gün ona merhamet edene dek, soğuk gecelerde yapayalnız iç çekip feryat etmek dışında, yapabileceği hiçbir şey yok. İçin, viski ruhu ısıtır ve bir gün artık sıcağı hissetmez oluruz.

— Ama ya öldürdükleri çocuk, o geri gelmez mi? diye sordu Juan Gomez.

— Hayır, o geri gelmez, diye başını salladı Alberto. Onun ruhu minicikti; geri dönecek yolu bulamaz. Fakat eğer kulakların iyiyse, geceleri onun ağlamasını duyabilirsin. Kız, duyuyordur onu. Çocuğunun ağlayışını hep duyacaktır, uykudayken de uyanıkken de. Ona bir şey söylemeye kalkmanın hiçbir yararı yok; kulakları çocuğunun ağlamasıyla dolu.

— Fakat çocuğu öldürenler duyamaz onu, dedi Don Pablo.

— Bir gün onların da neyi duyup duymayacaklarını kimse bilemez, dedi Alberto.

— Fakat yaşarlarken, nasıl bu kadar güçlü oluyorlar ki, ölü onlara ulaşamıyor?

— Onlar hakkında konuşmakla iyi etmiyoruz. Onların yüreklerinde yumuşak hislere yer yoktur; fakat Tanrı'nın, elbette, onlar için de bazı planları vardır. Tanrı dünyayı yarattığında, zenginle fakiri de yarattı ve fakirler yüreğine daha yakın olsa da, zenginleri hükümran kıldı. Bu yüzden sevmediğimiz kişiler hakkında böyle konuşmayalım; sadece görevimiz neyse onu yapalım.

— Peki bizim görevimiz ne?

— İtaat etmek. Tanrı'nın üzerimize yüklediği sorumluluk bu. Yürümeyi öğrenmemizle birlikte, ta ki başucumuzda ölüm duası okunana dek, itaat etmek zorundayız. Bu, ebedi kurtuluşumuz karşılığında ödediğimiz bedel. Büyüklerimiz bize bunu öğretti ve biz de aynısını çocuklarımıza öğreteceğiz. Tanrı, fakir de zengin de olsun ve zengin yönetsin istiyor. Güçlerini kötüye kullananları günü geldiğinde nasıl yargılayacağına karar ver-

meyi ona bırakmamız gerekir. Tanrı'nın yargısına burnumuzu sokarsak, bu doğru olmaz.

— Hep şu kulluk tıraşı, diye iç geçirdi Don Pablo.

— Hayatı, Tanrı onu bize nasıl verdiyse öyle kabul etmeliyiz. Ve onun ebedi kurtuluş vaadine sarılmalıyız.

— Ah, bu kurtuluş bize oldukça pahalıya kakalanıyor, dedi Don Pablo. Korkarım zenginler orada da en öne geçip gerçek ebedi kurtuluşu elde ediyorlar; bize ise sadece kırıntılar kalıyor. Madem Tanrı onlara yeryüzündeki her şeyi vermiş, niye cennetindeki her şeyi de yine onlara veriyor. Sanırım bu dükkânda bize uygun hiçbir mal yok, amigo.

Testi boşaldı ve Alberto arka arka sürünerek ranzasına girdi. Don Pablo, Juan Gomez'le birlikte güverteye çıktı. Pruvada oturup dalgaların kükreyişini dinlediler.

— Onu sahiden gördün mü? diye sordu Juan Gomez.

— Hayır, hiçbir şey görmedim; hiçbir şey yoktu ki, diye karşılık verdi Don Pablo. Ölüler ne yapabilir? Onlar artık hayatta değillerdir. Ama yaşlı dostumuza bir gece uykusu armağan ettim. Eğer hayaleti okyanusa geri sürmemiş olsaydım, her gece yeniden gelecekti. Ve diğerleri de onu asla göremeyecekti. Ölüm korkusu çok güçlüdür; lakin hayattan korkarsak, bu daha beterdir. Adam dediğin bir erkek tavşandır, benim iyi asker Juan Gomez'im.

— Bir ses duydun mu? dedi Juan kulak kesilerek.

Dalgaların uğultusu ve geminin çıkardığı çıtırtılar dışında etraf sakindi.

—Sanki birinin boğazını temizlerken çıkardığına benzer bir sesti, dedi Juan. Ama belki de hepsi şu hayalet zırvalıklarından...

Sustu. Karanlıkta bir siluetin yaklaştığını görünce ayağa sıçradı. Fakat adam doğrudan pruvaya, onların oraya gelmiyordu; hızla merdivenlere aşağı alt güverteye inmişti.

— Kızılderili köle, dedi Don Pablo. Gemideki en gururlu ve en yalnız adam. Hâlâ boyun eğdiremediler ona ya, dur bakalım.

Şu zenci kölelere bak; bir zamanlar onlar da özgür ve gururlu adamlardı. Baharlı, hoş kokularla dolu ormanlarında, bir daha asla göremeyecekleri bir nehrin kıyısında yaşarlardı. Fakat bir gün köle avcıları buldu onları. Birbirlerine zincirlenip kıyıya götürüldüler ve satıldılar. Bu işlerin uzmanı olan adamlar, onların bedenlerindeki her gram etin nakit kaç para ettiğini tam olarak söyleyebilirler sana. Onlar abanoz gibi karadırlar; kasları yılan gibi kıpır kıpırdır derilerinin altında. Dişleri aç hayvanlarınki kadar beyazdır. Ama bir de sırtlarına bak; yol yol yara izleri vardır orada. Derilerinin üzerinde ıslık çalan kırbaç, boyun eğmelerini ihtar etmiştir onlara. Onlara öyle bir şarkı söylemiştir ki, bir daha unutmaları mümkün değildir. Papazlar bize ruhtan bahsederler; fakat bize düşünmeyi öğreten tenimizdir ve kırbaç da en iyi öğretmendir. Acı içimize bir bıçak gibi işlediğinde, nerededir o ruh? İrademiz nerededir? Nerededir gururumuz, erkekliğimiz? Biz, kim olduğumuzu bildiğimizi düşünürüz; lakin işkenceciler daha iyisini bilir. Biz acı duyan beden dışında bir hiçizdir ve onlar, kırbaç sayesinde, yeni acılardan kaçınan, itaat eden ve onların istediklerini yerine getirmekten gayri arzuları olmayan yeni bir ruh yaratırlar. Ve güzel yüzü inatçılık ve öfkeyle parıldayan bu Kızılderili de bir gün acıya boyun eğecek ve kendisini tekmeleyen ayağı öpecektir.

— Bazı Kızılderili kabileleri vardır ki, dedi Juan Gomez, bunlar, esirlerinin etlerini, kurbanları daha canlıyken koparıp onların gözlerinin önünde yerler. Fakat bir esir, eti bedeninden koparılırken çığlık atarsa, bu utanç verici bir davranış olarak görülür. O bir şarkı söyler, bir ölüm şarkısı; ve şarkıda kendisini yemek üzere olan düşmanlarıyla alay eder.

— Ah, eğer bu onurlu gelenek yaygın bir hâle gelse, Tanrı'nın katına doğru hangi ilahi yükselirdi ki o zaman, dedi kederle Don Pablo. Bir öfke şarkısı, tüm ilahilerin ve kutsal şarkıların sesini bastıran, cennetin sütunlarını silkeleyen bir öfke şarkısı...

12

Don Luis, sattığı kızın karşılığı olan parayı alır almaz, kumar masasının başına koştu tekrar. İyi bir alışveriş yapmış, İspanya'ya döndüğünde sırtında ağır bir yük olmaktan başka bir işe yaramayacak köleden ve çocuktan kurtulmuştu. Bu arada bölge valisinin gözüne girmeyi de başarmıştı. Köle için anlaşılan ücretin ödenmesinin ardından, Don Pedro, genç subayın aile bağlarıyla ilgili sorular sormuş ve ayrılırlarken de, gelecekte Don Luis'e herhangi bir şekilde yardımda bulunabilirse bundan memnuniyet duyacağını çıtlatmıştı.

Masada önüne küçük bir altın yığını koyduğunda Albay Gonzales'in gözlerinde beliren şaşkın ifadeyi görünce keyiflendi. Yaşlı ahmak herhalde onun tamamen sıfırı tükettiğini ve yolculuk boyunca oyun masasının başına bir daha dönemeyeceğini sanıyordu. Fakat şimdi asıl mesele oyunu ustaca ve dikkatli bir biçimde oynamaktı; zira bu para da lanet albayın cebini boylarsa, işte o zaman tam bir rezalet olurdu bu.

Don Luis bir sürahi şarap ısmarladı ve iskemleye rahatça yerleşti. Acelesi yoktu; ama zamanı da sonsuz değildi. Sakin, telaştan uzak bir biçimde, diğerlerinin parasını kazandığını, onların altınlarını bir bir aldığını, günün birinde albayın gelip ondan borç para istediğini ve kendisinin de ona şöyle dediğini geçirdi aklından:

— Eğer paran yoksa, sen de oynama o zaman. Ayrıca, artık emekli olmuş eski bir albayın verdiği senedi kim ciddiye alır ki. Eğer bir soyluya ait olsaydı...

Don Luis oyunu dikkatle takip ediyordu; nihayet ortaya para sürdü ve kazandı. Kazanırken kılı kıpırdamadı; uzun bir süre

akıllıca oynadı ve her fırsatı değerlendirmeyi bildi. Önündeki para yığını sürekli büyüyordu. Don Luis bir sürahi şarap daha istedi.

— Bu kız bana uğur getirdi, diye düşündü. Onu yanıma aldım diye pişmanlık duymam için hiçbir sebep yok. Onu alırken verdiğimden daha fazlasını kazandırdı bana; bu arada ondan aldığım haz da cabası.

Ekşi şaraptan bir sürü içti ve yanakları yanmaya başladı. Oyun oynayan ve içki içen adamlarla tıka basa dolu kamaranın içi bunaltıcı derecede sıcaktı. Açık kapıdan arada bir gecenin serin havasını üfleyen rüzgâr, sanki ebedi kurtuluştan bir selam getirir gibiydi. Don Luis'in şansı aynen devam ediyor, kazancı sürekli artıyordu. Kısa sürede tüm yolculuk boyunca kaybettiği parayı geri almıştı. Önündeki, durmaksızın büyüyen altın yığınına gözü dönmüş bir hâlde bakıyordu. Gözlerinden ateşli bir parıltı yansıyordu. Gonzales ona gülümsedi.

— Atın yönünü çevirdiniz, señor, dedi. Artık eğerde sağlam bir biçimde oturduğunuzdan emin olabilirsiniz.

Don Luis ona hayretler içinde baktı. Albayın sesinin dostça tonu şaşırtmıştı onu. Demek ki, bu yaşlı, kaba köylü, içinden öyle geldiğinde, nazik biri de olabiliyordu. Fakat belki de, Don Luis'in bugün bölge valisiyle oldukça uzun bir konuşma yaptığının kokusunu almıştı. Bu lanet gemide her şey hemen yayılıveriyordu.

— Sadece sizdeki şansı ele geçirdim, dedi. Onu yakasından yakaladım ve yanıma çektim. Ve sıkıca da tutuyorum ki, kaçıp gitmesin.

— Şans bir yılan gibidir, diye şamataya vurdu Gonzales. Fazla sıkı tutulmaz; zira eninde sonunda adamın elini keser. Hayır, onu okşamak, yumuşatmak gerekir ki, insana gönüllü bir biçimde sarılıp kalsın. Fakat geç oldu; parayı yükseltiyor muyuz?

— Bana soruyorsanız, memnuniyetle, diyerek onayladı Don Luis. Belki oyun bitene kadar önündeki altın yığınını iki katına

çıkarmayı başarabilirdi. Arka arkaya böylesine muhteşem bir şans zinciri kırk yılda bir yakalanırdı.

Paralar iki katına çıkarıldı ve tam bir sessizlik içinde oyuna başladılar. Sadece adamların sıklaşan nefeslerinin ve masaya çarpan paraların sesi duyuluyordu. Fakat artık Don Luis'in talihi dönmüş, genç adam oyunları üst üste kaybetmeye başlamıştı. Onun yüzü yavaş yavaş terlemeye başlarken, albayın kırmızı suratı memnun memnun parıldıyordu.

Don Luis'in önündeki altın yığını ağır ağır eridi gitti. Son altınını da kaybedince, hararetle ceplerini yokladı; fakat ne çare ki, cepleri bomboştu.

— Şans elinizi yarıp kaydı, señor, dedi albay; her zamanki gibi, paralar önüne yığılmış hâlde oturuyordu. İyi ki memlekette sizi bekleyen mirasınız var.

— Şöyle ya da böyle, ben hayatımı meyhanelerde kumar oynayarak kazanmayacağım, dedi Don Luis, hiddetle parlayarak. Soylu bir adamın uzak durmayı tercih ettiği bazı marifetler vardır.

— Ne demek istiyorsunuz? diyerek öfkeyle ayağa fırladı albay.

— Diyorum ki, sizin, yılanları ehlileştirme konusunda hayret verici bir yeteneğiniz var, dedi Don Luis. Bunun dışında bir kastım yok.

— Bundan tümüyle emin misiniz?

— Tamamen eminim, diye karşılık verdi Don Luis sinirli bir biçimde.

— Mükemmel, dedi albay. Fakat eğer bazı kişisel fikirlerinizi de açıklamak niyetindeyseniz; bunu yapmakta serbestsiniz. Tamamen emrinize amadeyim.

— Siz tamamen yanlış anladınız beni. Benim gidip yatmaktan başka herhangi bir derdim yok.

— Zaten yapabileceğiniz en akıllıca şey de bu, dedi albay. Don Luis kalktı; dimdik durarak başıyla selam verdi ve oyu-

nu bıraktı. Oyunun yeterince dürüstçe oynandığını bilmesine rağmen, bu lanet albay hödüğünün suratına, onun bir hırsız, bir üçkâğıtçı olduğunu haykırmak geliyordu içinden. Ona bu kumar şansını veren belki de bir Kızılderili tılsımıydı. Bu tür şeyler duymuştu daha önce. Her neyse, daha ilk günden itibaren Don Luis'in ceplerini sistematik bir biçimde boşaltan, Tanrı'nın cezası, yaşlı alçağın tekiydi işte. Ve eğer herif şeytani bir ustalıkla kılıç kullanmasaydı, gerçeği öğrenmeyi becerirdi.

— Oyun için teşekkürler, baylar, dedi Don Luis ve dışarı, kendi ölümüne çıktı.

Oyun bir saat daha, albay kalkana kadar devam etti.

— Bu akşamlık bu kadar kâfi, señorlar, dedi. Size yarın için bir rövanş maçı önermeye hazırım. Oyun kâğıtlarını topladı; kazandığı parayı ceplerine doldurdu ve zayıf itirazları kendine dert etmeyerek oradan ayrıldı. Fakat kısa süre sonra, buruşuk, güneş yanığı suratında heyecanlı ve şaşkın bir ifadeyle geri döndü.

— Gelin, diye bağırdı. Don Luis de Zuniga, göğsüne saplı bir kılıçla orada yerde yatıyor.

Diğerleri fırladı ve kapının az ilerisinde, güvertede boylu boyunca uzanmış, ay ışığının aydınlattığı Don Luis'i gördüler. Göğsünü bir kılıç delmişti; yüzü korkunç bir biçimde çarpılmıştı ve açık gözleri cennete doğru boş boş bakıyordu. Onu yerden dikkatlice kaldırıp yemekhaneye taşıdılar ve cesedi geniş bir masanın üzerine uzattılar. Bir süre sessizce durup daha biraz evvel gençlik, hayat ve kızgınlık dolu olan, solgun yüze baktılar.

— Ne tuhaf bir tesadüf ki, akşam oyun oynayan kişilerin arasından onu bulan siz oldunuz, albay, dedi *oidor*. Olay öncesi karşılıklı birbirinize sarf ettiğiniz laflar, akla pek de samimi bir dostluğu getirmiyordu.

— Bu kaşarlanmış fırsatçıya karşı herhangi bir duygu hissetmiyordum, dedi Gonzales sert bir ifadeyle. Dahası, insanları

kendi kılıçlarıyla öldürmek gibi bir huyum yoktur. O bir saldırıya uğradı; yere çarpıldı ve bir böcek gibi güverte tahtalarına çivilendi.

Oidor başıyla onayladı; Don Luis'in kılıcının kını boştu ve göğsünü delen kendi silahıydı. Sonra cesedin üzerine eğilip onu dikkatle inceledi.

— Yere çarpılmadı, boğuldu, dedi. Gırtlağında boğulduğunu gösteren işaretler var. Kılıç kalbini deldiğinde, zaten ölmüştü muhtemelen. Bu da, olay kapının hemen dışında olmasına rağmen neden hiçbir şey duymadığımızı açıklıyor. Katil onu boğdu; cesedi dikkatlice güverteye yatırdı ve öldüğünden tam emin olmak için de kılıcı sapladı. Size kamaralarınıza gitmenizi öneriyorum, señorlar; Albay Gonzales'le ben geminin kaptanını çağırtacağız ve onunla birlikte, neler yapılması gerektiği konusunu değerlendireceğiz.

Albay ve *oidor* arkada, cesedin yanında kalırken, ürkmüş kumarbazlar kamaralarına gittiler. *Oidor* yemekhaneciyi kaptana gönderdi ve albaya döndü.

— Don Pedro'yu çağırmamızın gerekip gerekmediği konusunda kararsızım, dedi. Bir yandan gecenin oldukça geç bir saati; ama öte yandan, eksalanslarını, böyle önemli bir olayı kendisine bildirmediğimiz için gücendirme riskiyle de karşı karşıyayız. Hakikaten bilmiyorum...

— Bunun bir yararı var mı, gerçekten ben de bilmiyorum, diye karşılık verdi albay. Lakin onun yüksek konumu, yolculardan birinin kendini öldürtecek kadar aptal olduğundan derhal haberdar olmasını gerektiriyorsa, en iyisi onun kamarasına gidip ona katili bizim bulmaya çalışmamızda herhangi bir mahzur görüp görmediğini sormak.

— Ona bizzat kendim gideceğim, dedi *oidor.*

Albay ölü adamla yalnız kaldı. Yorgundu; elleri pantolonunun ceplerinde, bir sandalyeye oturdu. Şaşkınlık ve dehşet içinde buruşup öylece kalmış genç yüze baktı. Elleriyle ce-

bindeki madeni paralarla oynuyor, bir yandan da Don Luis'e meydan okumasına ve onu öldürmesine ramak kaldığını düşünüyordu. Dünya bu bir halta yaramaz gençlerin ölümünden pek bir şey kaybetmezdi; bu türden o kadar çok herif vardı ki, domuzlara yem olarak verilseler yeriydi. Ama yine de son derece dağınık ve kısa bir hayat süren bu ölü adama üzülmeden edemiyordu.

— Aptal hergele, diye mırıldandı. Ama belki de vakti gelince adam olacaktın.

Kaptan, ikinci kaptan José Nuñez ile birlikte geldi; onların hemen ardından da, yatağından fırlayıp üzerine bir gecelik geçirmiş olan Don Pedro ile *oidor* göründü. Don Pedro kısa bir süre cesede baktı; sonra kaptana dönüp sinirli sinirli sordu:

— Bu tür bir olay nasıl olabiliyor?

Tıknaz, bodur Flaman cevap vermedi; daha cesur olan *oidor*un sesi duyuldu:

— Muhtemelen soygun amaçlı işlenmiş bir cinayet, ekselansları, dedi. Kapı akşam boyunca açıktı ve bir şahıs talihsiz Don Luis'i, önünde yüklüce bir parayla masada otururken gördü. Fırsatını bekledi; güverteye çıkan ve oyunda parasını son kuruşuna kadar kaybetmiş olduğunu bilmediği Don Luis'i boğdu. Hiç para bulamayan katil, hayvanca bir öfkeyle, Don Luis'in kılıcını kınından çekti ve kurbanını güverteye çiviledi.

— Olay bu şekilde vuku bulmuş olabilir, dedi Don Pedro. Fakat bu bir intikam cinayeti de olabilir.

— Ama gemide genç adamın düşmanlarının olduğunu düşünmek mantıklı mı? dedi *oidor* kuşkuyla. Cinayetin işleniş biçimine bakın. İyi bir aileye mensup ve düzgün terbiye almış hiçbir kişi, kurbanını boğmayı ve ardından cesede uygunsuz bir biçimde davranmayı aklından bile geçirmez. Bu hayvanca ve rezilce hareket tarzı, cinayetin kaba bir denizci ya da alt güvertedeki avamdan yolcuların arasında yer alan bir haydut tarafından işlendiğini akla getiriyor.

— Ben de haklı olduğunuzu teslim etme eğilimindeyim, dedi bölge valisi, düşüncelere dalarak. Ne yapmayı düşünüyorsunuz, kaptan?

— Tayfa kamarasında bir soruşturma yapacağız, dedi Kaptan van Laar. Fakat bu gece güvertede kimin olduğunu bulmak kolay olmayacak. Nöbetçiler sürekli değişiyor ve ranzasından ayrılan bir adam olup olmadığına kimse dikkat etmez.

— Ve hakkında şüphe duymak için özel nedenler bulunan hiç kimse yok?

Kaptan kafasını salladı. José Nuñez utana sıkıla konuştu:

— Hepsi iyi denizcidir. Onlardan biri olduğuna inanamam. Fakat altın ruhu bozar ve kim kimi tam olarak tanır ki aslında? Günah çıkardığımız papaz bile hakkımızda hiçbir şey bilmez.

— Peki ya alt güvertedeki yolcular? diye sordu *oidor.* Aralarında şüpheli kişiler var mı?

— Her zamankinden farklı olmayan insanlar, dedi ikinci kaptan. Memlekete dönen askerler, işleri ters gitmiş talih avcıları... Hayır, orada da hakkında değişik düşünülecek kimse yok.

— Muhtemelen içlerinde bir altın parçası için kendi kardeşini bıçaklamayacak tek bir kişi bile yoktur, dedi *oidor.* Katil biraz ganimet elde etmiş olsaydı, gemiyi tepeden tırnağa arar, parayı bulurduk; lakin şimdi işe sıfırdan başlamak zorundayız. Gece vakti güverteye çıkmış ayaktakımından kişileri sorgulamanın da bir yararı yok. Katil, ortaya çıkıp bu işi kendisinin yaptığını söyleyecek değil.

— Bu genç adama çok değer veriyordum, dedi bölge valisi, cesede yan bir bakış atarak. İyi bir soydan geliyordu ve ailesi, seçkin konumuna uygun olarak, çocuklarının katilinin bulunması için, insan kapasitesi dâhilindeki her şeyin yapıldığını öğrenecek. Sizden, kesinlikle, kuşku uyandıran en ufak bir şey bile bulursanız, derhal Don Fransisco'ya, albaya ve bana bildirmenizi istiyorum, kaptan. Başka bir deyişle, soruşturmayı biz yapacağız ve ardından, Don Luis'in yakınları için bir rapor ha-

zırlayacağız. Bu öğleden sonra bana söylediğine göre, annesinin amcası bir başpiskopos, kendi amcası da bir bakanmış.

— Aptal hergele, diye geçirdi aklından albay, başını sallayarak. Baştan sona boş kurumlanmalar ve palavralarla doluydu. Bir domuz çobanının oğlu çıksan, hiç şaşırmazdım.

— Bir şey mi söylemek istiyorsunuz, Albay Gonzales? diye sordu bölge valisi.

— Hayır, diye karşılık verdi albay. Talihsiz genç adam hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Ama elbette, hiç kuşku yok ki, istikbali parlak bir gençti ve eminim, yakınlarının acısı, ekselanslarının soruşturmayı bizzat üstlendiğini öğrendiklerinde, biraz olsun hafifleyecektir.

— Bu öğleden sonra ondan Kızılderili bir kız satın aldım, hediye olarak vermek üzere bir köle, dedi Don Pedro. Tabii ki, bu işi, delikanlının kendisini başından atmasına öfkelenerek, onun yaptığını düşünmek mantıklı olmaz. Kız, insanda, aslında çok duygusuzmuş izlenimi bırakıyor; lakin bir Kızılderili kız bile kıskançlık hissine kapılabilir.

— Bu ihtimali kesinlikle bir tarafa bırakabiliriz, dedi *oidor*. Narin bir kızda, Don Luis gibi genç ve güçlü bir adamı çıplak elle boğacak kadar kuvvet olamaz. Katil güçlü ve atik bir adamdı ve şimdilik geliştirebileceğimiz en akıllıca yaklaşım, katilin soygun niyetiyle hareket ettiği teorisinden yola çıkmak.

Kısa bir süre öylece durup, çehresi çoktan ölüm uzaklığına bürünmüş Don Luis'e baktılar. Genç adamın ruhu, tüm meşakkatleriyle birlikte hayatı ve kibri unutmuş gibiydi. Ölümün kedi pençelerini habersizce geçirdiği, bu çarpılmış yüzlü ölü bedenin üzerinde hem kasvetli ve ürkütücü hem de sarsıcı ve elem verici bir şeyler salınıyordu. O gürbüz, genç beden, hiçbir işe yaramaz hâlde, boylu boyunca uzanmış yatıyordu tahta masanın üzerinde. Elin biri ölüm krampıyla kasılıp kalmıştı. Boş bakışlarla dolu gözler fenere doğru dikiliydi. Baş, geminin okyanus tarafından her silkelenişinde hafifçe oynuyordu;

sanki Don Luis kafasını sallıyor, artık yaşamadığı gerçeğini yalanlıyordu.

— Ölüm tuhaf bir şey, dedi *oidor* yumuşak bir sesle. Sadece bir an içinde, yapısını henüz kavrayamadığımız başka bir varoluş formuna geçiveriyoruz. Merak ediyorum, Don Luis'in ruhu acaba neye benziyor? İnsan bu ruhu, gençliğin saflıktan uzak yaşama şehveti yansıyan bu kibirli genç simadan bağımsız olarak nasıl düşünebilir? Acaba onun ruhu, bedeni olmadan, dondurucu bir kış gününde yumurtadan çıkan bir civciv gibi, çok mu üşüyordur? İnsan ne kadar zayıf... Aynı zamanda da öldürebilecek kadar güçlü...

— Ama bu yetki sadece, Tanrı'nın adalet kılıcını verdiği yetkililere aittir, dedi Don Pedro, biraz da paylayarak.

— Ama yine de adamın biri, Don Luis'in ruhunu rahat sığınağından sonsuzluğa gönderme yetkisini bulmuş kendinde, ekselans, dedi *oidor*. Ve onun ruhunun uçmaya hazır olup olmadığını, bütün ruhlar için söylendiği gibi hedefine ulaşıp ulaşmayacağını, kocaman denizin üzerinde umutsuzca kanat çırpıp çırpmayacağını ve sonunda yorgun ve susuz hâlde mahvolmak zorunda kalıp kalmayacağını kim bilebilir? Korkarım bizim ruhlarımız çok ufak ve çok zayıf. Bu yüzden, sonsuzluğun uçsuz bucaksız boşluğunda onlara göz kulak olmak, bazen Tanrı'ya ve meleklerine çok güç geliyor olabilir.

— İşte inayet ve şefaat için Kiliseye ihtiyaç duymamızın baş nedeni de bu, dedi Don Pedro. Geriye kalanına gelince, burası teolojik tartışmanın yeri değil pek. Burada utanç verici bir rezalet söz konusu. Asil İspanyol kanına sahip, geleceği parlak, aziz bir delikanlı çok korkunç bir biçimde öldürülmüş bulunuyor ve bizim görevimiz de, suçlu olan kişinin bulunmasını ve layık olduğu cezaya çarptırılmasını sağlamak.

— Her zamanki gibi, ekselanslarının, zihinlerini içinde kolayca kaybolunacak gereksiz spekülasyonlara fazla yormayıp meselenin özünü şıp diye yakalama yeteneğine hayranlığımı

belirtmek zorundayım, dedi *oidor* kibarca eğilerek. Yine de katilin bulunup cezalandırılmasının Don Luis'in ruhuna bir faydası olup olmayacağını kendine sormadan edemiyor insan.

— Geç oldu, dedi Don Pedro ve çaktırmamaya çalıştığı hafif bir ürpertiyle, benzi atmış başı masanın üzerinde sakin sakin sallanan sessiz bedene baktı. Gidip yatalım ve bu talihsizin ruhsuz bedenine saygı çerçevesinde yapılması gerekenleri yapmayı kaptana ve yardımcısına bırakalım.

Oidor ve albay, bölge valisine kamarasına kadar eşlik edip ona iyi uykular dilediler. Ardından ikisi birlikte güverteyi birkaç kez ileri geri adımladılar; sonra parmaklıkların orada durup ayın aydınlattığı denizi seyre daldılar. İkisinin içinden de hemen yatmak gelmiyordu.

— Bir kadeh *taatsch*? diye sordu albay. Kamaramda bir şişe var.

— Fena fikir değil, dedi *oidor*.

— Aptal bir oğlandı, dedi albay. Ve haklısınız, ruhu çok ufaktı, tabii eğer bir ruhu vardıysa. Yine haklısınız, aslında hepimizin ruhu son derece ufak ve fazla gelişmesi de mümkün değil. Şimdi şişeyle iki kadehi getirmeye gidiyorum.

13

Don Luis'in cesedi ertesi sabah okyanusa indirildi; cenaze dalgaların arasına dalarken top atışıyla selam duruldu. Ve aradan birkaç saat geçtikten sonra, çirkin bir suç işlendiği ve gemide bir katil bulunduğu düşüncelerinden başka, ondan pek fazla hatıra kalmadı geride. Tentenin altında oturan Doña Inez, genç adamın neden her zamanki gibi gelip o yavan komplimanlarını sunmadığını merak ederek, onun yokluğunu hissetti bir an için.

— Ama öyle ya, öldü o, diye düşündü sonra, biraz ürpererek. Ve onun burada olup olmaması çok da ilgilendirmiyor beni. Benim için kölelerimden herhangi birinden daha değerli değildi. Aslına bakılırsa, şu Kızılderili köleme çok daha fazla önem veriyorum.

Bir süre, düşünceleri, yarı hülyalı bir biçimde, yakışıklı, genç Kızılderilinin etrafında dönüp durdu ve onu yanına çağırtmaya karar verdi. Oturduğu yerden okyanusun enginlerini seyretti biraz; sonsuz okyanus, genişliğiyle insanı bezdiriyor, uçsuz bucaksızlığıyla içine korku salıyordu onun. Sonra sandalyesinin arkasında güverteye çökmüş vaziyetteki oda hizmetçisini kaldırıp köleyi çağırmaya gönderdi. Az sonra genç adam önünde duruyor, o uzak ve tepeden tırnağa ciddiyet dolu bakışlarıyla ona bakıyordu.

— Sen gidebilirsin, dedi kıza genç kadın. Onunla yalnız konuşmak istiyorum. Biraz daha yakına gel, Pancuiaco.

Genç adamın adı ağzından öylesine yumuşakça çıkmıştı ki, havada bir okşama gibi çınladı ve genç kadın öfkeyle dudağını ısırdı.

— Nefret etmemelisin, dedi kızgınlık içinde. Nefret etmek büyük bir günahtır. Daha yaklaş. Hah şöyle.

Narin, beyaz elini genç adamın güçlü, kahverengi kolunun üzerine koydu. Kızılderilinin bedeninden yayılan taze, hayvansı kokuyla çarpılıp sarhoş olmuş ve içi kötücül arzularla dolmuştu.

— Benim senin efendin olduğumu öğrenmen gerek, dedi. Ben senin efendinim; çünkü sizin tanrılarınızdan daha güçlü olan bizim Tanrımız benim hükümran olmamı buyurdu ve hem senin hem benim halkımdan sayısız adam benim iradem önünde baş eğmek zorunda. Fakat benden korkınana gerek yok; sana zarar vermek istemiyorum.

— Benim kimseden korkum yok.

— Sen böyle düşünüyorsun; ama korku tüm insanların içindedir.

— Yaşayan ölüler korkmaz.

— Yaşayan ölüler mi? diye tekrarladı Doña Inez. Ama hiç kimse hem ölüp hem de yaşayamaz. Yaşamak yaşamaktır, ölüm de ölüm. Ve eğer istediğin buysa, bir gün sana özgürlüğünü armağan edebilir ve seni kendi halkının arasındaki bütün kabile şeflerinden daha zengin bir adam yapabilirim.

— Hiçbir şey istemiyorum, dedi Kızılderili. Ve sen bana hiçbir şey armağan edemezsin.

— Kafası ancak bir çocuğunki kadar çalışan birisi gibi konuşuyorsun. Güce sahip olan biri, başkalarına bu gücü çerçevesinde armağanlar verebilir. Artık sen de bizim dünyamızda yaşıyorsun ve kesinlikle bazı şeyleri görüp öğreneceksin. Altın ve insan taşıyan bu geminin sahibi kimdir; koca okyanusu bir uçtan bir uca aşacak olan bu tekneye kim komuta eder? Bu gemi bizim bütün dünyamızın timsali gibidir; onun kaderi artık seninkini de belirleyecek. Burada, bu gemide, çalışması ve itaat etmesi gereken insanlar var; onların hayatları meşakkatle doludur. Onlar sefil bir yaşam sürerler; sırtlarından kamçı eksik olmaz ve akıbetleri zavallıca bir ölümdür. Bir de özgürce ve keyif içinde yaşayan ve gönüllerinden geçen her arzuyu tatmin etme imkânına sahip olanlar vardır. Yaşama ve ölüme onlar hükmederler; zira bizi taşıyan bu gemideki her bir tahta ve

yanımızda götürdüğümüz bütün altın onlara aittir. Neyin iyi, neyin kötü olduğuna onlar karar verirler ve her kim ki kendini onların iradesine teslim etmez, Tanrı ona merhamet etsin. Sen akıllı birisin, Pancuiaco; ve eminim, hangi hayatı seçmenin senin için daha iyi olacağını anlıyorsun. Benim tarlalarımda ve plantasyonlarımda Kızılderililer yakıcı güneşin altında iki büklüm çalışırlar. Karılarının solup sararmasını, çocuklarının yok olup gitmesini çaresizce izler ve kendi güçlerinin de giderek tükendiğini görürler. Her şey iki dudağımın arasından çıkacak bir söze bağlı; senin geleceğin de, kölebaşının kırbacı altında bir yük hayvanı gibi çalışmak olabilir.

— Ve bu da sana keyif veriyor?

Doña Inez ona baktı ve bir an ne diyeceğini bilemedi. Yaşam ve ölüm üzerinde söz sahibi olduğunu bilmek sahiden de ona keyif mi veriyordu? Kölelerin onun egemenliğini ve gücünü anlatan ve ona bir insandan daha fazlası olduğu duygusunu tattıran ağıt ve ilahileri, ölüm ve acı üzerine kurulu bir iktidar sayesinde de olsa, neredeyse bir tanrı düzeyine çıktığı duygusu mu yaratıyordu onda? Kaşlarını çatarak köleye sert sert baktı.

— Hükümran olmak her yüreğe keyif verir, dedi. Sen de bu gücün hoşluğunu hissedebilirsin.

— Sizin *calpixqui*niz olarak kendi kardeşlerimin sırtında kamçıyı şaklattığımda... dedi Pancuiaco çok hafif bir gülümsemeyle. Bu gülümseme örtük bir horgörü taşır gibiydi ve genç kadının yanaklarını ateş bastı.

— Çoğu insan kamçıyı kullanmanın, onun tadına bakmaktan daha iyi olduğunu düşünür, dedi. Belki sen de bu tecrübeyi yaşayacaksın. Senden önce birçokları bunu yaşadı ve senden daha vahşilerin direngenliği kırıldı. Bir kadına âşık oldun mu hiç?

— Evet.

— Güzel miydi?

— Benimdi ve onu seviyordum.

— Bana onu anlat; tüm hayatını anlat hatta. Karşılıklı konuşup birbirimizi anlamalıyız. Unutma, ben de bir kadınım.

Genç kadın hafifçe dokundu Kızılderilinin koluna; fakat göründüğü kadarıyla onun bu ürkek okşayışı genç adamda en ufak bir etki bile yaratmamıştı. Doña Inez onu biraz daha yakına çekti ve elini alıp göğsünün üzerine yerleştirdi.

— Ve sen de bir erkeksin, Pancuiaco, diye fısıldadı. Sana, başka bir kadının verebileceğinden çok daha büyük hazlar sunabilirim. Hayatı, onun tatlılığını ve sertliğini henüz yeterince tanımıyorsun; ama ben sana bunların hepsini öğreteceğim.

Genç adam, elini, hiçbir heyecan belirtisi göstermeden, kadının göğsünde sakladı; fakat gevşek, cansız bir maddeden başka bir şey değildi bu el. Onun bu su katılmamış duyarsızlığında, elini geri çekmesinden bile daha aşağılayıcı bir şeyler vardı. Doña Inez'in içi bir kez daha karanlık ve tehlikeli bir öfkeyle doldu. Delikanlının elini çekmesine izin verdi ve iskemlesinde dimdik oturdu.

— Ama belki de sen bir hadımsın, bir erkek değil, dedi. Pekâlâ, şu yelpazemi al ve arkamda dur. Ben dinlenirken, sen de beni yelpazeleyeceksin.

Sandalyesinin yanında duran, bambu lifinden yapılma büyük bir yelpazeyi işaret ediyordu. Gözlerinde kaplan bakışları vardı; fakat Kızılderili dönüp de genç kadına bakmadı bile. O, yüzünde tınmaz bir ifade, güneşin altında gözlerini delen pırıltılar saçan dalgaların bir inip bir çıktığı okyanusun ötelerine dalmıştı. Yelpaze genç kadının yanındaki yerinde hiç dokunulmadan öylece kaldı.

— Duymuyor musun beni! diye tısladı Doña Inez. İtaat etmiyor musun verdiğim emre!

Genç kadına herhangi bir korku veya heyecan belirtisi taşımayan, neredeyse duygusuz gözlerle bakan genç adamın bakışlarından soğukkanlılık ve sükûnet akıyordu.

— Kavrayışın pek güçlü değil herhalde, dedi. İtaat etmeyeceğimi söylemiştim sana. Bir erkeğin söylediklerini anlamaz mısın sen, be kadın?

— Sen bir kölesin, diye fısıldadı Doña Inez. İtaat etmiyorsan, cezasına katlanırsın. Gidebilirsin; ama görürsün sen.

Ayrılırken bakışlarını genç adama yöneltmeye cesaret edemedi; iskemlesinin arkasına dayandı. Öfkeden adeta tutuşmuş, yanıyordu. Düşüncelerini mülkleri, malikâneleri, plantasyonları, içleri evlerle dolu çiftlikleri, imalathaneleri üzerinde toplamaya ve şimdi, tam şu anda, onun için çalışan tüm insanları zihninde canlandırmaya çalıştı. Tarlalarında, zeytinliklerinde, malikânelerinde ve çiftliklerinde dolaştığını, tezgâhların gürüldediği dokuma fabrikalarını ve her tarafta önünde yerlere kadar eğilen adamları gördü. Gittiği her yerde insanlar ona itaat etmeye hazırdılar. Doğanın kuralıydı bu; o, insanları yönetmek üzere doğmuştu. Güç ve iktidar, onun için, şaraptan daha tatlı, daha mest ediciydi ve onun bütün benliğine işlemişti; bu kudrete sahip olmaksızın, yaşamanın bile bir anlamı yoktu.

Geminin ambarında bulunan, kendisine ait kalıp kalıp altını düşündü. Onlar darphanelerde pırıl pırıl altın paralara dönüşecek ve her bir altın para insanların bedeni ve ruhu üzerinde yeni bir güç ve iktidar anlamına gelecekti. Ne kadar zengin olduğunu zihninde canlandırırken, içinde bir neşe duygusunun büyüdüğünü hissetti. Ama bu neşe çabucak sönüp gitti tekrar; bir kez daha yoğun, kara bir öfke gelip oturdu içine. Eğer şu Kızılderilinin inatçılığının hakkından gelemiyor, onun direnişini kıramıyorsa, neye yarardı o zaman sahip olduğu bu güç? Hiçbir erkek ona böyle tepeden bakmaya cesaret edememişti; ve onların hiçbirini, aslında muhteşem, yarı vahşi bir hayvandan başka bir şey olmayan bu cahil Kızılderili kadar ateşli ve gözü başka hiçbir şey görmez biçimde arzulamamıştı.

— Kızılderili bir köle, diye mırıldandı; hissettiği alçalma ve utanç, fiziksel bir acı gibi işledi içine. Bir köle, hayatı elimde olan, öldürtebileceğim bir köle... Ben ki bir kraliçenin gücüne sahibim, kalkıp bir vahşiye, bir köleye, bir hayvana âşık oldum; üstelik o benim yüzüme bile bakmak istemiyor.

14

O akşam, iki topçu, Kızılderiliyi alt güverteye indirdiler. Delikanlı onlara direnmedi; kendisini sürükleyip ana direğe bağlamalarına izin verdi. Doña Inez gelip başına dikildi ve bir süre onu süzdü.

— Söylediklerimi düşündün mü? diye sordu. Sesi öylesine titriyordu ki, ağzından çıkan sözcüklerde neredeyse bir rica tınısı vardı.

— Benden ne istediğini anlamıyorum.

— İtaat.

— Kimseye itaat borcum yok, diye karşılık verdi Kızılderili.

— O zaman cezanı çekmek zorundasın, dedi Doña Inez. Seni, söz dinlemez bir çocuğa disiplini öğretir gibi cezalandıracağım. Bir gün bunun senin iyiliğin için olduğunu anlayacaksın, seni aptal.

Onun bir şeyler söylemesini, belki de boyun eğip merhamet dilemesini umarak bekledi. Fakat genç adam, sadece, kaderini karşılamaya hazır ve kaçınılmaz olanı kabullenen bir havada, yere, güverteye çevirdi bakışlarını. Yolcular küçük gruplar hâlinde birikmiş, merakla olup biteni seyrediyordu. Don Ramon, Doña Inez'in yanına yaklaştı.

— Onu cezalandırıyor musunuz, saygıdeğer señora? diye sordu.

— Onun aklını başına başka bir şeyin getireceği yok, dedi Doña Inez, sesinin titremesini kontrol etmeye çalışarak. Hiçbir şeyin yararı olmadı. Bu öğleden sonra büyük bir isyankârlık davranışı sergiledi. Bu adam, bir köle olduğunu ve itaat etmesi gerektiğini öğrenmek zorunda. İşin bu noktaya varmasından

dolayı üzgünüm; fakat başka ne yapabilirim ki? Bir kölenin, kendisine bir şey yapmasını emrettiğimde, bunu hiç dikkate bile almamasına gerçekten tahammül edemem.

Bu gereksiz açıklamalarda bulunmuş olmaktan, sinirli hâlinden, öfkesinden ve üzüntüsünden büyük rahatsızlık duydu. Don Ramon başını salladı. Üniversitede, çimenlerin üzerinde top oynayan hevesli Kızılderili delikanlıları hatırladı; onların dersliklerin sıralarında vakar ve yumuşak başlılık içinde oturuşları ve ilmin o yararlı besinlerini yutuşları geldi gözlerinin önüne. Ah, bu insanlarda ne zengin yetenekler ve kapasite vardı! Fakat aynı zamanda inatçılık, günahkârlık, vahşilik de vardı ve bazen cezadan, sert bedensel eziyet çektirmekten başka bir çare kalmıyordu.

— Sadece bu seferlik ve bir kez, fakat adamakıllı cezalandırın, señora, dedi. O zeki bir adam; ileride ondan memnun kalacaksınız.

— Umarım öyle olur, dedi Doña Inez kaçamak bir biçimde. Hiç de, bu bilgili, bacaksız teologdan öğüt dinleyecek bir havada değildi.

— Kızılderililer temelde iyidir, dedi Don Ramon. Zaten bütün insanlar öyledir ya... Önemli olan, sadece, kişinin özündeki insani iyiliğe giden yolu bulmak ve onu serbest bırakmaktır. Bazen öyle olur ki, bir insana kaba bir biçimde el sürmek zorunda kalırız; iyiliğe, aydınlık içinde, özgürce gelişme imkânı tanımak için engelleri kaldırmalı, zararlı otları ayıklamalıyız. Ve özellikle de bu ilkel insanlara, bir çocuk gibi yaklaşmalıyız, uslu veya dikbaşlı bir çocuk gibi...

Artık tahammül edemeyen Doña Inez ayağını güverteye vurdu.

— Savunduğunuz prensipler, şüphesiz son derece saygıdeğer, Fray Ramon, dedi. Fakat benim arzularıma itaat ettikleri sürece, kölelerimin iyi ya da kötü, günahkâr ya da aziz olmaları beni zerre kadar ilgilendirmiyor.

— Affedin beni, señora, anladığım kadarıyla bu Kızılderili sizin öfkenizi kabartmış, dedi Don Ramon. Doğaldır ki, köleler itaat etmek zorundadır. Hem ilahi kurallar hem de doğa yasaları bunu talep eder.

Gün gelecek, beyaz ve kahverengi insan birbirine elini uzatacak, diye geçirdi aklından. Kızılderililer zengin ovalardan, verimli kıyılardan, en kolay ulaşılan bölgelerden sürüldüler ya da plantasyonlarda köle, dev çiftliklerde kiracı veya gündelikçi olarak bir avuç mısıra talim eder oldular. Fakat ormanın derinliklerinde ve geçit vermez dağların ardında hâlâ vahşi, gururlu ve nefret dolu bir hâlde yaşıyorlar. Onların imparatorluklarını devirdikleri ve tanrılarını evsiz barksız bıraktıkları için fatihlerden nefret ediyorlardı. Ve eğer biri ormana çok fazla yaklaşma gafletinde bulunursa, karanlık, yeşil derinliklerden zehirli bir ok uçup geliyordu vızıldayarak. Yılanın hâlâ sokacak ve zehrini akıtacak dişi vardı.

Belki de bu imparatorlukların fethi, insanları putperestlikten kurtaran gerçek inancın yayılması, cezanın vazgeçilmezliği, itaatsizliğin kırılması zorunluluğu, hepsi Tanrı'nın iradesinin sonucuydu. Fakat güç aynı zamanda iyiliğe hizmet etmeli, diye içinden inancını tekrarladı Fray Ramon. Bir gün, zor kullanımı ve kölelik yerini Hıristiyan kardeşliğine bırakacak, insanlar birbirini sevecek, birbirine iman ve alçakgönüllülük çerçevesinde hizmet edecek, Don Ramon'un üniversitesinde, beyaz ve kahverengi, bir arada, ilmin kaynaklarının peşine düşecekti. Doña Inez'in verdiği karşılığın onu rahatsız etmesinin nedeni, bu hanımefendinin son derece zengin ve güç sahibi, dolayısıyla Kızılderililerin koşullarının iyileştirilmesi için çok şey yapabilecek birisi olmasıydı.

Don Ramon, topçulardan birinin kırbacı kullanmaya hazırlandığını gördü. Bu, kısa saplı ve uçlarına kurşun toplar yerleştirilmiş deri şeritleri olan bir kamçıydı. Genç Kızılderili öylece duruyor, sanki az sonra olacak şeyin onunla hiçbir ilgisi yokmuş

gibi, soğukkanlılıkla cezanın infazını bekliyordu. Bu kardeş bağışlanamaz mıydı acaba? diye sordu Don Ramon kendi kendine. Akıllı ve tatlı bir dille itaatkâr olmaya ikna edilemez miydi? Fakat heyhat, kentlerde kilise çanları çalsa ve efendimizin kutsal annesi kendi tapınaklarına sahip olsa da, yılan tanrıça Nakawe hâlâ yaşıyor, Doğu Rüzgârı Ana ile Batı Rüzgârı Ana, yine sırayla ovaları üfürüklere boğmaya, olgunlaşan mısırları sallamaya devam ediyorlardı.

Kırbacın ilk darbesi ıslık çalarak Kızılderilinin sırtına indi. Kırbacı yiyen bedeni boydan boya ürperdi, fakat genç adamın ağzından hiçbir sızlanma ifadesi çıkmadı. Derken acıdan, ama aynı zamanda gurur ve dik başlılıktan coşup taşmış bir hâlde şarkı söylemeye başladı. Şaşkınlık içindeki Doña Inez bir süre dinledi ve Don Ramon'a döndü:

— Nedir bu söylediği? diye sordu. Siz onun dilini biliyorsunuz, Fray Ramon.

Don Ramon, doğru sözcükleri bulmaya çalışarak, ağır ağır tercüme etmeye başladı:

Kamçı şaklıyor üzerimde,
kardeşlerimin üzerinde nasıl şakladıysa öyle.
Saban gibi yol yol ediyor sırtımı,
sanki yağmur mevsimi gelmeden evvel
sürülen mısır tarlası.
Ve kanlar süzülüyor bedenimden,
sonsuza dek akan,
ırmaklar, nehirler büken tanrıça gibi.
Sonra hasat zamanı gelir.
Sonra ölüm gelir,
bırakın, hoş gelir sefa gelir.

Düşmanlarım toplanmış başıma,
keyifle seyrediyorlar,

yapılan işkenceyi bana.
Alçak onların hepsi,
ufacık, kötü ruhlarıyla.
Onların yapabileceği hiçbir şey yok bana,
zira acı, kardeşimdir benim,
beni peleriniyle saran,
artık ruhuma ait olmayan evden gitmemi öğütleyen.

Şarkılarla gideceğim,
artık bir kölelik evi olan bu mekândan.
Keyifle gideceğim,
zira asla boyun eğdirememiş olacak düşmanlarıın bana.
Alçak onların hepsi
ve tanrıları daha da alçak,
bir hırsızlar ve soyguncular tanrısı.
Yut onların hepsini, suların annesi,
şerefsizce bir ölüm sal üzerlerine,
nefes almalarına izin verme,
kirletmesinler temiz havayı.

Güçlü, tıknaz topçu kırbacı heyecandan uzak ve gereğine uygun bir biçimde kullanıyor, kurşundan toplar deriyi şeritler halinde yırtıyordu. Kızılderili, kandan bir pelerine bürünmüştü adeta; göğsünden, omuzlarından ve sırtından aşağı uyluklarına ve bacaklarına doğru süzülen kan güvertenin üzerinde küçük bir gölcük oluşturmuştu. Genç adam durmaksızın şarkı söylüyordu; fakat sesi, ölümün yaklaştığını haber verircesine, zayıflamıştı. Doña Inez gözlerini ondan alamıyordu; fırlayıp kanlı bedeni bağrına basmamak, hüngür hüngür ağlayarak ona sarılmamak için kendini güçlükle tutuyordu. Tüm beynini pişmanlık ve dehşet duyguları kaplamıştı. Kamçı altında boyun eğmeyen kölenin görüntüsü, tuhaf bir biçimde, altın madenindeki iki büklüm, bir deri bir kemik adamlarınkiyle, onların kederli ka-

rıları ve açlıktan kırılan çocuklarınınkiyle birbirine karışmıştı. Her kamçı darbesi, sanki kendi ruhuna iniyor ve ona korkunç bir acı veriyordu. Sanki haksızlığa uğramış bir çocuğun görüntüsü vardı karşısında. Bununla birlikte bu köle bir çocuk değildi; o, daha ziyade, insanların günahlarının cezasını çeken ve ölümün acı şarabını yudum yudum içen, genç bir tanrıydı. Genç kadın kendini gerçekliğin dışına çıkmış gibi hissediyordu; sanki Kızılderilinin sırtında şaklayan kırbacı durdurmak için elini ayağını kımıldatamadığı kötü bir rüyadaydı.

Topçu kırbacı indirip ona baktı; adamın bakışlarında soğuk ve düşmanca bir şeyler vardı.

— Yeterli mi? diye sordu. Yoksa saygıdeğer señora onu ölene dek kırbaçlamamı mı arzu ediyor?

— Yeterli, diyen kendi sesini duydu Doña Inez ve onun ne kadar sakin ve her zamanki gibi çıktığına şaşıp kaldı. İçinden çığlık atmak, kendini yarı baygın kölenin ayaklarının dibine atıp ona, dünyadaki tüm kötülükleri affetmesi için yalvarmak geliyordu oysa. Ama öylece durdu ve iki topçunun, ardında, güverte tahtalarının üzerinde kandan bir iz bırakan genç adamı yarı taşıyarak, yarı sürükleyerek götürmelerini izledi.

Birinin kendisine bir şey dediğini duydu; sanki çok uzaklardan gelen bir sesti bu. Derken ağır ağır kâbustan uyandı ve Don Jesus'un hemen yanı başında durduğunu keşfetti. Açıkça anlaşıldığı üzere, adam ona bir şeyler söylemiş, şimdi de karşılığını bekliyordu.

— Affedersiniz, dedi. Aklım nerelere gitti bilmiyorum. Pek muhterem efendimiz ne buyurmuşlardı?

— Köleniz hakkında konuşuyordum, señora, dedi engizisyon yargıcı, biraz da gücenerek. Bilmiyorum, şarkısında kullandığı kelimeleri anlayabildiniz mi, ama onlar büyük bir günahla yüklüydü. Yüce Tanrı'ya karşı hakaret dolu sözcükler sarf etti. Kesin, onun ölümsüz ruhunun nasıl kurtuluşa erişeceğinin aklınızı kurcalıyordur.

— Doğal olarak öyle, dedi Doña Inez.

— Kölenizi bana havale edin, dedi Don Jesus, o dostça, yaşlı kadınlara özgü tarzıyla.

— Ne yapacaksınız ona?

— Ruhunu kurtarmak için yapmam gereken ne varsa.

— İşkence mi?

— Bütün yöntemler; bir insanın ruhu buna değmez mi? Siz, onu, size itaat etmesini öğretmek için kırbaçlattınız; peki ya Tanrı'ya itaati öğrenmesi daha mı az önemli? Onun bedenine acı verecek şey, belki de onu ebedi hayatta kurtaracak.

— Ama bu köleye boyun eğdirilebileceğini hiç sanmıyorum, dedi Doña Inez. O, diğer insanlarınkinden farklı bir malzemeden yaratılmış.

— Tanrı'nın sesini duymaya ve Tanrı'nın yasalarına boyun eğmeye ikna edilemeyecek kişi yoktur, dedi Don Jesus kibarca. Acının ruhu dile getirmek üzere nasıl kullanılacağını bilmeseydik, señora, durum çok kötü olurdu. Emin olun, bunu nasıl yapacağımızı biliyoruz ve bu Kızılderiliyi engizisyona teslim ederseniz, onu, hiç kimsenin Tanrı'ya karşı mücadelede ayak direyemeyeceğinin yeni bir örneği hâline getiririz.

— Fakat kamçıyla dalga geçti o.

— Basit bir topçu, acıyı kullanarak bir insan ruhuyla konuşmayı ne kadar becerebilir ki, dedi engizisyon yargıcı. Bir demirciye, bir nalbanta da, altın ve değerli taşlardan ziynet eşyası yaptırabilirsiniz. Ama ben eziyetin mor pelerinini saracağım onun omuzlarına. Acının dikenli tacını bastıracağım şakaklarına. Acılar içindeki ruhu kendini ışığa açacak ve o kutsal Whitsunday sabahında havarilere olduğu gibi, onun da başından aşağı rahmet yağacak.

Don Jesus artık hiç de iyi kalpli, yaşlı bir kadına benzemiyordu. Yanakları kızarmış, gözleri alev alev bir esrime ateşine bürünmüştü. Doña Inez'in elini alıp iki elinin arasına sıkıştırmıştı; sanki genç kadının, daha o konuşmasını bitirmeden çe-

kip gitmesinden korkar gibiydi. Doña Inez kendini kurtarmak istiyor, ama başaramıyordu. O yumuşak eller onu adeta demirden pençeler gibi sımsıkı kavramıştı.

—Hayır, diye fısıldadı. Onu alamazsınız! Onun ruhunu kurtarmakla ben kendim uğraşacağım. İman konusunda ders almasını sağlayacağım onun. Ona en iyi öğretmenleri tutacağım. Onu size teslim etmeyeceğim, pek muhterem efendim.

— Siz bu köleyi çok seviyorsunuz, señora, bunu biliyorum, dedi Don Jesus. Ama ben de çok seviyorum onu. Sizin sevginiz bedensel, ben ise onun ruhunu seviyorum. Tanrı kardeşlerinizi sevin diye buyurduğu için seviyorum onu. Ve onun ruhuna, Tanrı'ya ulaşması için rehberlik edeceğim.

— Bir cellat gibi ona işkence etmek istiyorsunuz...

— Tanrı'nın celladı olarak, evet. Siz bedenini boyun eğmeye zorlamak için kamçılattırdınız onu. Ben, bunu onun ruhu kurtulsun diye yapmak istiyorum. Ve cellatlara hakaret anlamına gelecek sözler de sarf etmeyin, Doña Inez. Siz zengin ve güç sahibi bir kadınsınız; fakat eğer ona göz kulak olan cellat olmasa, sizin servetinizin hâli nice olurdu? Ve eğer onun icracısı cellat olmasa, sahip olduğunuz gücün ve iktidarın ne anlamı kalırdı? Kralların ve prenslerin üzeri ihtişamlı bir gök kubbeyle çevrilebilir ve tüm dünya onların onuruna söylenen şarkılarla doldurulabilir; ama onların tahtlarını ayakta tutan cellattır. Onun kılıcı ve işkence çarkı, kıskacı ve kamçısı olmasa, kralın asası sadece aptal bir oyuncağa döner. Cellatın eli yön verir dünyamıza; onun o kaba, basit ve merhametsiz ruhudur dünyadaki tüm gücü ve ihtişamı taşıyan. Onsuz, kudretliler servetlerini, güçlerini, malikânelerini, plantasyonlarını, çiftliklerini, hizmetkâr ve kölelerden oluşan ordularını, krallara layık hayatlarını, bunların hepsini kaybederler. Siz uyurken bile, kılıcı ve darağacıyla, servetinizi o gözler; kırbaç ve diğer işkence araçlarıyla, sizin iradenizi hayata geçirir, iktidara karşı ayaklanmaya kalkışan küstahları cezalandırır, dikbaşlıları yola getirir. Tanrı'nın yer-

yüzündeki işlerini o yürütür. Zira Tanrı kudretlilerin tanrısıdır; O, fakir de zengin de, güçlü de zayıf da olsun ister ve inayetini bize cellatın eliyle sunar. Tanrı, iktidarı, tamamen ölüm ve acıdan yaratmıştır ve onu yine ölüm ve acıyla güçlendirir. Bu, kıyamet gününe dek hep böyle sürüp gidecek ve o gün gelip çattığında, yaşayanları ve ölüleri hesaba çekerken, en büyük cellat olarak kendisi, suçluları sonsuz işkencelerin ortasına savurup atacaktır.

— Bunlar korkunç sözler, Don Jesus, diye fısıldadı Doña Inez.

— Sadece hakikati dile getiren ifadeler, Doña Inez, dedi engizisyon yargıcı. Ve ben de, Tanrı'nın bir cellatı olarak, onun işlerini takip ediyor ve inatçı ruhları boyun eğmeye mecbur bırakıyorum. Sizin Kızılderilinize işkence etmek istediğimi düşünüyorsunuz; haklısınız, istiyorum. Niyetim, o dehşet verici acı patikası boyunca onun ruhunun içinde dolaşmak ve onu kurtarmak. Şeytan'ı ateşle onun teninden kovmak, onu temizlemek arzusundayım. Kızgın demir ve kaynar yağla bu zavallıyı mahvolma uçurumunun kenarından zorla da olsa çekmek istiyorum. Zira Tanrı katında bir kölenin ruhu bile çok değerlidir. Ayrıca elde edeceği ebedi kurtuluş karşısında, katlanması gereken acı nedir ki? Ben Tanrı'nın cellatıyım; fakat benim elime ilahi aşk yol gösteriyor ve hiçbir dünyevi aşk, benim aşkımla, acıyla atılan çılgınca çığlıkları duyduğumda kapıldığım endişeyle, ten direnmeyi bırakıp da işkence gören ruhun tepesine aşağı kutsal ruh sükûneti boşaldığı zaman yüreğimi dolduran keyifle karşılaştırılamaz bile. Sizden tekrar rica ediyorum, señora, kölenizi bana teslim edin. Onun ruhu haddinden fazla küstahlık ve kâfirlikle dolu. Onu acı çekme yoluyla kutsal kurtuluşa ulaştırmama izin verin.

— Hayır, dedi Doña Inez, neredeyse çığlık atarcasına. Onu alamazsınız, pek muhterem peder.

— Nasıl isterseniz, señora, dedi Don Jesus ve genç kadının

elini serbest bıraktı. Fakat o zaman, onun ruhunu kaybetmesinin ağır sorumluluğunu siz taşımak zorundasınız. Sizin için dua edeceğim.

Kambur, yorgun bir ihtiyar kadın gibi ayaklarını sürüyerek kamarasına gitti ve Doña Inez yavaş yavaş kendini tekrar eskisi gibi hissetmeye başladı. İyi de, ne oluyordu? Dik başlı bir köleyi kırbaçlatmıştı, hepsi bu. Gerektiği gibi davranmayan bir sürü hizmetkârı cezalandırmıştı daha önce. Malikânelerinde her gün köleler ve serfler kamçılanırdı. Evet, bu köle genç ve yakışıklıydı ve ondan hoşlanmıştı; fakat sonuçta, o da, tüm diğerleri gibi, bir köleydi.

O küstah kahverengi yüzü karşısında görür gibi oldu yine ve sanki bir el kalbini mengene gibi sıktı. Mesele şuydu ki, o sadece bir köle değil, bükülmez iradesine boyun eğdiremediği bir erkekti ve onun kendisinin üzerindeki gücü, kendisinin onun üzerindeki gücünden daha büyüktü. Doña Inez onu öldürtebilirdi; ama köle ölmemişti işte. Lakin karanlık ve tehdit edici, aynı zamanda da mutluluk veren ve ulaşılmaz bir şey olarak yaşamaya devam edecekti genç kadının zihninde.

Bu düşünceleri zor da olsa zihninden kovup en yakındaki neşeli yolcu grubunun arasına attı kendini. Onun yaklaştığını gören grup sessizliğe bürünmüştü; sanki korkunç bir şeyler olduğunu ve onun, yani bir kraliçenin, bir kölenin kölesi hâline geldiğini anlamış gibiydiler.

— Bu cezalar barbarca, dedi genç kadın, zorlama bir biçimde. Ne yazık ki, zaman zaman onlara başvurmak kaçınılmaz oluyor elbette. Ama şimdi bir kadeh şarap içelim.

Oradakileri tentenin altında dizili sandalyelere neredeyse zorla oturttu ve kamarasından şarap getirtti. Sohbetin bir an için bile kesilmesine izin vermedi. Sanki, Kızılderilinin cezalandırılmasına dair anıları bastırmak istiyordu. Etrafındaki dünyanın birden tekrar nasıl ışıltılı ve parlak bir hâle geldiği dikkatini çekti. Fakat yüreğinin derinlikleri hâlâ kasvet ve

utançla kaplıydı ve bu karanlık duygular oradan kovulmamak için sonuna kadar direniyorlardı.

— Öyle sanıyorum ki, pek muhterem Don Jesus, talihsiz kölenizi devralmaya hazırlanıyordu, dedi Don Vargas. Umarım, buna izin vermediniz.

— Hayır, dedi Doña Inez.

— Elbette, ölümsüz bir ruhu kurtarmak için insanın elinden geleni yapması gerekir, diye devam etti Don Vargas. Lakin itiraf etmek zorundayım, mekânın sınırlı olduğu bu koşullarda, yanık et kokusu pek de hoş olmazdı. Ve seçkin bir uzman olan Don Jesus da tercihini genel olarak kızgın demir uygulamasından yana kullanır. Köleniz...

— Kölem hakkında konuşmayı bırakıp başka şeylerden söz edelim, dedi Doña Inez.

— Ben sadece Don Jesus'un kusursuzluğuna işaret etmek istemiştim, dedi Don Vargas, genç kadını dikkatle süzerek. Büyücülük şüphesiyle sorgulanan bir adamla ilgili anlatılan bir şeyler çalınmıştı kulağıma. Adamın kendi karısı ihbar etmişti onu. Mesele o kadar açıkça ortada görünüyordu ki, Don Jesus'tan daha az insaf sahibi bir yargıç, adamı basitçe hemen yaktırır geçerdi. Fakat Don Jesus, kesin sonuca varmak için, adamın işkenceyle sorguya çekilmesinin doğru olacağını düşünüyordu. Ama adam, sanatın tüm kurallarının icra edildiği bir muameleyle karşı karşıya kalmasının ardından, suçlamayı inatla reddetti ki bu tamamen hayret verici bir durumdu. Adamın boğazı sıkıldı, bedeni ezildi, gerildi ve kızgın demirlerle dağlandı; lakin göz çukurlarına kaynar yağ döküldüğünde bile ona suçu itiraf ettirilemedi. Ve son anda, adam tam sorguda ruhunu teslim etmek üzereyken, karısı, ihbarının asılsız olduğu ve bunu, aşığıyla evlenmek üzere kocasından kurtulmak için yaptığı itirafında bulundu. Don Jesus'un örnek alınması gereken titizliği, aslına bakılırsa, adamın hayatını kurtarmıştı.

— Peki, sonra ne oldu adama? diye sordu Doña Inez.

— Elbette artık ona tam bir adam denilemezdi; fakat ona büyük bir şefkat ve ilgi gösteren Don Jesus, ona, katedralin merdivenlerinin en üst basamağında sadaka toplama izni sağladı. Şimdi kör ve gövdesinin biçimi oldukça bozulmuş hâlde orada oturup günlük ekmeğini çıkarıyor; fakat gerçekten onun hayatını kurtaran, ardından karısını işkence çarkında parçalatıp yaktıran, böylece hem dünyevi hem de ilahi adaleti en güzel biçimde yerine getiren Don Jesus'u methede methede bitiremiyor. Ama bırakalım bu konuyu da, nadiren aramızda bulunan Don Guilemo'dan, bize seyahat deneyimlerini anlatmasını rica edelim.

Bir iskemleye çökmüş oturan ve beyaz İspanyol şarabını yudumlayan ihtiyar adam, gözlerini hasta bir tavuk gibi kırptı.

— Sizin gençlik pınarını bulmak üzere yaptığınız keşif yolculuğunu duyduk, dedi Doña Inez. Sizin için büyük bir hayal kırıklığı olmalı.

— Bu topraklar dedikoducu, fesat gevezelerle dolu, diye parladı Don Guilemo.

— Eğer böyle bir pınar mevcut olsaydı, ne harika olurdu, dedi Doña Inez. Kim gençliğini geri getirmek istemez ki.

— Her hâlükârda, modern bilimlerdeki hızlı gelişmelere rağmen, doğada bizim henüz tanımadığımız güçler var gibi görünüyor, dedi Don Vargas. İlahi güçlerin devreye girmesiyle sayısız mucizeye sebep oldukları bildirilen kutsal pınarlardan değil, doğanın bizzat kendi sağlık pınarından söz ediyorum. Daha önce Zaragoza'da seksen yaşında bir adam tanıdım ki, gençliğini, her sabah bir maşrapa ılık anne sütü içerek koruyordu.

Don Guilemo'nun gözlerinde bir ilgi pırıltısı belirdi ve ağzından, ot yiyen bir tavşanınki gibi kıtırtılar geldi.

— Bu yöntemin son derece güvenilir olduğunu açıkladı, diye devam etti Don Vargas. Ve adam öylesine olağanüstü bir güce sahipti ki, kendi sütninelerini kendi hamile bırakıyordu. Dahası, söylendiğine göre, bunu büyük bir keyifle ve olağanüstü bir enerjiyle yapıyordu.

Karanlık neredeyse çökmek üzereydi ve Doña Inez ışıkları yaktırıp biraz daha şarap getirtti. Siyah gece küçük grubun etrafını bir duvar gibi kuşatmaktaydı. Sadece dalgaların köpükleri ve yakamozlar görünüyordu. Etraf sessizdi; arada bir, ani bir esintiye yakalanan yelkenlerden bir patırtıdır yükseliyor ve her yükselişinde sohbeti bölüyordu. Hepsi nefeslerini tutuyor, denizden ya da geminin derinliklerinden tehditkâr ve mukadderatlarını tayin edecek bir şeyler geliyormuş gibi korkuyla atan yüreklerini hissediyorlardı. Fakat hemen ardından sohbet tekrar başlıyor, hatta harareti bir miktar da artmış oluyordu; sanki yüreklerindeki sebebi belirsiz huzursuzluğu yatıştırmak için sürekli konuşmaları gerekiyordu.

—Korktuğumuz ne? diye düşünüyordu Doña Inez. Kendisi korkmayan ve bizim tüm o ürkütücü gücümüze tek başına karşı koyan bir adam mı? Belki de, bizim kudret üzerine inşa ettiğimiz zemin, bizi okyanusun derinliklerinden ayıran tahtalar kadar narin ve kırılgan.

Kalbinin yine önüne geçilemez bir arzunun kıskacına düştüğünü hissetti ve kadehine bir kez daha içki doldururken, bu gece onu tekrar görmeye karar verdi. Onun önünde diz çökecek ve kendisini affetmesi için yalvaracaktı. Büyük bir kederle ve alçalmışlık duygusu içinde yeniden fısıldadı:

—Kızılderili bir köle. Ölüm emri elimde olan bir köle.

15

Kızılderiliyi sürükleyerek alt güverteye indiren topçular onu yere bıraktılar ve gittiler.

— Pis iş, dedi kamçıyı kullanmış olanı, kamaralarına geri döndüklerinde. Bir insanı yarı ölü bir hâle gelene dek kırbaçlıyorsun; ama adamın ne yaptığını bile bilmiyorsun. Hem de karşılığında ne alıyorsun bunun? Onlar için yaptığın yıpratıcı işlerin ardından önüne birkaç kuruş fırlatıyorlar, o kadar.

Diğeri arkadaşının söylediklerini onayladı ve kuru ekmekle inatçı koyun etinin başına oturup yemeye başladılar. Bir yandan da o her zamanki ılık, ekşi, kalitesiz şarabı yudumluyorlardı.

— Boktan bir hayat. Fakat şu Kızılderili de harbiden erkek adammış. Merak ediyorum, etrafta toplanıp seyreden o züppelerin içinden herhangi biri, aynı muameleye bir tarafını yırtmadan tahammül edebilir miydi?

— Eğer bana kırbacı onların biri üzerinde şaklatma izni verilse, Tanrı ne verdi demez, basardım dayağı, vallahi. Ölür mü dersin?

— Hayır, sanmıyorum. Son darbeleri fazla güçlü indirmedim. Ama gene de, durmasaydım, o dişi şeytan kırbaçla öldürtecekti bana adamı. Ve bunu niçin yapıyoruz? Onlar bunun görevimiz olduğunu söylüyor? İyi de niçin? Söyle bana, neden?

— Böyle şeyleri kafanda sorgulamaya başlarsan, kendini doğru kavurucu cehennemin dibinde bulursun. Lanet olsun, şarabın tadı da iyice berbat bugün.

Pablo Avarano ve Juan Gomez, Kızılderiliyi kaldırıp Don Pablo'nun ranzasına soktular ve yaralarını kontrol ettiler. Genç

adamın sırtı kanlı bir et yığınına dönüşmüştü. Kendinde değildi; hafifçe inliyordu. Juan Gomez gidip bir kova su getirerek dikkatlice kanları temizlemeye ve yaraları yıkamaya başladı. O kaba, hantal köylü elleri, yaralı adama, bir kadınınkiler kadar yumuşakça dokunuyordu.

— Onu gerçekten fena hırpalamışlar, diye mırıldandı. Bir daha tekrar tam bir adam hâline gelip gelemeyeceğinden emin değilim.

— Hayır, bir daha asla bir adam olmayacak; zira güç ve iktidar ona pençelerini geçirmiş durumda. Ama tahminen biraz ders alıp işe yarar bir köle hâline gelir. Tanrı insanı kendi suretinde yarattı; lakin kudret sahipleri, onu, kamçı ve zincirlerle değiştirip başka bir biçime sokuyorlar. Ve biz, sefil hayatlarımızı korumak için, bunun olmasına izin veriyoruz. Ruh sıkı sıkıya tutunuyor; bedeni terk etmek istemiyor. Bizim utancımız, ölümden, zulümden korktuğumuzdan daha fazla korkmamızdır.

— Ama o korku nedir bilmiyordu, dedi Juan Gomez.

— Öyle *idi*, dedi Don Pablo. O gerçekten korkuyu tanımıyordu. Fakat o özgür, korkusuz adam öldü artık ve onun küllerinden, tir tir titreyen bir köle doğmakta. Kamçı kendi dilini kullanarak konuştu onunla ve adamın bedeni onun söylediklerini anladı. Kırbaç damgaladı onu; izleri asla silinmeyecek ve ona, sürekli, eğer hayatını korumak istiyorsa, dikkat etmesi gereken yegâne düsturu hatırlatacak: itaat etmek. O, özgür bir insanın ruhuna sahipti ve şimdi ona bir köpeğin ruhunu aşıladılar onlar. Artık bir gübre yığınının üzerinde peydahlanmış biri gibi yaşayacak O.

— O kadar da emin olma, dedi Juan Gomez. Ne kadar kamçılarlarsa kamçılasınlar, boyun eğmeyeceğini düşünüyorum onun.

— Herkese boyun eğdirilebilir. İnsan, zapturapt altına alınamaz bir güçle doğmaz. Ama bir ot vardır; adına *herba diaboli* (şeytan otu *-çev.*) denir ve cehennemin derinliklerinde yetişir.

Alev kadar kırmızı, sülfür kadar pis kokuludur. Eğer cehennemin ateşleri arasından geçebilirsen, onun tohumunu alıp insan yüreğine ekebilirsin. O zaman orada öyle yakıcı bir nefret boy verir ki, bu yüreği hiçbir kuvvet baskı altına alamaz. Kötülüğe karşı kötülükle savaşmayı öğrenene kadar, özgür insanlar olamayacağız.

Tayfa kamarasındakiler de gelip perişan hâle sokulmuş Kızılderiliye baktılar. Onun kan içindeki sırtını görünce, bir süre, ne bir şey söylediler, ne de mırıltıyla lanet okudular.

— Ah, efendimizin kutsal annesi, diye iç çekti sonunda Alberto. Hem de bir kadının işi bu! Bunların kalpleri, okyanusun dibindeki taşlardan da daha soğuk ve ruhları bir köpekbalığının bağırsakları kadar günahkârlıkla dolu. Kim bize Tanrı'nın buna nasıl müsaade ettiğini açıklayabilir? O ki Sodom'un üzerine alev yağmurları yağdırdı?

— Tanrı bizi kesinlikle terk etmiş bulunuyor, ihtiyar, dedi Don Pablo. O bize çok öfkeli; zira öcümüzü nasıl alacağımızı bilmiyoruz.

— Öç sadece öcü getirir ve nihai öç asla alınamaz, dedi Alberto. Ve "öç bana mahsustur" dedi Tanrı.

— Yani o da onlardan çekiniyor ve onların günahkârlıklarına karşı liberal bir bakış açısı geliştiriyor, dedi Don Pablo, dalgacı bir biçimde. Ah, sizi aptallar! Sizin hayattan beklentiniz ne? Midenizi en berbat yiyeceklerle tıka basa doldurursunuz. İçtiğiniz şarap o kadar berbat, o kadar ekşidir ki, ötekiler ona elini bile sürmez. Hayvanlar gibi çalışır, hayvanlar gibi uyur, hayvanlar gibi düzüşürsünüz. Ve sizi kırbaçlamalarına izin verirsiniz hayvanlar gibi. İnsana göre bir hayat mı bu? Burada, altın yüklü bir gemiyle okyanusu geçiyorsunuz ve bu altın sizin ve kardeşleriniz için yeni zincirler dökülmesini sağlayacak.

— Hiç kimse kaderinden kaçamaz, dedi Alberto. Ondan kaçmaya çalışırsın; sonra bir bakarsın ki, bir sonraki köşede seni bekliyor. Ama belki Tanrı onların üzerine bela yağdırır ve

onlar nasıl başkalarına acı çektiriyorlarsa, Tanrı da onlara acı çektirir.

Fakat diğer adamlardan birkaçı mırıldanmaya başladı:

— Tüm azizler aşkına, adam haklı. Onlar bütün gün aylak aylak ense yapıyor; biz ise köle gibi yaşıyoruz. Biz ranzalarımızda bitlere yem olurken, onlar güzel güzel yiyip içiyorlar. Onların altın yüklü bavulları ve kutuları var, bizim ise boş keselerimiz. Adamın anlattıkları yalan değil. Ayrıca bu zavallıyı neredeyse öldürene dek niye dövdüler?

— Şeyy, ama o sadece bir Kızılderili, dedi denizcilerden biri.

— Yoksa sen bir asilzade misin? diye sordu Alberto. Sen Tanrı'nın her insana bir ruh bahşettiğini bilmez misin? Başka insanların derileri hakkında konuşmayı bırakıp genelevde unuttuğun ruhunu bulmaya çalışsan daha akıllıca olur belki. Bir gün sana o sorulacak ve o zaman ruhun yanında olmayacak. Ne cevap vereceksin o vakit, hadım keşişin oğlu seni?

Kızılderili kız bulunduğu ranzanın arka köşesine büzülmüş, boş gözlerle, gelen giden insanlara bakıyordu. Öldürülen çocuğu için feryat etmiyordu; başına gelebilecek daha kötü bir şey yoktu. Denizciler tereddüt içinde ona bakıp seslerini alçalttılar, sanki onun bilincini uyandırmaktan korkar gibi. Sonra birbiri ardına kamaralarına gittiler; kendilerini ranzalarına attılar ya da zar oyununa devam etmeye çabaladılar. Fakat alt güverteyi kasvetli, iç karartıcı bir hava sarmıştı; birkaç kez bir bahane bulup aşağıya inen Chaparrito, hissettiklerini José Nuñez'e aktardı:

— Aşağıda, mürettebat arasında, durum pek iyi görünmüyor. Gözleri, boğalar gibi ateş saçıyor. Çok sürmez, boynuzlarını kullanmaya başlarlar.

— Lanet asilzadeler, dedi José Nuñez. Neyle karşı karşıya olduklarının farkında bile değiller. Kırbacın her derdin çaresi olduğunu sanıyorlar; oysa burada, okyanusun ortasında, o elle-

rinden alınabilir. Kendi hayatlarıyla oynuyorlar, haberleri yok.

O akşam, daha ileri vakitlerde, Kızılderili kendine geldi. Ranzada doğrulup yataktan çıkmak istedi; fakat Juan Gomez, zarar vermemeye dikkat ederek, onu geriye doğru itti.

— Yatakta kal ve dinlen, dedi. İşte şarap, midenin kaldırdığı kadar iç. Acıyı hafifletir.

— Acıya zorlanmadan katlanabilirim, dedi Kızılderili.

— Seni niye kırbaçladılar?

Kızılderili başını salladı.

— Sorduğun soru pek zekice değil, dedi. Bana iradelerini kabul ettirebilmek için kırbaçladılar beni ve sırtım iyileştiğinde, aynı şeyi tekrar deneyecekler. Beni bir nesne hâline getirmek istiyorlar, diğer herkesi nesneleştirdikleri gibi. Mızrağıma, bir arzusu olup olmadığını sorabilir miydim? Hayır, eğer bana itaat etmek istemezse, onu kırar ve kendime yeni bir tane yapardım. Onların derdi, irademin, istedikleri gibi kullanacakları bir alet hâline gelmesi.

— Meselenin aslını anlıyor, dedi Don Pablo, Juan Gomez'in kolunu acıtacak kadar sıkarak. Onlar onu medeniyetten uzak bir vahşi olarak değerlendiriyorlar; ama o, geri kalanımızın çoktan unuttuğu şeyin farkında. Bu, yaptığımız iş ve çektiğimiz zahmet üzerinde, tüm mülkiyetimiz üzerinde, söylediğimiz her söz, zihnimizde ürettiğimiz her düşünce üzerinde ve en içteki özümüz üzerinde kurulan iktidar sorunudur. Onlar çoğumuzu nesne hâline getirmiş bulunuyorlar ve onu da aynı biçime, onların iradeleri doğrultusunda işleyen bir araç biçimine sokma peşindeler. Sen bunun farkındasın, Pancuiaco.

— Sizin geleneklerinizi bilmiyor, sözcüklerinizi de her zaman anlayamıyorum, dedi Kızılderili. Eskiden, kendime aitken sürdüğüm hayat basitti ve içinde, bir insanın anlayamayacağı hiçbir şey yoktu. Biz de güç ve kudret isterdik, ama bir başkası üzerinde kullanmak için değil. Biz onu, tanrıların inayetiyle, toprağın, hayvanlar ve bitkilerin, nehirler ve ovaların üzerinde

uygulardık. Ara sıra, dünyaya mahsuller sunan ve geyikleri çağıran kutsal bitki Hikuli bulmak üzere dolaşmaya çıkardık. Ayrılmamızın ardından, yani biz tanrıları memnun etmek üzere uzaklardayken, bütün kabile oruç tutardı. Sonra bitkiyle birlikte dönerdik; karılarımız, çocuklarımız ve yaşlılar dans ederek bize doğru gelirlerdi. Biz, birbirimiz üzerinde uygulamak için güç ve kudret peşinde değildik; aksine birimizin gücü diğerimizin gücüydü ve birlikte çalışır, yiyecek bulmak için birlikte ava çıkar, kısmetimiz için tanrılara birlikte teşekkür eder, onların öfkelerini hiçbirimizin üzerine salmaması için birlikte dua ederdik. Fakat bütün bunlar denizin dibini boyladı. Tanrıların annesi artık yaşamıyor.

— Beyazlar geldi, dedi Don Pablo.

— Evet, beyazlar geldi, dedi Kızılderili. Onları duymuştuk; ama bizim vadilerimiz çok uzaktı ve onları fazla dert etmedik. Tanrılarımız bize toprak üzerinde kullanmak üzere güç vermişti ve biz de bereket ve bolluk içinde yaşıyorduk. Karılarımız hamileydi. Fakat onlar geldiler; gök gürültüsü ve şimşekten daha ürkünçtüler. Silahlarımız ve tüm yiğitliğimiz bize yetmedi. Evlerimizi, toprağımızı, altınımızı, karılarımızı, çocuklarımızı ve bizleri ele geçirdiler. Daha önce tanımadığımız, yeni ve korkunç bir güç olarak geldiler.

— Fakat direnerek ne elde edeceğini düşünüyorsun peki? diye sordu Juan.

— Kendim olmadığım zaman nasıl yaşarım? diye soruyla karşılık verdi Pancuiaco. Ve başkaları tüm hayatım üzerinde iktidar kurduğunda, ben nasıl kendim olabilirim?

— İnsan her durumda yaşayabilir, dedi Juan Gomez. Ah, insan çimenler, yapraklar üzerinde ve tepesinde bir kamçı şaklarken de yaşayabilir. Ben çocukken, kuraklık oldu ve ekin tarlada yandı. Sığırlar telef oldu; küçücük çocuklar annelerinin memesine sarılıp açlıktan öldü ve yaşlılar kuruyup can verdi. Artık şarap kalmamıştı ve sadece su içmek zorundaydık. Kuraklığın

alamadığı ne kaldıysa onu da malikâne sahibi ve vergi tahsildarı götürdü. Adeta tüm yeryüzü kavrulmuş, yaşayan hiçbir şey kalmamıştı.

Kızılderili başını salladı. Kendisi de toprak işlemişti; tanrıların onlara sırtlarını dönmesi ve onların yağmur dualarına kulaklarını tıkamasının insanlar için ne anlama geldiğini biliyordu.

— Azizlerimizin figürlerini taşıyarak tarlaların etrafını dolandık ve bir mucizeler yaratan Madonna ödünç aldık, fakat hiçbiri işe yaramadı. Papazlar bize bunun, günahlarımızın sonunda tepemize inen cezası olduğunu söyleyerek, Tanrı'ya bizi affetmesi için yalvarmamızı ve ona, söz konusu büyük günahlarımızın ne olduğunun farkında olmasak da, ıslah olacağımıza dair söz vermemizi salık verdiler. Parası olanlar, yiyecek satın almak için başka bölgelere gittiler; fakat yoksulların evde kalıp ölmekten başka yapabilecekleri hiçbir şey yoktu. Sana yemin ederim, Pancuiaco, iki korkunç yazın, yani açlık içinde geçen iki yılın ardından toprağımız çöle döndü.

— Peki kimse yardımcı olmadı mı sizlere?

— Bize kimse yardım etmedi. Yalnız başımızaydık ve köyümüzde sadece bir avuç yoksul insandık. Toprağı kazarak çıkardığımız kökleri, böcekleri, tırtılları, kurtçukları ve ot yiyerek yaşıyorduk. Karınlarımız davul gibi gerilmişti; fakat kollarımız, bacaklarımız, ilk fırtınada kırılıp düşecek kuru dallara benziyordu. Çocuklar, bedenlerini saran bir deri olmadan doğuyorlardı. Akılını kaybedip canına kıyanlar oldu; korkunç açlığa daha fazla tahammül edememişlerdi. Bununla birlikte, geriye kalanlar hayata devam ettiler. Yaşamak istiyorduk. Artık ne Tanrı'ya dua ediyor, ne de azizlere yakarıyorduk; ayinlere de gitmiyorduk. Sadece tek bir düşünce vardı aklımızda: o günü bitirene kadar yaşamak. Kim bilir, belki ertesi günü de atlatabilirdik o zaman. Sonunda iki yıl gelip geçti ve kuraklık sona erdi. Yağmur bir kez daha bardaktan boşanırcasına indi toprağa; yer-

den daha önce hiç görülmemiş bir bereket fışkırdı. Hayat böyledir işte, diye düşünürüm hep: sert ve gaddar, ama bir o kadar da yumuşak. Kendimizi kaybolmuş gibi hissettiğimiz berbat yıllar geçirmek zorunda kalırız; ama ardından, pınardan suların tekrar şırıl şırıl akmaya başladığı başka yıllar gelir. Teslim olursan, her şey mahvolur ve çayırlar bir daha asla yeşermez senin için.

— Senin söylediklerini anlıyorum, dedi Kızılderili. Tanrılar benden yüz çevirdiğinde ya da kötü ruhlar talihimi bağladığında da ben de savaşırdım hayatım için.

— Öyleyse şimdi de savaş, dedi Juan Gomez. Fırtına karşısında eğil ve kendine şöyle de: Yaşamaya devam etmek istiyorum, asmam bir kere daha yeşerene dek.

Köle başını salladı.

— Sen, kuraklığı, teslim olarak değil, ona karşı savaşarak yendin. O size şöyle dedi: Öleceksiniz! Siz de cevap verdiniz: Hayır, biz yaşayacağız; seni atlatacak, torunları dizlerinin dibinde oynayan yaşlı insanlar olacağız. Kuraklığı geri sürmek için ona tepeden baktınız ve ben de aynını yapacağım; fakat burada farklı düşmanlara karşı savaşıyorum ve onların benden almak istedikleri şey, hayatımdan daha değerli. Onlar, başka her şeyimi talan etmelerinin ardından, irademi ve ruhumu da istiyorlar ve eğer, sırf hayatta kalmak uğruna, bana layık gördükleri bu sefil yaşamı da onlara teslim edersem, yüreksizin, zavallının biri olurum.

— İkna kabiliyetini boşa harcama, Juan Gomez, dedi Don Pablo. Bu kamçıdan nasibini almış Kızılderilinin bir kulak memesindeki yaşama ve özgürlük aşkı bile, senin o eski asker kafanın tümündekinden daha büyük. Bırak o kendi yolunu takip etsin; bu yol, büyüklük, onur ve vakar yoludur. Ve umut edelim ki, o bu yolu sonuna dek yürüyebilsin.

— Başka yollar da var, diye itiraz etti Juan yumuşakça.

— Evet, başka yollar da var ve onlar ancak yüreği öfke dolu insanlar tarafından bulunabilir, dedi Don Pablo. Hayatta her

kişinin bir kendi yolu vardır ve bu yol boyunca yürürsek dünyanın tüm kadınları, çocukları ve yaşlıları dans ederek bize doğru gelecek ve öfke, amacına ulaştığında, aşka dönüşecektir.

Bir süre sessizce oturdular. Bu arada Juan Gomez kölenin daha fazla şarap içmesini sağlamaya çalışıyordu. Derken Don Pablo, Pancuiaco'ya doğru eğilip sordu:

— Genç soyluyu sen öldürdün, değil mi?

— Evet.

— Peki kılıcı ne diye sapladın adama? Zaten ölmüştü, öyle değil mi?

— Kendi gücünün tadına baksın istedim. Çelik, savaşçının kalbine tatlı gelir.

— Artık biraz uyumaya çalış, dedi Don Pablo, neredeyse sevgiyle. Yaraların iyileşene kadar kimse seni arayıp sormaz. Ve limana varmamıza da oldukça uzun bir zaman var; belki bu arada kaçabilirsin.

— Kaçıp kaçmamak umurumda değil, diye karşılık verdi Kızılderili. Benim dünyamın üzerinde hiçbir güneş parlamıyor; tanrıların öldü benim. Bir erkek sonuna kadar savaşmak için yaratılmamış mıdır? Ben kabilemden kazığa bağlanan ilk kişi değilim. Sizin tanrılarınız, benim korku içinde tir tir titreyerek ölmemi istiyor; oysa bizimkiler bizden kendilerine ayakta gitmemizi bekler.

— Peki ya intikam? diye fısıldadı Don Pablo. Öç almak için yaşamak istemez misin?

— İnsan öç almaktan bahsetmemeli, diye karşılık verdi Kızılderili. İnsan onu yapmalı, ama hiç sözünü etmeden. Nakawe belki yüreğime son bir keyif bahşeder. Belki de etmez...

Yüzünü, uyumak ister gibi, bölmeye doğru döndü; Don Pablo'yla Juan Gomez uyuyacak bir yer bulmak üzere güverteye çıktılar. Az sonra Chaparrito güvertede yine bir tur attı. José Nuñez'in yanına geri döndüğünde ona şöyle dedi:

— Sanıyorum her şey tamam. Kızılderili bir ranzada uyuyor

ve görevde olmayan vardiyanın çoğu da yataklarına kıvrılmış durumda. Keşke uyumayı becerebilseler; hiçbir vukuat olmaz. İyi ki viskileri kalmadı. Fakat bu aptalca.

— Bu hoş görünümlü ve zengin insanların tümü aptaldır, dedi ikinci kaptan. Şöyle ani, ufak bir isyanla karşı karşıya gelmeyi hak ediyorlar. Gemiyi batmaya hazır bir biçimde, ağzına kadar altınla doldurdular ve kendileri tentenin altında, şaraplarını yudumlayarak oturuyorlar. Ateşin parlaması ve bedenlerini tavadaki balık gibi kavurması için sadece bir köz parçası gerektiğinden haberleri bile yok.

16

Gecenin ilerleyen vakitlerinde bölge valisi, *oidor* ve Albay Gonzales'e haber gönderen Kaptan van Laahr, onları derhal bir görüşme yapmak üzere kamarasına çağırdı. Bu acil bir durumdu; zira Don Luis'in katledilmesi olayına ışık tutacak yeni bilgilere ulaşılmıştı. Bölge valisi erken yatmıştı ve ötekilerden epey sonra, uykulu gözleri ve karmakarışık saçlarıyla nihayet boy gösterdiğinde, son derece huysuzdu.

— Çok önemli haberler olmalı, kaptan, dedi hırçın bir ses tonuyla, bizi gecenin bu saatinde apar topar ayağa kaldırdığınıza göre.

— Yanlış hatırlamıyorsam, ekselansları, bulduğumuz her yeni bilgiyi vakit geçirmeden kendisine iletmemizi istemişti. Durum şu ki, alt güverteden bir adam, Don Luis'i kimin öldürdüğünü bildiğini iddia ediyor. Ekselansları ve diğer beyefendiler olmadan onu sorguya çekmek istemedim.

— Ah, öyleyse bu, durumu kesinlikle değiştirir, dedi Don Pedro yatışarak. Peki kimmiş bu şahıs?

— İspanya'ya evine dönen eski bir asker, diye karşılık verdi kaptan. Onu dışarıda bekletiyorum. Ekselansları ne zaman uygun görürse, onu derhal çağırabiliriz.

— Ekselans, dedi Don Pedro. Teklifim şu: Don Fransisco, sorguyu siz yönlendirin. Artık onu çağıralım.

Van Laahr adamı çağırttı. İçeri giren bizim şu burunsuz yaşlı askerden başkası değildi. Bir süre öylece ayakta durdu ve kenarları kızarmış, kasvetli gözlerini üç soylu beyefendiye dikti.

— Pekâlâ, dedi *oidor* sertçe. Yaklaş. Selam yok mu?

— Elbette, saygıdeğer efendim, dedi eski asker ve başını eğerek selam verdi.

— Adın ne?

— Mariello Corridan.

— Nerede doğdun?

— Toledo'da, 1615 senesinde, merhametli efendim. Krala uzun yıllar boyunca sadakatle hizmet etmiş sıradan bir askerim.

— Peki, bize Don Luis hakkında neler söyleyebilirsin?

— Ben son derece yoksulum, lütufkâr efendim, dedi eski asker. Ve bir dilenci kâsesi başında oturmaktan başka bir seçeneği olmayan yaşlı bir adamım. Burnumu anavatan için kurban ettim. Lanet bir Kızılderili, elindeki palayla kesip kopardı onu.

— Bizi gecenin bu saatinde anılarını anlatmak için mi uyandırdın? dedi *oidor*. Bizim düşünmemiz gereken, senin burnundan daha önemli meselelerimiz olduğunu bilmiyor musun?

— Kızmayın, merhametli efendim, ama vereceğim bilginin küçük bir ödüle değer olduğunu düşünüyorum.

— Bunu ancak bize söyleyeceğin şeyi duyduktan sonra konuşabiliriz. Yani şimdi sen, talihsiz Don Luis de Zuniga'yı böyle utanç verici bir biçimde öldüren kişinin kim olduğunu biliyor musun?

— Evet.

— Kim peki?

— Kızılderili.

— Hangi Kızılderili?

— Zengin señoranın bugün kırbaçlattığı Kızılderili. Genç beyefendiyi boğazlayan işte o. Bunu itiraf ettiğini kulaklarımla duydum. Mübarek rahmetliyle alay etti. Kılıcı onun bedenine sapladım, dedi bu küstah kişi, zira çelik, savaşçının yüreğine tatlı gelir.

— Peki niçin yapmış bunu?

— Bundan söz etmedi. Lakin bir Kızılderilinin kalbi, kayna-

ğını hiçbir insan gözünün göremeyeceği bir kötülük pınarıdır. Onun genç ve erdemli asilzadeyi öldürdüğünü itiraf ettiğini bizzat kendim duydum.

— Bize işittiğin her şeyi, hiçbirini gizlemeden, olduğu gibi anlat. Bunun sana sağlayacağı yarar oldukça fazla olur, yaşlı adam.

Eski asker, Don Pablo'nun Pancuiaco'yla konuşmasını nakletti. Her şeyi ağır ağır ve ayrıntılarıyla anlatıyor, bakışları, hikâyesinin ne etki bıraktığını anlamaya çalışır gibi, dinleyicilerinin birinden diğerine sıçrıyordu.

— Anlaşıldı, dedi *oidor*, düşüncelere dalmış bir hâlde. Ortada saçma sapan bir şeyler olduğu kesin. Ama ne olursa olsun, ben onun, başkaları dururken niye Don Luis'i öldürdüğünü hâlâ anlayamıyorum. Sebep neydi? Bu ilkel Kızılderilinin, onu, soymak ve öldürmek amacıyla tesadüfen seçtiğini düşünemiyorum. Bu tür şeyler, kural olarak, daha üst kültürel düzeylerde görülür. Onu, kendisine bir iki sözcük ya söylemiş ya söylememiş Don Luis'ten intikam almaya sevk eden şey ne olabilir ki?

— Belki de Don Luis'e, Kızılderili kızı bana sattığı için kızmıştır, dedi bölge valisi.

— Ekselansları tam on ikiden vurdu! Elbette ya, Kızılderili kız... Söyle bana, yaşlı adam, o ikisinin arasında ne tür bir ilişki vardı? Birlikte mi yatıyorlardı?

— Nereden bilebilirim? Bu tür şeylere kulak kesilerek bütün gece uyumadan yatamam ki. Ama onunla ve çocuğuyla sürekli birlikteydiler, çocuk ortadan kaybolana kadar.

— Çocuk mu? diye parladı birden Don Pedro. Kızın bir çocuğu mu vardı?

— Evet ya, bir bebek... Anlaşıldığı kadarıyla, şu veya bu nedenle, bir şeylere engeldi ve zencinin biri gelip götürdü çocuğu. Muhtemelen güverteden denize attı onu ve şimdi kız, ranzasında oturup zihni donmuş gibi ileriye doğru bakıyor.

— Eğer bir çocuğu olduğunu bilseydim, kızı satın almazdım

aslında, dedi Don Pedro hiddetle. Söylemek zorundayım, öylesine onurlu bir aileden gelen Don Luis'ten işle ilgili meselelerde böyle bir davranış beklemiyordum doğrusu. Son derece açık ki, hiç kimse, armağan olarak vermek üzere çocuklu bir kız satın almaz.

— Çocuğun ortadan kaybolmasının nedeni muhakkak budur, ekselans, dedi *oidor*.

— Kız için özellikle oldukça yüksek bir meblağ ödedim; zira Don Luis'in, geçici bir sıkışıklık yaşayan, saygıdeğer bir genç adam olduğu izlenimi edinmiştim. O zaman bana, hâliyle, hem sıska hem de çocuğunun ölümünün ardından aklını yarı kaybetmiş bir kız satmış oluyor. İtiraf edeyim ki, rahmetlinin benim iyi niyetimi bu derece istismar etmesine bozuldum.

— Bu son derece anlaşılabilir bir duygu, ekselans, dedi *oidor*. Ama her şeye karşın, mesele artık tüm açıklığıyla ortaya çıkmış gibi görünüyor. Don Luis iş ilişkilerinde onur seviyesi düşük bir davranış sergilemişse de, bunun karşılığını feci bir biçimde ödemiş bulunuyor. Muhtemelen bu dik başlı ve asi mizaçlı köle, elbette her iki anlamda da Don Luis'e ait olan ve bu yüzden istediğinde ortadan kaldırabileceği o çocuğu öldürülmesinin intikamını almak istedi. Şimdi geriye kalan tek şey, Kızılderili köleyi sorguya çekip hapsetmek.

— Doña Inez'in izni olmadan bunu yapmak mümkün mü? diye sordu bölge valisi kuşku içinde. O, çok hoş bir hanımefendi ve ben kesinlikle onun haklarına tecavüz etmek istemem.

Bölge valisiyle *oidor* göz göze geldiler. Doña Inez nüfuzlu bir kadındı ve eğer kızdırılırsa, münasebetsiz bir yerde birilerinin kulağına bir şeyler fısıldayıp fısıldamayacağını kimse bilemezdi. Sevimsiz ve insanın kaderini tayin eden bir laf... *Oidor*, ayrıca, genç kadının bu köleye çok, hem de pek çok değer verdiğinin de farkındaydı.

— Cinayet cinayettir, dedi albay aniden sinirlenerek. Bu lanet köle, isterse on kere Doña Inez'e ait olsun, derhal sorguya

çekilmeli ve ardından da hapsedilmelidir. Herif bir İspanyol asilzadesini öldürdü; bizzat kralın kendisine ait olsa bile, hapse atılmalı ve hemen işkenceye çekilerek sorgulanmalıdır.

— Albay, beyefendi! dedi bölge valisi sertçe.

— Ekselansları! diye karşılık verdi albay, öfkeden titreyerek ve ona kötü bir bakış fırlatarak. Sizin asaletinize ve seçkin konumunuza saygım büyük; lakin biz burada hayati bir ilkeden söz ediyoruz. Eğer beyaz bir adama karşı işlenen her suçu, acımasızca cezalandırılması gereken, ölümcül bir günah olarak ele almazsak, uçsuz bucaksız krallığımız üzerindeki hâkimiyetimizi sürdürebilmemiz nasıl mümkün olur? Hükmümüz altında bulunan milyonlarca Kızılderiliye ateşle, kılıçla ve darağacıyla, kayıtsız şartsız itaati ve kölece saygıyı öğretmezsek, kudretli hükümranlığımızı nasıl inşa ederiz? Burada söz konusu olan, Kızılderililere veya başka bir topluluğa karşı duyulan özel bir nefret değil, sadece pratik politik kaygılardır. Bu sertlik ve mantık kuralının çiğnenmesine hiçbir biçimde izin verilemez. O Kızılderili işkence çarkında parçalanmalı, uzuvları tek tek koparılarak öldürülmelidir ve hiç kimsenin buna müdahale etme hakkı yoktur, kendisine yüksek bir saygı ve hayranlık duyduğum Doña Inez'in bile. Bu noktada sıkı bir duruş sergilemek zorundayız.

— Bana öyle geliyor ki, albay tümüyle haksız da değil, dedi *oidor.*

— İlkesel açıdan bakıldığında, albayın yaklaşımının doğruluğu su götürmez, dedi bölge valisi. Lakin biz burada, kültürlü insanların sergilemeleri gereken bazı ince davranışlardan söz ediyoruz. Köle, Doña Inez'e ait ve biz, köleye yönelik işlemlere başlamadan evvel, durumu sahibine haber vermekle yükümlüyüz. Bu, basit bir adabımuaşeret kuralıdır.

Asker eskisi merakla konuşmayı izliyordu ve son söylenenlerin ardından bir suskunluk oluşunca araya girdi:

— Belki de siz lütufkâr efendilerimin cezalandırmaları ge-

reken başka biri daha var. Bu, sapkın ve kâfir bir adam; mürettebatın arasına nifak tohumları ekmek için her şeyi yapıyor. Korkunç laflar ediyor ve ben bunları kulaklarımla duydum.

— Kimmiş bu? Adı ne?

— Pablo Avarano adlı bir serseri. Kahrolası köpeğin teki. Sürekli havlıyor; zenginler hakkında nefret ve intikam vaazları veriyor.

— Onun Don Luis cinayetiyle herhangi bir ilgisinin olup olmadığına dair bir bilgin var mı? diye sordu *oidor*.

— Bu konuda bir şey bilmiyorum; ama o her türlü kötülüğü yapabilir. Bu arada bir başkası daha var: onun arkadaşı, söylemeye utanıyorum, memlekete dönen bir asker.

— O ne yaptı?

— Sürekli onun yanında. Birlikte bir şeyler karıştırıyor olabilirler.

— Ama onlara karşı getirebileceğin herhangi bir net suçlama yok?

— Bu Pablo Avarano büyücülük yaptı. Büyü yoluyla bir hayaleti okyanusa gönderdi.

— Bu iyi, dedi *oidor* ve eski askerin önündeki masanın üzerine birkaç bozukluk fırlattı. Gidebilirsin. Soracağımız başka sorular olursa, seni çağırtırız.

— Lütufkâr efendim, diye sızlandı yaşlı adam. Ben artık geçimini sadakalarla sağlamak zorunda olan yoksul bir adamım. Burnumu kral uğruna feda ettim; bir Kızılderili, palasıyla kesip kopardı onu. Kırk yıl iman ve adalet için savaştım ve bir sürü kötülüğe göğüs gerdim. Gayretlerimin karşılığında bir parça daha fazla ödeme yapamaz mıydınız, cömert efendim?

— Verdiğin bilginin değeri bu kadar, dedi *oidor*. Çekilebilirsin.

Asker eskisi yalvaran gözlerle diğerlerine baktı; parayı cebine soktu ve gitmek üzere döndü.

— Hâlâ nezaketi öğrenemedin mi, ihtiyar hergele? Hiç askerlik yapmışa benzer bir hâlin yok senin.

Eski asker, askeri usule uygun bir biçimde topuklarını birbirine vurdu. Çirkin, bozulmuş suratı öfkeden sararmış, gözleri, hayal kırıklığı ve nefretin eseri gözyaşlarıyla dolmuştu.

— Ben zavallı, yaşlı bir adamım, cömert efendim, diye mırıldandı ayrılırken.

— Yahuda'yı otuz gümüşle ödüllendirmeleri, daima uygunsuz bir müsriflik gibi gelmiştir bana, dedi *oidor*. Bu yaşlı soyguncu ilk önce buraya geldi; çünkü ihbar ettiği o iki dolandırıcıyla görülecek bir hesabı vardı sonuçta. Onların, intikam için işlendiği ortada olan bu cinayetle uzaktan yakından bir ilgilerinin olmadığı son derece açık.

— Fakat onları isyana teşvikle itham etti, diye itiraz etti genel vali.

— Eğer masada viski şişesi varken denizcilerin ve çulsuz yolcuların arasında dönen her lafa itibar etseydik, o zaman işimiz işti, dedi *oidor*. Asıl mesele, ne söylendiği değil, ne yapıldığıdır. Bırakın kaderlerinden ve dünyanın adaletsizliğinden istedikleri kadar, bıkana dek sızlansınlar. Bu kıyıya vurmuş ya da mezar soyguncusu beyazlar, genellikle zararsızdır. Onlar, doğru hareket etme yetisinden yoksun oldukları için hayatta ayakta durmasını beceremeyen insanlardır ve onların yaşamları ayyaşlık, hırgür ve boş gevezelik öğüten bir değirmendir. Yaşlı bir haydudun, muhtemelen kâğıt oyununda onu dolandıran iki âlemciye yönelik suçlamalarını soruşturarak harcayacak zamanımız yok bizim. Onları, söylediklerine hiç kulak asmadan, dırdırlarıyla baş başa bırakmaktan daha kötü bir ceza yoktur dırdırcılar için. Bir dırdırcı, kafa kafaya vermiş veya yoldan çıkmış bir kalabalığın lideri hâline gelirse, ancak o zaman tehlikeli ve tepesine binilmesi gereken biridir.

— Yani herhangi bir karışıklık çıkması tehlikesi yok mu, Kaptan van Laahr? diye sordu Don Pedro. Elbette geminin sıradan bir gemi olmadığını aklımızdan çıkarmamamız gerekiyor; ama müthiş bir servet taşıdığı da ortada.

— Tehlike her zaman vardır, dedi kaptan. Bir gün bir bakarsınız yemekten hamamböcekleri çıkar veya su bozulur; haydi, her şey birden patlak verir. Fakat şu ana kadar dikkatimi çeken bir durum görmedim.

— Kesinlikle, diyerek onayladı *oidor*. Emin olun, bozuk yemek dedikleri, sadece bahane olarak öne sürdükleri bir iddiadan ibarettir; yorucu çalışma, uyuşukluk ve acıdan oluşan her zamanki tayınlarını dayayın onlara, bakın her şeyi ne kadar iyi bulurlar. Fakat şu ya da bu yönde bir değişiklik yapmayın. Ücretlerinden lanet bir kuruş kesilse cinayet işlemeye hazırdırlar; fakat ayaklarının altında bir servet yatar da, dönüp ona bakmazlar. Âdemoğlunun en aşağılık tarafı, onun, boyunduruğa vurulmuş bir öküz gibi alışkanlıklarıyla yaşayan, tembel ve aptal bir yaratık oluşudur. Kim kendini bu suçlamanın dışında tutabilir ki? Geleneklere dokunmayın ve eğer hükümran olmak istiyorsanız, insanları itaat etmeye ağır ağır alıştırın; bir gün itaat onların doğası hâline gelecektir. O zaman boyun eğmeyi kendileri isteyecek, onları özgür kılmaya çalışanın gırtlağını kendileri kesecektir. İnsanları düşünmeye sevk eden durumlardan daha tehlikeli bir şey olmamasının nedeni işte bu noktanın altında yatmaktadır. Tehlike şuradadır ki, ayaktakımı, kendisi henüz farkına varmamış olsa da, aslında düşünebilir. Bir Pablo Avarano, ya da yaşlı dostumuz adı her ne dediyse, genel zararsızlar veya uğraşmaya değmezler kategorisinde yer alır; fakat yemeğin bozulduğu ya da suyun bittiği gün, onun zararsızlığı da tamamen sona erer.

— Ve işte bu da, bu tür bir tahrikçinin önünün neden önceden kesilmesi gerektiğini açıkça ortaya koyar, dedi Don Pedro.

— Bunun yapılmaması lazım, ekselans. Bir nedenle: Adamlar ona alışmış olabilirler ve onların alışkanlıklarına el uzatmamak gerekir. Onu bir tür şehit olarak değerlendirmeleri riskli olur. Şehitler dikkatle, ruhban sınıfının kontrolü ve teminatı altında yaratılmalıdır. Dahası, ekselans, siz başka herkesten

daha iyi bilirsiniz ki, hükmetme sanatı, biraz da, kesinlikle gerekli zorlamaların üzerine bir miktar özgürlük ve gönüllülük rengi serpiştirmeye dayanır. Bu dırdırcının aptalca boşboğazlıkları, gemicilere bir özgürlük havası tattırır ve adamlar, istedikleri fikirleri savunmakta serbest olduklarını sanmaya başlarlar. Ve eğer fazla yanılmıyorsam, bu gevezenin tiratları, aynı zamanda, o kadar soyut bir karakter taşır ki, insanı hiçbir yere çıkarmazlar. Her durumda, o anda yiyeceğin içinden çok miktarda hamamböceği çıktığı ve bu yüzden bir isyan hâlinin patlak verdiğini asla anlayamaz o. Gerçeklik nadiren uğrar bu tür aptal beyinlere. Ya da içlerindeki korku, onu tüm açıklığıyla görmelerini engeller onların. Ah, merak ediyorum, insan kadar kötü, ahmak ve iğrenç bir hayvan daha var mıdır? Ben, yaratıcının, yaratma eyleminin ardından dönüp bize iğrenme ve nefret duyguları içinde baktığına inanma eğilimindeyim. Tabii eğer bizim kökenimizin takdiriilâhîye atfedilmesi aslında tamamen yanlış değilse... Gerçekte şeytani bir güce dayanmıyorsa... Ve o, ilk önce yırtıcıları, köpekbalıklarını ve zehirli yılanları yaratıp ardından, karanlık ve hayvanlığın en mükemmel formunu yakaladığı şaheseri olarak bizi meydana getirmemişse... İçimizde yaşayan o öldürme güdüsünü, zaman zaman bizi tamamen ele geçiren o acizlik ve yaşamdan nefret duygusunu başka türlü açıklayamıyorum.

— Bunların bizim için de geçerli şeyler olduğunu düşünemezsiniz, Don Fransisco, diye araya girdi bölge valisi.

— Asıl bizim için geçerli, dedi *oidor*. Zira bazen öyle bir hisse kapılıyorum ki, ekselans, çok ağır işler gören ve hayvanlar gibi yaşayan, doğal olarak varlıklarına, tıpkı sizin gibi benim de dudak bükerek baktığım bu insanlar, belki de nefretlerinin içinde bir tür saflığı ve gücü muhafaza ediyorlar ve bu da Tanrı'nın hoşuna gidiyor. Onlar ahmaklar ve tanrılar bunu bilerek sağlamış olmalı; çünkü eğer onlar kendi güçlerinin farkına varırlarsa, eğer düşünmeye başlarlarsa, bu bizim

ve iktidarımızın sonu demek olur. Tüm iktidar kurumunun sonu aslında... Zira iktidar, herkesin malı olduğu gün, iktidar olmaktan çıkar, varlığı sona erer.

— Böyle bir düşünce silsilesini tamamen akıl almaz buluyorum, dedi Don Pedro soğukça. Ayrıca tehlikeli ve yıkıcı bulduğumu da ekleyeyim.

— Pek tehlikeli sayılmaz; çünkü düşüncelerimi geniş çevrelere ulaşmayacak biçimde dillendirmeye dikkat ediyorum. Ancak zayıf, atıl ve asla dışa vurulmayan bir biçimde de olsa, öfke, ruhu kara bir kederle doldurur, görünmez bir güç olarak bir yanda durur ve belki bir gün bir biçimde eyleme de dökülür. Her şeyi bilemeyiz. Ama biz, ne gerçek öfkeye ne de aşka sahibiz. Artık en ufak bir şey üretemeyen gücümüzle fosilleşmişiz ve bu ayaktakımına, bu aptallara tepeden baksak da, aslında iyi ve kötüyü ayırt etme yeteneğimizi yok eden kendi kısırlığımızdan korkuyor ve hayat kaynağının kendisinden nefret ediyoruz.

Albay Gonzales konuşmayı son derece sert ve hoşnutsuz bir yüz ifadesiyle dinliyordu. Son söylenenlerin ardından rengi kıpkırmızı oldu ve gür kaşlarının altındaki gözlerinden kötü niyet parıltıları saçılmaya başladı. Bölge valisine gösterdiği her zamanki hürmeti bir yana bırakıp adeta Don Fransisco'nun üzerine atılacakmış gibi bir adım öne çıktı.

— Bu skandal konuşma artık sona ermeli, dedi; öylesine büyük bir heyecana kapılmıştı ki, sözcükler ağzından güç bela çıkıyordu. Ben, Tanrı'ya ve krala son derece saygılı eski bir görev ve erdem adamıyım ve ben de konumuma uygun bir saygıyı görmek isterim. Dile getirmekte hiçbir sakınca görmediğiniz o kanuna aykırı sözler, çok saygıdeğer Don Fransisco, sadece tüm otorite kurumuna karşı değil, şahsen bana karşı da bir hakaret anlamı taşıyor. Eğer bu gözlemleriniz doğruysa, o zaman uğruna yaşamamız gereken ne var, o zaman mücadelemizden, tüm hayatımızdan, kavramlarımızdan, gururumuzdan, onurumuzdan ne kalıyor geriye?

— Kesinlikle, dedi rahat bir biçimde *oidor*, meselenin tam özüne vardınız, sevgili albay.

— Meselenin özü şu ki, bizim görevimiz, Tanrı'dan gelen ve kutsiyet taşıyan iktidarı korumak ve kollamaktır. Hayatımıza amaç ve anlam katan, bu iktidardır; onun saçtığı aydınlığın içinde yer alan her şey azametli, güzel ve destansıdır. Tüm hayatım boyunca iktidarın mütevazı ve gururlu bir hizmetkârı oldum, onun gölgesinde yaşadım ve kılıcımla onu savundum. İktidarın tabiatı bozuksa, ona borçlu olduğumuz itaat her şeyden evvel gelmiyorsa, o zaman bütün bu varlığımız ne kadar anlam taşır? Dalgaların üzerindeki köpükler kadar!

— Tamamen haklısınız, işte sorun da bu, diye onayladı *oidor*. Meseleyi olağanüstü bir açıklıkla ortaya koydunuz.

Albay keskin gözlerini, karşısında, en dostça ifadeyi takınmış suratını koçbaşı gibi uzatmış, kendisine bakan Don Fransisco'ya dikti.

— Pekâlâ, dedi Gonzales, birden sakinleşerek. Tartıştığımız nedir? Boş konuşma, insanı olur olmaz her yöne saptırıp dağıtmaktan başka işe yaramaz. Suçlu bir köle hakkında konuşuyorduk. Ben sıradan bir askerim; fakat benim naçizane fikrime göre, katil, ne olursa olsun cezalandırılmalı. Benim Doña Inez'e olan büyük saygım, onun kölesinin derhal hapsedilip zincire vurulmasını istememe engel olamaz.

Bölge valisiyle *oidor* kuşku içinde birbirlerine baktılar ve rengi bir kez daha pancar gibi olan albay öfkeyle ayağını yere vurdu.

— Hay kör şeytan, hiçbir şey anlamıyor musunuz? diye bağırdı. Tam olarak, kendi yasalarımızı yok sayıyor ve böylece onları tahrip etmiş oluyoruz. Tam olarak, çelik gibi sağlam durmayıp kendimizi zavallı öküzlere çeviriyoruz. Biz kendimizi ciddiye almazsak, başka kim alır? Şu anda muhtemelen o kölenin Don Luis'i öldürdüğünü tüm mürettebat biliyordur. Eğer onu derhal tutuklamazsak, bunun nedenini herkes anlayacaktır.

Ardından ayaktakımı sırıtarak şöyle düşünecektir: işte onların adaleti! Bu köle asil bir hanımefendiye ait; onu bu yüzden zincire vuramıyorlar. Oysa bizim adaletimiz göklerden inen yıldırım kadar hızlı ve sert olmalı. Derhal ve acımasızca çarpmalı ve başka meselelerden etkilenmemeli. Eğer biz bu dünyayı yönetecek-sek, o eski "göze göz, dişe diş" kuralını kullanamayız. Biz bir diş için ölüm, bir göz için sonsuz işkence cezasına hükmetmeliyiz. Bu noktada Doña Inez'in hislerinin hiçbir önemi yoktur; eğer kölesi tutuklandı diye gücenecekse, bırakın gücensin. Señorlar, Don Luis'i beş para etmez bir genç olarak gördüğümü ve onun ölü veya diri olmasının benim için pek büyük bir önem taşımadığını sizden saklayacak değilim. Lakin o bir beyaz adam, bir İspanyol, bir asilzade, bir subaydı; bu yüzden katili parça parça edilerek öldürülmeli, onun ölüm çığlıkları tüm gemiyi sarsmalıdır. Bizim ilkelerimiz, İspanyol disiplini ve üstün bir ırk olarak konumumuz göz önüne alındığında, bu zorunludur. Bu noktada aşırı duygusallığın, kudretli bir hanımefendinin hislerini incitmekten tedirgin olmanın hiç yeri yoktur; zira burada çok daha fazla şey tehlikededir. Eğer onu korumak istiyorsak, iktidarımızı çepeçevre bir dehşet atmosferi sarmalıdır. Bize karşı muhalefet etmenin ve yasal sistemimizi parçalamanın sırf düşüncesi bile insanların içini büyük bir korkuyla doldurmalıdır.

— Prensipleriniz son derece akla uygun ve saygıdeğer, albay, dedi *oidor*. Fakat kendimi hâlâ, bu kölenin, temelde, bir çocuğun katledilmesinin öcünü almaktan başka bir şey yapmadığını düşünmekten alamıyorum. Don Luis'in kız için daha iyi bir ücret alma umuduyla çocuktan kurtulduğunu, rahatlıkla, kesin bir gerçek olarak değerlendirebiliriz.

— Kölenin bunu yapmasına yol açanın ne olduğunun konuyla ilgisi yok. Don Luis'i nefsi müdafaa amacıyla öldürmüş olsaydı bile, suçunun büyüklüğü aynı olurdu.

— Ben sadece hukuk sisteminin alanına girdiğiniz gerçeğine dikkat çekmek istiyorum, diye araya girdi *oidor*.

— Ben ince konuların uzmanı değilim, dedi albay. Bizim yasal sistemimizden, ben, bizlerin, hangi yükümlülüğü üstlenirsek üstlenelim, kutsal ve kayıtsız şartsız dokunulmazlık hakkımız olduğunu anlıyorum. Biz, diğerlerinin ve kölelerin efendileriyiz. Biz mutlak otoriteyiz. Ve biz, sadece, yüce iktidarın yürütme gücüne, son aşamada Tanrı'ya karşı sorumluyuz. Irkımızı ayakta tutan ve bugün bulunduğu yere getiren yaklaşımlar bunlardır ve eğer onların hükmünün sürmesine izin verilmezse, bunun sonucu felaket olur.

— Albay Gonzales'in kesinlikle haklı olduğunu söylemek zorundayım, dedi bölge valisi. Kişisel olarak Doña Inez'in gücendirilmesinden yana değilim; lakin suçlu köleyi zincire vurmaktan başka yol da göremiyorum. Sanırım gecenin bu vaktinde hanımefendiyi rahatsız etmeye gerek yok; ama yarın sabah erkenden ona saygılarımı sunar ve olup biteni açıklarım.

— Kendisi oldukça değişken mizaçlı bir hanımefendi, dedi *oidor*.

— Yine de bunu yapmak zorundayız; albayın değerlendirmeleri tamamen doğru. Merhuma olan saygım, kızın bir çocuğu olduğunu ve genç adamın iş meselesinde onurdan uzak bir biçimde hareket ettiğini öğrendikten sonra elbette ciddi biçimde azaldı; lakin o yine de bir İspanyol soylusu ve bu konuda kimseye herhangi bir müsamaha gösteremeyiz. İnanıyorum ki, Doña Inez de neden bu şekilde hareket ettiğimizi anlayacaktır. Adamı derhal alıp hapsetmekten başka yapacak bir şey yok, Kaptan van Laahr.

— Peki yaşlı adamın söz ettiği diğer ikisi? diye sordu kaptan.

— Onların cinayetle hiçbir ilgilerinin olmadığı belli, dedi bölge valisi. Şimdilik sadece faili almamız gerekiyor.

Kaptan, birkaç topçu çağırıp Kızılderiliyi almak üzere gitti. Diğerleri oturup sessizce beklediler. Bölge valisi dışarıdan anlaşılacak kadar sinirliydi; parmaklarıyla masaya vuruyor, bu

can sıkıcı olayı baştan sona yeniden gözden geçiriyordu. *Oidor*, Doña Inez'in kızdığında hafife alınamayacak, güçlü ve nüfuzlu biri olduğunu söylerken şüphesiz haklıydı. Uygun yerde fısıldanacak bir söz, sarayda iyi ifadelerle anılmaya ihtiyaç duyduğu tam şu anda, telafisi imkânsız zararlar yaratabilirdi. Bu ne işti böyle? Aptal bir subay, yarı çılgın bir Kızılderili tarafından öldürülmüştü.

Van Laahr döndü ve kapı eşiğinde bir süre konuşmadan, nefes nefese durdu.

— Ee, dedi Don Pedro, nerede adam?

— Yattığı ranza boş, dedi kaptan. Nereye gittiğini de kimse bilmiyor. Alt güverteyi baştanbaşa aradık; orada değil.

— Tanrı aşkına, bu da ne demek oluyor? dedi bölge valisi öfkeyle. Yani şimdi bu, adamın serbestçe dolaştığı ve belki de bu gece başka cinayetler işleme niyetinde olduğu anlamına mı geliyor? Seçkin bir İspanyol gemisinde bu tür bir şeyin olabileceğini düşünmek son derece üzdü beni.

— Sanırım intihar etti, dedi *oidor*. Muhtemelen denize atladı. Onu bekleyen akıbet karşısında bu tavrın mantıksız olduğu da söylenemez hani. Fakat sanırım Doña Inez'i durum hakkında derhal bilgilendirmemiz gerek.

— Evet, elbette, dedi bölge valisi. Tüm geminin baştan aşağı aranması lazım ve Doña Inez'in gece istirahatini de bölmek zorundayız. Hanımefendiden buraya gelmesini şahsen rica eder misiniz, van Laahr?

Kaptan gitmek üzere döndü; fakat tam o anda Doña Inez girdi içeriye.

17

Bir süre yalnız başına oturmuş, gözlerini gecenin karanlığına dikmişti; zihninde farklı düşünceler çatışıyordu birbiriyle. Bir kölenin, başka hiçbir erkeğin cüret edemeyeceği bir biçimde onu reddettiği aklına gelince yumruğunu öfkeyle sıktı ve onu az kalsın hıçkırıklara boğacak bir hüzün duygusuna kapıldı. Derken onun kırbaç darbeleri altında kan içinde kalan sırtı geldi gözlerinin önüne. Onun, vahşi, boyun eğmez bir gurur ve nefretle dolu şarkısı hâlâ kulaklarındaydı. O gün, daha önce hiç yaşamadığı bir deneyim yaşadığının farkına vardı o anda. Erkekler sevmiş ve onlara tepeden bakmayı öğrenmişti; çocuklar doğurmuş, onların daha bebekken ölümlerine şahit olmuştu. Yüreğini, artık hiçbir şeyin onu yıkamayacağına inanacak kadar güçlendirmişti ıstırap ve acılara karşı. Etrafını bildiğini okuyan, bencilce bir güçten örülü bir zırhla sarmış, sahip olduğu dünyaya önünde diz çöktürtmüştü. Ve şimdi, yarı vahşi bir Kızılderili karşısında kendini bir kadın gibi mi, yoksa bir anne gibi mi hissettiğini bilemiyordu. İçinden en çok geçen, onu öldüresiye kucaklamak mı, yoksa sadece onun başını, uykusu gelmiş bir çocuk gibi göğsüne yaslamak mıydı? Okyanusun geminin böğründe gümbürdeyişini ve gemicilerin ayak seslerini işitiyordu; fakat sanki bunlar çok uzaktan geliyorlardı ve gerçekdışıydılar. Sadece tek bir gerçek vardı: yüreğini kavuran acı.

Kalktı ve adeta karşısında bir düşman duruyormuş gibi ayağını yere vurdu. Bir şey acıyı ve kederi unutturmalı, insanlar ve hayat karşısındaki o mağrur tepeden bakışını geri vermeliydi ona.

— Onu öldürtebilirim, diye düşündü. O bana ait ve hayatı benim ellerimde. Ya da onun ayaklarına kapanır ve beni sadece ona yaptıklarım için değil, yaşadığım ve düşündüğüm her şey için de affetmesini isteyerek yalvarabilirim ona. Ona, ölümle cezalandırılması gereken inatçı bir hayvanmış gibi davranabilirim. Veya merhamet dilediğim, genç bir tanrı gibi... Onun kim olduğunu kestiremiyorum; kendim hakkında da hiçbir şey bilmiyorum. Bir kraliçe kadar zengin ve kudretli miyim yoksa sadece sefilce sadaka dilenen ve aşağılanarak reddedilen dilencinin biri miyim?

Genç adamı görmeye ve ne söyleyeceğini bilmemesine rağmen, onunla konuşmaya karar verdi. Alt güvertenin merdivenlerine aşağı inerken, üzerine duygulardan sıyrılmış bir sükûnet çökmüştü. Kapalı mekânın ağır havasına aldırmadı; gözleri, gelen asil hanımefendiye şaşkın şaşkın bakan gemicileri görmüyordu.

— Pancuiaco, benim Kızılderilim, nerede o? diye seslendi odanın içine doğru; kimseden bir cevap çıkmayınca da öfkeyle bağırdı:

— Kölemi soruyorum. Nerede yattığını söyleyin bana.

Yaşlı Alberto, nöbetinin ardından kendini tüm elbiseleriyle olduğu gibi attığı ranzasından yavaşça kalktı. Genç kadının karşısına geçip başıyla acemice selam verdi ve homurdandı:

— Orada uyuyordu, saygıdeğer señora. Yoksul yolcuların bulunduğu bölmede...

— "Uyuyordu" diyorsun; artık orada değil mi? diye sordu genç kadın; birden başının öylesine döndüğünü hissetti ki, uzun, kirli masaya dayanmak zorunda kaldı.

— Hayır, orada değil, dedi Alberto, ona sert sert bakarak. Az önce onu almaya geldiklerinde, orada yoktu.

— Kim geldi onu almaya?

— Kaptan ve birkaç topçu. Onu olduğunu sandıkları yerde bulamayınca köşe bucak her yeri aradılar. Onun saklandığını

düşünüyorlardı; belki de öyle yaptı. Nerede olduğunu ancak Tanrı bilir.

— Öldü mü demek istiyorsun? diye haykırdı genç kadın.

— Öldürüldü demek istiyorum, dedi Alberto. Fakat ruhu kimse öldüremez. Eğer birisi bir atı uçurumdan atlayana dek kamçılarsa, o zaman buna atın kendi suçu denir mi? Aynı şekilde, birisi bir insana, aklını kaçırana, ölümü arayana dek işkence ederse, o insan kendi hayatına mı kıymış olur, yoksa merhametli Tanrı ona huzurun yolunu göstermiş mi olur? Siz akıllı birisiniz, señora, ben ise sadece cahil, üstelik vicdanında büyük günahlar taşıyan bir denizciyim. Bir başkasını kendi canına kıymaya zorlayan kişi hakkında nasıl bir yargıda bulunmak gerektiğini siz bana açıklayabilirsiniz, muhterem señora.

Genç kadın, bir an için, vahşi suratlar ve meraklı gözlerle dolu oda etrafında fıldır fıldır dönüyormuş hissine kapıldı. Sonra hemen kendini toparladı; dimdik durdu ve tüm sükûnetini takınmaya çalıştı.

— Bunu günah çıkardığın pedere sor, dedi. Ben buraya, asi bir Kızılderilinin neden olduğu vicdani tartışmalarla başımı ağrıtmaya gelmedim.

— Vicdan bir gün uyanır, Tanrı isterse, dedi Alberto. Bir gün hepimiz hesaba çekileceğiz; Tanrı'nın kendi kelamına inanıyorsak, böyle. İnsanlar üzerinde hükümranlık sürenlerin bile vicdanları vardır, saygıdeğer señora.

— Sen aklını mı kaçırdın! Bana vaaz vermeye nasıl cüret edersin! Kendi köleme nasıl davranınam gerektiğini mi anlatmaya kalkıyorsun bana? Sen sarhoş musun nesin? Yoksa bir tımarhaneden mi kaçtın, aptal ihtiyar?

Genç kadın, Alberto'ya öfkeyle bakıyordu. Yaşlı adam gözleriyle onun gözlerini karşılamaya çalıştı; fakat çok geçmeden bakışlarını indirmek zorunda kaldı. Ah, bu kudret sahipleri her türlü adaletsizliği yapabilirlerdi; kim onları kınayabilirdi ki? Onların kalpleri sert ve kötülük doluydu; fakat Tanrı güç ve ik-

tidarı onlara vermiş, yeryüzünü ve insanları onların yönetmesini takdir buyurmuştu. Onları sadece Tanrı sorguya çekebilirdi. Başkalarını karşısında gözlerini indirmek zorunda bırakan, zira onu kötülük için kullansa da, gücünü Tanrı'dan alan bu kendini beğenmiş kadını ancak Tanrı cezalandırabilirdi. Alberto, melezin ruhu geri gitmeyi reddettiğinde hissettiği aynı acizlik duygusuna kapıldı ve tevazu içinde mırıldandı:

— Sizin köle gitti, saygıdeğer señora. Tüm bildiğimiz bu. Belki güverteden denize atladı. Azap içindeki bir ruh ne yapmaz ki? Tanrı hepimizi yargılayacak.

Genç kadın havasız, pislik içindeki odayı hızla geçip merdivenleri tırmanırken gemiciler onun ardından bakakaldılar. Güzel ve kanlı canlıydı; lakin onlar için o, bir kadın değildi. Ondan nefret ediyorlardı, kendileri ağır işler görürken, kamaralarında rahatça uyuyan tüm o diğer zengin ve kudretli insanlardan ettikleri gibi. Fakat bu nefretlerini gösterecek cüretleri de yoktu. Bir sözcüğün korkunç sonuçları olabilir, bir bakış mahvolma anlamına gelebilirdi.

— Bir Harpyayla yattığını iddia ediyorsun; o zaman bu kadar niye korktun bu kadından, ihtiyar? diye bağırdı denizcilerden biri ranzasından.

— Aklının yetmediği konularda konuşma, dedi Alberto yarım ağız. Onu Tanrı yargılayacak; bizim için takdir edilen ise itaatkârlık. Kutsal kitaba sımsıkı sarılın ve Tanrı'dan geldiğinde kötülüğe boyun eğin. Herkesin pişmanlık duyduğu günahları ve çekmek zorunda olduğu dertleri vardır. Belki geri kalanımız İbrahim'in göğsünde rahatça dinlenirken, o, Araf'ta ateşte yanacak. Unutmayın, hâkimiyet Tanrı'nındır.

Doña Inez karanlık güvertede yolunu el yordamıyla buluyordu. Ay birden bulutların ardına gizlenivermişti ve etrafta sadece mahmur mahmur parıldayan birkaç fener vardı. Sonunda kaptanın kamarasını bulup kapıyı açtı. Dört adam onun sararmış

yüzüne sessiz bir şaşkınlık içinde bakarlarken, bir süre, derin derin nefes alarak, eşikte öylece dikildi.

— Kölem nerede? diye sordu sonunda.

— Oturmaz mısınız, Doña Inez, dedi bölge valisi. Gecenin bu saatinde sizi rahatsız etmeyi son derece üzüntü verici bulmamıza karşın, Kaptan van Laahr da tam sizi çağırmaya gelmek üzereydi. Evet, şu Kızılderili, sizin köleniz, mesele tamamen onunla ilgili.

— Nerede o?

— Sorun şu ki, señora, bilmiyoruz. Fakat önce bütün meseleyi kısaca özetlememe izin verin. Eski bir asker, Kaptan van Laahr'a gelip ona Don Luis'i kimin öldürdüğünü bildiğini söyledi. Adamı sorguya çektik ve her şey, karakterindeki bazı kusurlara rağmen kendisine karşı çok büyük bir sempati beslediğim genç subayı Kızılderilinin öldürdüğüne işaret ediyor.

— Ama Tanrı aşkına, niye yapsın ki bunu?

— Kızılderili, açıkça bilindiği üzere, vahşi ve inatçıydı; bunu en iyi bilen sizsiniz, señora. Onu kırbaçlatmak zorunda kaldınız. Olay, Don Luis'in sattığı (bu arada belirteyim ki, bana) bir Kızılderili köle kadınla bağlantılı bir mesele, bir intikam eylemi gibi görünüyor. Elde ettiğimiz bilgilere göre, bu kızın bir çocuğu vardı ve Don Luis kızı satabilmek için çocuğu denize atıp boğdu. Anlaşıldığı kadarıyla, bu olay karşısında öfkeye kapılan Kızılderili, kâğıt oyunu partisinden çıkan Don Luis'e saldırıp onu boğdu ve bedenine de bir kılıç sapladı.

— Ama nerede o? diye bağırdı Doña Inez. Don Luis'in ölümü ne ilgilendirir beni? Köle nerede?

— Kuşkusuz şöyle düşünmek mümkün: Şu veya bu şekilde, suçunun ortaya çıktığının haberini aldı ve denize atladı. Kaptan onu aradı; ama köle hiçbir yerde bulunamadı.

— Onun öldüğüne inanmıyorum! İnanmıyorum buna! O cesur bir adamdı; cezalandırılma korkusuyla kendi canına kıyacak biri asla değildi. Kırbaçlanırken nasıl şarkı söylediğini,

çektiği acılarla nasıl dalga geçtiğini siz de gördünüz. Yaralı bir hayvan gibi bir köşeye gizlenmiş olmalı. Kaptan, sizden onu bulmanızı talep ediyorum; derhal geniş bir arama faaliyetine girişilmeli.

— Fakat ölmüş olması en iyisi değil mi? diye sordu bölge valisi. Her şey bir yana, korkunç bir ceza bekliyor onu. Beyaz bir adamı öldürdü; bunun ne demek olduğunu biliyorsunuz, saygıdeğer señora.

— O anlamsız, ne yaptığını bilmez Don Luis'in ne önemi vardı ki? dedi Doña Inez. Bunu Kızılderilinin yapmadığından eminim. Konuştuğunuz asker kim? Elbette sadece ödül peşinde koşan, yaşlı bir alçak... Ve bu ödülü aldı da, değil mi? Ama ben size, Don Luis'in tam eceliyle yüz yüze geldiği sırada Kızılderilinin kendileriyle birlikte olduğuna yemin edecek on tane tanık getiririm. O benim kölem ve onun savunmasını üstlenme hakkına sahibim. Benim mülkiyetime saldırmaya kim cüret edecekmiş, görmek isterim. Tüm azizler aşkına, señorlar, düşmanlarıma karşı nasıl davranacağımı bilirim ben de!

Doña Inez'in yanakları al al olmuş, gözleri parıldamıştı. Öfkenin kederini ve gerilimini unutturduğu bu topluca, tam olgun kadının üzerine, vahşi bir muhteşemlik gelmişti. İnsanların yoluna çıkamayacağı tehlikeli bir yırtıcıya, atılıp korkunç pençeleriyle ölüm saçmadan önce kuyruğuyla kumları kamçılayan dişi bir aslana dönüşmüştü.

Adamlar birbirlerine bakmaya bile cesaret edemediler; sadece *oidor* konuştu yumuşak bir sesle:

— Bir şey mi söylemek istemiştiniz, Albay Gonzales?

— Hayır, diye karşılık verdi albay; sesi biraz boğuktu.

— Daha evvel bir dizi ilkesel değerlendirmede bulunuyordunuz; belki Doña Inez'e de ilginç gelecektir bunları duymak.

— Konuya devam edelim, dedi bölge valisi. Doña Inez'in haklı olduğunu kabul etmek zorundayım. Eski askerin tanıklığı, elbette, daha yakından tetkik edilmeli; verdiği bilgi karşılığı

para alma konusunda gösterdiği büyük heves kesinlikle yadsınamaz. Onun bildirdiği diğer iki kişiyi de dikkate almak gerekir. Bunun bir soygun cinayeti olması, son tahlilde belki de en büyük ihtimal. Ayrıca, şu yaşlı alçağın, Don Luis'i kendisinin öldürmüş ve şimdi suçu Kızılderilinin üzerine atmaya çalışıyor olması da tümüyle ihtimal dışı görülemez.

— Yeni ve son derece enteresan bir teori, dedi *oidor*. Ve tabii ki, öyle ya da böyle, en önemli nokta, cezanın ibret verici olmasıdır. Disiplini sağlamak için... Sizin istediğiniz de bu değil miydi, albay?

— Evet, kesinlikle, dedi albay. Her hâlükârda mümkün olan en sert ceza uygulanmalı.

— Gerçek devlet adamlığı uzlaşmayı içerir ve inanıyorum ki, son derece mutluluk verici bir uzlaşmaya giden yolu bulmak üzereyiz, dedi *oidor*. Kanuni açıdan, mesele, elbette, dehşet ve ibret vermek için birisinin işkence çarkında parçalanmasından ibaret; genel caydırıcılık açısından bakıldığında, cezalandırılanın kim olduğu biraz tali bir mesele.

— Tamamen doğru, diye onayladı Albay Gonzales. Gerekli olan, sert bir vuruş, gerçekten sert bir vuruş. Bizim tüm medenileştirme çabalarımızın sonuç vermesi buna bağlı.

— Ama Kızılderili henüz bulunmuş değil, dedi Doña Inez. Hemen bulunmalı; hem de bu gece olmalı bu. Bir yerlerde, yaralı, acı içinde yatıyor ve belki de, yaralarına bakan kimse olmadığı için ölecek. Bulununca benim kamarama getirilsin; ona bizzat kendim bakacağım.

— Duydunuz mu, iş giderek açık bir skandala dönüşüyor, diye fısıldadı bölge valisinin kulağına *oidor*. Duruma müdahale edip hanımefendiyi bu fikirden caydırmaya çalışmayacak mısınız?

— Hayır, Tanrı esirgesin, diye mırıldandı bölge valisi. Mesele nedir, van Laahr?

Kaptan kapıyı açmış, dışarıdan gelen birtakım sesleri algı-

lamaya çalışıyordu. Şimdi diğerleri de bir ağaç gövdesine inen balta darbelerini andıran boğuk gürültüleri işitmeye başlamıştı. Ses son derece ritmikti ve gemi her vuruşta acıyla sarsılıyor gibiydi.

— Başımız beladan hiç kurtulmayacak, dedi kaptan; ve fırlayıp karanlığın ortasına daldı.

18

Birkaç dakika sonra geminin çanı çaldı ve San Salvador'da çılgınca bir karmaşa patlak verdi. Aşağıda nöbette olan denizciler alt güverteden koşarak geldiler; yolcular kamaralarından korku içinde, yarı çıplak bir vaziyette fırladılar. Yakılan fenerler gecenin karanlığını yarmaya başladı. Ve tüm bu gürültü ve bağırtıların ortasında, geminin derinliklerinden gelen o boğuk darbe sesleri, ara vermeksizin kulakları tırmalamaya devam ediyordu.

Kaptan van Laahr'ın yolcuların sorularına cevap verecek zamanı yoktu. Hızla köprüye fırladı ve megafonu kaptığı gibi etrafa yüksek sesle emirler yağdırmaya başladı. Kalabalığı zorlukla da olsa yarmayı başaran bölge valisi onun bulunduğu yere ulaştı.

— Tüm bunlar ne demek oluyor, kaptan? diye sordu öfkeden kısılmış bir sesle.

— Bunun anlamı şu ki, bir ölüm kalım sorunuyla yüz yüzeyiz, dedi van Laahr.

— Açık bir cevap isteme hakkına sahibim. Ne oluyor, Tanrı aşkına?

— Şu darbe seslerini duymuyor musun, be adam? dedi kaptan, bölge valisinin yüksek konumuna saygıyı tümüyle unutarak.

— Nereden geliyor o gürültü?

— Geminin tabanından. Kızılderili köle ortada yok ve marangozun baltalarından birisi de kayıp. Eğer adam geminin tahtalarından birini kırmayı başarırsa, tekne, çeyrek saatten daha

kısa bir süre içinde batar. Ve Pinos Adası'ndan da en az iki saatlik uzaklıktayız. Ayrıca çok ağır yükümüz var, hep şu lanet altın...

— Peki, o zaman siz de gidin ve alçağı tutup yukarı getirin ya da kellesini koparın onun, diye bağırdı Don Pedro. Topçuların ne işe yarıyor? Böyle hiçbir şey yapmadan durup onun gemiyi batırmasına izin veremezsin ya.

— Parlak bir fikir, ekselans. Fakat evvela onun geminin neresinde olduğunu bulmamız gerek. Çok fazla yük ambarı var. Ama arama da tüm hızıyla sürüyor. Hemen aşağıya inin. Ciddiyim; boş laflarla kaybedecek zaman yok.

Bölge valisi tam bu saygısızca yaklaşımdan şikâyetçi olacaktı ki, koşarak José Nuñez geldi.

— Onu bulduk, dedi. Orta kısımda, güvertelerin arasındaki kapağı kırmış ve buradan aşağı inmiş.

— Su alıyor muyuz?

— Sanırım öyle.

— Hemen aşağıya, onun yanına birkaç zenci gönderin ve onlara, eğer onu öldürmeyi becerirlerse, özgürlüklerinin yanı sıra bir de ödül verileceğini taahhüt edin. Su sızan yeri tamir etmemiz gerek. Topçuları yanına al ve bak bakalım, onu tüfekle vurabilirler mi. Üçüncü kaptanla Chaparrito'ya pompaları devreye sokmaları ve filikaları hazırlamaları emri vereceğim. Rotamız, Punta Brava.

Bölge valisi köprüden aşağı inerken bacaklarının titrediğinin farkına vardı. Karanlıkta bir adama çarptı; adam onu düşmesin diye tuttu. Bu, Don Jesus'tu.

— Ne oluyor burada? diye sordu engizisyon yargıcı. Ölümsüz Tanrı adına, nedir bu olup bitenler?

Don Pedro kaptanın kendisine söylediklerini aktardı ona; Don Jesus onun kolunu sıktı.

— Ölümden korkmuyorum, dedi. Korkmuyorum ondan. La-

kin onunla burada, okyanusun soğuk yalnızlığında karşılaşmak korkunç. Bir Hıristiyan bu şekilde ölmemeli; Tanrı buna izin vermeyecektir. Ölüm dediğin töreniyle, ayiniyle büyük bir vakar içinde olmalı ve insan ruhunu Tanrı'ya dehşetten uzak bir biçimde teslim etmeli. Oysa bu korkunç, soğuk derinlik! Don Pedro, derhal filikaların birinde yerimizi garanti altına almalıyız. Tanrı bizim bu şekilde ölmemizi istemez.

— Önce filikalar hazırlanmalı ki, bu isteğiniz gerçekleştirilebilsin; sanırım rütbe ve makama uygun bir ayarlama yapılacaktır.

— Ne dersiniz, Don Pedro, batacak mıyız? diye sordu fısıltıyla engizisyon yargıcı. Bunun olmayacağını söyleyin bana. Eğer Tanrı şu anda ölmeme izin verirse, bu doğru olmaz. Kurtarmam gereken bir sürü ruh var daha. Tanrı'nın bu dünyada halletmem gereken işleri var hâlâ. Tanrı'nın ve tüm azizlerin merhametini hak etmiyor muyum? Tüm hayatım boyunca günaha ve sapkınlığa karşı mücadele etmedim mi? Böyle uygunsuz bir biçimde ölüp gitmeme nasıl izin verilebilir?

Bir çocuk ya da ihtiyar bir kadın gibi çaresizce ağlıyordu. Onun ıstırabı Don Pedro'yu sakinleştirmişti birden. Köklü ve onurlu bir soydan gelen bir adam olduğunu ve atalarının ölümün üzerine cesaretle yürüdüklerini, hatta onun peşinden koştuklarını hatırladı. İşte artık onun damarlarında da *sangre azul*, mavi kan, dolaştığını göstermesinin zamanı gelmişti. Eğer şimdi ölmesi gerekiyorsa, olur da kurtulabilmeyi başaran biri, onun, Pedro Caravajal'ın, ölümü bir erkek gibi karşıladığını anlatacaktı.

Fenerlerin zayıf ışığında, sendeleyerek geçen, ağlaşan bağrışan insanlar görüyordu. Orada burada tanıdık bir sima yakaladığı oluyordu; ama dehşetten çarpılmış, neredeyse tanınmayacak hâle gelmiş yüzlerdi bunlar. Bir ara tarikattan genç bir kardeşine sımsıkı yapışmış Fray Ramon ilişti gözüne. Sonra,

yanından yıldırım gibi geçen Don Vargas'a seslendi. Ama Cizvit onu duymadı bile; kıçtaki uzun filikaya doğru koşturuyordu. Bir grup tarikat mensubu güvertede diz çökmüş, korku dolu seslerle mezmur okuyorlardı:

— *Miserere nobis, Domine*!

— Miserere mihi, Domine! diye feryat etti Don Jesus. Don Pedro onu kolundan tutarak diz çökmüş papazların ve keşişlerin bulunduğu yere götürdü. Sonra köprüye, kaptanın yanına çıktı.

— Durum nasıl? diye sordu.

— Pek iyi değil. Gemi şimdiden bir miktar batmış durumda. Ekselanslarına filikaların yakınında kalmasını tavsiye ederim.

— Tavsiyenizi tamamen uygunsuz buluyorum, dedi Don Pedro. Benim ailemde, başkalarından evvel kendini kurtarmaya çalışmak pek adetten değildir. Burada kalıyorum.

Kaptan van Laahr ona şaşkınlık dolu gözlerle baktı. Ve ardından adamın omzuna öyle güçlü bir darbe indirdi ki, Don Pedro neredeyse dizlerinin üzerine yere inecekti.

— Özür dilerim, ekselans, dedi kaptan, ama bir erkekle karşılaşmak heyecan verici bir şey.

Don Pedro'nun gözleri, sert ve basit bir denizcinin o anda içinden koparak dile getirdiği bu onaylamanın verdiği gururla öylesine parıldadı ki, gören de, kralın onu Altınpost* şövalyesi ilan ettiğini zannederdi. Ufak tefek, sıska bedenini biraz doğrulttu ve ailesinin kahramanlık tarihine eklediği yeni şeref dolu sayfanın tadını çıkardı bir süre zihninde. Ölmeye şimdiden hazırdı.

José Nuñez birkaç zenci köle bulmuş, topçuları da toplamıştı. Albay Gonzales, şu veya bu biçimde, olup biteni öğrenmiş olmalıydı ki, gelip onlara katıldı. Bir süre güvertelerin arasındaki bölümde durup kapağın altında uzanan karanlık derinliğe baktılar.

---

* 1430'da Burgonya'da, Katolikliği ve şövalyeliği yüceltmek üzere kurulan bir tarikat -*çev.*

— Dinleyin, su, dedi albay. Gemi su alıyor.

— Lanet herifler! diye bağırdı José Nuñez zencilere. Eğer onu tepelemeyi becerirseniz, özgürlüğünüzle birlikte bin *escudo* kazanacaksınız. Kaldırın kıçınızı, yoksa kurşunu yersiniz.

İki zenci önce birbirlerine, sonra da tüfekleriyle hazır bekleyen topçulara baktılar. Ardından bıçaklarını ağızlarına alıp merdivene aşağı yollandılar.

—Haydi, onların ardından, diye emretti topçulara José Nuñez. Zencilerle boğuşurken, hakkından geliriz onun.

İlk önce elinde kılıcıyla Albay Gonzales harekete geçti. Onu bir fener taşıyan José takip etti. En arkadan da tüfekleri ateş etmeye hazır vaziyette topçular geliyordu.

Dibe ulaştıklarında yarı bellerine kadar su içinde buldular kendilerini. José Nuñez feneri başının üzerine kaldırdı; etrafı çok az aydınlatan zayıf ışıkta zencilerin tuhaf bir biçimde kül rengine dönmüş suratlarını seçtiler. Kızılderili köle ise ortalıkta yoktu.

— Boğuldu gitti, dedi albay. Yorgunluktan yıkılana kadar balta salladı. Ama yapacağını da yaptı; bu lanet sızıntıyı nasıl durduracağız şimdi?

José çoktan marangozu çağırmaya koşmuştu bile. Albay suyun içinde yürüyerek geminin böğrüne yanaştı ve yarığı buldu.

— Ümit yok, diye mırıldandı. Bu yarığı tamir etmek imkânsız. Ve ben, bu delikte bir fare gibi boğulup gitmektense, açık gökyüzünün altında ölmek isterim.

Sövüp sayarak merdivenden yukarı tırmandı; diğerleri de onu takip etti. Derin bir keder içindeydi. Bu, ölümün yakın olmasından değildi; ölümle kerelerce yüz yüze gelmişti. Asıl derdi, kuzey sınır bölgesindeki toprakları fethetmeye dönük planlarını gerçekleştirme fırsatını bulamayacak olmasıydı. Fatih olarak bir anıtının dikilmesini hayal etmişti hep. Ya şimdi, artık kim hatırlayacaktı ki Albay Gonzales'i? Garnizondaki subaylar altı

ay içinde onun denizde hayatını kaybettiğini duyacak, onuruna bir kadeh içki içeceklerdi; ama onun büyük ideali, kendisiyle birlikte ölüp gidecekti.

— Her şeyin canı cehenneme, diye düşündü. Hayatta kim bir anlam bulabilmiş ki? Lanet bir Kızılderili kafayı yiyor ve ardından her şey sona eriyor. Ve bu, sırf, şu modern zamanların sulu gözlü insaniyetperverliği yüzünden. Bu lanet kölenin ölene dek kırbaçlanması gerekirdi. Ama en azından her şeyin nasıl bittiğini görmekten kurtulacağım. Bırak geride kalanlar dert etsin bunları.

Rahiplerin göklere yükselen titrek avazları umutsuz çığlıklara ve azgın küfürlere karışıyordu. Gemiciler iki uzun filikayı suya indirmek için yoğun çaba harcıyor, etraflarını karınca sürüsü gibi sarmış yolcular ise kayıkların içine binmeye çalışıyordu. Pablo Avarano'yla Juan Gomez ön üst güvertede kendilerine bir köşe bulup oturmuş, gürültüleri ve çığlıkları dinliyorlardı. Karmaşa başladığında yemek masasında olan Don Pablo oradan birkaç şişe ekşi şarap almıştı; ikisi de şişelerini ağızlarına dayadılar.

— Bu muhtemelen birlikte tadını çıkardığımız son içkimiz, iyi asker ve çiftçi Juan Gomez, dedi Don Pablo. Artık düşünecek neyimiz kaldı? Herhalde kendi çiftliğinde oturma ve *alcalde*yle kadeh tokuşturma fırsatını asla bulamayacaksın. Ama hayat devam ediyor ve insanoğlu onu yönetmesini öğrenene kadar, insanlar arasında kıssasa kıssas sürecek. Bizim gibi binlerce insan gelecek dünyaya; aynı sorunlarla boğuşacaklar ve tembel beyinleriyle uyuyan kalpleri bir gün belki şu Kızılderili köle kadar nefret etmeyi öğrenecek. Özgürlüğümüzü bizden alanlardan nefret etmeyi ve kendimizi kendi hayatlarımızın efendisi yapmayı...

— Masum insanları da kendisiyle birlikte ölüme sürüklüyor, dedi Juan Gomez.

— Hepimiz suçluyuz. Sen değil misin, ben değil miyim? Sen kılıcını adaletsizlik için çekmedin mi; seni zulüm ve şiddet uğruna kullanmalarına izin vermedin mi? Ve ben, dövüşmem gerektiği hâlde beni direğe bağlamalarına izin veren, ama onun söylediği şarkıyı söyleyen Tanrı'nın cezası bir aptal değil miyim? O bir Kızılderiliydi, ilkel bir adamdı; fakat yeni bir dünya, eskisi bu gemi gibi dibi boyladığında, onun yüreğindeki gurur ve cesaretten inşa edilecektir. Ölmekten korkuyor musun, Juan Kardeş? Dert etme, içtiğimiz içki, ağzına girecek bir miktar deniz suyundan daha acı.

— Korkmuyorum, dedi Juan Gomez.

— Gemiyi dibe doğru çeken şey, altın, dedi Don Pablo. İnsanlığın mahvoluşunun suçlusu, bu kanlı altın. Bak, şimdiden ne kadar battık suya. Çok sürmez, atlamak zorunda kalacak ve yapışacak bir enkaz parçası bulmaya çalışacağız. Ama ne olur ne olmaz, şimdiden vedalaşalım, elveda amigo.

Birbirlerini kucaklayıp öpüştüler; giysilerini ve ayakkabılarını çıkardılar. Bulutlar dağıldı ve ay çıktı. Filikaların etrafı, onlara binmek için mücadele eden insanlarla doluydu. Pinos Adası'nın kıyısı bir bulut grubunun kenarı gibi görülebiliyordu uzaktan. Rahip ve keşişlerin havada durmaksızın yankılanan mezmuru zaman zaman vahşi çığlıkların arasında kayboluyor, sonra, artık iyice yaklaşmış dalgaların uğultusunun eşliğinde tekrar duyuluyordu. Doña Inez tentenin altında, her zamanki iskemlesinde oturmuş, dalgın gözlerle, ayın ölümü hatırlatan ışıkları altında sergilenmekte olan dehşet verici oyunu izliyordu. Diz çökmüş mezmur söyleyen din adamlarına baktı; devrilmiş, ölümün işkence çarkındaki şekilsiz bir yığın gibi yatan Don Jesus'un görüntüsü ilişti gözüne.

Onu daldığı düşünce denizinden çıkaran, gelip yanına oturan *oidor* oldu.

— Neden gidip filikalardan birine binmeye çalışmıyorsu-

nuz, Don Fransisco? diye sordu genç kadın; tek isteği adamın oradan gidip onu rahat bırakmasıydı.

Oidor hemen cevap vermedi; bunun yerine, eğilip Doña Inez ve arkadaşlarının birkaç saat önce içinden içki içtikleri büyükçe testiyi aldı. Onu sallayarak içinde içki olup olmadığına baktı. Olduğunu görünce de, kadehleri doldurdu.

— Nedenin biri şu ki, saygıdeğer señora, aşırı kalabalık filikalar kaçınılmaz bir biçimde alabora olur. Bir diğer neden ise, kimin yaşaması, kimin ölmesi gerektiğine karar vermenin kolay olmaması. Hayatım boyunca dini törenlerden etkilendiğim hiç olmamıştı; fakat şu anda, tuhaf bir biçimde, büyük bir keyifle doluyum. Çok kısa bir süre sonra, tüm yaşamımı bana zehir eden bir şeyden kurtulmuş olacağım. Utancı daha iyisini yapabilecek olduğu hâlde yapmaması olan bir çanak yalayıcı, ihtiraslı bir hukukçu, aptal bir *oidor* için her şey tamamen basit bir biçimde sona eriyor. Bu hayvanın valiliğe giden yolu kat etmeyi beceremmesi karşısında oh olsun demek geliyor biraz içimden.

— O bir erkekti, dedi Doña Inez.

— Kim? diye sordu *oidor* şaşkınlık içinde.

— Şu benim Kızılderili. Tuhaf değil mi, Don Fransisco, daha önce bir erkekle hiç karşılaşmamış olmam? Evlendim; sevgililerim oldu, hem de bir sürü. Siz de kolaylıkla onlardan biri olabilirdiniz.

— Bu koç suratımla?

— Yoo, hayır, gerçekten olabilirdiniz. Fakat daha önce bir erkekle hiç karşılaşmamıştım. Çok garip bu. O bizim ilkel olarak değerlendirdiğimiz bir dünyadan geldi ve benim kölemdi. Onu öldürme hakkına sahiptim; ona istediğimi yapabilirdim. Ama ben, sadece güç ve iktidara âşık olan ben, onun üzerinde iktidar kurmayı beceremedim. Artık her şey bitti; iktidarın ne kadar korkunç bir şey olduğunu anlıyorum. O benim içimdeki, yaşa-

masına izin verilmesi gereken ne varsa öldürdü. O, gördüğüm ilk erkeği öldürdü; hepimizi öldürdü. O, içimizde taşıdığımız, gerçekten samimi her şeyi yok etti, yaşamımızı renklendiren her şeyi.

— Benim vardığım sonuçlar da sizinkinin aynı, dedi *oidor.* Fakat eğer yarını yaşayacaksam, bugünü bıraktığım yerden başlarım. Bizi, bu kendimizden nefretimiz, bıkkınlığımız öldürür. Belki düz bir biçimde, fiziksel olarak değil, ama içimizde oyuklar açar ve bizi ölümün sevdalıları hâline getirir. Ben şu anda gerçekten ruhum nefretle dolu bir vaziyette oturmuş, *Oidor* Don Fransisco'nun ölümünü bekliyorum zevkle. Onun ölüm karşısında yaşadığı korkudan keyif alıyorum; zira o, benim en büyük düşmanım. Onun baldır kasları şu anda hafifçe titrediğinde, bu, benim içimi tatlı bir heyecanla dolduruyor. Bırakalım acıyı dibine kadar hissetsin; çünkü o benim varlığımı mahvetti. Onu güç ve iktidar yarattı, güç ve iktidar yönetti. O, benim hayatımın tadını çıkarmama engel oldu. Sağlığınıza, Doña Inez. Hele şuraya bakın!

Don Fransisco, gözle görülür bir biçimde titreyen eliyle San Salvador'un kıç tarafını işaret ediyordu. Suya indirilen bir filikayı bir dalga alıp geminin böğrüne çarptı. Kenarları parçalanan kayık ters döndü. İnsanlar çırpınıyor ve birbiri ardına gözden kayboluyorlardı. Gemi artık o kadar suya gömülmüştü ki, dalgalar güvertenin üzerini süpürüyordu ve mezmur okuyup dua eden din adamları kıç güvertesine kaçıştılar.

— Din adamlarının cenaze törenine katılımında tek bir eksik bile yok, dedi *oidor* hafifçe gülerek. Bu durumda, hem rahipler hem de koro elemanları kabre birlikte gitmek zorundalar; ki bu da oldukça nahoş bir görüntü demektir. Don Jesus'u yanlarına almayı unuttular; o artık denize gidiyor.

Köpürerek gelen ve orta güverteyi kaplayan bir dalga, baygın engizisyon yargıcını yuttu ve geriye çekilirken de kendisiyle

birlikte götürdü. Don Jesus dalgaların üzerinde bir an göründü, sonra kayboldu. Bu arada diğer filika da suya indirilmişti ve çekilen kürekler onu batmakta olan geminin birazcık uzağına taşıdı. Tepeleme insan dolu sandal, gelip içine dolan bir dalga onu batırdığında, San Salvador'dan ancak bir filika boyu kadar uzaklaşabilmişti.

— *Miserere*, dedi *oidor* yumuşak bir sesle. Birkaç dakika içinde biz de ters döneriz. Garip, çok garip. Sanırım hâlâ bir kadeh daha şarap var.

Kadehi doldurdu ve Doña Inez'e bakarak kaldırdı.

— Benim de rahatça sevgililerinizden biri olabileceğim ihtimalinden söz ederek gururumu ne kadar okşadığınızı tahmin bile edemezsiniz, dedi.

— Ama size âşık olamazdım sanırım.

— Bu, çok fazla şey istemek olurdu. Fakat sizinle birlikte ölme onurunu tatmaktan dolayı yine de bahtiyarım. Bir de şu papazlar bu kadar yüksek sesle feryat etmeyi kesseydiler bir. Efendimiz onları kesinlikle duymuştur. Tanrı'ya inanıyor musunuz, Doña Inez?

— Hayır, diye karşılık verdi genç kadın.

— Ben de inanmıyorum, dedi *oidor*.

— Sessizce oturalım, dedi Doña Inez. Her şey bir anda olup bitsin.

Genç kadın kadehindeki içkiyi bitirerek gözlerini kapadı. Gözlerinin önünden tarlaları ve kavurucu güneşin altında iki büklüm çalışan Kızılderililer geçti; onların ahı gitmiş vahı kalmış karılarını ve bu kadınların sırtlarında taşıdığı kurumuş çocukları gördü. Onun altın madeninde çocuklar birkaç yaştan ötesini görmezlerdi; annelerinin, onların küçük mezarlarının başında çığlık atacak takatleri bile olmazdı. Onları daha sert cezalara çarptırmaktan başka yapacak şey olmadığını söylerdi *calpixqui*başı. Ve işte karşısında köle Pancuiaco duruyordu. Direğe bağlı, kanlı sırtında kamçı izleri birbirine karışmış...

— Fakat ona âşık oldum, Don Fransisco, dedi genç kadın. Sevdim onu.

— Evet, diye yanıt verdi *oidor.* Peki ya ben kime âşık oldum? Ah, şu anda, hayatıma dair hiçbir şey hatırlamıyorum.

Ertesi günün akşamı bir filika dalgalar tarafından Pinos Adası kıyısına sürüklendi. İçinde sağ beş adam vardı: ahmak ve sıska bir denizci, Alberto, bir İngiliz tacir, Samuel Rayburn, orta yaşlı bir asker, Juan Gomez, zeki bir serseri, Pablo Avarano ve kurtulduğu için minettarlığını göstermek üzere, Havana'daki katedrale iki altın şamdan armağan edeceğine söz veren yaşlı bir adam, Kont Guilemo Castillon.

17. yüzyılın sonlarına doğru Yeni Dünya'dan İspanya'ya doğru yola çıkan, altın yüklü bir İspanyol hazine gemisi... Gemide dönemin sınıfsal yelpazesinin neredeyse her renginden insan vardır. Ve hepsi bulundukları yerden bakmaktadır dünyaya. Derken bir Kızılderili köle çıkar sahneye. İlkel ve basit düşünen genç bir adamdır bu. Ama onun bu ilkel ve basit düşünceleri, dönemin "uygar" ve "iktidar sahibi" güçlerine ve onların yaklaşımlarına karşı kimliğini savunma cüreti ve inadıyla birleşince, gemide her şey altüst olur...

Köle, hem içeriği, hem de yazılma nedeni ve koşulları açısından son derece ilginç bir roman. Siyasi mücadelenin tam ortasına atılmış bir komünist olan Danimarkalı yazar, Nazilerin 1940'ta Danimarka'yı işgal edişinin ardından tutuklanır. Kirk ve arkadaşları 1941 sonları ve 1942 başlarında, yazarın kendi deyimiyle "ümitsiz bir durum"la karşı karşıyadırlar. Nazilere boyun eğip eğmeme tartışmalarının ortasına düşmüşlerdir. Roman işte bu boyun eğip eğmeme tartışmasına bir cevap olarak yazılmıştır. Kirk, kitabın müsveddesini cezaevinde bitirir. Ardından bir fırsatını bulup cezaevinden kaçar ve kaçarken de müsveddeyi gizler. Fakat Almanlar onu bulup yakarlar. Yazar savaşın ardından tüm romanı yeniden yazmak zorunda kalacaktır. Verilen önemli siyasi-felsefi mesajların yanı sıra, çok farklı kesimlerden gelen tipler de büyük bir başarıyla betimlenmiştir bu son derece etkileyici romanda.

11 YTL. KDV DAHİL

ISBN 978-9944-122-46-7

9 789944 122467

Yordam Kitap